

ગુજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય

[ગજરાતી કૌપીરાખિત વિભાગ]

અનુક્રમાંક નં ૩૦૨૮ વર્ગીક

પુસ્તકનું નામ માધવરાનર મારિડા

વિષય જીવનશાસ્ત્ર ૨૪૮૨૦૦૦૦

હરિપદસ્થ પિતાશ્રી માધવરામ ધિરજરામ ત્રિપાઠી.

જન્મ-સંવત્ ૧૯૯૦ આશ્વિન વદી ૧૩
તા. ૯ મી નવેમ્બર સને ૧૮૩૩ ને શનિવાર.

અવસાન-સંવત્ ૧૯૫૩ આષાઢ સુદી ૯
તા. ૮ મી ડિસેમ્બર સને ૧૯૯૭ ને ગુરુવાર

માધવરામસ્મારિકા

આમાં નડીઆદના વડનગરા નાગર બ્રાહ્મણોની જ્ઞાતિની
સઘળા વંશાવલીઓ તથા તે સંસંધી અન્ય
વૃત્તાન્તવિસ્તાર આપેલાં છે.

પોતાના સદ્ગત પિતા માધવરામ ધીરજરામ
ત્રિપાઠીના સ્મરણાર્થ

ત્રિપાઠી ગોવર્ધનરામ તથા નરહરિરામ
એ ઉભયે

આ સંગ્રહ થોણ પ્રસિદ્ધ કરી સ્વજ્ઞાતિજનને આનંદ
અર્પણ કરેલું છે.

આવૃત્તિ બીજી છપાવી પ્રસિદ્ધ કરનાર,
નરહરિરામ માધવરામ ત્રિપાઠી.

નડિઆદ-હાલ, મુંબાઈ.

મુદ્રક—ચિંતામણ સખારામ દેવળી, “મુંબઈ વેબવ” પ્રેસ, ગીરગામ-મુંબાઈ.

વિક્રમાર્ક ૧૯૮૨.

ઈ. સ. ૧૯૨૬.

ગુજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય
અમદાવાદ
ગુજરાતી કૉપીરાઈટ-સંગ્રહ

ન ચલિતં હરિતો હરિભક્તિતો
 વિપદિ સંપદિ વા ગુણસાધુના ।
 જગદ્સારપવાત્કલિતાત્ક્ષણાત્
 ચલિતમેવ ચ તેન મુમુક્ષુણા ॥ ૧ ॥

સ મમ માધવરામ હતિ શ્રુતઃ
 સ્મરણદોષપદં ગમિતઃ પિતા ।
 હરિપદે ગતવદ્વતયા વસન્
 વસતિ સાધુતયા હૃદિ માદૃશામ્ ॥ ૨ ॥

ધર્મેકનિષ્ઠઃ સુખમાપ સાધુઃ
 ગતિં સતાં સત્પુરુષૈકામ્યામ્ ।
 સ જ્ઞાતિબન્ધુસ્મરણીયતાસુ
 વિરાજતામિત્યયમત્પયત્નઃ ॥ ૩ ॥

અસાર જગત, દુષ્ટતા કે કાલજલથી જ જે ચલિત થયા હતા, પણ હરિથી કે હરિભક્તિથી મુખદુઃખમાં કદિ એ સદ્ગુણી પુરુષ ચલિત થયા ન હતા: એવા ‘ માધવરામ ’ નામથી વિખ્યાત મારા પિતા સ્મરણુશેષ સ્થિતિને પામી, વિદેહ અવસ્થાથી હરિપદે વસતાં છતાં મારા જેવાના હૃદયમાં એમની સાધુતાથી વસે છે. એ એકનિષ્ઠ ધાર્મિક પુરુષે સત્પુરુષોને યોગ્ય સ્થિતિ સુખથી પ્રાપ્ત કરી છે અને એ જ્ઞાતિબન્ધુઓનાં સ્મરણમાં વસતી રહે, એ જ આ પ્રયત્નનો ઉદ્દેશ છે.

અનુક્રમણિકા.

પિતાશ્રીને રમરણાંજલિ
અનુક્રમણિકા	૪-૫
પ્રસ્તાવના—(દ્વિતીય આવૃત્તિની)	૬-૭
વડનગરા નાગર જ્ઞાતિનો એકત્રિત ચૈત્રી બાંડારો	૮
ધર્મપક્ષ તથા ઉત્તમપક્ષના એકત્રિત સંધાનનો કરાર	૯-૧૧
શ્રી નરિઆદ વડનગરા નાગર બ્રાહ્મણ સમાજના હસ્તકનાં ફૂડો	૧૨
પ્રસ્તાવના (પ્રથમ આવૃત્તિની) રા. ગો. મા. ત્રિ. તથા ન. મા. ત્રિ.	૧
અન્ય સમજવાનું સૂચનાપત્ર	૪-૫
વિવાહ તથા સ્નાનસૂતકના આચાર અને રૂઢિ	૬
રવ. ગોવર્ધનરામ માધવરામ ત્રિપાઠીની ખાનગી નોંધપોથીમાંના ઉલ્લેખો	૭-૧૬
રવ. દેવલતરામ કૃપારામ પંડ્યા તરફથી મળેલો હેવાલ	૧૬-૧૮
સૂતક સંબંધી વિશેષ નોંધ	૧૮-૧૯
ઉપોદ્યાન રા. ચન્દ્રશંકર ન. પંડ્યા	૨૦-૨૯
ઉપક્રમ	૨૦
જ્ઞાતિનિવાસ	૨૦-૨૨
વસ્તી	૨૧-૨૨
વિવાહ-લગ્નાદિ	૨૨
કેળવણી	૨૨-૨૪
આર્થિક સ્થિતિ	૨૪-૨૫
ધર્મ	૨૫-૨૬
સાહિત્યસેવા	૨૬-૨૭
સાર્વજનિક સેવા	૨૮-૨૯
ઉપસંહાર	૨૯
પરિશિષ્ટ નં. ૧; શ્રી નરિઆદ-સ્થાનિક વડનગરા નાગર બ્રાહ્મણ જ્ઞાતિનું તુલનાત્મક
વસ્તીપત્રક-તુલના અને ૧૯૦૦ તથા ૧૯૨૫ નોંધ પચીસ વર્ષની	૩૦
પરિશિષ્ટ નં. ૨; વિવાહ-લગ્નાદિ આખાલવૃદ્ધ પુરૂષો	૩૧
” આખાલવૃદ્ધ સ્ત્રીઓ	૩૨
પરિશિષ્ટ નં. ૩; કેળવણી	૩૩
” ૧૯૦૦ સુધીના ઍન્યુઅલ	૩૩

૧૬૦૦ શ્રી ૧૬૨૫ સુધીના ઍન્યુએટાની યાદી....	૩૩
પરિશિષ્ટ નં. ૪	૩૩
આર્થિક સ્થિતિ (૧) જમીન વિગેરે યેઠી આવક; (૨) સ્વતંત્ર ધંધા-વેપાર, વકીલાત; (૩) નોકરી કરનાર પગારવાળાની	૩૪
પરિશિષ્ટ નં. ૫; આપણા જ્ઞાતિજનોની સાહિત્યસેવા	૩૫
પરિશિષ્ટ નં. ૬; દેવાલયો, સાર્વજનિક સંસ્થાઓ, છાત્રાલયો	૩૬
વંશાવલીઓ	૯
વૃક્ષ ૧. શાર્કવસ્ ગોત્રી, ત્રિપાઠી (ત્રવાડી)	વંશ (સંખ્યાંક	૧—૬૧)		
„ ૨. કાપિષ્ઠલ ગોત્રી, પંડિત (પંડ્યા અનંત)	વંશ (સંખ્યાંક	૬૧—૭૦)		
„ ૨.	૨ અ	„ (સંખ્યાંક	૭૧—૧૮૬)	
„	૨ બ	વંશ (સંખ્યાંક	૧૮૭—૨૨૬)	
„ ૩. ગૌતમસ્ ગોત્રી, યાજ્ઞિક (જની)	વંશ (સંખ્યાંક	૨૨૭—૪૦૮)		
„	૩ અ	(સંખ્યાંક	૪૦૯—૫૦૦)	
„ ૪. કાશ્યપસ્ ગોત્રી, પંડિત (પંડ્યા)	વંશ (સંખ્યાંક	૫૦૧—૫૫૭)		
„ ૫. વારાહસ્ ગોત્રી, દ્વિવેદી (દવે)	વંશ (સંખ્યાંક	૫૫૮—૫૬૮)		
„ ૬. ઔક્ષણસ્ ગોત્રી, „ „	„ (સંખ્યાંક	૫૬૯—૫૮૧)		
„ ૭. ઔક્ષણસ્ ગોત્રી, પંડિત (પંડ્યા)	વંશ (સંખ્યાંક	૫૮૨—૬૧૨)		
„ ૮. કૌણ્ડિનસ્ ગોત્રી, ત્રિપાઠી (ત્રવાડી)	વંશ (સંખ્યાંક	૬૧૩—૬૧૬)		
„ ૯. વૈજવસ્ ગોત્રી, દ્વિવેદી (દવે)	વંશ (સંખ્યાંક	૦—૦)		
„ ૧૦. સાંકતસ્ ગોત્રી, વોરા (જૂનાગઢ)	વંશ (સંખ્યાંક	૬૧૭—૬૩૬)		
„ ૧૧. કૌણ્ડિનસ્ ગોત્રી, ત્રિપાઠી (ત્રવાડી)	વંશ (સંખ્યાંક	૬૪૦—૬૬૩)		
„ ૧૨. નદીઆદ-પેટલાદનો એક સ્ત્રી વંશ	વંશ (સંખ્યાંક	૬૬૪—૬૭૬)		
„ ૧૩. ગૌતમસ્ ગોત્રી, પંડિત (પંડ્યા)	વંશ (સંખ્યાંક	૬૭૭—૭૧૪)		
સૂચીપત્ર (વિધમાન વસ્તીનું)	૧-૨૬

બીજી આવૃત્તિની પ્રસ્તાવના

:૦:

પ્રથમ આવૃત્તિ પછી ૨૬ વર્ષે આ બીજી આવૃત્તિ પ્રસિદ્ધ કરવાનું સુભાગ્ય મને પ્રાપ્ત થાય છે. પશુ તેની સર્વ પ્રકારની વ્યવસ્થા (નવાં વૃક્ષો અને પરિશિષ્ટો તૈયાર કરવાનું, વિગતવાર ઉપોદ્ધાત લખવાનું, બુદ્ધે સુધારવા વગેરેનું) આપણી જ્ઞાતિના કેટલાક ઉત્તમીક યુવકો રા. રતિપતિરામ ઉદયમરામ પંડ્યા, રા. અંબાલાલ બુક્ષાખીરામ જાની, રા. જાનુશંકર હરિશંકર યાજ્ઞિક, રા. ચંદ્રશંકર નર્મદાશંકર પંડ્યા અને રા. શિવલાલ ઉત્તમરામ યાજ્ઞિકને જ આભારી છે. તેમાં પ્રથમ નવાં વૃક્ષો બનાવવાનું સાહસ એ રા. રતિપતિરામ ઉદયમરામ પંડ્યાનું ન હોત તો આ સમારિકા બીજી આવૃત્તિ દેખત કે નહીં, તે પણ શંકાસ્પદ છે. આ આવૃત્તિને છપાતાં એટલા બધા લાભો સમય થઇ ગયો છે કે તેમાં આપણી જ્ઞાતિ સંબંધી કેટલીક વિશેષ હકોક્ત આપવાની રા. ચંદ્રશંકર અને રા. શિવલાલે અને ત્રીજા ઇચ્છા હોવા છતાં પણ તેમના પૌતાના ધંધા તથા બગડેલી તબીબતાનાં કારણે તૈયાર કરતાં પશુ જ સમય લીધો છે. તે પણ આખરે તેમણે જે કાંઈ જ્ઞાતિની સેવા કરી છે તે થોડી નથી અને તે બદલ તેમને એટલો ઉપકાર માનીએ તેટલો થોડો છે. આ આવૃત્તિ નાટલી માંડી બહાર પાડવી પડે છે તે માટે કાંઈક દિલ્હીગીરી તો થાય છે. પણ ઇચ્છારેજી એમ જ હશે, એમ માનનાં સંતોષ લઉં છું.

વિશેષ દિલ્હીગીરી તો એટલા માટે થાય છે કે આ આવૃત્તિ છપાવવા માંડ્યા પછી અને ધણાં વૃક્ષો લગભગ છપાઇ ગયા પછી આપણી જ્ઞાતિમાંથી કેટલીક વ્યક્તિઓનાં અવસાનની નોંધ લેવાનું દુર્ભાગ્ય મ્હારે ભાગે આવે છે એથી વધારે દુર્ભાગ્ય બીજું શું કહી શકાય !

- ૧ સૌ. ઉમાંગલક્ષ્મી તનુભુપરામ (તે. ચિ. કાન્તિલાલ
જગનલાલ પંડ્યાની ભાવ્યા.)
- ૨ દુર્ગાશંકર મયાશંકર ત્રિપાઠી.
- ૩ નટવરજી બળદેવજી. (પેટલાદ.)
- ૪ નારણભાઈ બળવંતરામ પંડ્યા.
- ૫ પૂર્ણાનંદ બહેચરલાલ ત્રિવેદી.
- ૬ સૌ. કુસુમકાન્તા બેચરલાલ (સ્વ. બેચરલાલ
ન. ત્રિવેદીની દીકરી.)

- ૭ બેચરલાલ બટુકલાલ (પેટલાદ.)
- ૮ મદાલસા પ્રાણલાલ જાની (બાળક.)
- ૯ રંજુભા માણલાલ (પેટલાદ તે સ્વ રાગેન્દ્ર
હિમ્મતભાઈનાં વિધવા.)
- ૧૦ બદાલાભાઈ બળદેવજી પંડ્યા.
- ૧૧ બોમ્બેશ રમણલાલ યાજ્ઞિક (બાળક)
- ૧૨ શિવપ્રસાદ મોરીનાથ (પેટલાદ.)
- ૧૩ સુખયા અચૂતરામ પંડ્યા (પેટલાદ.)

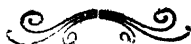
આ સમારિકાની પ્રથમ આવૃત્તિ પછી આજ સુધીમાં કેટલાક એવા ફેરફાર થયા છે કે તે એક રીતે ઇચ્છવા લાયક અને બીજી રીતે નહીં ઇચ્છવા લાયક જણાય છે. દાખલા તરીકે જગનમરજીના પ્રસંગોએ થતા નાતવરા ઝોઝા થઈ ગયા છે. આથી ગરીબ વર્ગને અસ્વમાર્થી બચવાનું મળે છે, પણ તે સાથે જ્ઞાતિભાઈઓના અસ્વપરસ મળવાના, સાથે બેસીને જમવાના પ્રસંગ ઝોઝા થઈ જાય છે. નાતવરા ઝોઝા થવાનું મુખ્ય કારણ તો આપણી નાતમાં રસોધ્યાઓની ભારે ખેડ છે. રસોધોના ધંધા લેણેને લક્ષક લાગવાથી તથા તેમાં રહેલી મહેનતના પ્રમાણમાં બદલે મળતો ન હોવાથી તેમાં નહીં જેવા જ માણસો પડે છે. આ માટે કોઈ કાંઈક માર્ગ સૂચવશે તો તે આવકારલાયક થશે. રસોધ્યાના અભાવે અથવા ખીન્ન અનેક કારણોને લીધે મારા સાંભળવા પ્રમાણે જ્ઞાતિ-ભાઈઓ પરનાતના ગમે તેને ત્યાં અથવા કાંઈ વિશેષ અથવા લેન્ડમાં ઉધાડી કે છુપી રીતે જાય છે અને તેના પરિણામમાં નાગર નામનું અભિમાન તૂટે છે. કેટલાકો તો હિંદુ નહીં પણ તે શિવાય પારસી, અંગ્રેજી અથવા મુસલમાનોને ત્યાં પણ ખાવા જતા હોવાનું સાંભળ્યું છે; અથવા જમવામાં કાંઈ રીતે ખાટું કરીએ છીએ એમ સમજતા હોય એમ જણાવું નથી. વળી કેટલાક તો સગવડ હોય છતાં પણ પરકામનાને ત્યાં જમવામાં એક જાતની મઝા જ માણતા હોય, એમ સમજાય છે. ખાસ અડચણને વખતે પરકામવાળાને ત્યાં ખાવું પીવું પડે તે કદાચ સમજી શકાય, પણ કાંઈ પણ જરૂર વગર સામા માણસને રાજી રાખવા કે ખુશામત ખાતર જમવા જવું અને તેથી અસહ વિચારનાં એ અથવા પૌતાના મુરખ્ખીઓની લાગણી કેવી દુઃખાય તેનો વિચાર પણ કરતા હોય એમ લાગતું નથી. એ પણ ઇચ્છરની ઇચ્છા જ હશે એમ માનું છું. આવા દાખલા પુરવાર કરવા તે આ લેખકનું કામ નથી.

. વળી કેટલાકાં તો લગ્ન જેવા પવિત્ર કાનુનને પણ ગણકારતા નથી, એ અત્યંત દિલગીરીની વાત છે. તેનું કારણ ગમે તે હોય પણ એક વખત પવિત્ર સોગન (મનથી કે કમનથી) લીધા પછી તે ન પાળવા તેના જેવું હલકું કાર્ય બીજું શું હોઈ શકે ? આપણામાં કેળવણી વધી છે; વસ્તી વધી છે, પણ તે સાથે આધુન્ય દુકાં થયાં છે, મોટાઓ તરફના માનમાં ઊંચ આવતી દેખાય છે અને કેટલાક જાખલામાં તો મોટાઓ તરફ તિરસ્કાર દેખાડવામાં આવે છે. અલગત મોટાઓમાં પણ કાંઈક કસુર હશે. પણ તેના તોલ-ન્યાય કરવો તે આ લેખકનું કામ નથી, તેમ તેવી શક્તિ પણ તેનામાં નથી, પણ જેના લીધે જ આપણે જ-મ પામ્યા, જેને લીધે આપણે આટલી ઉચ્ચ પાયરીએ ચડ્યા તેમની તરફ કોઈ પણ જાતની માનની લાગણી ન ધરાવવી, એ વિચાર જ કોઈ પણ સમજી માણસને ગમશે નહીં એમ ધારું છું, પછી તો જેવી જેવી બુદ્ધિ અથવા આકલ !

છેવટમાં આ સમારિકાની નવીન (ત્રીજી) આવૃત્તિ હવે પછી જોવાનું ભાગ્ય-અથવા દુર્ભાગ્ય આ લેખકના નસીબમાં નથી, એમ ધારીને શ્રી પરમાત્મા સર્વનું કલ્યાણ કરે અને સર્વ શાંતિપ્રિયોને સદ્ધર્મ વૃત્તિ તથા સદ્બુદ્ધિ આપે અને નાગર નામનું સાર્થક્ય કરે, એટલી શક્તિ આપે, એમ અંતઃકરણપૂર્વક ઇચ્છું છું અને આ લેખ બંધ કરતાં જે જે ભાષ્યોએ (આરંભમાં ગણાવેલા છે અથવા ગણાવવા રહી ગયેલા) આ આવૃત્તિ તૈયાર કરવા તથા છપાવવામાં યથાશક્તિ મદદ કરી છે, તેમનો કપકાર માનીને વિરમું છું અને કૃપાળુ ઈશ્વર સર્વનું કલ્યાણ કરે, એટલું જ ઇચ્છું છું અને આ આવૃત્તિમાં કોઈ ખોડખાંપણ રહી હોય તો તે માટે સર્વ ભાષ્યોની ક્ષમા માગું છું.

પ્રખ્યાત,
તા. ૧-૫-૧૯૨૬.

આ. સ. કુ. હી. સેવક,
મકાન.

વડનગરા નાગર જ્ઞાતિનો એકત્રિત ચૈત્રી ભંડારો

સંવત ૧૯૬૩ ના દ્વિતીય ચૈત્ર સુદિ ૧૪

નડિઆદ

અહીંની (નડિયાદની) વડનગરા નાગર બ્રાહ્મણની જ્ઞાતિમાં બે પક્ષ (તડ) ભાંગ્યા કાળથી ચાલ્યા આવે છે. તેમાં એક ચાળીસ ને બીજું પંદરને નામે ઓળખાય છે. ઇલ દેવ શ્રી હાટકેશ્વરજીનો એક ઉત્સવ ચૈત્ર માસમાં, તથા બીજો શ્રી જગદ્ગાનો ઉત્સવ ચાતુર્માસમાં, મળી કુલ બે ઉત્સવો અને તડવાળા પ્રતિવર્ષી જુદા જુદા કરે છે; તેમાં કોઈ તડવાળામાં પોતામાં કોઈ કારણને લીધે કોઈ વાર વિશેષ ઉત્પન્ન થયો હોય છે ત્યારે તે તડમાં ઉત્સવ કરવાનું બંધ રહે છે, તેવું આજરોજ શ્રી હાટકેશ્વરજીના ઉત્સવની બાબતમાં ચાળીસના તડ સંબંધમાં થયેલું જાણવામાં આવતાં વડનગરા નાગર બ્રાહ્મણની સમસ્ત નાતને આમંત્રણ કરવામાં આવ્યું તે ઉપરથી અને તડના નીચે લખેલા ગૃહસ્થો કૃપા કરીને આવ્યા.

પંદરના તડના.

મોતીભાઈ રઘુનાથજી

દોશતરામ કૃપારામ

મૃગશંકર દિરાશંકર

સદાશંકર દિરાશંકર

રસિકલાલ ઝવેરીલાલ

ચાળીસના તડના.

નર્મદાશંકર મણિશંકર

હરમુખરામ પંડિતરામ

નર્મદેશ્વર હરેશ્વર

બુલાખીરામ મનમુખરામ

માણેકલાલ ઉમીયાશંકર

હરિશંકર લાલશંકર

દોશતરામ બળવંતરામ વિગેરે જે ગૃહસ્થોથી હાજર થઈ શકાયું નહિ તેમણે એકલા થયેલ જ્ઞાતિના ગૃહસ્થો જે હાજર કરે તેમાં પોતાની અનુમતિ છે, એમ કહાવી મોકલ્યું.

એ પછી એકઠી થયેલી નાતને વિનંતિ કરવામાં આવી કે ઉત્સવના અને દિવસો એટલે ચૈત્ર સુદિ ૧૪ ને જાવજી વદ ૧૪ ને રોજ અને તડવાળા એકત્ર થઈ, એકલા ઉત્સવ કરી, એકઠું ભોજન લે તો તે વર્ષના ચૈત્રના ઉત્સવનું જે અર્ચ થાય તેટલું જ અર્ચ આપવામાં આવશે. એટલે કે પાંત્રીસ રૂપૈયાથી ઓછું અર્ચ થાય તો તેટલા ઓછા રૂપૈયા આપવામાં આવશે, પણ કોઈ વખતે પાંત્રીસથી વધારે અર્ચ થાય તો પણ પાંત્રીસથી વધારે આપવામાં આવશે નહિ અને જો કોઈ વર્ષ એ પ્રમાણે અને તડવાળા અને ઉત્સવો એકલા મળી કરશે નહિ તો તે વર્ષ સદરજી અર્ચની રકમ તેમને મળશે નહિ. આ સૂચના નાતે સ્વીકારી, આ લખનાર ઉપર ઉપકાર કર્યો અને તેનો અમલ કરી, આજરોજ અને તડવાળાઓએ એકઠો ઉત્સવ કર્યો તથા એકઠું ભોજન લીધું.

પરમ કૃપાળુ ઈશ્વર પ્રતિ પ્રાર્થના છે કે અને તડવાળાએ એક થઈ સંપત્તી ઉત્સવ કરવાનો જે આરંભ કર્યો છે, તે સદા ચાલતો રહેો અને ઉત્તરોત્તર બીજા મતભેદો હોય તે ટળી જઈ, અને તડોમાં અધિક અધિક સંપત્તિઓ તથા આ લખનારના કુટુંબને નાતની સેવામાં હમેશાં તત્પર રહેવાનું સામર્થ્ય આપો. અસ્તુ.

મન:મુખરામ સૂર્યરામ ત્રિપાઠી.

ધર્મપક્ષ તથા ઉત્તમપક્ષના એકત્રિત સંધાનનો કરાર

ૐ શ્રી હાટકેશ્વરો વિજયતેતરામ્ ।

નડિયાદની આપણી વડનગરા નાગર બ્રાહ્મણ જ્ઞાતિમાં એ તડા છે. એક ‘ચાળીસ’ અને બીજું ‘પંદર’, એ નામે જોળખાય છે. તે તડાવાળા એક થઈ જાય અને તડનો બેદ નાપુદ થાય એવી સદ્ગત શ્રી. મનઃસુખરામ સૂર્યરામ ત્રિપાઠીની પ્રયજ્ઞ ઇચ્છા હતી; પરંતુ તેમની હથાતિમાં તે ઇચ્છા પાર પડી શકી નહિ. હાલ તેમના સુપુત્ર સુર તનસુખરામ મનઃસુખરામ ત્રિપાઠી પણ તે ઇચ્છા ધરાવે છે, અને બન્ને તડવાળા એકત્ર થાય તો ‘ચાળીસ’ના તડવાળાનું જે ધર્મપુરી નામનું મકાન નાગરવાડાની વચ્ચેવચ્ચે છે, તેનો જીર્ણોદ્ધાર કરવા માટે રૂ. ૩૦૦૦ અંકે રૂ. ત્રણ હજાર સુધીની રકમ* આપવાનો ધરાદો રાખે છે. આ તેમની શુભેચ્છા ધણી રત્નપ્રિયાર છે. તેનો લાભ લઈ અમે બન્ને તડવાળા નીચે મુજબ ઠરાવ કરીએ છીએ, ને તે પ્રમાણે અમેએ તથા અમારા વંશવારસોએ વર્તવું:—

(૧) સંવત ૧૯૭૪ ના શ્રાવણ વદ ૧૪ ને રોજથી બન્ને તડા એકત્ર થયેલાં સમજવાં, ને મિતિથી ‘તડ’ શબ્દનો આપણી અહીંની જ્ઞાતિમાંથી ઉચ્છેદ થશે.

(૨) સદરહુ મિતિથી ધર્મપુરીનું મકાન સમગ્ર જ્ઞાતિનું ગણાશે; તેમ બન્ને તડની પુંજ તથા બન્ને તડનાં વાસણો વગેરે સમગ્ર જ્ઞાતિની મિલકત ગણાશે.

(૩) સદરહુ મિતિથી હાલ બન્ને તડોના હિસાબ જુદા રહે છે તે બંધ થઈ, સમગ્ર જ્ઞાતિનો એક જ હિસાબ રહેશે; અને બન્ને તડનું જે હહેણું હશે તે તથા તે ઉપરનું વ્યાજ તથા લાગતો વસુલ કરવાનું કામ નાત તરફથી નાતના જે માણસ અથવા માણસોને સોંપવામાં આવશે તે કરશે અને ભંડારો તથા તેનું ખર્ચ પણ તે કરશે; તથા બીજી, નાતસર્પ જે કામ તથા ખર્ચ કરવાની જરૂરીઆત હોય તે જ્ઞાતિની સંમતિથી કરશે.

(૪) નાતમાં કોઈ જરૂરી કામ માટે ઉપર જણાવેલા શબ્દ કે શબ્દો નાતને બોલાવી શકશે. નાતવાળાઓ તે વખતે નેમને ધટતી મદદ આપશે.

(૫) ઉપર જણાવેલા શબ્દ અથવા શબ્દોને નાત નીમી તથા બદલી શકશે.

(૬) હાલમાં નામાની દક્ષિણા તથા આમાજ વિગેરે તડમાં જ અપાય છે; પણ ઉપર જણાવેલી મિતિથી તડા બંધ થઈ જશે; તેથી તે દક્ષિણા વિગેરે આખી જ્ઞાતિમાં નામાદિ આપવી પડશે; આપનારને લગભગ એવડું ખર્ચ થશે, તેથી એમ ઠરાવવામાં આવે છે કે તેવી દક્ષિણા તો પોતાની આશામી પ્રમાણે આખી નાતના નામાવાળાને આપે, પરંતુ આમાજ વિગેરે હાલ જે કુટુંબ જે ધોરણે પોતાના તડવાળાઓને આપે છે તેથી અર્ધ આખી નાતના નામાવાળાઓને આપવાથી આપનારના ખર્ચમાં વધારો થશે નહિ; તેમ નામાવાળાઓને નુકશાન પણ થશે નહિ; કારણ કે નામાવાળાઓને હાલમાં ફક્ત પોતાના તડમાંથી મળે છે તેને બદલે સમગ્ર નાતમાંથી મળશે. આમ જતાં પણ કોઈ શબ્દની ખુશી આખી નાતના નામાવાળાઓને પૂરું નામું આપવાની હશે તો તે તેમ કરી શકશે.

(૭) આપણી જ્ઞાતિના કેટલાક યુવકોએ એક ‘નડિયાદ વડનગરા નાગર બ્રાહ્મણ યુવક મંડળ’ નામે સંસ્થા સ્થાપેલી છે અને તેના સભાસદો તે સંસ્થાના મેળાવડા તથા તેમાં બાપણો હાલમાં ચાળીસના તડવાળાની પરવાનગીથી ઉપર જણાવેલા ધર્મપુરીના મકાનમાં પ્રસંગોપાત કરે છે; તે પ્રમાણે હવે પછી આખી નાતની પરવાનગીથી તેઓ તેમ કરી શકશે. પણ તે એવી શરતે કે એ ધર્મપુરીના મકાનમાં આપણા પ્રાચીન ધર્મ તથા

* આ રકમમાં પાછળથી કેટલાક ગૃહસ્થોની ઇચ્છાને માન આપીને સદ્ગત તનસુખરામ બીજા રૂ. ૨૦૦૦ આપી એકંદર રૂ. ૫૦૦૦ નાતને આપવાની ઉદ્ધારતા સિદ્ધ કરી છે.

† આ મંડળને સ્વ. મનઃસુખરામ સૂર્યરામ ત્રિપાઠીએ રૂ. ૧૬૦૦ અંકે સોળસો આપી “વડનગરા નાગર બ્રાહ્મણ સમાજ”ને નામે સને ૧૯૬૧ના કાયદા મુજબ રજીસ્ટર્ડ કરાવ્યું છે.

જાતિ વિરૂદ્ધ બાવણા તેઓમાંનો કાષ્ઠ કરી શકશે નહિ; અથવા તેવી ટીકા કરી શકશે નહિ; અને કરશે તો એ એ સંસ્થાના શખ્સોને ધર્મપૂરીની જગ્યામાં એકઠા મળી એ સંસ્થાને લગતું કાંઈ પણ કામ કરવાની મના કરવા નાતવાળા મુખત્યાર છે.

(૮) સુત તનસુખરામ મનઃસુખરામ ત્રિપાઠી ધર્મપૂરીને જીર્ણોદ્ધાર કરાવશે તે સંબંધી ધર્મપૂરીની પ્રસિદ્ધ જગ્યાએ તેમના નામનો એક શિલાલેખ ચોડવામાં આવશે.

(૯) આ ઠરાવ કબુલ હોવા સંબંધી નાતના હાલના બન્ને તડનાં કુટુંબના મુખીઓએ આ ઠરાવમાં પોતાની સહી કરી આપી છે.

(૧૦) આ ઠરાવ નાતને ચોપડે રાખવા ને તેની નકલ સુત તનસુખરામ મનઃસુખરામ ત્રિપાઠીને આપવી. આવતા શ્રાવણ વદ ૧૪ નો ભંડારો આખી નાત તરફથી સદરહુ ધર્મપુરીના મકાનમાં કરવામાં આવશે તે પછી અનુકૂળ વખતે નાત મુકરર કરે તે નાતના માણસોએ ધર્મપુરીના જીર્ણોદ્ધારનું કામ શરૂ કરવું; અને નાતના તમામ મરદો તથા સ્ત્રીવર્ગ જમણવાર વખતે સારી રીતે ખેતી ભાજન લઈ શકે એવી સગવડ થાય એમ જીર્ણોદ્ધારનું કામ કરવું.

(૧૧) જીર્ણોદ્ધારનું કામ શરૂ કરતી વખતે રૂ. ૨૦૦૦ અંકે રૂ. બસોની રકમ સુત તનસુખરામ આપશે, અને પછી જેમ જેમ કામનું ખર્ચ થતુ જશે તે પ્રમાણમાં તેઓ આપશે; તે એકંદર ઉપર જે આંકડો જણાવ્યો છે ત્યાં સંધી આપશે; મોટે જીર્ણોદ્ધાર કરવાનું કામ જેમને સોંપવામાં આવે તેમજ તે રકમ ઉપર નજર રાખી કામ કરવાનું છે.

(૧૨) જીર્ણોદ્ધારનું કામ જેમને સોંપવામાં આવે તેમજ તેના ખર્ચનો બરાબર હિસાબ રાખી કામ પૂરું થયે નાત પાસે તે રજુ કરવા; તે હિસાબ નાતના ચોપડામાં દાખલ કરવામાં આવશે. સંવત ૧૯૭૪ ના ચૈત્ર વદ ૧૦ ને વાર સાંમ તા. ૬ હી મે સને ૧૯૧૮.

૧ પંડ્યા ચન્દ્રપ્રસાદ મોતીભાઈ	(સહી)	૧૧ પંડ્યા મૂળશંકર કાશીશંકર	
૨ પંડ્યા મનલાલ મગનલાલ	(સહી)	દા. મણિશંકર મૂળશંકર પંડ્યા.	
૩ જાની પુરૂષોત્તમ અચ્ચાભાઈ	(સહી)	૧૨ દવે સુંદરરામ દોલતરામ સ. દા. પોતે	(સહી)
૪ જાની જવેરીશંકર લાલશંકર	(સહી)	૧૩ પંડ્યા જટાશંકર મણિશંકર	(સહી)
૫ પંડ્યા નિર્મળશંકર ઉમાઆશંકર	(સહી)	૧૪ પંડ્યા પ્રદુમ્નશંકર કૃણ્ણશંકર	(સહી)
૬ જાની રસિકલાલ જવેરીશંકર	(સહી)	૧૫ યાજ્ઞિક મોતીશંકર હરિશંકર	(સહી)
૭ વોરા મગનલાલ લક્ષ્મીશંકર	(સહી)	૧૬ પંડ્યા ઉદયરામ ગુલાબરામ	(સહી)
૮ જાની રમણીકલાલ જવેરીશંકર	(સહી)	૧૭ ત્રિપાઠી તનસુખરામ મનઃસુખરામ	(સહી)
૯ પંડ્યા જગનલાલ હરિલાલ	(સહી)	૧૮ ત્રિપાઠી રમણીયરામ ઝોવર્ધનરામ	(સહી)
૧૦ પંડ્યા હરસુખરામ પંડિતરામ	(સહી)	૧૯ ત્રિપાઠી નરહરિરામ માધવરામ સ. દા. પોતે	
		૨૦ પંડ્યા નારણભાઈ બળવંતરામ સહી દા. પોતે	

તા. ૧-૬-૧૮ (સહી)

આજ રોજ બન્ને તડ એકત્ર થવાનો જે શુભ ઠરાવ થયો તેની ખુશાલીમાં માતાજીની ઉન્નત્તી આખી જાતિની ધર્મપુરીમાં કરવાનું ઠરાવવામાં આવે છે; તે નાતના ખર્ચે કરવી અને ખર્ચના અર્ધ પૈસા રા. રા. મૂળશંકર કાશીશંકર પાસેથી તથા અર્ધ રા. રા. ઝવેરીલાલ લાલશંકર પાસેથી નાતને નામે લેવા. ઉન્નત્તીના કાર્ય-વાહક નીચે પ્રમાણે નીમવામાં આવે છે. તેમજ ઉન્નત્તીનું કામ ખુશીખુશાલીથી કરવું.

- ૧ ચન્દ્રપ્રસાદ મોતીભાઈ પંડ્યા
- ૨ મુકુંદરાય હરસુખરામ પંડ્યા
- ૩ મણિલાલ બુધાખીરામ જાની
- ૪ રણુજીતલાલ હરિલાલ પંડ્યા
- ૫ પોપટલાલ જવેરીશંકર જાની
- ૬ રમણીકલાલ જવેરીશંકર જાની

- ૭ પુરુષોત્તમ અચાભાઈ જાની
- ૮ મોતીશંકર હરિશંકર જાની
- ૯ સુદરરામ દોલતરામ દવે
- ૧૦ મણિશંકર મૂળશંકર પંડ્યા
- ૧૧ કાન્તિલાલ છગનલાલ પંડ્યા

આ ઉગ્રણી જેમ અને તેમ જલદી કરવી, એટલે ચૈત્ર વદ ૧૪ ને રોજ કરવી.

તા. ૬-૫-૧૯૧૮ નાત તરફથી

પોપટલાલ જવેરીલાલ સહી દા. પોતે.

ઉગ્રણીને દિવસે સુત્ર તનસુખરામ મનઃસુખરામે જીજ્ઞોદ્ધાર કરવા માટે જે ઉદારતા બતાવી છે તે માટે તેમનો સમગ્ર નાત તરફથી ઉપકાર માનવા એક મંડળે જરૂર, ને ઘટિત શબ્દોમાં તેમનો ઉપકાર માનવો.

તા. ૬-૫-૧૮ નાત તરફથી

પોપટલાલ જવેરીલાલ સહી દા. પોતે.

નવા ચોપડા બાંધી, આખી નાતના નામનો નવો ચોપડો કરી, બન્ને તડના હીસાબ પરથી નાતનું લહેણ તારવી, તેમની પાસેથી લેવા, બ્યાજ ઉધરાવવા, લાગતો લેવા વિગેરે કામ કરવાને હીસાબ રાખવા નાત સમસ્ત તરફથી નીચેના બે ગૃહસ્થોને આવતા સન ૧૯૭૫ ના ચૈત્ર સુદ ૧૪ સુધી નીમવામાં આવે છે.

૧ રા. રા. મૂળશંકર કાશીશંકર પંડ્યા. ૨ રા. રા. જવેરીલાલ લાલશંકર જાની

તે તારીખ પછી નાતને યોગ્ય જણાયા પ્રમાણે તેમને વર્ષ માટે કાયમ રાખવા અથવા બદલવા નાત મુખત્યાર છે. જીજ્ઞોદ્ધાર કરવા માટે નીચેની કમીટી નીમાય છે. તેમણે આજના મુખ્ય ઠરાવના ઉદ્દેશો ઉપર નજર રાખી જાતે દેખરેખ રાખી કીંદ્રાયત રીતે તે કામ કરવું તે કમીટીના સદ્ગૃહસ્થોનાં નામઃ—

- ૧ મગનલાલ લક્ષ્મીશંકર વોરા.
- ૨ રમણીકલાલ જવેરીશંકર જાની.
- ૩ મુકુંદરાય હરસુખરામ પંડ્યા.

- ૪ પોપટલાલ જવેરીલાલ જાની.
- ૫ જટાશંકર મણિશંકર પંડ્યા.
- ૬ મણિશંકર મૂળશંકર પંડ્યા.

તા. ૬-૫-૧૯૧૮

નાત સમસ્તની

સમક્ષ આ બધા ઠરાવો
પસાર થયા છે.

નાત તરફથી

પોપટલાલ જવેરીલાલ સહી દા. પોતે.

શ્રી નડિઆદ વડનગરા નાગર બ્રાહ્મણ સમાજના હસ્તકનાં ફંડ

સને ૧૯૦૦ માં આ વંશાવલિની પ્રથમ આવૃત્તિ પ્રકટ થઈ ત્યારે નડિઆદ નાગર યુવક સમાજને પાંચ વર્ષ થયાં હતાં. તે પછી તેણે નડિઆદ નાગર બ્રાહ્મણ સમાજ નામ ધારણ કર્યું અને સને ૧૯૦૮ માં રા. મન:સુખરામ સૂર્યરામ ત્રિપાઠીએ પોતાના પૌત્ર રા. ધર્મસુખરામ તનસુખરામ ત્રિપાઠીના લક્ષ્મણસંગે રૂ. ૧૬૦૦ અંકે રૂપિયા સોળસોની નોટો આપી શ્રી વડનગરા નાગર બ્રાહ્મણ સમાજને સને ૧૮૬૧ ના સરકારી કંપની રજીસ્ટર્ડના કાયદા પ્રમાણે રજીસ્ટર્ડ કરાવી અને તેના છ ટૂંટીઓ નીમાયા. એ ટૂંટીઓની ચુંટણી સમાજ દર ત્રણ વર્ષે કરે છે. હાલ એ ફંડની સાડા ત્રણ ટકા તથા ત્રણ ટકાની રૂ. ૧૬૦૦ ની દર્શની કિંમતની નોટો મુંબાઈની ઇમ્પીરીયલ બેંક ઓફ ઇન્ડિયામાં ‘ સેફ કસ્ટડી ડીપોઝીટ ’ માં રાખેલી છે અને તેના વ્યાજ આદિની રોકડ રકમ ઇમ્પીરીયલ બેંક ઓફ ઇન્ડિયા-મુંબાઈની સેર્વિસ બેંકમાં ખાતું પડાવી જમે મૂકેલી છે. એ રકમ સ્વ. મન:સુખરામ સૂર્યરામ ત્રિપાઠીએ મુચવેલાં ધોરણોએ ખર્ચવાની છે. આવા શુભ આરંભથી બીજા જે સદગૃહસ્થોની ઇચ્છા કાંઈ જાતિહિનનાં કાર્યોમાં રકમે આપવાની હશે તો તેઓ વિના સંકોચે તેમ પોતાની રકમ હેલો દરકત આવવાના બચથી મુકત કરી આપી શકશે; કારણ આ સંસ્થા રજીસ્ટર્ડ હોઈને તે પોતાનો હિસાબ પ્રસિદ્ધ કરવા બંધાયેલી છે, અને મૂળ ધોરણથી ચૂકીને કાંઈ ખર્ચ કરવામાં આવે તો તે માટે તે જવાબદાર પણા ઠરેલી છે.

તે પછી સ્વ. સૌ. રવિલક્ષ્મીના સ્મરણમાં તેમના પુત્ર રા. શિવલાલ ઉત્તમરામ યાજ્ઞિકે રૂપિયા ૧૦૦ ની સાડા ત્રણ ટકાની નોટ વ્યાજમાંથી સ્તોત્રો આપવા આપી. પછી સ્વ. વસન્તબાના સ્મરણ અર્થે તેમના પિતા રા. જગનલાલ હરિલાલ પંડ્યા તથા પતિ રા. ચન્દ્રશંકર નર્મદાશંકર પંડ્યાએ મળીને રૂપિયા ત્રણસોની સાડા ત્રણ ટકાની નોટ, વ્યાજમાંથી અંગ્રેજી શાળામાં બહુની છોકરીઓને ધનામ આપવા માટે આપી. તે પછી સને ૧૯૧૮ માં સ્વ. સૌ. કુંદનવિદ્યા બાલાજીના સ્મરણાર્થે તેમના પતિ રા. અંબાલાલ બુલાખીરામ જ્ઞાનીએ બસે રૂપિયાની નોટ બરાતચુંચણનું ધનામ તેના વ્યાજમાંથી આપવાને આપી. આમાંની છેલ્લી બે રકમોની નોટ (રૂ. ૩૦૦ ને ૨૦૦) હજી શ્રી વડનગરા નાગર બ્રાહ્મણ જ્ઞાતિના સમાજના ટૂંટીઓને સુપ્રત થયેલી નથી.

આ ઉપરાંત આ સમાજ પાસે પોતાનો દ્રવ્ય સંગ્રહ છે અને તે નડિઆદ સેર્વિસ બેંકમાં સમાજને ખાતે રાખેલો છે. તેની કંઈકે વિગત આ પ્રમાણે છે:—૩૦૦ ની સાડા ત્રણ ટકાની નોટ છે, ૬૦૦ નાં કૃંશ સર્ટીફિકેટો, અને રૂ. ૩૦૦ ને આશરે રોકડા છે. ઉપપ્રમુખ રા. મગનલાલ લક્ષ્મીશંકરની સહીથી રકમ ઉપડી શકે એવું એ ખાતું છે. કૃંશ સર્ટીફિકેટો હાલ રા. મગનલાલ લ. પોરા અને રા. ગજેન્દ્રશંકર જટાશંકર પંડ્યાને નામે પાંચ વર્ષની બાંધણીનાં લીધેલાં છે.

શ્રી લલિતા વનિતાશ્રમનું ટ્રસ્ટડીડ.

(સ્ટેમ્પના કાગળ રૂ. ૨૦+૫+૧૨૧૧ એકઠર રૂ. ૩૭૧૧)

અમે નરહરિરામ માધવરામ ત્રિપાઠી તથા રમણીયરામ ગોવર્ધનરામ ત્રિપાઠી આ ડીક્લેરેશન ઓફ ટ્રસ્ટ (Declaration of trust) થી જણાવીએ છીએ કે અમેએ શ્રી લલિતા વનિતાશ્રમ નદીઆદમાં અમારા કાજ ચક્રે શ્રી નાથજીની જગામાં અમે નરહરિરામ માધવરામના ધરમાં સને ૧૯૧૩ ની સાલમાં સ્થાપ્યું છે અને નિભાવ સારૂ રૂ. ૫) પાંચ ટકાની રૂ. ૩૦૦૦ ત્રણ હજારની મુંબાઈ મ્યુનિસિપાલ લેન જેના નંબરો ૮૯૦૭-૮, ૮૦૦૮-૧૦, ૮૯૧૧-૧૨ છે અને જેની કીમત આજના બજાર ભાવે રૂ. ૨૬૪૨ છે. તથા સાડા ત્રણ ટકાની રૂ. ૧૦૦૦) એક હજારની સરકારી પ્રોપ્રીસરી નોટ જેનો નંબર B ૦૪૩૭૨૮ છે અને જે હાલના બજાર ભાવે રૂ. ૫૮૦) છે તે જુદી જુદી કઢાડી છે. અને તેનો ઉદ્દેશ ઉચ્ચ વર્ણની હિંદુ કુમારીકા સંધવા તથા વિધવા બહેનોની શારીરિક, માનસિક, નૈતિક ઉત્થાપન કરવાની છે. મજકુર આશ્રમ ચલાવવા સારૂ બનેલરી સને ૧૯૨૧ માં અમેએ મેનેજીંગ કમીટી નીચે જણાવેલા ૧૩ તેર ગૃહસ્થોની નીમી છે. જેમનાં નામ (૧) રા. બા. નાથાભાઈ અવિચલદાસ દેસાઈ (૨) રા. ધર્મસુખરામ તનસુખરામ (૩) નરહરિરામ માધવરામ ત્રિપાઠી (૪) ચંદ્રશંકર નર્મદાશંકર પંડ્યા, (૫) બુદ્ધકશંકર ગિરધરલાલ (૬) ત્રિકમલાલ સાંકલચંદ પરિખ (૭) ગં. સ્વ. શાંતાબહેન (૮) મગનલાલ લક્ષ્મીશંકર વહારા (૯) શંક બોગીલાલ હરીભાઈ (૧૦) પોપટલાલ ઝવેરીલાલ યાસિક (૧૧) ગોપાળદાસ વિહારીદાસ (૧૨) ચંદ્રપ્રસાદ મોતીભાઈ પંડ્યા (૧૩) બાબાસાહેબ ઉર્ફે ભગવાનદાસ ગીરધરદાસ દેસાઈ, આ કમીટીના મેમ્બર આજમાં આજા દશ રહેશે. ટ્રસ્ટીઓ એકસ ઓશીસીથો મેનેજીંગ કમીટીમાં સમાવેશ રહેશે. પણ તે આશ્રમ ચલાવવા સારૂ કાયદેસર ટ્રસ્ટડીડ થયું નથી તેથી અમે જણાવીએ છીએ કે મજકુર આશ્રમના ઉપરનાં નાણાં તથા હવે પછી જે નાણાં સફગૃહસ્થો તરફથી આપવામાં આવે તેનો અચાપર ઉપયોગ થાય તે સારૂ નીચેના ગૃહસ્થોને અમે ટ્રસ્ટીઓ નીમીએ છીએ.

૧) રા. રમણીયરામ ગોવર્ધનરામ ત્રિપાઠી.	૪) ગં. સ્વ. શાંતાબહેન મગનલાલ.
૨) રા. ત્રિકમલાલ સાંકલચંદ પરિખ.	૫) રા. બોગીલાલ હરીભાઈ.
૩) રા. બ. નાથાભાઈ અવિચલદાસ દેસાઈ.	

૨. આ ટ્રસ્ટીઓ પોતામાંથી એકને મેનેજીંગ ટ્રસ્ટી અને ટ્રેઝરર નીમી શકશે. રા. નરહરિરામ માધવરામ અને રા. રમણીયરામ ગોવર્ધનરામ તથા તેમના વારસોને પોતાની વતી એકમતે આપેલું નામ ટ્રસ્ટના બોર્ડમાં તેમ જ મેનેજીંગ કમીટીના મેમ્બરમાં ચાલુ રાખવા અધિકાર છે. (રા. રા. નરહરિરામ માધવરામ અને રા. રા. રમણીયરામ ગોવર્ધનરામને તેમના વારસોને પોતાવતી એકમતે આપેલું નામ ટ્રસ્ટીના બોર્ડમાં તેમ જ મેનેજીંગ કમીટીના મેમ્બરમાં ચાલુ રાખવું.) અને મજકુર ટ્રસ્ટીઓને નામે અમેએ રૂ. ૩૦૦૦) ત્રણ હજાર પાંચ ટકાની મુંબાઈના મ્યુનિસિપાલ બોન્ડ તથા રૂ. ૧૦૦૦) એક હજારની સાડા ત્રણ ટકાની સરકારી નોટ ચઢાવી છે તથા જુદા ગૃહસ્થોએ આપેલા રૂ. ૧૫૦૦) પંદરસો તેમને સ્વાધીન કરેલા છે. મજકુર સીક્યુરીટીઓ હંમેશાં કાયમ રાખવી. અને ફક્ત તેનું બાબ મજકુર આશ્રમ સારૂ ખરચવા ટ્રસ્ટીઓએ મેનેજીંગ કમીટીને આપવું અને મજકુર રૂ. ૧૫૦૦) પંદરસોમાંથી રૂ. ૧૦૦) એકસો રા. જોડાલાલ વરબજાઈએ અમુક સરતે આપેલા છે જે સરતો નીચે જણાવેલી છે. તેથી રૂ. ૧૫૦૦) પંદરસોમાંથી રૂ. ૧૪૦૦) ચૌદસો તથા તેનું જે બાબ ઉત્પન્ન થાય તે મજકુર આશ્રમ સારૂ ખરચવા મેનેજીંગ કમીટી જણાવે તો તેમાંથી જોડલા રૂપીઆ બેઝએ તો તે આપવા. મજકુર મેનેજીંગ કમીટીને તે આશ્રમનો નિભાવ હંમેશાં કાયમ રહે તે સારૂ એક કાયમનું ફંડ કરવાની તથા તેમાં સફગૃહસ્થો પાસેથી નાણાં ભરાવવાની સત્તા આપવામાં આવે છે અને રૂપીઆ ભરનારે કોઈ પણ જાતની ખાસ સરત કરી ન હોય તો તે રૂપીઆ તથા તેનું જે બાબ ઉત્પન્ન થાય તેની વ્યવસ્થા મેનેજીંગ કમીટી ઠરાવે તે પ્રમાણે કરવી. આ આશ્રમના હેતુ પાર પડે તેવા આશ્રમથી ખાસ ઉપયોગ કરવાની સરતે નાણાં આપવામાં આવે તો તે સ્વીક્ષરવાને ટ્રસ્ટીઓને તેમ જ મેનેજીંગ કમીટીને છૂટ છે.

* આ ફંડની રકમ હાલ લગભગ રૂ. ૨૦ થી ૨૧ હજારની વધીને થઈ છે તે માટે તેને મદદ કરનારાઓનો આભાર માનું છું.

૩. મન્વકુર મેનેજીંગ કમીટી પોતામાંથી પ્રમુખ તથા સેક્રેટરી નીમશે અને ટ્રેઝરર પોતામાંથી અથવા બહારનો નીમી શકશે. અને ઓડીટર તરીકે બહારના કોઈ પણ ગૃહસ્થની નીમણુંક કરશે. કમીટીનો કોઈ પણ ગૃહસ્થ ગુજરી જાય અથવા રાજીનામું આપે તો અમારી હેયાતીમાં અમે તે જગ્યાએ લાયક ગૃહસ્થને નીમીશું અને અમારી હેયાતી બાદ મન્વકુર મેનેજીંગ કમીટીના બાકી જે ગૃહસ્થો રહેલા હોય તેઓને મેમ્બરીટી મેનેજીંગ કમીટીમાં જોડવી જગ્યાઓ ખાલી પડી હોય તે સારા સત્તાનત ધર્મ પાળનારા ઉચ્ચ વર્ણના હોદ્દા સદ્ગૃહસ્થો અથવા સ્ત્રીઓથી ભરવા સત્તા આપવામાં આવે છે અને મન્વકુર મેનેજીંગ કમીટીએ મન્વકુર આશ્રમનો વહીવટ કરવો પણ તે આશ્રમને લગતી સીક્યુરીટીઓ તથા રોકડો નાણાં હમેશાં ટ્રસ્ટીઓના કબજામાં રહેશે.

૪. મન્વકુર ટ્રસ્ટીઓમાંથી કોઈકની કળા રંગ થાય અથવા કોઈ રાજીનામું આપે તો અમે તે અમેને અમારી હેયાતીમાં તે જગ્યાએ બીજા ટ્રસ્ટી નીમવા અધિકાર છે. અને અમારી હેયાતી બાદ બાકી રહેલા ટ્રસ્ટીઓએ બીજા ટ્રસ્ટીઓ નીમવા પણ હમેશાં આશ્રમના ફંડના ઓછામાં ઓછા ત્રણ ટ્રસ્ટીઓ રહેવા જોઈએ અને કોઈ જગ્યા ખાલી પડ્યા પછી ત્રણ માસમાં અમે અથવા અમારી હેયાતી બાદ હાલના બાકી રહેલા ટ્રસ્ટીઓ ખાલી પડેલી જગ્યા ના પૂરે તો મેનેજીંગ કમીટીને ખાલી પડેલી જગ્યા પૂરવાની સત્તા આપવામાં આવે છે. આવી રીતે ટ્રસ્ટી નીમવાનો પ્રસંગ આવે તે વખતે મેનેજીંગ કમીટીની સંખ્યામાંથી અડધ ઉપરાંતના મતથી પસંદ કરેલા ગૃહસ્થને ખાલી પડેલી જગ્યાએ ટ્રસ્ટી તરીકે નીમવા. અમારી તથા હાલમાં આ ટ્રસ્ટી નીમેલા બાકીના ટ્રસ્ટીઓની હેયાતી બાદ ટ્રસ્ટીઓ નીમવાની સત્તા મેનેજીંગ કમીટીના હાથમાં રહેશે. મન્વકુર ટ્રસ્ટીઓ પોતાપોતાનાં કૃત્ય માં જ જોખમદાર રહેશે. બીજા ટ્રસ્ટીઓનાં કૃત્ય સાથે જોખમદાર રહેશે નહિ.

૫. મન્વકુર આશ્રમના રોકડા નાણાંમાંથી ખર્ચ સાથે જોડતા રૂપિયા રાખીને બાકીની રોકડ રકમ એન. એમ. ત્રિપાઠીના કંપનીમાં રાખવા અને તેનું વ્યાજ મન્વકુર કંપની દર વર્સે દર સેક્ટે ટકા જા સાડાસાત આપશે. અને મન્વકુર કંપનીમાં અમે બજારમાંથી કોઈકનો બાગ ન હોય ત્યારે તે રોકડ રકમ હમેશાં સરકારી સીક્યુરીટીઓમાં સુધળા સ્થુનીનીપાલ અથવા પોસ્ટ ઓફિસમાં અથવા સીક્યુરીટીવાળા શેરોમાં રોકવા અથવા સંધ્વર જામીનગીરી લેખને રાખવા. મન્વકુર આશ્રમ સારી રીતે ચાલે તે સાથે ધારાઓ બાંધવાની સત્તા મેનેજીંગ કમીટીને છે.

૬. મન્વકુર આશ્રમનું કામ હાલમાં અમે નરહરિશમ માધવરામ ત્રિપાઠીના ઘરમાં ટીકા નં. ૧૦ માં સં. ૦ નં. ૨૨૯ ચાલે છે અને એ પ્રમાણે ઉપયોગ કરવા પુરતાં જ આ ઘરનો ચાલુ વપરાશનો બાગ અમે નરહરિશમ માધવરામ ત્રિપાઠીએ આશ્રમના ટ્રસ્ટીઓને આપ્યો છે. પણ તે માં અમે નરહરિશમ માધવરામ ત્રિપાઠી કે રમણીયરામ ગોવર્ધનરામ ત્રિપાઠી જેવા કોઈકની મુજબ તે ઘરમાં આશ્રમ ચલાવવાની ન હોય તો મેનેજીંગ કમીટીએ બીજી જગ્યા બોલે લેઈ અથવા જો તેમની પાસે પુરતાં નાણાં હોય તો વેચાતી લેઈ તેમાં મન્વકુર આશ્રમ ચલાવવું. પણ તે આશ્રમનું નામ “લલિતા વનિતા આશ્રમ” નું જ કાયમ રાખવું, તે નામ બદલવાની મેનેજીંગ કમીટીને કે ટ્રસ્ટીઓને કોઈકને પણ સત્તા નથી. (જો કોઈ પણ વખતે તે આશ્રમ બંધ કરવામાં આવે તો તે આશ્રમને લગતી અમેનેજીંગ ઉપર લખેલી સીક્યુરીટીઓ આપેલી છે તે તથા બીજી જે જે મીલકત બીનસરતે રવંત્ર હોય તે સુધી મીલકત શ્રીનાથજીનું અમારું મંદીર જે નદીઆદમાં છે તેના નિભાવ સાથે આપવી. ઉપર પેરા ૩. ૧૫૦૦ પંદરસોમાંથી રૂ. ૧૦૦) એકસો અમદાવાદના શા. બા. બેંગાલ વરજામાંથી એ સરતે આપેલી છે કે તેનું વ્યાજ આ આશ્રમમાં શીવજી કામમાં વાપરવું. તે જો આશ્રમ બંધ પડે તો મુદલ એકસોની રકમ ડાહરામાં શ્રી રણજીડરાવજીના મંદીરમાં અર્પણ કરવી. આ સરતે તેમજ રૂ. ૧૦૦ એકસો આપેલા છે અને તે જ પ્રમાણે ટ્રસ્ટીઓએ તથા મેનેજીંગ કમીટીએ રૂ. ૧૦૦ એકસોની વ્યવસ્થા કરવી. ટ્રસ્ટીઓ આ ટ્રસ્ટ પૈકી કોઈ પણ એક અગર બીજી સરતો સરવાનુમતે ફેરવી શકશે.

અમે નીચે સહી કરનાર ટ્રસ્ટીઓ ઉપર લખેલી સરતો પ્રમાણે ચાલવા કમ્પલ કરીએ છીએ.

તારીખ ૧૧ માઈ એપ્રિલ સને ૧૯૨૨.

શાખ.
સહી ગિરધરલાલ હરિલાલ મહેતા, સોલીસીટર.
સહી બાનુશંકર હરિશંકર યાજ્ઞિક.
સહી દેવ શંકરલાલ બાપુજી શાખ દા. પોને નડીયાદ.

સહી નરહરિશમ માધવરામ સહી દા. પોને.
સહી રમણીયરામ ગોવર્ધનરામ ત્રિપાઠી.
સહી નાથાભાઈ અવિચલદાસ દેસાઈ.
સહી શા. ભોગીલાલ હરિલાલ
સહી ત્રિકમલાલ સાંકળચંદ પરીખ.
સહી ગં. સ્વ. શાન્તાબહેન મગનલાલ.

૧૯૨૨ ના મે માસમાં આશ્રમની મેનેજીંગ કમિટીની ભરાયલી સભામાં

રજી થયેલા કેટલાક પત્રોમાંનો એક

(૧)

લલિતા વનિતાશ્રમના મહે. ટ્રસ્ટીઓ તથા મેનેજીંગ કમીટીના મેમ્બરો.

આજરોજ આશ્રમનું ટ્રસ્ટ આપની સમક્ષ વાંચી બતાવતાં મહેને આનંદ થાય છે અને તે સાથે મહારે માથેથી એક જાતનો ભાર ઓછો કરવા બદલ તમે સર્વનો આભાર માનું છું, અને આશા રાખું છું કે હવેથી આ આશ્રમ આપનું પોતાનું જ છે એમ ગણીને તેને જેમ બને તેમ સારા અને સ્થાયી પાયાપર મુકશે અને આશ્રમમાં ભણતી બહેનોનો જેમ બને તેમ સર્વ રીતે ઉદ્ધાર કરવામાં આપ સર્વે તન, મન, અને ધનથી મદદ કરશે તથા આપના સર્વ સંબંધી સ્નેહીઓને મદદ કરવાને યોગ્ય લાગે તેમ પ્રયાસ કરશે. બહેનોને સારી જાતની ફેળવણી આપવી તે દેશનો ઉદ્ધાર કર્યા બરાબર છે. અને દેશનો ઉદ્ધાર થશે તો આપણા સર્વનો, આપણા કુટુંબનો પણ ઉદ્ધાર થશે અને તેમાં જ શ્રી પરમાત્મા રાજી છે તે આપના જેવા સુત્રોને કહેવાની જરૂર નથી તે છતાં કહું છું તો તેમાં કાંઈ રીતે અવિવેક થતો હોય તો માફ કરશો.

હવે આ આશ્રમની ઉન્નતિ કરવા તેને સારા પાયા ઉપર મુકવું તથા તેની શોભા આબરૂ મોભો વધારવો તે આપ સર્વની ફરજ છે.

આજસુધી આ આશ્રમનો જે કાંઈ નિભાવ થઈ શક્યો છે તે અને અત્યારે જે સ્થિતિ છે તે આપ સર્વની તથા આપના જેવાજ સર્વ ભાઈ બહેનોની આ આશ્રમ પ્રત્યે મમતાને જ આભારી છે.

આ આશ્રમને જે જે ગૃહસ્થોએ તથા બહેનોએ આજ સુધીમાં મદદ કરી છે તેનું લીસ્ટ આ સાથે છે.

આ અને બીજા જે જે ગૃહસ્થો તરફથી આજસુધીમાં જેવી રીતે મદદ મળી છે તેવી જ રીતે ભવિષ્યમાં પણ મદદ મળતી રહેશે તથા તેમના સ્નેહીઓ તરફથી મદદ અપાવતા રહેશે એમ ધારીને તે સખાઓનો આભાર માનું છું. કાંઈ સરત સુધી કાંઈ ગૃહસ્થનો આભાર માનવાનું રહી જતું હોય તો તે માટે દરગુજર કરશે એવી આશા છે.

આ આશ્રમની વ્યવસ્થા કરવાને ટ્રસ્ટીઓ તરીકે તથા મેનેજીંગ કમીટીના મેમ્બર તરીકે તથા શિક્ષિકાઓ તરીકે આપ સર્વે ભાઈઓ તથા બહેનોએ સ્વીકાર કર્યો છે તે બદલ આપ સર્વનો ફરીથી ઉપકાર માનું છું.

આ આશ્રમને અંગે મહારી સ્વ. ધર્મપત્ની અ. સૌ. વિષ્ણુલક્ષ્મીના નામથી એક કથાશાળા સ્થાપવામાં આવી છે તે ચાલુ રહે તે માટે રૂ. ૧૫૦૦ અંકે પંદરસોની રકમ એન. એમ. ત્રિપાઠી એન્ડ કંપનીમાં મહારી સ્ત્રીના નામથી તા. ૧-૬-૨૨ ના રોજ અનામત મુકવામાં આવશે અને તેનું વ્યાજ દરવરસે દરસે કંડે હા. અંકે સાઝ સાત ટકા લેખે વરસની આખરે આપવામાં આવશે. પણ તેમાં સરત માત્ર એટલીજ કે સવારે અથવા સાંજે અનુકૂળતા પ્રમાણે નિયમિત રીતે દરરોજ એક કલાક શિક્ષિકાઓમાંથી કાંઈ પણ એક બહેને કથા કરવી અને તે વખતે આપણા સનાતન ધર્મનાં પુસ્તકો અથવા સ્ત્રીઓને ઉપયોગી તથા બોધ મળે તેવાં પુસ્તકો વાંચવાં, કોઈ કારણસર જે માસમાં જ (૬) કરતાં વધારે દીવસ આવી રીતે કથા કરવામાં નહિ આવે તે માસના વ્યાજના રૂપીઆ (હીસાબે રૂ. ૮-૬-૦ નવ રૂપીઆ ને જ આના) આશ્રમને ન આપતાં મહારી મરજી પ્રમાણે વાપરવાનો હક હું મહારી પાસે રાખું છું. અને મહારી હયાતી બાદ મહારા વારસને આપું છું. દાખલા તરીકે જે માસમાં ૨૩ દીવસ કથા કહેવાશે તે માસના રૂપીઆ આશ્રમ માગી શકશે નહિ. એન. એમ. ત્રિપાઠી એન્ડ કંપનીમાં મહારો ભાગ બંધ થાય અને મહારા કોઈ હકદાર વારસનો તેમાં ભાગ ન હોય તો તે વખતે સદર વ્યવસ્થા ફેવી રીતે કરવી તે મેં વીલ ન કર્યું હોય અને ઉપર પ્રમાણે કથાશાળા ચાલતી ન હોય તો તે બાબતનો હક મહારા વારસને આપું છું.

છેવટમાં આટલી બધી વસ્તી તમે સર્વે ભાઈઓ તથા બહેનોને આપી છે તથા આપ સર્વનો અમૂલ્ય વખત લીધો છે તે બદલ આપ સર્વનો આભાર માનું છું અને આશા રાખું છું કે આ આશ્રમને ભવિષ્યમાં સારા અને સ્થાયી પાયા ઉપર મુકવાને આપનાથી બનતો પ્રયત્ન કરશો જ.

લી. આપનો સેવક,

(સહી) નરહરરામ માધવરામ ત્રિપાઠી.

रा. रा. आवर्धनराम भाव्यराम त्रिपाठी. श्री. अ., अमृतमंत्र. श्री.
 जन्म संवत् १८११ १ विजयदशमी. श.स. १८५५ ता. २० मी आश्विन, रानिवार.
 अमृतसंवत् १८११. पापवर्द्धि प. म. अ. १८०७ ता. १४ मी अमृतमंत्र, शुक्रवार.

પ્રસ્તાવના

ગુજરાતમાં નાગર બ્રાહ્મણ અને નાગર વાણીયા એવી બે જાતિઓ નાગર વિશેષણથી ભણીતી છે. તેમનો વાસ ધણું ખર્ચે ગામડાંમાં નહીં પણ નગરમાં હોય છે અને તેમનો અસલ વાસ નગરોમાં હોવાથી નાગર નામ પડેલું છે. નાગર બ્રાહ્મણોમાં છ પ્રકાર છે: ૧. વડનગરા, ૨. વીસનગરા, ૩. સહોદરા, ૪. પ્રશ્નોરા, ૫. કૃષ્ણોરા, અને ૬. ચિત્રોડા. “ખટ મહેડા, ખટ નાગરા” વાક્ય પ્રસિદ્ધ છે.

વડનગર ઉપરથી વડનગરા અને વીસનગર ઉપરથી વીસનગરા નામ છે. બે નગરો જોડાઈ છે અને આ બે નાતોના આચાર ધર્મી વાતમાં એક છે; પણ વીસનગરાઓમાં અપર વર્ણની પેઠે અનેક જીવતી જીઓ સાથે એક પુરૂષે લગ્ન કરવાનો આચાર છે, અને વડનગરાઓમાં એક સ્ત્રી જીવતે બીજી ધર્મ શિક્ષકતી નથી. ખંડવાના વડનગરા નાગર બ્રાહ્મણોમાં અનેક સ્ત્રીઓ કરવાનો આચાર ચાલ્યો છે, તેથી ગુજરાતના વડનગરાઓ તેમનો સંસર્ગ કરી શક્તા નથી. ગુજરાત શીવાય મથુરા, કાશી, કન્નકતા, ઉજ્જયિ, વિગેરે નગરોમાં વડનગરા નાગર બ્રાહ્મણો છે. ગુજરાતમાં કાઠીયાવાડ અને કચ્છનાં મુખ્ય નગરો, ધુંગરપુર, વાંસવાડા, અરથુણ, મુંબઈ, પાટણ, અમદાવાદ, વડોદરા, સુરત, નડીઆદ, મહુધા, ઠાસરા, કપડવણજ, ખંભાત, પેટલાદ, કરનાળી, સીતાર, કાલોલ, ગોધરા, સંખેડા, અને વડનગર, એટલાં નગરોમાં આજ ભણ્યા પ્રમાણે આ નાતની વસ્તી છે. વડનગરમાં માત્ર એકાદ બે કુટુંબ જ છે. નડીઆદ, પેટલાદ વિગેરેના બાર ગામનો જથ્થો અસલ કહેવાતો. આજ ભણવામાં આટલાં જ નગરમાં વડનગરાનો વાસ છે, પણ તેમનો એક જથ્થો કહેવાતો નથી. વડનગરાઓના ઈદ દેવ હાટકેશ્વર ગણાય છે અને ત્યાં તેમનાં નગર ત્યાં એ દેવનું મંદિર હોય છે.

આ શીવાય જુના કાળમાં બહિષ્કાર પામેલા નાગરોની “બારડ” નાતો છે. તેમાં બારડ વડનગરાઓ પણ હોય છે, પણ તેમની સંસાર તથા નાતોના “વડનગરા નાગર બ્રાહ્મણો” માં સમાસ થતો નથી.

છએ નાગરોમાં ગૃહસ્થ અને વૈદિક એવા બે વર્ગ છે. ગૃહસ્થ દક્ષિણ લેતા નથી, વૈદિક લે છે; પણ તેમનામાં પ્રશસ્ત આચાર પાળનાર બીજી વર્ણી પાસેથી લેતા નથી. ગૃહસ્થો અને વૈદિકો વચ્ચે કવચિત કન્યા-વ્યવહાર છે પણ ધણે ખરે રથાને નથી; બોજનવ્યવહાર તેમના વચ્ચે સર્વત્ર છે. બીજી કાર્મી નાતનાઓનું અને વીસનગરાઓનું પણ પાણી અથવા બોજન વડનગરાઓને અસલ નિયમ પ્રમાણે ખપતું નથી. પણ આ નિયમને ફેટલેકે ઠેકાણે કાળજીને ગુપ્તપણે આચાર થયા છે; પ્રસિદ્ધપણે એ નિયમભંગ કરનારને નાતબહાર મૂકવાની શિક્ષા સર્વત્ર સ્વીકારાય છે. જે નગરમાં ગૃહસ્થો અને વૈદિકો ઉભય હોય છે ત્યાં વૈદિક વર્ગ ગૃહસ્થોનું ગોરપદું અસલમાં કરતા. હાલમાં સુરત અને અમદાવાદમાં એ ગોરપદું અથવા યજ્ઞમાનવૃત્તિનો ઉદ્યોગ ભાગી પડ્યો છે, અને પેટલાદમાં ભાગવા માંડ્યો છે. નડીઆદમાં ઓછામાં ઓછાં સો વર્ષથી એ ઉદ્યોગનું ચિન્હ સરખું નથી. ત્યાંના વડનગરાઓ સર્વ વૈદિક છે અને વ્યાપાર, તોકરી, તથા બીજા ઉદ્યમ કરે છે. પણ ત્યાં ગૃહસ્થોની વસ્તી ખીલકુલ નથી અને યજ્ઞમાનવૃત્તિ પણ નથી. એ નગરના પ્રાચીન કાળમાં ત્યાં ગૃહસ્થોની વસ્તી હતી તે હાલના નાગરવાડામાં હતી અને વૈદિક વર્ગનાં ઘર કંસારવાડા આગળ નાગરકુળને સ્થાને હતાં એમ કહેવાય છે. હાલના નાગરવાડામાં મહુધા પેટલાદના બે ગૃહસ્થોનાં ઘર થોડાં વર્ષ ઉપર જ હતાં, પણ તેઓનો નિવાસ ત્યાં ન હતો. એમ કહ્યેવામાં આવે છે કે નડીઆદ ઈંગ્રેજ સરકારના હાથમાં ગયું તેવામાં ગૃહસ્થો મહુધા, પેટલાદ વિગેરે ગામોમાં જતા રહ્યા.

નડીઆદમાં જે વડનગરાઓ હાલ છે તેમાં સઉથી વધારે વસ્તી જાનીઓની છે. એથી ઓછી પંચાઓની, એથી ઓછી ત્રવાડીઓની, અને દેવેની સઉથી ઓછી છે. આ શીવાય બીજી અવગં કે નડીઆદમાં નથી. ચાંપ - નેતું રાજનગર ભાગ્યું તેવામાં ત્યાંથી આવેલી જાનીઓ નડીઆદમાં વસેલા છે. બીજાઓ મહુધા, ખંભાત વિગેરે સ્થાનેથી આવેલા છે. નડીઆદના વતની વડનગરાઓ કેટલાક કાશીનિવાસી થયેલા છે. કેટલાક ધધાને અથે મુંબઈ, કાઠીયાવાડ, વિગેરે સ્થાને છે. પણ તેમનું વતન હજી નડીઆદ જ છે. એમનો કન્યાવ્યવહાર નડીઆદમાં ને નડીઆદમાં હતો, પણ પેટલાદ, સુરત, અમદાવાદ, અને જુનાગઢ સાથે હાલમાં કન્યાવ્યવહાર

ચાલ્યો છે. જુના કાળમાં પેટલાદ સાથે હતો, અને સુરતના પત્થરવાળા મયત ગવરીશંકર નવનીધરાયના કુળને મૂળ સંબંધ નડીઆદના જાનીઓમાં હતો. નડીઆદ પેટલાદના વડનગરાઓ મુંબાઈ સાથે ધંધા અર્થે એશી તેનું વર્ષથી વ્યવહાર રાખતા આવેલા છે.

નડીઆદની આ નાતમાં ચાળીશ અને પંદર એવાં બે તડ અસલતાં પડેલાં છે. ત્રવાડી ધીરજરામ આ લેખકના પિતામહ હતા. તેમના પિતા મોહનરામને સુરત, વડોદરા, મદ્રાસ, રતલામ, તથા પેટલાદ વ્યાપાર હતો અને સુરત, રતલામ તથા નડીઆદમાં દુકાનો હતી. એમની દુકાન સંવત ૧૮૬૫ ના અરસામાં ભાગી અને તેમનું મરણ થયું. એમના દેવાને માટે ધીરજરામને એકાદ દિવસ કાચી જ્વેલમાં રહેવું પડ્યું અને તેથી નાતવાળાએ તેમને નાતબદાર મૂક્યા, સંવત ૧૮૬૯-૧૮૭૦ માં ધીરજરામ રોજગારને માટે મુંબાઈ ગયા અને કેટલેક વર્ષ કોમ્કે કમાઈ કરી, પિતાના હજીજીદારોનાં દેવાં પતવવા નડીઆદ આવી ગયા તે પ્રસંગે એમનાં મ્હોટાં પુત્રી ઉત્તમકુંવરનો વિવાહ પંડ્યા ગોકુળજી કાશીનાથવાળા રઘુનાથજી ઇશ્વરજી વેરે કરેલો હતો. ઇશ્વરજી પંડ્યાનું ઘર નડીઆદમાં તેમ નાતબદારમાં અને પરદેશમાં કાશી સુધી તે કાળે પ્રખ્યાત હતું અને તેમનો વ્યાપાર બ્હોળો હતો. કાશીથી નડીઆદની નાગરી નાતમાં હજીજીવું કરવાને ઇશ્વરજી પંડ્યા ઉપર કાગળ આવેલો અને તે હજીજીવું ધીરજરામે લીધું. એટલે નાતનાં તડ ત્યારથી સજડ અંધારાં. ધીરજરામ અને તેમના તડમાં અધાં મળી પંદર ધર રથાં અને બીજા તડમાં ચાળીસ ધર રથાં, તે પ્રમાણે તડનાં નામ પડ્યાં. ચાળીસવાળાએ પોતાના તડને ધર્મપક્ષ કયો ઉત્તમકુંવરના સાસરાના પ્રસંગે પોતાનો પક્ષ અંધારો માટે પોતાના પંદરના તડનું નામ ધીરજરામે ઉત્તમપક્ષ પાડ્યું. ધર્મપક્ષવાળાએ હાટકેશ્વરના ભંડારા (ઉત્સવ) ધર્મપુરીમાં કરવા માંડ્યા અને ઉત્તમપક્ષવાળાએ ગોકુળજી પંડ્યાની માલકીના હાટકેશ્વરના મંદિરની ધર્મશાળામાં ભંડારા કરવા માંડ્યા. પંદરવાળા થોડા અને દ્રવ્યવાન હતા અને ધીરજરામે એ તડમાં વારંવાર બ્રહ્મભોજન કરાવવામાં દ્રવ્ય ખર્ચ્યું. એ તથા બીજા કારણથી ચાળીસવાળા નમાધાની ઉપર આવ્યા અને પેટલાદના કોઈ શ્રીમંત સજ્જનને નડીઆદ આવી સર્વને, નાત કરી, એકઠા જમાડ્યા. હાલ એ તડ નામનાં જ રથાં છે. માત્ર બે તડના ભંડારા બુદ્ધ થાય છે અને એ તડનાં વાસણ, નોતરીયા, વગેરે બુદ્ધાં છે.

નડીઆદમાં વડનગરાઓનો નિવાસ હાલ નાગરવાડામાં છે તથા થોડાંક ઘર કંસારવાડે છે. નાગરવાડાને અ.રંબ કાજી ચક્રવાત આગળ મહાલક્ષ્મીના મંદિર આગળથી થાય છે. અને તેમાં મુખ્ય પોળો જાની વરજભાઈ વાળી, જગડીયા પાડાની, ત્રવાડી બહાલાભાઈની, વાળીયાવાળી, તથા પીપળાવાળી છે, અને તે શીવાય ખડકીઓ ધર્મપુરીવાળી, ધીરજરામ અંબાદતવાળી, અને જવેરીલાલ ઉમીયાશંકરવાળી છે. આ શીવાય પીંજની ભાગોળ સુધી ન્હાની મ્હોટી ખડકીઓ હતી, પણ તેમાંથી હાલ થોડાંક વર્ષથી નાગરી નાતની વસ્તી શન્ય થઈ છે.

નડીઆદના વડનગરાઓમાં કુળધર્મ શિવમાર્ગ, વૈષ્ણવ સંપ્રદાય, સ્વામીનારાયણ, અને કબીરપંથ છે. સામ્રાટ કાળમાં શંકર વેદાંત માર્ગે પરિચિત થયો છે. કબીરપંથમાં કેટલાંક વર્ષ ઉપર જ્ઞાનદાસજી નામના ગુરૂ હતા. સ્વામીનારાયણવાળાઓને વડતાળના મહારાજ ગુરૂ છે. શંકેરીવાળા શંકરાચાર્ય સર્વ બ્રાહ્મણના ગુરૂ ગણાય છે. તે સંબંધ નામનો છે. વસ્તુતઃ તેમની સાથે શિવમાર્ગીઓને કે બીજા કોઈને સંબંધ નથી. વૈષ્ણવ સંપ્રદાયમાં શાલિગ્રામ તથા વિષ્ણુની પ્રતિમાઓ શીવાય બીજાનું આરાધન થતું નથી; તેમને ગોમાંઈજી મહારાજ સાથે સંસર્ગ નથી. સ્ત્રીઓની-શક્તિ-માતાઓ ઉપર શ્રદ્ધા છે અને નવરાત્રિ પાળે છે; અસલ અંબાજીની યાત્રા કરવામાં આવતી અને શ્રદ્ધાળુઓ હોમદવન કરે છે; પણ કોઈનો કુળધર્મ કે આચારવિચાર શક્તિસંપ્રદાયનો નથી. નવા કાળને બળે ઈંગ્રેજી વિદ્યાનો પ્રચાર છે અને તે પ્રમાણે ધર્મવિષયમાં નવી વસ્તીના વિચાર અદલાયા છે ને બદલાશે. પણ આચારમાં અન્ય નગરો જેટલી શિથિલતા આવી નથી; માત્ર નવા યુગનું વ્યવર્તક બળ આચારમાં આવી ગયું છે અને વિચાર પ્રમાણે આચારના રંગ અદલાય છે ને અદલાશે. પાંચ રૂપીઆના પગારથી તે ન્યાયાધીશ, રકુલમાસ્તર, કારભારી, અને એથી પણ વધારે સંતોષકારક પદ ઉપરની મળી ન્હાની મ્હોટી નોકરીઓ, પેન્શન, બ્યાજ તથા ધીરજરામના તથા સોનાના અને પુસ્તકો તથા સદા વગેરેના વ્યાપાર, દલાલી, વકીલાત, વગેરે ધંધારોજગારથી આખી નાતનો વ્યવહાર ચાલે છે.

એકાદ બેને બાદ કરતાં બાકીની સર્વ સ્ત્રીઓ લખતાંવાંચતાં જાણે છે અને કવચિત સંસ્કૃત ઈંગ્રેજીનો સ્પર્શ છે. પુરોમાં જુનાઓ જુની પદ્ધતિ પ્રમાણે વ્યાપારલેખ તથા કર્મકાંડ શીખતા તે હાલ આજુવતું ચાલે

છે. નવી પ્રજામાં ઈંગ્લિશ પાઠશાળાઓના શિખરભાગ સુધી ઉંચે નીચે સર્વ પગથીયે ચઢવાનો ક્રમ બાવીશકે વર્ષથી ક્વચિત્ મન્દ અને ક્વચિત્ વેગથી ચાલ્યો છે. સાર્વજનિક સેવા અને ગ્રંથકારનો ઉદ્યોગ નાતની વસ્તીના પ્રમાણમાં સંતોષકારક છે.

નાગરવાડામાં વૃદ્ધો અવકાશનો વખત નાગરવાડામાં પાટડીના લાંબા ઓટલા ઉપર વાર્તાવિનોદમાં ગાળતા. હાલ હાટકેશ્વરના મંદિરમાં ગાળે છે. એ જ મંદિરની નીચે પચાસેકે હજારના દ્રવ્યમયથી રા. રા. મન:સુખરામ સૂર્યરામ ત્રિપાડીએ બંધાવેલા બન્ધ શ્રીઉમે:કુમારી મંદિરમાં સંલુપ કરેલી હાહીલક્ષ્મી પુસ્તકશાળામાં ભાવી કાળના વડનગરાઓનો અવકાશકાળ રોકાશે. એ પુસ્તકશાળા શીવાય બીજાં પારમાર્થિક કામમાં પણ વડનગરાઓ અસલથી દ્રવ્ય ખર્ચતા આવ્યા છે. વ્યાસકૃષ્ણમાં બૂધરણ પંડ્યાના વૈધનાથ મહાદેવ અને કીરપાદન પંડ્યાના કુમેરેશ્વર મહાદેવ, પીંઝની ભાગેળે કૃશવળના મહાદેવ તથા પ્રભુશંકરના મહાદેવ, ગામમાં ગોકુળજી કાશીનાથ પંડ્યાના હાટકેશ્વર મહાદેવ, ખોડીધાર માતા ઉપર મુનિમહારાજને ભૂમિદાન આપી તે ઉપર અમારા પિતાએ બંધાવેલા મહાદેવ, કુંડ ઉપર કાશીનિવાસી ભગવંતરામ પંડ્યાના શંખેશ્વર મહાદેવ, કાકાબ-ળીયા પાસેના રાંકેશ્વરના મંદિર પાસે રા. જવેરલાલ ઉમીયાશંકર યાત્રિકના પિતામહ સન્ન્યુખરામના મહાદેવ, કુમરાલની ભાગેળ ભણી દવે જમેતરામ કાશીરામે જીર્ણોદ્ધાર કરાવેલા કદાદેશ્વર મહાદેવ, જની રાધવજી રૂદ્રજીએ કુમ્ભનાથ પાસે સ્થાપેલા ગોપનાથ મહાદેવ, અને રોશનથી બે માઈલ ઉપરના કામનાથ મહાદેવ, અમદાવાદની ભાગેળે મહોડી વાવનો જીર્ણોદ્ધાર તથા તેની સામે મહોડી સરે તથા એ ભાગેળા બહાર નારાયણસરાવરના આરા તથા હનુમાનનું ન્હાનું દેવાલય વગેરે કરાવવામાં અમારા પિતામહ ધીરજરામે સુમારે રૂ. ૨૦૦૦૦ ખર્ચેલા તે, અમારા પિતાએ મુગલના ક્રોટ આગળની ગુજરાતી શાળામાં પ્રથમ ઈંગ્લિશ શાળા ખેસતી તે ઈંગ્લિશ શાળામાં ચાળીશકે વર્ષ ઉપર હજારેક રૂપિયા ભરેલા અને નારાયણ સરાવર જોડેના બાગ દેવતાપૂજનમાં સમર્પેલો તે, વીશકે વર્ષ ઉપર રતનતાવના આરામાં તથારે કરાવવા વખતરામ પંડ્યાએ કરેલો વ્યય, સંયા-ધના વડનગરાઓને બળેવ ઉપર યજ્ઞોપવીત પછી બ્રહ્મભોજન માટે મંગળજી પંડ્યાએ તીમેલી રકમ, દોલતરામ કીરપારામ પંડ્યાએ બે હજાર રૂપિયા ખર્ચી નડીઆદની જનરલ લાઇબ્રેરીને પોતાના પિતાના સ્મરણાર્થે બાંધી આપેલી ઈમારત, કીરપારામ દોલ, મરનાર દવે જમેતરામ કાશીરામે પોતાની વીશ પચીસ હજારની સર્વસ્વ મીલકતનું અર્પણ કરેલું તેમાંથી ઉભી થયેલી જમેતરામ સંસ્કૃત પાઠશાળા, અને પંડ્યા શ્રીવલ્લભ ભગવાનજીની પાછળ ચાલતું સદાનત. એ પ્રમાણે નડીઆદના નાગર બ્રાહ્મણ જીવતા અને સાંપ્રત કાળમાં યથાશક્તિ યથાવૃત્તિ પરમાર્થે દ્રવ્ય ખર્ચતા આવેલા છે તે દ્રવ્ય આજસુધી પારમાર્થિક રૂપે આમ હયાત છે. આ ઉપરાંત અમારા પિતાની ઇચ્છાનુસાર કાજ ચકલાપાસે શ્રીનાથજીનું મંદિર તેમના વર્ષમાં કરાવેલું છે.

નડીઆદના વડનગરાઓનો સ્મશાનવિધિ નગરથી બે ત્રણ ગાઉ ઉપર મંજપરા ગામ આગળ શહેડી નદીને તીરે થાય છે અને અરાડ માસ સુધીનાં બાળકને નગર બહાર શેરના મેદાનમાં ભૂમિદાન દેવાં છે.

જન્મથી મરણ સુધીના શાસ્ત્રવિહિત અને રૂઢિવિહિત આચાર વડનગરાઓમાં સર્વ નગરોમાં ઘણુંબધું મળતો છે અને તેની વીગત અત્ર આપવા અગત્ય નથી. આ ગામમાં રૂઢિવિશેષમાં મુખ્ય વાત એટલી છે કે બે આના, ચાર આના, વગેરે દક્ષિણ આપવાની શક્તિ અને સંપત્તિ પ્રમાણે દરેક ધરવાળો બે આના, ચાર આના, પા મહેમુદી, અર્ધા મહેમુદી, મહેમુદી, અર્ધો રૂપિયો, ને એક રૂપિયો-એટલામાંથી તેની રિય, હોય તેટલાની તે આસામી ગણાય છે, અને આવા જેટલા વર્ગ છે તે વર્ગને માથે મરણપરણને પ્રસંગે અમુક સંખ્યાની અને અમુક ભોજનની નાતો જમાડવાની છે અને તે નાતો કરની કહેવાય છે. આ ન્યાયનું ધોરણ એવું છે કે બે આનીવાળાથી ચાર આનીના વર્ગની નાતો ન થાય અને ચાર આનીવાળાથી બેઆનીવાળાની ન થાય. બે આનીવાળાને ચાર આનાવાળા વર્ગમાં જવાની ઇચ્છા હોય તો તેની ખુશીની વાત છે. પણ હોય એક વર્ગમાં ને નાત કરે બીજા વર્ગની, એમ થતું નથી. આ મર્યાદામાં સર્વને સ્વતંત્રતા છે, પણ ચાલતા સુધી દંભ કરી વધારે ઉંચા વર્ગમાં જવાની અથવા દ્રવ્ય હોવા છતાં હલકા વર્ગમાં જવાની વૃત્તિ કોઈ દર્શાવતું નથી. પલ્લું, નાતો, રીતભાત વગેરે સર્વ વિષયોમાં વધારાશટાડ કરવા ઉપર કોઈની વૃત્તિ થતી નથી. માત્ર સગવડઅગવડને વિચારે ફેરફાર કરવાની આવશ્યકતા હોય ત્યાં થાય તો કોઈવાંધો કહાડતું નથી. નાતમાં ગોર કે પંદેલ કોઈ છે નહીં.

આ પ્રમાણે નડીઆદના વડનગરા નાગર બ્રાહ્મણ જ્ઞાતિની વર્તમાન અવસ્થા છે. એ અવસ્થાનું ચિત્ર સંક્ષેપથી પણ ચારપાસથી આપવા આ પુસ્તક તૈયાર કરેલું છે.

પુસ્તકના બાકીના ભાગના ચાર વિભાગ પાડ્યા છે. પ્રથમ વિભાગમાં નડીઆદમાં આ નાતમાં પળાતા સ્નાનસ્તુતકના તથા વિવાહને માટે અપતી ગણાતી પેઢીઓના નિયમ આપ્યા છે. ત્રીજા ભાગમાં નડીઆદના વડનગરા નાગર બ્રાહ્મણ સમસ્તની વંશાવળીઓનાં વૃક્ષ છે. ચોથા ભાગમાં એમાંનાં વિદ્યમાન સ્ત્રીપુરુષનું અને બાળકનું પ્રથમસાક્ષરને અનુક્રમે નામવાર સૂચીપત્ર આપેલું છે અને તે સૂચીપત્રમાં વંશાવળીના સંબંધ તથા બીજી કેટલીક વીગત આપેલી છે. બીજા ભાગમાં આ વંશાવળી અને સૂચીપત્રનો કેવી રીતે ઉપયોગ કરવો તે આપેલું છે. દરેક વંશવૃક્ષની સાથે તેનાં જોત્ર આદિ નવ વાનાંમાંથી જેટલી વીગત નક્કી થઈ શકે તેનાં નામ સંસ્કૃત પ્રમાણે શુદ્ધ કરી આપેલાં છે.

અમારા પૂજ્ય પિતા ત્રિપાઠી માધવરામ ધીરજીરામે સંવત ૧૯૫૩ ના આખા સુદની નવમીએ એટલે બડલી નવમીએ આ સંસારની પ્રાણમાત્રા સંપૂર્ણ કરી દેહ છોડ્યો. તેઓ પરમ વૈષ્ણવ હતા. ધર્મે ઉપર તેમની અત્યંત આસ્થા હતી. સંપત્તિ અને વિપત્તિની અનેક કાષ્ટાઓનો તેમને અત્યંત અનુભવ કરવો પડ્યો હતો અને તે ઉભય પ્રસંગે ભક્તિમાંથી કે ધર્મમાંથી તેમનું ચિત્ત દૂર ખસ્યું નથી. તેમના ચિત્તથી તેમણે કાઢેને શત્રુ ગણ્યો નથી અને કોઈનું અનિદ્ર કરવા પ્રયત્ન કર્યો નથી કે વાસના રાખી નથી અને સર્વનું ચિત્તમાંથી હિત જ ધૃષ્ટિલું છે. જેને જેને એમનો વધારે કે ઓછો અનુભવ થયો હશે તે આ સર્વ વાક્યોમાં સાક્ષી પુરશે. નડીઆદના અમારા જ્ઞાતિજન્યુઓ ઉપર તેમને મમતા હતી અને જ્ઞાતિજન્યુઓની તેમના ઉપર મમતા હતી. એ પરસ્પર પ્રીતિનું આ સર્વ જ્ઞાતિજન્યુઓના ચિત્તમાં સ્મરણ રહે અને પ્રસંગોપાત તેઓને આ પુસ્તકનો ઉપયોગ થતાં તેમના હૃદયમાં સદ્વિત ઉદય પામે તેવે કાળે તેમના હૃદયમાં અમારા પરમ ભક્ત અને ધર્મિષ્ઠ પિતા ઉપર ગુણાનુરાગ ઉદય પામે અને એ ગુણસ્મરણ જેટલો અવશેષ ચિરંજીવ થાય તો અમારા પુત્રવત્સલ પિતા માટે અમારાં તપા હૃદય શાંત થાય એ અભિલાષથી આ “ માધવરામસ્મારિકા ” આ જ્ઞાતિજન્યુઓને અર્પી છે.

સંવત ૧૯૫૫ ઈ. સ. ૧૯૦૦

ગોવર્ધનરામ માધવરામ ત્રિપાઠી.
નરહરિરામ માધવરામ ત્રિપાઠી.

અન્ય સમજવાનું સૂચનાપત્ર—

૧. નાગર બ્રાહ્મણે પોતાના સંબંધમાં નવ વસ્તુ જાણવા યોગ્ય ગણાય છે.

ગાંત્રં શર્માવર્તકંચ શર્મા ચ પ્રવરં શિર્વઃ ।

વૈવી ગણપતિર્વદાં નવ જાનાતિ નાગરઃ ॥

આ અન્યના પ્રથમ ભાગમાં નડીઆદના વડનગરા નાગર બ્રાહ્મણોનાં વંશવૃક્ષ આપેલાં છે. તે પ્રત્યેક વૃક્ષ સાથે એ વૃક્ષના આ નવ પદાર્થની ટીપ આપેલી છે. જ્યાં નવમાંથી યોગ્ય પદાર્થ અજ્ઞાત છે ત્યાં તે આપ્યા નથી. નડીઆદમાં પંદર ચાળીશ અથવા ઉત્તમ પક્ષ અને ધર્મ પક્ષ તાડ છે. એ એ તેના પુરૂષો પણ પ્રત્યેક વૃક્ષ સાથે પિતૃવંશમાં દર્શાવેલા છે.

૨. પ્રથમ ભાગમાં વંશવૃક્ષો છે. વંશવૃક્ષો ૧૩ છે, પણ તેના પેઠાભાગ અ, બ ગણતાં કુલ ૧૬ વંશવૃક્ષો છે. ઉત્તર ભાગમાં સૂચીપત્ર છે. એ સૂચીપત્રથી જાણી શકે તારીખ ૨૮-૫-૧૯૨૫ સુધીમાં કુલ ૨૪૮ સ્ત્રીઓ, પુરૂષો, અને બાળકો નડીઆદમાં હયાત હતાં. તેમજ એ તારીખ સુધીના વર્ષમાં જે વયવર્ષ પુરૂં થયેલું તે આપેલું છે. પ્રત્યેક વૃક્ષના નીચલા ભાગમાંનાં સ્ત્રીપુરૂષોનાં નામની પાછળ ૧, ૨, ૩, વીગેરે સંખ્યાના આંકડા મૂકેલા છે. તે ધણુખર જીવતા માણસના નામની જેટ મૂકેલા છે. પ્રથમ વૃક્ષમાં આ પ્રમાણે છેલ્લી સંખ્યા ૬૧ છે, તે પછી ૭૦ સંખ્યા બીજા વૃક્ષમાં છે, અને તે પ્રમાણે ઉત્તરોત્તર વૃક્ષોની સંખ્યાઓ લખેલી છે. કુલ સંખ્યા ૭૧૪ છે.

૩. સૂચીપત્ર અક્ષરને અનુક્રમે ગોઠવેલું છે અને બાહ્ય તથા વૃદ્ધ સર્વ વસ્તીનાં નામ એ પત્રમાં છે. જે સંખ્યા વંશવૃક્ષોમાં છે તે જ સંખ્યા સૂચીપત્રમાં પણ પ્રત્યેક નામ સાથે મૂકેલી છે. અમુક જીવતા મનુષ્યને પિતૃવંશ અથવા માતૃવંશ અને લગ્ન સંબંધ જોવા હોય તો તે મનુષ્યનું નામ અને તે નામ સાથેની સર્વ

સંખ્યાઓ સૂચીપત્રમાં જોવી, અને તે સંખ્યાઓ સાથેનાં તેનાં નામ જુદાં જુદાં વૃક્ષોમાં એ સંખ્યાઓ ઉપરથી જડશે, અને તે ઉપરથી તેનાં સર્વ સંબંધીઓ જડશે.

દૃષ્ટાંત:—“ ઉદયમરામ ” સૂચીપત્રમાં અક્ષરવર “ ઉ ” વાળાં નામોમાં છે. ઉદયમરામ આગળ ૯૩ અંક છે; એથી જળુશો કે તેમનાં પત્ની અમૃતલક્ષ્મી (મોષલી) છે, અને તે પંડ્યા વંશમાં (વૃક્ષ ૨ અ.) જન્મ્યાં હોવાથી અંક ૯૨ છે; આથી ઉદયમરામનો શ્વસુર પક્ષનો અને તેમનાં સંતાનોના માતામહના વંશનો સંબંધ જળુશો. ૯૩ માં આંકની નીચે $\times \times$ નિશાનીઓ છે તે સૂચવે છે કે અમૃતલક્ષ્મી અને ઉદયમરામને સંતાનો છે અને આવી $\times \times$ નિશાનીઓ જ્યાં જ્યાં હોય ત્યાં ત્યાં તે ‘સંતાન હોવાની’ સૂચનારૂપ છે અને જ્યાં ‘O’ એ નિશાની હોય ત્યાં ‘સંતાન રહિત’, છે, એ સમજવું; નિર્વંશ પહેલેથી કે પછીથી પણ થયાનું એટલે કે આ વંશવૃક્ષ છપાયું તે વેળા એવી સ્થિતિ થયેલી હોવાનું સૂચવાય છે.

ખીજે અંક ૩૬૪ છે, આની પહેલાં અંક ૧૯૮ અંકમાં ખોટો મૂકાયો છે. ઉદયમરામનાં મા કાશીકાર (૩૬૩) (વૃક્ષ ૩) જની ગણુપતરામ દુઃખભંજનની ઊકરી હોવાથી ‘૩૬૪’ થી ઉદયમરામનો માતૃપક્ષનો જની વંશ સાથેના સંબંધ સૂચવાય છે; એથી તેમની માતા પિતાના વંશની ખબર પડે છે. વળી ૬૧૩ અંકનો આંકડો સૂચવે છે કે ઉદયમરામની મા કાશીકાર માતૃપક્ષે ત્રિપાદી વંશમાંથી ઉતરેલાં છે. અને હરેશ્વર ત્રવાડીનાં પૌત્રી (જુઓ વૃક્ષ ૮) છે, અને એવી તેમની માતા પિતા પિતાના વંશસંબંધ જળુશો છે. ત્રીજે અંક ૫૦૧ છે (વૃક્ષ ૪) એ તેમના પિતૃપક્ષનો સંબંધ સૂચવે છે. એથી તેમના પિત્રાધ્યાયે આદિ સંબંધીઓ માટે એ આંક જોવો. તેમ ત્યાં એમનાં પત્નીના નામ સાથે તેમના પિતા ‘હીરાશંકર પંડ્યા’ નું નામ લખ્યાથી પંડ્યા વંશ સાથેના સંબંધ પણ સૂચવેલો છે. વળી ઉદયમરામનાં સંતાનો પોતાના પિતૃવંશનો સંબંધ ૫૦૧ થી જોઈ લે અને ૯૩ માંથી પોતાના માતૃપક્ષનો સંબંધ જોઈ લે.

ઉદયમરામના પિતા ગુલાબરામ મયત છે, તેથી તેમના નામ આગળ કાઈ આંક મૂકેલો નથી, પણ ઉદયમરામના આગળના ‘૫૦૧’ આંકથી જળુશો તેમ ગુલાબરામના નામ નીચે તેમનાં પત્ની કાશીકારના નામ સાથે તેના પિતા ગણુપતરામનું દુઃખભંજન જનીનું નામ લખ્યાથી, જનીના વંશવૃક્ષમાં એ નામ જોવાથી એ સંબંધ જડશે.

દુંકમાં (૧) અંક ૫૦૧ થી એમનો પિતૃવંશ અને સંતાન જળુશો. (૨) ૩૬૪ આકથી એમનાં માતા કાશીકારનો પિતૃવંશ જળુશો. (૩) ૮૩ થી એમનો શ્વસુરવંશનો સંબંધ જળુશો અને (૪) ૬૧૬ અંક થી માની માનો વંશસંબંધ જળુશો, (૫) ગુલાબરામની માતા ના પિતાની અવટંક પંડ્યા છે, તેથી શિવરામ પંડ્યાવાળું વંશવૃક્ષ જોતાં પિતામહીનો વંશસંબંધ જળુશો.

ઉપરના આ એક દૃષ્ટાંત પ્રમાણે સૂચીપત્રમાં સર્વ જીપુરો તથા જાળકાનાં નામ છે તેની જોડના આંકડા જોવાથી જેને કાંઈને પોતાનાં સંબંધીઓના સંબંધ જળુવા હશે તેને જળુશો.

આ વંશ વૃક્ષોમાં પ્રસ્તુત દ્વિતીય આવૃત્તિવેળા પહેલી આવૃત્તિ વેળા અંક મૂકવામાં જે વિવિધદૃષ્ટિ બિન્દુઓ સંયોજકોએ રાખેલાં હતાં તે દૃષ્ટિ બદલ રહેવાથી કેટલાક આંકડાઓ દરેક વ્યક્તિ આગળ મૂકવાનું સૂઝેલું નથી, એટલે તેટલી ન્યૂનતા આ આવૃત્તિમાં રહી ગઈ છે. પણ તે તે વ્યક્તિનાં માત, પિતા અને પત્નીનાં માતા પિતા, દાદાદાદીનાં નામો છે તે તે વંશવૃક્ષ જોવામાં આવશે, તે તે તે સંબંધો મળી રહેશે.

વિવાહસંબંધ વાસ્તે તેમ સ્નાનસૂતક વાસ્તે સગપણ જળુવા તથા ખેડીઓ ગણુવામાં ઉપરની રીતે શોધન કરવાથી સુગમ પડશે.

શીવાય—આ વૃક્ષોમાં સંજ્ઞાઓ નીચે પ્રમાણે વાપરી છે:

પ.=પતિ.

મા.=માર્થા.

ઉ.=ઉત્તમપક્ષ અથવા પંદરનું તડ.

ધ.=ધર્મપક્ષ અથવા યાળીશનું તડ.

વિ.=વિવાહિત. લગ્ન ન થયું હોય, પણ માત્ર વિવાહ થયો હોય તે.

નડીઆદમાં વિવાહ તથા સ્નાનસૂતકને માટે નીચે પ્રમાણે આચાર તથા રૂઢી પળાય છે.

૧ વિવાહ—ગમે તેટલી પહેડીએ સગોત્રીઓનો વિવાહ ન થાય. પરગોત્રીઓ ચોથી પહેડીઓમાં પરણે, અને ત્રીજી પાંચમી પરણે; એથી વધારે નિકટ સંબંધમાં લગ્ન ન થાય.

૨ જન્મસૂતક—પીત્રાધઓમાં, સાત પહેડી સુધી દશ રાત્રિ, આઠથી ચૌદ પહેડી સુધી ત્રિરાત્રિ, અને એક-વીશ પહેડી સુધી અઠોરાત્રિ અથવા એક રાત્રિ.

૩ મૃતસ્નાન—એકથી ચાર પહેડી સુધી સામાસામી સ્નાન, એકને બીજી પહેડી અને બીજાને પાંચમી પહેડી હોય તો બીજી પહેડીવાળાને સ્નાન, પણ પાંચમીવાળાને નહી. ચોથા ચોથી સુધી સ્નાન. ચોથા પાંચમી નહી. ત્રીજી પાંચમીમાં ત્રીજાને અરૂં, પાંચમાને નહી, અને પહેલા પાંચમીમાં પાંચમાને નહી, પહેલાને અરૂં, પીત્રાધનું સ્નાન ગમે તેટલી પહેડીએ અરૂં. યજ્ઞોપવીત આપનાર શુરનું સ્નાન. જટલાનું મૃતસૂતક તે સર્વેનું સ્નાન. માશી, માસા, ફેાઈ, ડુવા, જમાઈ, સાસુ, સસરા, સાળો, તથા સાળીનું સ્નાન. સંતાન વિગેરે સંબંધબીજ ન હોય તો પણ આ સ્નાન કરવાં.

૪ મૃતસૂતક—(અ) પીત્રાધઓમાં, ત્રણ પહેડી સુધી ચાર રાત્રિ, ચોથીથી સાતમી સુધી દશ રાત્રિ, આઠથી ચૌદ સુધી ત્રિરાત્રિ, એકવીશ પહેડી સુધી અઠોરાત્રિ, એકવીસ પછીની પહેડીએ સ્નાને શુદ્ધિ. (આ) માતા-મહા, માતામહી, માતૃજ (મામા), માતૃલપત્ની (મામી), માશી, માસા, ફેાઈ, ડુવા, બાણજ, અને બનેલી એટલાનું ત્રિરાત્રિ, સાસુસસરાનું ત્રિરાત્રિ. સાળાનું એક રાત્રિ. બહેનનું બાઈને ત્રિરાત્રિ. બહેનને બાઈનું ત્રિરાત્રિ. (ઈ) શય ઉચકવા નહાનારને એક રાત્રિ, તોલડી ઉચકનારને ત્રણ રાત્રિ ચિતાને અડકનારને ત્રિરાત્રિ. અગ્નિ-સંસ્કાર કરનારને દશ રાત્રિ સૂતક, તે દશાના પિંડ કરે ત્યારે ઉતરે. (ઉ) માસા તથા ડુવાને સંતાન ન હોય તો તેનું સૂતક નહી, સ્નાન અરૂં.

૫ મુછ આપવાની—મરણનાં અર્ધાં સૂતકમાં મુછ લેવડાવવી. તેમાં ત્રણ રાત્રિવાળા પીત્રાધએ મુછ લેવડાવવાની નહી. પણ પીત્રાધ શીવાય બીજા સંબંધને લીધે ત્રિરાત્રિ સૂતક પાળે તેણે મુછ લેવડાવવાની.

૬ પહેડીઓ ગણવાની રીત—મૂળ માણસ મુકી તેનાં સંતાનની પહેલી પહેડી, તે પછીનાંની બીજી ઇત્યાદિ. જેમ કે પ્રથમ ત્રવાડી વૃક્ષમાં ધર્મસુખરામ (નં. ૨૧) ની પહેડી પાંચમી અને નરહરિરામ (નં. ૪૩) ની પહેડી ત્રીજી. ઉપર જ્યાં રૂપટ માર્ગ બતાવ્યો ન હોય ત્યાં સામાસામી પહેડીઓનો સૂતકવ્યવહાર એવી રીતે થાય કે જ્યાં એ જણુ સાત સાત પહેડીના પીત્રાધ હોય ત્યાં એને મૃતસૂતક દશ રાત્રિ, પણ એક સાત પહેડીનો હોય ને સામે દશનો હોય તો સાત પહેડીવાળાને દશરાત્રિ અને દશ પહેડીવાળાને ત્રિરાત્રિ.

૨૯. ગોવર્ધનરામ માધવરામ ત્રિપાઠીની ખાનગી નોંધપોથીમાંથી

મારા જન્મ } સને ૧૮૫૫ ના આંકટોબર તારીખ ૨૦ શનિવારે
 સંવત ૧૮૧૧ ના આસો સુદ ૧૦ દશરાને—

દિવસે નડિઆદમાં થયો. પિતા માધવરામ ધીરજરામ, માતા સૌ. શિવકાશી. હાલ મારા પિતાના સગોત્ર વર્ગમાં તથા માની માના વંશમાં નીચે પ્રમાણે માણસો હયાત છે. નામ નીચે ઉમરનો આંકડો છે:—

૧. માધવરામ ધીરજરામ મોહનરામ. ૨. મનઃસુખરામ સૂર્યરામ શિવરામ મોહનરામ. ૩. ગોવર્ધનરામ
 ૫૫ ૪૮ ૩૩
 માધવરામ (હું પોતે). ૪. નરહરિરામ માધવરામ. ૫. તનસુખરામ મનઃસુખરામ. ૬. રમણીયરામ ગોવર્ધનરામ.
 ૨૧ ૨૨ ૨
 બાયાંઓ:— ૧. શિવકાશી (મારાં માતૃ:શ્રી). ૨. લલિતા (કોમ) ગોવર્ધનરામ. ૩. વિષ્ણુલક્ષ્મી
 ૫૩ ૨૩ ૧૫-૧૬
 (કોમ) નરહરિરામ. ૪. સદ્ગુણલક્ષ્મી (કોમ) તનસુખરામ.
 ૧૮-૧૯

પુત્રોએ:— ૧. માધવરામની:—શણુગારલક્ષ્મી+ તા. સમર્થલક્ષ્મી.
 ૩૧ ૨૬

૨ ગોવર્ધનરામની:—લીલાવતી, જમવંતી, જયંતિ.
 ૮ ૫ ૧૧.

૩. મનસુખરામની:—રવિલક્ષ્મી.+
 ૩૧

૪. તનસુખરામની:—ઉમાંગલક્ષ્મી.
 ૧

+ આમને પાછો પોતાનો વિસ્તાર છે તે લખ્યો નથી. માની માના વંશમાં ૧. મારા મામા યાજ્ઞકૃષ્ણ
 ૫૫

શુભાચરામ અને મામા રવિલક્ષ્મી. ૨. મારા મોટા મામા મયત મણીરામનું કુટુંબ આપની માના વંશમાં.
 ૩૫

મારાં ફાઈના દીકરા પંડ્યા મોતીભાઈ રધુનાથજી.
 ૩૮

માતાપિતામહ ધીરજરામ ગુજરી ગયા સંવત ૧૮૮૩ ઉપર
 માતામહ શુભાચરામ ,, ,, આવન વર્ષ ઉપર
 પિતામહી ઉમયાકુંવર ,, ,, ગયાં સંવત ૧૮૧૨-૧૩
 માતામહી ગોવંદકાર ઉર્ફે ગોરીમા ,, ,, સાતવર્ષ ઉપર તા. ૨૫ જુન ૧૮૮૯.

પ્રમિતામહ-મોહનરામ નરસેરામ નંદરામ

એવું કહેવાય છે કે મોહનરામને એક દુકાન નડિઆદ હતી અને એક દુકાન સુરત હતી. બંને દુકાન એમની અને એમના સગા ભાઈ પ્રભુરામની સહિયારી હતી અને પ્રભુરામ મોહનરામના નામથી ચાલતી હતી.

એમને ત્રણ પુત્ર અને એક પુત્રી:—૧. ધીરજરામ, અને ૨. શિવરામ અને ૩. વહાલાભાઈ (બીજી સ્ત્રીના પુત્ર) ૭ પુત્રી ૧. શુભાચ (પ્રથમ સ્ત્રીની).

પ્રભુરામના પુત્ર યાજ્ઞકૃષ્ણ તેમનો વિવાહ ચીનુ સાથે થયેલો હતો, ચીનુ તે અચાભાઈ વરજભાઈનાં સાસુ. મોહનરામ પ્રભુરામની દુકાન ભાગી અને મોહનરામના પુત્રો મુંબાઈ જઈ રહ્યા.

વહાલાબાઈ મુંબાઈમાં ગુમાસ્તી કરતા હતા તે છોડી પેટલાદના હીરાશંકરના આપ ગીરજાશંકર જોડે ભાગમાં મોતીનો વ્યાપાર કરવા લાગ્યા. તેમાંથી રૂ. ૮૦,૦૦૦)ની રોકડ લઈ નડિઆદ પાછા આવ્યા અને તે સર્વ જમીનમાં દારી પચીશકે વર્ષ પર ગુજરી ગયા.

જાને આવે પીતે તેઓ ખરચાળા હતા. પારકાની આત્મતામાં અને પરમાર્થમાં કંજુસ હતા. પ્રથમ સ્ત્રીની તેમને કમળા પુત્રી હતી અને તેનાથી બે દોહિત્ર છે: ૧. નર્મદાશંકર તથા ૨. જટાશંકર (મણીશંકરના પુત્ર) છે. મરતી વખત પુણ્યની નાત કરવા પ્રસંગે એક પાંદ દક્ષિણા આપવાની સૂચનાના ઉત્તરમાં તેમણે કહ્યું કે “નાતની રૂઢિ પ્રમાણે ફાડીએ આપો. પાંદ ન આપશો. કારણ મહારે ભાણા છે.”

શિવરામે મુખમાં વેપાર કરવા માંડ્યો. તેમાં ખોટા ગધ એવું કહેવાય છે. તે પછી તેમણે કાશીવાસ કરી સંન્યાસ લીધો અને ગંગામાં જળશાયી થયા.

શિવરામના પુત્ર સુરજરામ કોષ્ટિક ઈંગ્રિજ બાણુતા હશે. ગુમાસ્તી કરતા હતા. અને પુત્ર મનઃસુખરામને જ માસના નિર્ધન અવસ્થામાં મૂકી ગુજરી ગયા.

તેર વર્ષની ઉંમરે અથવા તેટલામાં ધરખાર તથા વિવાહિત કન્યા છોડી શ્રીનાથજીના ગોસાંઈ મહારાજ નડિઆદ આવ્યા હતા, તેમની જોડે, ‘બાળકૃષ્ણ શ્રીનાથજી ગયા, ત્યાં પ્રથમ ભિક્ષા માગી પેટ ભરતા, પછીથી ગોસાંઈના વિશ્વાસનું પાત્ર થતાં તેમના તરફથી પેડીયું મળતું તે રાંધી ખાતા અને વસ્ત્રાદિ સારા બે ત્રણ રૂપિયા પ્રતિ-માસે મળતા તેમાંથી વર્ષે તે પાણું આપતા. આખરે શ્રીનાથજીના ભંડારી તથા અધિકારીનું પદ તેમને મળ્યું. તે પ્રસંગે પણ આથી વધારે લેતા નહતા, અને શ્રદ્ધાથી ધર્મ માની કામ કરતા. શ્રીનાથજીના ડીકાયત મહારાજને ઉદેપુરના રાણાએ સન ૧૮૭૬-૭૭ માં કહાડી મુક્યા ત્યારે રાણાએ બાળકૃષ્ણને રહેવા કહ્યું, છતાં લૂણુદરામી ન થવાની ઈચ્છાથી ગોસાંઈજી સાથે મુંબાઈ આવ્યા. તે પછી ગિરિરાજમાં જન્મ રહ્યા પાછા સન ૧૮૮૯ માં મુંબાઈ આવ્યા અને કુટુંબનાં માળસાંને મળ્યા. તે પ્રસંગે જીવણલાલજી ગોસાંઈજીના મંદિર પાસે શ્રીનાથજીના ડીકાયતને ત્યાં બાળકૃષ્ણ રહેતા અને તેમની પાતળા જમતા. મુંબાઈમાં એમને વાઘણી ઉપડી અને ગિરિરાજમાં દેહ પાડવાની ઇચ્છાથી ત્યાં ગયા અને બે માસમાં (સંવત ૧૮૪૫ જેઠ સુદ બીજે) ત્યાં ગુજરી ગયા. એમનો સ્વભાવ તામસી હતો. જાની ન હતા. માત્ર ભક્તિ બાળુતા. ગુજરતી વખત એંશી વર્ષનું વય હતું. શરીર દુબળું પણ નિરોગી હતું. અત્ર વજન પ્રમાણે માગી ખાતા. સ્મરણશક્તિ સારી હતી. વૈરાગ્ય છતાં કુટુંબવાસના તીવ્ર હતી. વૈષ્ણવતા દૃઢ હતી. બુદ્ધિ સાધારણ પણ ઉત્સાહી હતી. તામસ ન રહેલો હોય ત્યારે સારી અને ડાહી સમજણભરેલી વાત કરી શકતા.

શિવરામના બીજા પુત્ર ગોવિંદજી હતા. સદા નામનાં બાળ વિધવા મૂકી ધીરજરામના મરણ પછી તેઓ ગુજરી ગયા. સદા ગુજરી ગયે બે ત્રણ વર્ષ થયાં.

૨ જુલાઈ ૧૮૮૯.

પિતામહ ધીરજરામ અને તેમનું કુટુંબ

મોહનરામની દુકાન બાગ્યા પછી ધીરજરામ મુંબાઈ ગયા તે પ્રસંગે રહેવે ન હતી. પણ પગરસ્તે સુરત થઇને અથવા ખંભાત થઇને વહાણમાં બેસી જવાતું. ટપાલ દર જમતી હતો અને નડિઆદથી મુંબાઈ કાગળ આવતાં એાછામાં એાછા ત્યાર આવતા બેસતા અને દશપંદર દિવસ થતા. ટપાલના ઝીણા ચિતાઈ કાગળ લેખતા અને એક લખેટામાં ઝીણી ઝીણી કાગળની કરકરોપર વુદ્ધા વુદ્ધા મળી દશ પંદર કાગળ બીડાતા.

ધીરજરામ પછાસા ફેમ કમાયા, ફેમ ખરચતા, ફેમ સાચવતા નાતજાતમાં ફેવી રીતે રહેતા, ક્રિયા ધરમાં રહેતા, કુટુંબ અને ચાકરો સાથે ફેમ વર્તતા, પરભાર્યા માણસ અને પરાણા સાથે ફેમ વર્તતા, અને આખરે ફેવી વ્યવસ્થા કરી ગયા તે વજોરે વાનો વૃષ્ટિને મહેંગે સંભળાયેલી છે. નાતમાં અને ગામમાં એટલે આખા નડિઆદમાં તેમની કીર્તિ આવજ સુધી પ્રસિદ્ધ છે. તેઓ યશસ્વી, દીર્ઘ હાઈવાળા, અને ખખડદાર મરદ આદર્શમાં ખપતા. ધારેલું પાર ઉતારતું, કોષ્ટની દરકાર કરવી નહિ. દરેક કામમાં ધોરણો બાંધી તે પ્રમાણ ચાલવું વિજેરે તેમની પ્રકૃતિનાં અધારણ ગણાયાં છે. તે છતાં પાતાનાં ધોરણ કોઈ સમજે નહિ તેમ ચાલવાનો શોખ હતો.

મોહનરામ એવા ભલા આદમી હતા કે દુકાનમાં ખાધ ગઈ છતાં પછસા મુકવા માણસો આવે તેને દુકાનની રિથિત કડી દેતા. પ્રભુરામ સહ વલીવટ ચલાવતા. હાથે વહેડ પાંચ આંગળીએ પહેરતા અને ડોળથી દુકાનની સાખ ટકાવતા. મોહનરામના જીવતાં જ દુકાન ભાગી અને બધા છોકરા મુંબાઈ ગયા ત્યારે સંગાથીમાં તેમની સાથે પારકે ઘેરથી માગી લીધેલાં દોરીકસરી હતાં.

બહાભાઈ મોતીના વેપારીને ત્યાં નોકર રહ્યા હતા અને છેવટ રૂ. ૫૦૦ નું વર્ષાસન લેતા અને રૂપિયા તથા દાગીના પુષ્કળ મુકી ગુજરી ગયા હતા. ધીરજરામ એમનાથી રહેવામાં અને સ્વભાવમાં બુદ્ધા જ હતા. ટ્રાટમાં ખારભાયાની અટકવાળા વેપારીઓ રહે છે; તેમના આપદાદા, મલખાર, સિંધ વિગેરે ઠેકાણુથી આવનાર વેપારીઓને રૂપિયા ધીરી, બીજી એપે સવાગણા રૂ. પાછા લેતા. તેમને ત્યાં ધીરજરામ ટુંકે પગારે નોકર રહ્યા અને તેમના વિશ્વાસ મેળવ્યો. તે દિવસથી તે આજથી પચીસ વરસ ઉપર નાગર બ્રાહ્મણો ઉપર મુંબાઈના વેપારીઓનો વિશ્વાસ હતો. અને તેમને જ કીલી સોંપતા. ખારભાયાઓને ત્યાં ધીરજરામને પગાર ટુંકા હતા. પણ તેઓને ધીરજરામ પર વિશ્વાસ હોવાથી પોતે જ ધીરજરામને પૈસા ધીરતા અને તેમની પાસે વેપાર કરાવતા. એમ પણ કહેવાય છે કે શેડીઆઓને નફા થાય તેમાંથી કમીશન ધીરજરામને આપતા. એવું પણ કહેવાય છે કે ધીરજરામનાં શેડ અથવા શેકાણી એમને પોતાની પુંજ સોંપી જત્રા કરવા ગયાં તે પાછાં આવ્યાં નહિ અને એ પુંજ ધીરજરામને પચી, પરંતુ પારકી પુંજ લીધાના પસ્તાવાથી તેમણે તેમાંનો મ્હોટો ભાગ ધર્મોદા કરી દીધો. તે પ્રસંગે નડિઆદમાં નાગરી નાત સાથે એમને દ્રેષ હતો; સહ કૃપણ લોકો, તેમની વચ્ચે ધીરજરામ નકાળજી જેવા યદ્યેષ્ઠક હજારે રૂપિયા ધર્મોદા કરવા માંડ્યા, ને જોઈ નાતના લોકે તેજદ્રેષથી આ વાત જોડી કહાડી હોય તો તેમાં પણ કાંઈ નવાઈ જેવું નથી. ધીરજરામને હાથે આટલી દ્રવ્યની ધર્મોદા ખાતે રેલ થાયે તે પણ કૃપણ સ્વભાવવાળાઓને સમજાય એવી વાત ન હતી, અને તેથી ધીરજરામની ઉદારતાનું કારણ લોકોએ પોતાના સ્વભાવના ધોરણથી કલ્પેલું હોય તો તે પણ સંભવિત છે. પૈસે પૈસે દ્રવ્ય એકઠું કરનાર નાડઆદ વારીઓને પંદર દિવસ પ્રવાસ કરતાં હાથ આવે એવા મુંબાઈવાસીને થયેલી આ કમાણીનો માર્ગ જાણવાનું સાધન નહતું અને ધીરજરામ એ પારકો પધંપો પચાવી પઢ્યા હોય તો તેમના હૃદયની વાત કોઈ જાણી જાય, એ એમનો સ્વભાવ જોતાં કેવળ અસંભવિત છે. એટલું જ નહિ, પણ આટલું તો નિર્વિવાદ છે કે ધીરજરામના શેડ ખારભાયાઓ હતા, ખારભાયાઓ નિર્વેશ નથી થયા, તેમના વંશજો ધીરજરામની નોકરી હજી સુધી પ્રીતિથી સંભારે છે. એનો મ્હારા પિતાને પ્રત્યક્ષ થયેલો અનુભવ છે. ધીરજરામની મૂળ મુડી ટુંકી હતી એ સ્પષ્ટ છે અને ખારભાયાઓ તો દ્રવ્યવાન હતા, ધીરજરામને ભેયાર હજાર રૂપિયા અથવા વધારે સોંપી પોતે જત્રા કરવા જાય, એ મોટા કુંદુજવાળા ખારભાયાઓને કરતું પડ્યું હોય એ કેવળ અસંભવિત છે, અને ધીરજરામને પૈસા પચવા દે એવા નિર્મલ્ય ખારભાયાઓ ન હતા; આ વિગેરે કારણથી એમ જ માનવું ઉચિત છે કે ધીરજરામની કમાઈ ખોટો માર્ગે યદ્યે કેવળ અસત્ય છે. જ્યારે એમના સદૃશ્ય જાણીએ છીએ ત્યારે આ વાત સિદ્ધાંત જેવી થાય છે.

નોકરીમાંથી મુડી થાય એવાં તેમને સાધન હતાં; એ નોકરી છોડી, આખરે તેમણે સ્વતંત્ર વ્યાપાર કરવા માંડ્યો તે કેવી રીતે કર્યો તે હવે જાણવાનો છે.

૧૬ એપ્રિલ, ૧૮૮૯.

એમનો મુખ્ય વ્યાપાર ધીરધારનો હતો. મુંબઈમાં પરચુરણ દુકાનોવાળાને થોડી થોડી રકમો ધીરતા, અને રોજ સાંજે તેમને વકરે થતાં તેમાંથી તે દિવસનું વ્યાજ રોજ સાંજે વસુલ કરી લેતા. આથી વ્યાજનું વ્યાજ દરરોજ ઉપજતી શકાતું. મોટી રકમો પણ ધીરતા અને તેમાં પણ વ્યાજ વસુલ કરવામાં ચોક્કસ રહેતા. જેને પધંપા આપે તેની શક્તિની પરીક્ષા હમ્મેશ રાખતા. પાંચ હજારનો આસામી હોય તો એ હજારથી વધારે તેને ધીરતા નહિ. તેના ગુમાસ્તા સાથે દોસ્તી કરતા; તેને ઘેર વારંવાર જવાનું રાખતા અને તો શીલક કેટલી છે તેની ખબર જાતીમાની રાખતા; અને પોતાને ધીરજ ન રહે એટલી ઓછી શીલક માલમ પડે તો તરત કાઈ નિમિત્તે પધંપા ઉપાડી લેતા, અને શરમ રાખતા નહિ. આ માર્ગ પકડવાથી તેમનું દ્રવ્ય ધીમે ધીમે બાણું વધતું ગયું. કાંઈ દિવસ પધંપા બહાણો નહિ, અને ગુજરતી વખત ચાળીસેક હજાર રૂ. ની રોકડ તથા દસ પંદર હજારના દાગીના મુડી ગયા. મુંબાઈમાં બુલેઘર આગળ વચલા ભાઈબાડામાં પારસનાથના અપાસરા સામે ત્રીજું ઘર નં ૪૮ નું તથા

નહિઆદમાં એમને એ ધર દતાં. એક ધર એમના પિતા તરફનું હતું તે ઝંધડીઆ પાડામાં પંડ્યા શેરીમાં છે. એ ધરમાં એ પાને પ્રથમ રહેતા હતા, અને એમના સસરા વિષ્ણુચવાળા ધરમાં એ રહેવા ગયા પછી ફેટલીક મુરતે શિ મનસુખરામનાં કાકા સદાકાકાને તે ધર આપ્યું. કારણ તેમના પતિ ગોવિંદજી તેમને ન્હાની અવસ્થામાં વિધવા મૂકી ગુજરી ગયા. ગોવિંદજી પહેલાં ધીરજરામ ગયા, પણ ઉમીયાકેરે આ ધર સદા કાકીને આપ્યું. સદા કાકીએ આ ધર સ્વામીનારાયણને ધર્મોદ્ધ કર્યું, અને આખરે રતનજી મુળજી ત્રવાડીના કમળમાં ગયું. ડાહ્યા ધનંતરવાળું ધર જે પંડ્યા ઉદયરામ ગુલામરામના કમળમાં છે તેની જોડે આ ધર છે. અમે હાલ જે ધરમાં રહીએ છીએ તેને ત્રણ આરણાં છે. એક શિ. મનસુખરામના ધરની જોડે પડે છે. બીજું નટવરજી બાલાજીના ધરની જોડે પડે છે, અને ત્રીજું કાજી ચકલા વાળી પેળામાં પડે છે. નટવરજીવાળા આરણાની અંદર સામી બાજુએ લાકડાની જાળી કરાવી છે ત્યાં અસલ ભીંત હતી અને તે ખંડથી દેવમંદિરમાં જવાનું આરણું છે. એટલે એરડો ધીરજરામના વિધવા બહેન ગુલામ કોઈને રહેવા આપ્યો હતો. તે ગુજરાં પછી એરડો મહારા પિતાના કમળમાં આપ્યો અને હજી ફોઈવાળા ધરના નામથી ઓળખાય છે. એ એરડાથી તે નાગરવાડમાં જેટલો ખીજે ભાગ પડે છે, તેમાં ધીરજરામ રહેતા. આ ધર અને એરડો અસલ વિષ્ણુજી પાસેથી આવેલાં અને આરણાં પ્રથમ હાલની પછીત છે ત્યાં હતાં. અને તે જાણ ગયા હતા તેવામાં ફેરવ્યાં એવું કહીવાય છે.

૧૪ સપ્ટેમ્બર, ૧૮૮૯.

ધીરજરામ પછસે કેમ સાચવતા અને ફેટલી કરકસર તથા ઉદારતા રાખતા તે જોઈએ.

એમના વખતમાં એમની આસપસનું સઉ મંડળ અતિશય કરકસરિયું હતું. બહાલાભાઈ કાકા જાને ખાવામાં શેાખીન હતા, પણ કોઈની આગતાસ્વાગતા કરવી કે કોઈને ખવરાવવું કે ધર્મોદ્ધ કરવું સમજતા નહતા. મુ. મનસુખરામ સૂર્યરામ ન્હાની ઉમરના હતા ત્યારે એમને બહાલાભાઈ કાકાએ થોડાક ચીનાઈ કાગળો મુંચાઈથી આપી આપ્યા હતા અને તે ગણુરીમાં લેખાતા. જમીનનરામ કાશીરામ ત્રીશ હબર રૂપીઆ મુકી ગુજરી ગયા. તે અને બીજા નહિઆદ પેટલાદના નાગર બ્રાહ્મણો મુંચાઈ રહેતા અને સારી સારી કમાઈમુકી ગુજરી ગયા. તે સઉ લોક ન્હાની ન્હાની ક્રાટડીઓમાં રહેતા. એ ક્રાટડીઓ વખતે તો સંડાસ પાસે હતી. કારણ તેની ક્રાટડીઓનાં ભાડાં સોંધાં હતાં. દિવસમાં સવારે રસોઈ કરી મુકે તેમાંથી એ વાર ચલાવે અને વાણું અધારા પહેલાં કરી લેતા કે રાત્રે દિવાનો ખપ ન પડે. રસોઈ જમનારા વહેંચી લેતા અને ચાર જણ વચ્ચે પાંચ રોટલીના ભાગ થતા તો-સવા સવા રોટલી લેતા. કોઈના ધરમાં આબોગચે પેરોણી સમાય નહિ અને પાણી સરખું પીવા પામે નહિ. કારણ નળ ન્હોતા અને કુવાનું પાણી વેચાતું મંગાવે તેમાંથી કોઈને આપવું પરવડતું નહિ. એક અંગરખું ધણું વર્ષ પહેંચાડવામાં આવતું અને પહેરવામાં અને ત્યાં સુધી આવતું નહિ. ચાળીસ પચાસ વર્ષ સુધી આનું એકેક અંગરખું પહેંચાડવામાં આવતું. થોડી પણ ચોખ્ખી કમાઈ, આવી જતનું ખરચ, જાળવી જાળવી કરવામાં આવતી ધીરધાર, સાખ અને આટ સાચવવાનો મગત, અને એવાં એવાં કારણાથી આ જીવતા સમયમાં માણસે મોટી પુણ્ડ મુકી ગુજરી જતા, નાદારી સમજતા નહિ, થોડા ખરચમાં પોતાને સુખી માનતા અને મનુરીવાળા દિવસ ગાળી, તન્દુરત અને મજબુત રહેતા. તે પ્રસંગેના આવી રીતે વાતો પવન ધોરજરામને પણ સ્વાભાવિક રીતે લાગ્યો હતો. પરંતુ સમાના પ્રમાણમાં એમની ઉદારતા વધારે હતી, વખણાતી, અને ધોરજીવાળી હતી. પછસે સાચવવા અને ખરચ કરવું ઉભયમાં તેમને તેમનાં સ્પષ્ટ ધોરજી હતાં.

૨૫ ઓક્ટોબર, ૧૮૮૯.

ધીરજરામની કરકસર ધોરજીવાળી હતી. જ્યાં ખરચ કરવાની જરૂર લાગે ત્યાં ખરચ કરતાં અટકતા નહિ. જ્યાં જરૂર ન લાગે ત્યાં કીર્તિનો લોભ એમની પાસે ખરચ કરાવી શકતો નહિ. અને વ્યાપારમાં તેમ ખરચમાં પોતાની શુંજશનો અને ભવિષ્યનો વિચાર દીર્ઘદૃષ્ટિથી કરતા. કોઈના કહેવાથી કાંઈ કરવું પડે એ વાતનો તિરસ્કાર રાખતા, અને એવી રીતે એમની પાસે કોઈ કહાડી ન લે તેની સાવચેતી રાખતા. ધરકામમાં ઉદારતામાં અને વ્યાપારમાં પોતાની પાસે કોઈ ખોટી આજ્ઞા રાખતાં ન શીખે અને સામું માણસ આત્મપ્રયાસ ઉપર આધાર રાખતાં શીખે તેવો પ્રયત્ન કરતા. આ સર્વના ઉદાહરણની વાતો આજ સુધી કુટુંબમાં ચાલતી છે.

મુંચાઈમાં એમને ત્યાં ઉતરનારની ખાતર કરવાનું એમને ધોરજી હતું. આટોશીપોટોશી કે કોઈ એમને ત્યાં આવે તો તે સઉને પીવાનું પાણી મળતું. આસપાસના પોટોશી ધરમાં તેજ કોપરેલ બાળતા નહિ. પણ રાત્રે સુતી

વખતે આરણ્ય ઉઘાડી સુવે એટલા સાફ દીવા જ્વલ્યે તે પોતાના ઘેરથી અથવા બીજેથી કાઢેડો કરી લાવે તે ધીરજરામને ઘેર તેલમાં ભોળી, સળગાવી લેઈ જતા, તેને તેમ કરવાની છુટ હતી. આવા લોકને દીવાસળી બચતી, અને તે ઉપરાંત ઘેર જઈ કાકડો કાઢિયામાં નીચોવી તેલ કઢાડી લેતા. ધીરજરામને ઘેર પરદેશી દેશી કાઈ આવ્યો ગયો ઉતરે તેને ચાર દિવસ જમવાની છુટ હતી. તે પછી જમે તેનું ખરચ મળે લેવાતું. પોતે જમે તેને જમાડે. ઘરમાં ઉતારો રાખવાની રજ ન મળતી.

ઘેર ચાકર રહેવા આવે તો તેના દેખતાં પોતે સાવરણી ફેરવવા મંડી જાય અને એમના હાથમાંથી એ સાવરણી તેણે ઉપાડી તો તેને રાખે, ન ઉપાડી તો કંઈ કે ભાઈ, મારો અને ત્હારો જોગ નહિ ખાય. ચાકર નવરો બેસવા પામે તો કામ શોધી કઢાડી અતાવે. કાંઈ કામ ન જડે તો કહું કે ઉપરથી ગોદાં ઉતારી, નીચે લાવી, સાફ કર; તે સાફ કરી પરવારવા પામે એટલે ઉપર મોકલે. ચાકર ઉધરાણી કરવા જાય એટલે તેની પાછળ કોઈ કાઈ વાર વાર છાનામાના જાય, અને તે ચાકર પાછો આવે એટલે તે જ કેકાણે જતે ઉધરાણી કરવા જાય, એટલે જણાઈ આવે કે ઉધરાણી કરવામાં ચાકરે નરમાશ વાપરી કે સખત થયો. સખત થયો હોય તો જ ઉધરાણી બેરોઅર ગણે.

પાંચ હજારની સાખવાળાને ઘેર રૂપીઆ ધીરતાં એમ જ વિચાર કરતા કે આટલું નુકસાન ખમીશું તો આપણને બારે નહિ પડે. સામની પાંચ હજારની સાખ છે વારતે એટલે સુધી ધીરવા, એ ધંધો પસંદ ન કરતા.

એમને શુકન અપશુકન ઉપર શ્રદ્ધા ધણી હતી. તેઓ એક પ્રસંગે ઘરમાંથી નીકળી મેનામાં બેશી અઘાર જતા હતા. બા(મં. શિવકાશી)નું વય તે પ્રસંગે આઠ નવ વર્ષનું હતું, તે ઉપરો માથે, છૂટે ચોટલે, દેવતા લેઈ સામી આવતી મળી, અને એને ડોસાએ આંખની હરકતને લીધે ઓળખી નહિ. ડોસાએ એના ઉપર ગાળોનો વર્ષાદ વર્ષાવ્યો અને ગદીકમાં તે ગદીકમાં પાસે લાકડાનો ઢગ હતો તેમા દેવતા નાંખી દેઈ ત્યાં આગળ જઈ વહનું ઘર હતું તેમાં બા(મં)ની ગર્ભ. ગુલાબ ફાંધને આ વાતની ખબર પડી અને તેણે ધીરજરામને ઠપકો દીધો. ધીરજરામે બાને તેજવી બાળામાં બેસાડી પુછ્યું કે મ્હેં તને ગાળો દીધી? બાએ હા કહી. ડોસાએ ઉલટપાલટના સવાલ પુછી ખાતરી કરી કે પોતે એને જ ગાળો દીધી હતી. પછી પુછ્યું “ત્યારે તને ખોટું લાગ્યું” ઉત્તર: “હા” પ્રશ્ન: “તને કંઈ દાગીતો આપીએ તો તું ખુશી થાય?” ઉત્તર: “હા” ડોસી આ પ્રસંગે માળા જપતાં હતાં તેની પાસે ડોસાએ સેનાનું વાંકડું માગ્યું. ડોસીને આપવાનું મન નહિ, તેથી આનાકાની ન કરતાં જવાબ ન દીધો અને માળા જપવા લાગ્યાં. ડોસા તેમની મનોવૃત્તિ સમજી ધમકાવી બોલ્યા: “એક આપે છે કે હાથે લેઈ બે વાંકડાં આપું?” ડોસી ઉઠ્યાં, અને વાંકડું આપ્યું. ડોસાએ એ બાને હાથે પહેરાવ્યું અને ખુશી થઈ બોલ્યા: “આપુ, આ વાંકડું તારી સાસુને આપીશ નહિ. ડોસીએ પાછળથી પ્રસંગ આણી આ વાંકડું લેઈ લીધું

જ્યારે મ્હારા પિતાનું લગન થયું ત્યારે દારૂખાનું ફોડવા તથા ખાસ વરેષોડો કઢાડવા નામ પ્રમાણે જરૂરનો છે, એવો લોકોએ આગ્રહ કર્યો. ડોસાએ હા કહી. વખત થયે લોકો એકઠા થયા, ડોસાએ તેમને પુછ્યું: “હું કેટલું ખરચ કરું તો તમે રાજ થશો.” લોકોએ કહ્યું: “અસો રૂપીઆ.” ડોસાએ કહ્યું, “હયો આ અસો રૂપીઆની સાંકળી એકરાત્રી કાટમાં પહેરાવું છું. મ્હારા પછિસા નગરાવાળામાં અને દારૂખાતાના દેવતામાં નહિ નાંખું.” તેમણે વરાયંદા ન કઢાવ્યો.

પછિસા વાપરવામાં જ સંભાળ રાખવાથી તેમનું કામ સંપૂર્ણ થતું ન હતું, પરંતુ પછિસાની ચોક્કા યથાર્થ કરવી પડતી. મુમાઈ એવામાં ભૂચ્યા લોક. ચોર લોક, અને ટોપીવાળાઓનું સ્થાન હતું. રાત્રે તેમ જ દિવસે ખાતર તેમ જ ઘરમાં, અને જળથી તેમજ બળથી, લોકને છુટવામાં આવતા અને પોલીસ તરફથી છુટનાર લોકને આશ્રય મળતો. આ છુટનાર વર્ગમાં પારસીઓ મુખ્ય હતા. અને દરેક દુકાનદાર એ લોકથી બચવા એકે પાણુ પારસીને ગુમારતી રાખતો. કારણ ત્યાં પારસી ગુમારતો હોય ત્યાં પારસી હરામખોર આવતા નહિ. આ વખતમાં ધીરજરામ તીજેરીમાં દ્રવ્ય રાખતા, પોતે સાજનાં છ સાત વાગે સુઈ જતા, દશ અગીયાર વાગે ઉઠી, તીજેરીપર તંબુરો લેઈ બેસતા અને “નારાયણ નારાયણ” એટલું જ આખી રાત ગાતા, તે જોઈ સવારે ચાર વાગે સુતા. તે સુતા હોય તેટલો વખત ઉમીયાકાર જગતાં હોય.

પછિસા સાચવવા જતાં ચોચ લાગે ત્યાં વાપરતાં આંચકો ખાતા ન હતા. બાળકૂળ પ્રભુરામને ન્હાની ઉમ્મરમાં મુ(આઈ) આવતું પડ્યું હતું. અને ખાવાપીવા સાફ ધીરજરામ પાસે બે રૂપીયા માગ્યા. તેની સાફ

ના પાકી. અને કહ્યું કે આજ આપું તો તું કાલે માંજે, માટે હાલ મારા પર આધાર રાખ્યા વિના ચલાવ બાળક્રમણને પોતું લાગ્યું. છતાં તે પ્રમાણે કરવા વિના છુટકો ન રહ્યો. બે રૂપિયા તેઓ મેળવી શક્યા ત્યારે ધીરજરામે તેમાં ચાર પોતાના તરફથી આપ્યા.

મહારાજનાં ફાઈલીલાકાર પ્રથમ મનસુખરામ ગણપતરામને દેવાનાં હતાં તે વિવાહની તૈયારી સુસુદ્ધ તે બે જણાને ત્યાં થઈ ગઈ હતી. ધીરજરામનાં વિધવા બહેન ગુલાબ પાસે ગણપતરામ ત્રણસો રૂપિયા માગતા હતા. ગુલાબ ફાઈલી ગરીબ હતાં ને રંકયોગ્ય લાલસાથી ગણપતરામનાં વહુ પાસે જઈ બોલ્યાં: “મારી ભત્રીજી તમારે ત્યાં આવે છે, તો આટલું ખત ફાડી ન નાંખો !” તિરસ્કારભરેલો ઉત્તર મળતાં ફાઈલી ધેર આવ્યાં. જાનાંમાનાં રોયાં, કાંઈને કાંઈ કહ્યું નહિ. પણ પોતાનું મોં બાઈનાથી જાનું ન રખાયું, “બહેન, કેમ, તહાર મોં આજ આનું છે ?” ઉત્તર દેવાની ઇચ્છા ન છતાં ખરી વાત ફાઈલીએ આખરે કહી. ધીરજરામે તેમને એકદમ ત્રણસો રૂ. આપી કહ્યું કે, “જા બહેન, રૂ. ભરી આવ ને તે ખત લેઈ આવ.” આણી પાસેથી તે રૂપિયા ભરવા ગયાં, અને બીજી પાસેથી, ધીરજરામે અનાથ, અન્ન, ધરતાર વગરના તેમ માયાપ વગરના અને રંક પણ ચતુર છોકરા નવલરામને લીલાકાર, એકદમ જોશીને પૂછ્યા વગર ને કાંઈનું સાંભળ્યા વગર, દેઈ દીધાં અને ગુલાબના, રૂપિયા પહેંચા ત્યારે ગણપતરામે સહિ વાત જાણી અને ધરનાં બેરનો તિરસ્કાર કર્યો. પણ થયું તે થયું. મહારાજ મરત રાખવાનું એટલું જ છે કે કરકસરીયા ધીરજરામે પોતાનું ધીરજી ધરાયું ત્યાં ત્રણસો રૂપિયા આંચકા ખાધા વિના સત્તર ખરચી દીધા.

૧૫ જુલાઈ, ૧૮૮૦.

ગોધરામાં લઘુભણ્યાર દેસાઈ છે. તેમણે ધીરજરામને ડાકારમાં દીઠેલા. થોડા દિવસ ઉપર હું ગોધરે રાજ-પીપળાની તકરારમાં ગયો હતો, ત્યારે દેસાઈએ મને કહ્યું કે ધીરજરામે પોતાના ગળ ઉપરાંત થઈ ધર્મદા ખરચ કરેલું, તેની મને જાત માહિતી છે. આ વાત નડિઆદ ગામમાં હજુ સુધી પ્રસિદ્ધ છે કે ધીરજરામ ત્રવાડીએ ધણે પછસો ધર્મદા કર્યો છે. અને નડિઆદમાં અમદાવાદની બાગોળે અને અમદાવાદના ચોટે તે વાતનાં ધણું નીશાન છે. એ બાગોળે મોટી વાવ છે, તે એક વખત મહા ખંડેર હતું અને એના પથરા ઉપર જતાં કાંઈની દિમત ચાલતી નહી, એવી રીતે ઉડા અને ડગમગતા હતા, તેમાં અનેક સાપનો વાસ હતો, ડોસાએ તેના છુણેદાર કર્યો. મેનામાં બેસી જાને મજુરોપર દેખરેખ રાખવા જતા અને તે સ્થળે આખો દિવસ ગાળતા ને કામ પુરું કર્યું ત્યારે જોયા. વાવના સામી મોટી સરેહ છે. તેમાં જ્યારે અસલ આગગાડી ન હતી ત્યારે દેશદેશના વજુઝારાઓ પડતા. એ સરેહ ધીરજરામની બંધાવેલી કહેવાય છે એ બાગોળ બહાર જે નારાયણ સરોવરનું તળાવ છે તે પણ એમણે જ બંધાવેલું કહેવાય છે. નારાયણ સરોવર અને વાવની વચલી વાડી મારા પિતાની માલકીની હતી. આ વાવ, તળાવ, અને સરેહમાં ધણુક પછસા ખરચ્યા હશે. વાડીમાં બેઠક છે ત્યાં અસલ નારાયણ દેવના લાલજીને સ્થાપનાને દિવસે લાવવામાં આવતા. દુકાન બાગતાં પહેલાં થોડા દિવસ પહેલાં મહારા પિતાએ એ વાડી પરથી હાથ ઉઠાવી ધર્મદા કરી છે અને ત્યાં બાબર, બેચર બે બાઈઓ માળી છે. તેની પાસે માત્ર દુલનો અને સવાર સાંજ શાકપાંદાના ફેરાનો દુકરાખેલો છે. વાવ અને તળાવ શિવાય ડાકારમાં અને જાતજાતમાં ને મુંબાઈમાં ફેલેકે કેટલાં ધણું ખરચેલું કહેવાય છે. વાલકેશ્વરનો એક પગથાર ગર્વનરના બંગલા ભણીના દરવાજાનો તેમણે બંધાવેલો કહેવાય છે. શીવાય ગુપ્ત દાન પણ કરતા.

૮ ઑગસ્ટ, ૧૮૮૦.

જાલોજીનાં ડોસા પુણ્ય માનતા. નડિઆદમાં નાતો ચાલતી હોય ને કાંઈ દિવસે ખાલી પડે તો ડોસા પાસે બે ચાર નાગર ચાલેલો જાય અને કહે કે હાલ તો કાંઈ કરે એમ નથી. ડોસા કહે કે રસોઈ વગેરે માથે લેનાર કાંઈ નીકળી પડે એમ હોય તો ફરાવીએ. માથે લેનાર મળે જ અને ડોસા રણજોડરામને નામે નોતરાં ફેરવે. નાત વખત નાતમાં ફેર, લોકો પાઈ દક્ષિણની આજ્ઞા રાખતા હોય ત્યારે રૂપિયા આપે, રૂપિયાની આજ્ઞા રાખતા હોય ત્યારે કાંઈ ન આપતા, માત્ર સોપારી કકડા જ વહેંચે. આવા પ્રસંગ વર્ષમાં અનેક આવતા. આખરે મોહનરામના વખતનું એક હુકમનામું ડોસાપર બળવવાનો વખત આવ્યો ને ડોસાને બેત્રણ દિવસ જેલમાં આવવું પડ્યું. તે ધણું કરીને કાંઈ જાતનો આગ્રહ રહેવાથી ગયા હશે. નાતવાળા કહે પ્રાચિન કરો; ડોસા કહે ધર્મ સાચવ્યો છે માટે નહિ કંઈ. બે પક્ષ હારે ભરાયા. ડોસાને નાત બહાર મુકવા જેવું કર્યું, પણ કાંઈ નાત

કરે નહિ. આખર પંડ્યા ગોકુળજી કાશીનાથ પાકજી ડાસના વહેવાઈ તેને ત્યાં કોમનું લહાણું કરવાનું આવ્યું; તેમને એક પાસ નાત, ને એક પાસ બહેવાઈ, એમ ધર્મસંકટ આવ્યું. ડાસા પંડ્યાને એટલે જઈ લહાણું લેવા બેઠા. પંડ્યાવાળાના મનમાં કે ઘરમાં આવી જાનુંમાનું લેઈ જાય તો એ પક્ષ સચવાય. ડાસો કહે કે જાનું નહિ લેઉં, પણ એટલો બેઠો છું ત્યાં મોકલો. આખરે પંડ્યાએ તેમની ઈચ્છા પ્રમાણે કર્યું. ડાસો લહાણું પાણીવાસણ લેઈ એટલે બેઠો અને નાતના જે લોક લહાણું લેવા આવે જાય તે પુછે કે કેમ બેઠો છો તેને તેને મ્હોં આગળ રાખેલું પાણીવાસણ ખતાવી કહે કે આ લહાણું લેવા આવ્યો હતો તે લીધું. આખરે હાટકેરના બંડારાની નાત આવી ને ડાસાનું નોતરું ટાળ્યું. ડાસાએ સામે ચર નાંખ્યો અને સામે પક્ષ બાંધ્યો. તેમના પક્ષમાં પંદર ઘર રહ્યાં તે પૈસાવાળાં રહ્યાં ને સામા પક્ષમાં ચાળીશ ગયાં તે ગરીબ. ડાસાએ પંદરમાં નાતો ઉપર નાતો કરવા માંડી, એટલે ચાળીસવાળા પક્ષળ્યા અને આખરે સમાધાન થયું. તે દિવસથી નાતમાં ચાળીશ અને પંદર એ નામનાં તડ ગણ્યાં, પણ નામ શીવાય ખીજે વિરોધ ન રહ્યો. ઉલટું એક તડવાળાને ત્યાં નાત હોય ત્યારે સામા તડવાળાને પરાણુ ગણી તેમને પહેલા કામ આપે. પણ આ પછી ધીરજરામને નાતવાળા ઉપર તિરસ્કાર આવ્યાથી નાતો કરવી બંધ કરી અને મોઢ, ઔદિચ્ય વગેરે ખીજ જાતના બ્રાહ્મણોને જમાડવા માંડ્યા.

ડાસા તામસી હતા. તેમનો તામસ ધરમાં પણ જણ્યોતો. કપાળે ચાંલેલા ન કરે તો દીકરીયોને કપાળે ઉઠી કરેલી પાછ ચાંપવા જતા. મ્હારા પિતાને મારતા અને માધવ બાણુ કહેતા. તેમના જતાં પહેલાં મ્હારે એક “કાળીયા” નામના કાકા હતા. ઉમીયાકારનાં બહેન ‘બાળા,’ તેમને ‘કાળીયા’ને સોંપી ઉમીયાકાર મુબાઈ ગયાં. બાળા મારીને ઘેર અગાશીમાંથી પડ્યા પછી ધનુર્વા ધાયાથી કાળીયા કાકા ગુજરી ગયા. તે સમાચાર સાંભળી ડાસાએ ઉમીયાકારને ધરમાંથી કહાડી મુક્યાં, તે મુબાઈમાં બોધવાડાના ધરની બેઠે પરમાનંદદાસનું ઘર હતું ત્યાં એક ડાશીના કાતરીયામાં જ મહીના ઉમીયાકાર રહ્યાં, ત્યાં સુધી ડાસાએ બોલાવ્યાં નહિ ને જ મહીને ક્રોધ ઉતર્યો તે પાડેશણુ ડાશીએ સમજળવ્યા ત્યારે ઉમીયાકારને બોલાવ્યાં. ખીજ સહ સંતતિ ત્યાર પછી થઈ.

પાછલી વયમાં ક્રોધ રહ્યો હોય ને પૂજમાં હોય તો જાનામાના બ્હાર નીકળી ટહાડાપાણીના ઘઉંધડ માથાપર રેડીને ન્હાય ને કોષ પુક કે કેમ ન્હાયા તો કહે કે ચંડાળે અભડાવ્યો હતો.

ડાસો મશકરી કરતા પણ ખરા. તેઓ પંડ્યા શેરીવાળા પોતાના ધરમાં રહેતા ત્યારે સામેની ખડકીમાં નીમતવાળા ધરમાં બાપુ દોલા રહેતા. એ ઘર આજ હીરાશંકર મયાશંકર અને તેમના બાઈઓ પાસે વેચાણ હકથી છે. બાપુ દોલા એ મ્હારાં માતામહી ગોરી માના બાપ થાય. ગોરી માની માનું નામ ગવરી. બાપુ દોલા અમદાવાદમાં વકિલાત કરતા. ત્યાંની એક નાગર બ્રાહ્મણની સ્ત્રીને તેમણે રાખેલી હતી અને નડિઆદમાં મેનામાં બેસી ફરતા. તેમના વેભવથી ગવરી મા ઉલટી રીતે ચાલતાં, તે ઘેલાં હતાં અને ગામમાં જાણું વીણતાં. બાપુ દોલા તેમને તે બાબત ખીજે તો ડાશી ખુશી થાય ને પાડેશી ધીરજરામની પાસે જઈ મલકાઈ કહી આવે કે ‘ધીરજરામ, આજ તો બાપુ દોલા મ્હારી સાથે બોલ્યા’ મને ખીજ્યા. ધીરજરામ બાપુ દોલાને આ સમાચાર કહી તેમને સાબાશી આપે, એટલે ગવરીના ધરમાં નવું નાટક જામે.

૨૦ માર્ચ, ૧૮૯૧.

મરવાના થોડા દિવસ આગમ્ય ધીરજરામ મુબાઈની દુકાન ગોવિંદજીને સોંપી નડિઆદ આવ્યા, નડિઆદમાં ઉપર લખ્યા પ્રમાણે ધર્મોદ્ધાર કરવા માંડ્યું. પોતે વખતસર ચેત્યા હતા. નડિઆદનો વહીવટ મ્હોટા ભાઈ કૃપાનાથજી ઇશ્વરજી પંડ્યા તે ગોકુળજી કાશીનાથની પ્રસિદ્ધ દુકાનવાળા તેમને સોંપ્યો. નાના જમાઈ નવલરામ અબાદતને મુબાઈ લેઈ ગયા હતા. અને જોખને ત્યાં ગુમાસ્તી રખાવ્યા હતા. તેમણે ગોવિંદજીના મરણ પછી દુકાન હાથમાં લીધી.

ધીરજરામને દમનો રોગ હતો. મરતી વખત સગાંબહાણાં મળ્યાં અને તેમને પુછ્યું કે તમારે કાંઈ કરવું કહેવું છે? ધીરજરામ કહે હા, મ્હારી પુંછમાંથી અર્ધો અર્ધો મ્હોં હાથે ધર્મોદ્ધાર કર્યું છે અને બાકીનું તમારે કરી દેવું. બધાએ પુછ્યું કે આ છોકરાનો કંઈ વિચાર કર્યો? ધીરજરામ કહે-મને મ્હારા બાપ કંઈ મુકી ગયા નથી, પણ રણછોડરાયે મ્હારી સંભાળ લીધી તેમ જોનું પણ થશે. એ શીકર હું શું કરવા કરું? સહ કહે, ના છેક એમ તો ન થાય. ધીરજરામ કહે-ત્યારે જાઓ, મ્હારી ચાળીશ હજારની પુંછ વધી છે, તેમાંથી ત્રીસ

દળર ધર્માંદા કરન્ને અને બાકીના દશ છોકરાને વારને રાખન્ને. આટલું પણ ત્હમે કરશે નો મ્હોટી વાત છે. મ્હારે હાથે સહિ ધર્માંદા કરી દેતાં સુધી હું જીવ્યો નહિ, એ રણુએડરાયની પ્રવચ્છા. આ ધર્માંત્મા અને પૌરુષ-પ્રધાનો વીર ડાંગો ૧૯૦૦ માં ગુજરી ગયા. તેમની મરણસમયની પ્રવચ્છા એમની એમ રહી. કાષ્ટએ તેને પાળા નહિ. તેમનું શરીર પાતળું અને કંઈક સામળું હતું. બાળા માશી કહેતાં કે એમનું મ્હોં મ્હારા મ્હોંને કંઈક મળતું હતું અને લગ્નગણ હતું. ડાંગો ગુજરી ગયા ત્યારે મ્હારા પિતાની ઉમ્મર બારેક વર્ષની હતી.

ડાંગો ગુજરી ગયા પછી ધરની વ્યવસ્થા બગડી ગઈ, ખરચનો વહીવટ બેરાના હાથમાં ગયો; દેખરેખ જમામ્મોના હાથમાં ગઈ, અને પદમ્મોના ચળકાટ લોકમાં જળાયો પડ્યો, પણ લક્ષ્મી વચ્ચાલંકાર પ્હેરી ધરને આંગણે ઉભી હોય ત્યાં સુધી લોક એને ધરની જાણ, પણ ખરે જોતાં બહાર જવાની તૈયારી કરતી હોય એનું થયું.

કાશીમાં બુધેશ્વર નામના નાગર બ્રાહ્મણનો છોકરો હતો. તેની માની બાળત કાંઈક અપવાદ ન ખમાયાથી બુધેશ્વર અને તેના બાળા ધર છોડી નીકળી ગયા. નીકળ્યા પછી એકાદ બે દિવસે બે બાઇઓ વેરાગીને વેશે ધરની ચર્ચા જોવા પાછા આવ્યા. તેમને બુધેશ્વરની બાબીએ જોળાખી કહાડ્યા અને એ પણ ધણીની પાછળ નીકળી આવી. કાશી છોડી ત્રણ જળાં ગુજરાત બાળી નીકળ્યાં. રસ્તામાં બુધેશ્વરનાં બાઇબોળાજી ગુજરી ગયાં ને ફરવેક વર્ષે બુધેશ્વર નરિઆદ આવી દાટકેશ્વર મહાદેવમાં ઉતર્યા અને મુનિવ્રત પાળ્યું, માટે મુનિ મહારાજ નામથી જોળાખાતા. તેઓ કંવારા હતા અને અબજ હતો. પાંદડાં કે ગીતાનાં પાનાં ફેરવીક વાર હાથમાં ઉધાં રાખતા તે શિ. કાકા મનસુખરામે દીકેલું. મુનિ મહારાજ શરીરે ગોરા, દેખાવકા અને પ્રતાપી હતા. મુનિના પ્રભાવની અને ચમત્કારોની કંઈ કંઈ વાતો લોકમાં ચાલી. ધીરજરામે મરતાં મરતાં કહેલું કે છોકરાંની સંભાળ પ્રશ્ન કરશે, માટે બોળાં ઉમિયાદિરે તેને મંદિર આપ્યું. નાગરવાડમાં રીંછું છોડી, પ્રભુશંકરના મહાદેવ બાળી જતાં લક્ષ્મીજીનું દેહેકં મુકી પોતા આવે છે તે મુકી આગળ જતાં તરત જ તે જ દારમાં ધર આવે છે. તેમાં મુનિનું મંદિર કયું; પાછાખી તે વેચી નાંખ્યું અને જહડીઆ પાડામાં કુસાની નેડે મુનિ મહારાજના ડહેલાને નામે જોળાખાતું ધર છે તે કાશીએ રાખ્યું અને તેમાં મુનિનું મંદિર કયું. આ ધર અસલ કીરપાશંકર નામના નાગર બ્રાહ્મણનું હતું. આ બ્રાહ્મણ બીચારો સ્ત્રી સાથે જન્મ કરવા ગયો, ત્યાંથી સ્ત્રી એકલી પાછી આવી; બારા કીરપાશંકરને કેકાણે કીરપાશંકર નામના બોધને ધણી કરી વ્યવહાર તથા સાધારણ સંઘ્યા બજાવી લાવી અને ધરમાં રાખ્યો. પણ તેને છોટે બેસાડી નાત જન્મતી વખત પતરાળું પીરચ્યું; તે ઉપાડી તે તણે એ ગુંકેયા, તે ઉપરથી નાતવાળાએ એને પરખ્યા અને ખોટા કીરપાશંકર ગણી નાતમાં ન લીધા. ને ધણી ધણિઆણી થઈ રહેતાં. આ ધરમાં તેઓ ધણાંક વર્ષે રહ્યાં અને તેમના મરણ પછી ધર બીનવારસી ગણી સરકારે વેચ્યું અને ઉભીયાદિરે ગળ્યું. ધણાં વર્ષ પછી એક સંન્યાસી આ પાસ આવ્યો. બાળા માશીના ધરમાં જન્મ્યો, જન્મતાં જન્મતાં કીરપાશંકરની સ્ત્રી વંચેરેની તપાસ કરી, આંસુ પાડ્યા લાગ્યો, અને જન્મનું પડતું મુકી હાથ ધોત્ર ચાલતો થયો. કહે છે કે આ માણસ બેરા કીરપાશંકર હતો અને રંજે તથા ચહેરે તેના જેવો જ હતો.

આ ધરમાં મુનિ ધણાંક વર્ષે રહ્યા. પ્રથમ તે એમણે મંદિરમાં બે મૂર્તિઓ સ્થાપી: એક મ્હોટી હતી અને એક નહાની હતી. લોકમાં એસ કહેતા કે અમારા ધરમાં એક જ કાંધારજી છે. તે ધડીમાં મ્હોટું રાષ્ટ્ર ધરે છે અને ધડીમાં ન્હાનો થઈ જાય છે. પાછળથી એ બે સ્વરૂપ હાલના ધરમાં આણમાં ને એકનું નામ દાઉદજી ને ન્હાની મૂર્તિનું નામ ગોવર્ધનનાથ પાડ્યું. એ દાંધારજીના ન્હાના મોટા ઉત્સવ કરવામાં આવતા. ડોળ ઓચ્છવ, જમાખેટમી વગેરે દિવસોએ મ્હોટી ધામધુમ થતી, મંડળીઓ ભરાતી, જકમલાલજી થતું. અન્નકૂટેને દિવસે નાત જન્મતી. રથજ્ઞાને દિવસે કાંધારજીના રથ નીકળતો, નારણ સરેવર ઉપર ધરની વાડી હતી તેમાં જતે, મુનિ રથમાં બેસતા તે લોકો ખેંચતા. નાર.યજ્ઞ દેવવાળાના રથવાળાઓ સાથે લહણક રસ્તામાં થઈ ત્યાર પછી ધરનો રથ અંધ પડ્યો. આ વાડી ધણાંક વર્ષે ધરની માલીકીની રહી પણ તેમાં એકેક છે, ત્યાં રથજ્ઞાને નારાયણ દેવની પધરામણી થતી. કાકાએ દુકાનના પાછલા વખતમાં એ વાડી ધર્માંદા કરી નાંખી. આ શીવાય કંસારવાડે મલીની ધર્મશાળા નામની ધમારત કાકાએ રાખી હતી. તેમાં મુનિએ મ્હોટી રકમ ખરચી વિષ્ણુયાગ કર્યો ને તે વખત કાકાને પગે સોનાનો તોડો પહેરાવ્યો. પણ એવો તોડો સુરજવંશી રામ વગર કોઇથી પહેરાય નહિ, માટે લોકમાં ને નાતમાં બારે હોહા થઈ. આ શિવાય મુનિ બીજાં ખરચ પણ ધણું રાખતા. ધણાંક

સિપાઇઓ, માળિયો, ચાકરો વગેરે રાખ્યાં હતાં. ૧૮૫૭ માં હથિયાર સરકારને આપવા પડ્યાં હતાં. ત્યાં સુધી સીપાઇઓ પાસે તરવારો, ખંડુરો અને તીરકામડાં હતાં. શાખીન સાહોદરાઓ અને રસિયા વૈજલ્યો મુનિની આસપાસ ભરાયા રહેતા અને પ્રસાદી પામતા. નાગર બ્રાહ્મણ તેમ સાહોદરા વગેરે નાતની સુંદર પરણેલી તેમ રાંડેલી સ્ત્રીઓ મુનિ પાસે આવતી. મુનિનાં કપડાં કેસર ને દુધથી ધોવાતાં અને કસ્તુરી જેવા પદાર્થો અને ઉંચાં અત્તર એમના શરીરે યોગાનાં ને વંદેલી સ્ત્રીઓ દર્શનને બહાને આવી આ પ્રસાદી પામતી. મહારાજને મેનાં, તાવદાન, રથ, ડમણિયું, ઘોડા અને ઘોડેચારો રાખ્યા હતા. જાતે ગોરા, આંબરવાળા, લાંબા પોશાકો અને દેખાવડા હતા. એમના મંદિરમાં બીંતે કાચો બટોલા તે હજુ ઘરમાં છે. પલંગે રૂપાની છડીઓ અને ચામર વગેરે વેળવ પણ રાખ્યા હતા. મહારાજને શરીરે રંગ એરંગી વાગા, માથે બગવું પણ ઉચી જાતનું મંડિત, શરીરે મલમલની બંડીઓ અને અંગરખાં, ઉપરણાં, કૂટે સોનાનો કંદારો ને હાથે કડાં વગેરે હાથ હતા. અન્ન ખાતા નહિ, પણ સુરણ વગેરે ઉચી જાતનો ધીથી ભરેલા ફરાળ, મસાલાદાર કંઠેલું દુધ, વગેરે આહાર રાખતા. ધીરજરામના પદસામાંથી ઉમિયાદાર ડોશીનું બેળપણ મુનિને આવા વેળવ પુરા પાડતું. હજારો રૂપિયા આમ ચાલ્યા ગયા.

ડોશી ઘણું જ ભોળા હતાં. તેમણે મુનિને ઈશ્વર જાણ્યા, સમર્થ અને બુદ્ધિવાન ધીરજરામનું દ્રવ્ય આમ વપરાઈ ગયું. આમાં ડોશી અને મહારાજને હાથે ધીરજરામના પુત્રપુત્રીઓને કળવણી મળી; અત્યંત શ્રદ્ધા, અત્યંત ભોળપણ, અત્યંત ઉદારતા, અને મનની નિર્બળતા એ ગુણો—એ ગુણમાંના દોષ સહિત—માતૃવત્સલ જાળકામાં ઉગી ન નીકળ્યાં, ઉભીયાદારના ગુણદોષની છાપ શુદ્ધ સ્વરૂપે તેમના ઉપર અત્યંત પ્રીતિ રાખનાર નિર્દોષ જાળકા ઉપર કુમળી વયમાંથી પડી ગઈ અને એ જાળકાના સ્વભાવને આત્મા બની. આ વિચિત્ર વિપર્યયનો ઇતિહાસ હૃદયવંધક સંસારવિપર્યયનો કારણભૂત થઈ પડ્યો. તે જીવાને પડેલા ધીમે ધીમે મહારા પિતાના જીવનની રંગભૂમિ ઉપર ઉઠે છે.

મહારા પિતા માધવરામ

એમને હું કાકા કહું છું. એમની જન્મતિથિ સંવત ૧૮૯૦ ની પાનનેરસે. એટલે ધીરજરામના મરણસમયે એમની ઉંમર વર્ષ બારની. ધીરજરામ ૧૯૦૩ માં ગુજરી ગયા. એમનું સર્વતસરી માગસર વદ ૩ ને દિવસે છે.

પિતા પ્રથમ મુંબાઈમાં ઠાંકીની નિશાળમાં નર્મદાશંકર કવિની જોડે બાળતા. ઘેર આવતે એક દિવસ અમ્મડા ઉપર બગી ફરી તળી અને અભ્યાસ છોડ્યો. નડિઆદમાં કાંઈકેળવણી લીધી નહિ, તેવામાં મળે એવાં સાધન ન હતાં. ગોદાવરી કાશીનાથની દુકાને નામુંકામું સારી રીતે શીખ્યા, તેમ વૈજલ્ય માર્ગને ઉપયોગી થાય એવું પૂજાપાર્શ્વે ગોચ્ય કર્મકાંડનું પઠન શીખ્યા, સામંવદની સંદિતા વગેરે શીખ્યા. બાકી મુનિની જોડે દેવસેવામાં વખત ગાળતા. મુનિ એમના ઉપર ઘણી પ્રીતિ રાખતા. શ્રીમંત કુટુંબને એકના એક પુત્રને વિપતિ અથવા વ્યવહારજનના ગુંચવારાનું દર્શન પણ થવા દેવામાં આવતું ન હતું. હાથે સોનાનાં કડાં રાખતા, મુનિ અને મુનિની મંડળીમાં હરવું ફરવું ને લાડ અને માન પામવાં, લોકસમારંભ વચ્ચે કાંકારજીની પૂજના કાંઈમાં ભાગ લેવાની શોભા લેવી; ઘરમાં વૃદ્ધ ભોળાં, અને વત્સલ માતા, “ભાઈ” “ભાઈ”, કરી રાખે, તેમની મરજી ઉઠાવવી, તેમના પગ ચોંચા અને તેમનાં જમણાં વાસણ હાથે સાંછ મા ઉપર બકિત ખતાવવાનો અભિલાપ રાખવે; હરવું ફરવું, મહોટાના સંતાન પેટે રહેવું, અને હૃદયને ઉદાર અને બકિતવાળું અને ઉત્તમ કરવામાં મહોટાઈ માનવી. આવા આવા જીવનવર્તનમાં ધીરજરામના મરણ પછી મહારા જન્મ સુધી કાકાના મુંબાઈ દિવસ ગયા.

ધીરજરામ ગુજરી ગયા પછી ગોવિંદજી અને નવલરામ મુંબાઈની દુકાન ચલાવતા. થોડે દિવસે ગોવિંદજી ગુજરી ગયા અને નવલરામના એકલા હાથમાં વહિવટ આવ્યો અને દુકાનમાં શરાશી તથા હુંડીપત્ર તથા ધીરધારનો વ્યાપાર ચાલતો આવ્યામાં લીલાકાર દોષ ગુજરી ગયાં.

લીલાકાર ખગડદાર અને ચાવક હતાં. ઉત્તમકાર દોષ મહોટાં હતાં, પણ સ્વભાવે રાંક હતાં અને મનની નરમાશમાં તથા બીજી ઘણી બાબતોમાં સ્વભાવે કાકાને મળતાં હતાં. એમને બે સંતાન: બહેન પ્રભુલક્ષ્મી અને

ભાઈ મોતીભાઈ. રૂઢનાથજી પુત્રા શિવમાર્ગે અને ઉમિયાદાર વૈષ્ણવ અને ઉત્તમકાર ફેઈ પશુ વૈષ્ણવ હતાં. આથી એમને સાસરે સુખ ન હતું. છોકરાં ઉમિયાદાર પાસે ઉછર્યાં, પણ ફેઈ સાસરે જાય તે ઠેકાણે મન ઉઘાં રહેતાં. અધુરામા પુરું મુનિનાં માન ડાશીએ વધાર્યાં તે રૂઢનાથજીને ગમ્યું નહિ અને મુનિને કહાડવા કુવાએ અને તેમના સાથીઓએ ધણે પ્રયત્ન કર્યો. પણ એ પક્ષને ચડસ ભરાયો અને ડાશી આગળ કાંઈનું ચાલ્યું નહિ. એ ફેઈને હું “ જળા ” કહેતો.

૧ લી સપ્ટેમ્બર, ૧૮૯૨.

લીલાકાર ન્હાની વયે પરંતુ યુવાવસ્થામાં મરણ પામ્યાં. નવલરામનું બીજી વારનું લગ્ન મ્હારા મામાની દીકરી શિવગૌરી સાથે થયું. આ લગ્નપ્રસંગે ઉમિયાદારે એમને પાઘડી બંધાવી અને દુકાનમાં ભાગ ભરી રાખ્યા. હું અગિયાર વર્ષનો થયો ત્યાં સુધી નવલરામ મુંબાઈ રહ્યા અને દુકાનનો વહીવટ કર્યો અને પછી મંદવાડને લીધે દશેક દબ્બર રૂપિયાના દાગીના છાના લેખ નડિઆદ ગયા. લેવાનું કારણ મરણનું ભય અને શિવગૌરીની ચિતા. ઉઠાડું ન લેવાનું કારણ દુકાનની સ્થિતિ. નડિઆદમાં થોડે દિવસે મરણ પામ્યા. ક્રોઈ નિમિત્તે શિવગૌરીને વાસને રામેહું સર્વે દબ્બ તથા સામાન તેના પિતા, મારા મ્હોટા મામા મણિરામ અને મામા દોરાદાર લઈ ગયાં. દીકરીને કાંઈ પાછું આપ્યું નહિ, તે ગાંડી થઇ ગઈ, ધમિઈ થઇ અને દુઃખમાં દિવસ ગાળી, ચોરાંક વર્ષ ઉપર ગુજરી ગઈ.

ઉત્તમકાર ફેઈની અવસ્થા સાસરે દીક ન હતી. સાસરે દબ્બાળું પણ વહુની સંભાવના નહિ. ફેઈ કુવડ પણ મ્હોટા મનનાં હતાં. એમને એ સંતાન: પ્રભુલક્ષ્મી અને મોતીભાઈ. પ્રભુલક્ષ્મી ન્હાની અવસ્થામાં ઉન્મત્ત હતી. અને આ એની બાળ્ય બહુ ફરીઆદ કરે છે. પણ સીમંત પછી પુત્ર સુકી સુવાવડમાં પ્રભુલક્ષ્મી ગુજરી ગઈ. તે ઉપર તેને અને બાને બહુ બનાવ વધેા હતો. તેના મરણ પછી ફેઈ મરણ પામ્યાં. તે પછી મુનિ મહારાજ મરણ પામ્યા. અને તેમને આતુર સંન્યાસી કરી નડિઆદમાં ખોડીયાર માતામાં ભૂમિદાહ કરી તેની ઉપર તુલસી ક્યારો કર્યો છે. અને શિવલિંગ સ્થાપ્યું છે. હું તે કાળે પાંચ વર્ષનો હોઈશ. ભાઈ મોતીભાઈને ફેઈએ મરણ વખત બાના હાથમાં સોંપ્યા. મોતીભાઈ બાની પાસે રહ્યા. એમના પિતા રૂઢનાથજી ફરી પરણ્યા અને પરણી પસ્તાઈ ગુજરી ગયા. તેમણે ધણી દરકતમાં નાંખેલી દુકાન કંઠણ ચિત્તથી, કપટથી, અને કલેશથી સારા માણસોની સલાહ મેળવી, તેમની સંગતમાં રહી, ન્હાની વયે મોતીભાઈએ ઠેકાણે આળી. તેમની ઓરમાન મા રૂઢનાથજીના મરણ પછી ક્રેલેંક માસે એ બાળક સુકી ગુજરી ગયાં. એ બાળક પુત્રીએ હતી. નવલરામને રૂપિયા કામ ન આવ્યા, રૂઢનાથજીને ફરી કરેહું લગ્ન કામ ન આવ્યું. ચિ. ભાઈ નરહરનું જનોઈ થયું, તેવામાં રૂઢનાથજી ગુજરી ગયા.

નવલરામના હાથમાં દુકાન ગયા પછી વ્યાપારનું ધોરણ બદલાયું. નવલરામ પહેલાં દુકાન ગોવિંદજી શિવરામના હાથમાં હતી. નવલરામે હુંડીપત્રી, શરાણી વગેરે કામ ચલાવ્યાં, ગોઆ, ભરૂચ, ધોલેરા, વગેરે ઠેકાણેથી આડત લીધી. સામાન મોકલે તે મોકલેલો સામાન વેંચે, તે એ ઉપર હકસાઈ મળે. શેર બજારના વખતમાં કામ ઝેક વધાર્યું. લાખ એ લાખ થયા હશે. ગાંડી રાખી, શેર બજાર પડ્યું, તેની સાથે દુકાને ખોટ જળી આધી. પણ સાખ રહી. શેર બજારના વખતમાં અને તે પછી બોઈવાડવાળું એ માળિયું ઘર તોડી પાંચ માળ કર્યો. ઑટરોડ આગળ શ. ૩૮,૦૦૦ ની વાડી લીધી. ખાંડ બજારમાં ધારશી નામના ભાડીયા સાથે ભાગમાં વખાર રાખી, એક બીજી ન્હાનું ઘર બાંધું ખાવા રાખ્યું.

૨. દોલતરામ કુપારામ તરફથી કેટલોક જાણવાબેગ આપણી જ્ઞાતિને હેવાલ

જેને વડિલ શ્રી ગો. મા. ત્રિ. પોતાના ઇતિહાસમાં નડિઆદના નાગર બ્રાહ્મણોના જીવનને કરકસરીયું કહે છે તે જીવનને રા. દોલતરામ સાદું જીવન કહે છે. તેમનું કહેવું થાય છે કે તે અરસામાં લોકોમાં plain living and high thinking અર્થાત સાદું જીવન અને ઉચ્ચ વિચારબાવનાના સારા સંસ્કાર વિસ્તારાયલા હતા. તેના દર્શનમાં એમ કહે છે કે રા. દોલતરામના કાકા રા. નવલરામ અંબાદત, તથા કુપારામ અંબાદતને તેમની ધણીજી ધણીજી નિર્ધન સ્થિતિમાં સારા કુટુંબ તરફથી કન્યાઓ મળી અને તેમનાં ઘર ઉઘાડી આપ્યાં. દોલતરામના પૂર્વજ વ્યાસ પંડ્યા પાસે પુષ્કળ ધન હતું. અને તેઓએ આખી વ્યાસ ક્ષત્રી વસાવી. તેમનો પૈસો તેમના

પુત્ર મયાદત્તે વાપર્યો. અને મયાદત્તના પુત્ર અંબાદત્તમાં અક્ષલ ઓછી હોવાથી મેળવેલું સૌ ધોયું; અને આખી લાલ થઈ બેઠા. અંબાદત્તને ત્રણ છોકરા હતા: ગુલાબરામ, નવલરામ, અને કૃપારામ. અંબાદત્તના અવસાન પછી વારસામાં ત્રણ પુત્રોને એક એક લોટો, ને એક, એક પોતડી અને માથે વીસ વીસ રૂપૈયાનું દેવું, એટલું મળ્યું. ગુલાબરામને તથા તેમના બાઈઓને તેમના મામા મોહનરામ શિવરામે પાળ્યા. અને ગુલાબરામને હજાર રૂપૈયા આપી જુદા રહેવાનું ઠેકાણું કરી આપ્યું.

ગુલાબરામ પાછળથી રૂના વેપારમાં પડ્યા, અને એ વેપાર એવો હતો સારો ચાલતો કે રૂની ગાંસડીઓના ઢગલે ઢગલા અગડીઆપાડામાં ગુલાબરામને ઘેરથી તે છેક પોળ સુધી વિસ્તરાયલા હતા અને પોતે જે કિંમત આંકે તે બજારમાં વેચતો હતો. મુંબાઈના હાલના શેઠ પ્રેમચંદ રાયચંદ જેવી જ સ્થિતિ ગુલાબરામ તે સમયે ભોગવતા હતા. તેઓએ અઢળક પૈસો ભેગો કર્યો હતો. પરંતુ માણસને સમય અને લેખ સ્થિતિભાન બુલાવી જુલાઈ ખવડાવી દે છે, તે પ્રમાણે ગુલાબરામને થયું.

ગુલાબરામ
તેને

મામા

નવલરામ તથા કૃપારામ બન્ને જન્મથી જ ગરીબ અવસ્થામાં હતા, નવલરામનો વિવાહ ધીરજરામનાં પુત્રી લીલાકાર સાથે થયો. અને ધીરજરામ પોતાના જન્મતાની ગરીબ અવસ્થાને જોઈને પોતાની દુકાનમાં નવલરામને લઈ ગયા. નવલરામ તથા ધીરજરામ દુકાનમાં ભાગીદાર તરીકે રહ્યા અને શ્રી “કૃષ્ણ વાસુદેવ”ના નામથી વ્યાપાર ચાલ્યો. નવલરામની પત્ની લીલાકાર યુવાવસ્થામાં ગુજરી ગયાં, અને પુત્રીસત્ર મંજુરામ ગુલાબરામ પંચાની છોકરી શિવગૌરી સાથે થયું. મંજુરામ તે માધવરામ ધીરજરામના સાળા. નવલરામના મરણ પછી શિવગૌરીએ એકલાં રહેવા માંડ્યું. શિવગૌરી એક વખતે બહુ જ માંદી પડી ગાંડી થઈ. અને તે મૃત્યુ પામવાથી ધરમાંથી જળ બહાર કાઢ્યું કે તરત દોલતરામે નવલરામના ઘરને તાણું માર્યું ને ન્યાત સાથે ખટપટ કરી તે ધર પોતાને કબજે મેળવ્યું.

ત્રીજા પુત્ર કૃપારામને એમના મામા મોહનરામ શિવરામ પંડ્યાએ પોતાને ઘેર રાખ્યા, મામા પાસે સીતેર એંશી હજારની રોકડ મિલકત હતી. અને સંતાન હતું તે નષ્ટ થયું. એટલે મામાએ બાણેજને દત્તક લેવા વિચાર કર્યો. પરંતુ મામા બાણેજને તકરાર હોવાથી બાણેજ પોતાનું જીવન કંઈ અને એક વાણીયા વ્યાપારીને ત્યાં માસે એક રૂપૈયાના પગારે નોકર રહ્યા. અને પછી કોર્ટમાં મુખત્યારના મુંબાઈના વેપાર કરવા માંડ્યો. આવી રીતે કૃપારામે પોતાનો નિર્વાહ ચલાવવા માંડ્યો. એવામાં એનું બંધુ કે માધવરામ ધીરજરામની કાજ ચકલા આગળની પોળમાં હાલ જ્યાં શ્રીનાથજીનું પવિત્ર મંદિર છે. ત્યાં આગળ પહેલાં ઓરડીઓ હતી. આ ઓરડીઓ આગળ કાંઈ સમારકામ ચાલતું હતું. અને તેમાં એક પાટીદારનો છોકરો ચગદાર્દ મરી ગયો. આ વિષે બહુ લાંબો કેસ સરકારમાં ચાલ્યો. માધવરામના રહામાવાળીઆ આ વિપત્તિને લાભ લઈ માધવરામ સામે પુરાવો આપવા તૈયાર થયા અને પોલીસનો પક્ષ લીધો. સમયને અનુસાર કૃપારામે યુક્તિપ્રયુક્તિથી સરકારી કોર્ટમાં પોતાનો પગપેસારો કર્યો. અને કેસ ચાલતાં જુલાની લેવામાં આવી ત્યારે મોટામોટા માણસોના પર પણ લાંચ લેવાનો આરોપ મુકાવ્યો અને આ કેસમાં તેમને લગભગ ચાર પાંચ હજારની મુડી મળી, એટલે તેમણે પોતે પોતાનો નિરાળો નિર્વાહ ચલાવવા માંડ્યો. આ અરસામાં મહીકાંડાના ઠાકરઓએ બંધ કર્યું ને સરકાર તરફથી ખેડ જીલ્લાના કલેક્ટર ઉપર તે સંબંધમાં અરજી અદાજત કરવા આજ્ઞા-હુકમની રૂએ કલેક્ટરે તે તરફ મુકામ ઉપાડ્યો અને કૃપારામને પણ સાથે જવું પડ્યું. મહીકાંડાના-વેપારીને જીવવાનો વેપાર થતો. અહિંથી પણ દસેક હજારની પૂંજ તેમને મળી. ત્યારપછી થોડા વખતે એક વાણીઓ મુંબાઈથી પોતાની સાથે રૂ. ૪૦,૦૦૦ લઈને આવેલો હતો, તે રસ્તામાં ઓરસદ પાસે કે ત્યાં કાંઈ છુટાચો અને કૃપારામે તે ચોરી પકડી આપવાનો હુકમ થતાં પકડી આપી. તેના બદલામાં સરકારથી સાઈ ધનિામ મળ્યું અને સરકારના વિશ્વાસપાત્ર બન્યા. ત્યાર પછી તેમને નડિઆદની ફેઝદારી માટે કહેવામાં આવ્યું હતું. પણ ગયા વર્ષમાં સારી ધનપ્રાપ્તિ કરનારને નોકરી કરવી રહ્યા નહિ. અને વેપાર

કરવા માંડ્યો. સિંધકરાંચીથી ઉટ આવે તે ઉપર ધીરધાર કે કાંઈ એવું કરી વ્યાપારી બન્યા. મરતીવખતે ડોસા પાસે એક લાખ અને વીસ હજારની રોકડ મિલકત હતી. આ વખતે આબાશાહી ચલણ હતું. કૃપારામ એવા તો શરીરે હુકમપુટ હતા અને ન્હાનપણથી જ તેમનું શરીર કઠાવર અને મજબુત હતું. પોતાની સોળ સત્તર વર્ષની ઉંમરે એક વખતે નાગરવાડાના ઝઘડીઆપાડાના કૃવામાંથી દાંતવડે પાણીથી ભરેલો મેર કઢાડનારને એક સફરશુદ્ધર તરફથી આઠ આનાનું ઊનામ કઢાડવામાં આવતાં કૃપારામે યાથ બીડી અને દોરડાથી એની કઢાડ્યું. બદલામાં આઠ આના તો મળ્યા પણ દાંત ખોવા.

સૂતકનિર્ણય

નેમ્રએ તેવો ખુલાસો નથી નાપેલો, તેમ જ મૃતસૂતક અને એક સૂતકમાં નાગર વા. પણ ખુલાસાની અપેક્ષા રહે છે. માટે એ સંબંધી નડીઆદના તાચે નીચે નિર્દેશી છે. ૧.

‘આશૌચ’ શબ્દ જન્મમરણનું લગાડવામાં આવે છે, અને તે જન્મનું સૂતક અને મરણનું સૂતક સૂચવાય છે:—જનનાશૌચ, અને મૃતાર ય. ‘આશૌચ’ એટલે અશુચિ, અપવિત્ર થવું તે. જન્મ સંબંધી અશુચિ એ જનનાશૌચ અને મરણ સંબંધ અશુચિ એ મૃતારશૌચ. સૂતક શબ્દ ખરી રીતે તો જન્મના પ્રસંગમાં વપરાવો બ્લેમ્એ, પણ તે આ બે પ્રસંગો માટે રૂઢ થઈ ગયો છે.

૧. સૂતક કેને લાગે ?—બાળકા કામચર (ગમે તેમ, ઇચ્છાનુસાર ચાલનારાં), કામબદ્ધ, (ગમે તેમ બાધ), અને કામવાદ (ગમે તેમ બોલે) હોઈને તેમને સૂતકનાં અધિકારી ગણ્યાં નથી; એટલે બાળક ઉપર જણાવેલાં બન્ન સૂતકમાં અડક કે કાંઈ કરે તો તેના બાધ ગણાતો નથી. છોકરાને જનોઈ દેવાય અને છોકરીને પરણાવાય તે અગાઉ તેમનો સમાવેશ પિતા ભેગો ગણાય છે; છોકરીને પરણ્યા પછી સામાન્ય રીતે તેના પતિને લાગતાં સૂતક લાગુ પડે છે, ઉપરાંત તેના પિતામાતાના જ સંબંધનાં વિશિષ્ટ સૂતકા તેને લાગે.

૨. ગર્ભ—જીને ચાર મહીના સુધીમાં કસુવાવડ થાય તો તે નાદાતાં પાંચમે દિવસે શુદ્ધ થાય. ચોથા મહીનામાં કસુવાવડ થાય તો તે સંતાનના બાપ, તથા સધળા સંપિંડોને તેનું સ્નાન લાગે. પાંચમે કે છઠ્ઠે મહીને કસુવાવડ થાય તો તે જીને છઠ્ઠે કે સાતમે દિવસે નહાયા પછી સૂતક ઉતરે; અને સંતાનનાં બાપ તથા તેના સધળા સંપિંડોને ત્રણ રાત્રિ જનનાશૌચ લાગે, મૃતારશૌચ નહીં.

આમ મહિને સંતાન જન્મતાં બાપ તથા સંપિંડોને સૂતક લાગે. (વિગત બુએ પાનું ૮, ૨.)

ખુલાસો—પહેલીથી સાતમી પેઢી સુધી સંપિંડ, આઠમીથી ચૌદમી સુધી સોદક અને પંદરમીથી એકવીસ સુધી સગોત્ર; સંપિંડને દશ રાત્રિ, સોદકને ત્રણ રાત્રિ અને સગોત્રને એક રાત્રિ.

૩. મૃતજાત—મુએલું છોકરું આવે તેનું સર્વ સંપિંડોને દશ દિવસનું જનનાશૌચ લાગે, મૃતારશૌચ નહીં.

૪. રૂપશાદિ—વૃદ્ધસૂતકમાં અડવાનો બાધ નહીં, માત્ર સંધ્યાપૂર્વદિ નિત્ય કે બ્રાધ્વાદિ નૈમિત્તિક કર્મ ન થાય. મૃતસૂતકમાં ક્રામને અડાય નહીં, તેમ નિત્યનૈમિત્તિક કર્મ પણ ન કરાય.

૫. બાળકના મરણનું સૂતક—નાળ છેવા પહેલાં છોકરું મરે તો તેની માને દશ રાત્રિ અને બાપ તથા સંપિંડોને ત્રણ રાત્રિ વૃદ્ધસૂતક લાગે.

૬. નાળ છેવા પછી છોકરું મરે તો સધળા સંપિંડોને દશ દિવસ વૃદ્ધસૂતક લાગે.

૭. અઠાર મહીનાનું છોકરું થતાં સુધી તેનું મરણ થયું હોય તે તેને દટાય, તે કરતાં વધુ મહીનાનું હોય તો તેને બાળનું પડે; પણ છોકરો જનોઈ દીધા અને છોકરી પરણ્યા પહેલાં મરે તો તેનું ચોથીયું, અને જનોઈ દીધા કે પરણ્યા પછી મરે તો તેની મોટાં માણસની જ ઉત્તરક્રિયા કરવી પડે.

૮. છોકરો જનાઈ પહેલાં કે છોકરી પરણ્યા પહેલાં મરે તો સપિંડોને માત્ર જ્ઞાન, અને તેનાં માતાપિતાને ત્રણ રાત્રિ, તેની માની માને તથા બાપને અઢોરાત્રિ સૂતક લાગે.

૯. દત્તકનું સૂતક—દત્તક મરે તો તેના પ્રથમના બાપને અને પછીના બાપને ત્રિરાત્રિ, અને પ્રથમના બાપના સપિંડોને એક રાત્રિ સૂતક લાગે. દત્તક પુત્રને તેનો પ્રથમનો બાપ મરે તો ત્રણ રાત્રિ લાગે.

૧૦. અતિક્રાન્તાશૌચ—સૂતકના દિવસો વીતી ગયા પછી તે પ્રસંગ જાણવામાં આવે તો, તેને અતિક્રાન્તા-શૌચનો પ્રસંગ કહે છે. જનનનું આશૌચ, સૂતકનો સમય વીત્યા પછી જો જાણવામાં આવે તો લાગે નહીં. જનોઈ દીધા વિનાના બાળકનું ત્રણ રાતનું સૂતક, જે પિત્રાધ્યોને લાગતું હોય તેમને અતિક્રાન્તાશૌચ ન લાગે. બેન, મામા વગેરેનું ત્રણ રાતનું સૂતક, જેને લાગતું હોય તેને પણ અતિક્રાન્તાશૌચ ન લાગે.

સપિંડને દશ દિવસમાં જ-મ અથવા મરણના બપોર પડે તો, તે જાણતાં જેટલા દિવસ બાકી રહ્યા હોય તેટલા દિવસે એ સૂતક ઉતરે. (ચાર દિવસ પછી સાંભળ્યું હોય તો બાકીના છઠ્ઠે અને છઠ્ઠે સાંભળ્યું હોય તો બાકીના ચોથે,) એ પ્રમાણે સમાનોદક વ્યક્તિનું મરણ ત્રણ દિવસની અંદર સાંભળવામાં આવે તો તે મરણના ત્રીજે દિવસે ઉતરે.

૧૧. સૂતકમાં સૂતક આવે તો—દશ દિવસના મૃતસૂતકમાં બીજું દશ દિવસનું કે એથી ઓછા દિવસનું મૃતસૂતક આવે તો બન્ને સૂતક પહેલા સૂતક ભેગાં ઉતરે.

દશ દિવસના જનનાશૌચ ભેગું બીજું દશ દિવસનું કે એથી ઓછા દિવસનું જનનાશૌચ આવે તો, પહેલા ભેગાં બન્નેય સૂતકો ઉતરે.

જ-મસૂતકમાં દશ દિવસનું કે એથી ઓછા દિવસનું મૃતસૂતક આવે તો પહેલા જ-મસૂતક સાથે મૃતસૂતક ન ઉતરે. જ-મસૂતકમાં ઓછા દિવસનું મૃતસૂતક આવે તો મૃતસૂતક ઉતરતાં બાકીના જ-મસૂતકના દિવસોનું સૂતક લાગુ રહે; પણ જ-મસૂતક મૃત્યુસૂતક ભેગું ઉતરે. ત્રણ દિવસના મૃતસૂતકમાં દશ દિવસનું મૃતસૂતક આવે તો પહેલા ભેગું બીજું ન ઉતરે, બીજું તો તેના દિવસ પૂરા થાય ત્યારે જ ઉતરે.

થોડા દિવસના મૃતસૂતક ભેગું વના દિવસનું જ-મસૂતક ઉતરે, પણ થોડા દિવસના જ-મસૂતક ભેગું વધુ દિવસનું મૃતસૂતક ન ઉતરે. ત્રણ દિવસના સૂતક ભેગું બીજું ત્રણનું આવે તો પહેલા સાથે બીજું ચાલ્યું બન્ય; એ જ પ્રમાણે અઢોરાત્રના સૂતકનું.

સારાંશ—સરખે સરખી અથવા ઓછી મર્યાદાનું સૂતક પડે તો પહેલા સાથે ઉતરે, પણ ઓછી મર્યાદાના સૂતકમાં વધતી મર્યાદાનું સૂતક પડે તો તે ઉતરે નહીં.

ઉપોદ્ધાત

ઉપક્રમ

નડિઆદની વડનગરા નાગર બ્રાહ્મણુ જાતિની પ્રતિષ્ઠા બાંધવામાં જુદી જુદી વ્યક્તિઓએ અને જુદાં જુદાં કુટુંબોએ જે પોતપોતાના અંશ આપ્યા છે તેમાં ધીરજરામ ત્રિપાઠીના કુટુંબનો અંશ ધ્યાન ખેંચે એવો છે, એ કોઈ પણ ન્યાયપ્રેમી કબૂલ કરશે. તે અંશમાં “ માધવરામ-સ્મારિકા ” અને “ શિવ-વિષ્ણુ-સ્મારિકા ” ઉંચું અને વિશિષ્ટ સ્થાન ભાગવે છે. જાતિનું વસ્તીપત્રક અને જાતિના રીતરીવાજોની વિશ્વસપાત્ર નોંધ, એ જે અર્વાચીનમાં અર્વાચીન શાસ્ત્રીય દૃષ્ટિથી પણ સત્કારપાત્ર જ ગણાવાં જોઈએ, અને જે જે વ્યક્તિઓએ એ બંનેની તૈયારીમાં જે કોઈ ભાગ ભજવ્યો હોય તેનો ઉપયોગી જાતિસેવા તરીકે સ્વીકાર થવો જોઈએ. આદર્શદૃષ્ટિથી સર્વે સ માનવ પ્રયત્નો અધુરા જ દેખાય અને આ એ પ્રયત્નો સંપૂર્ણ હોવાનો કોષ્ઠનો દાવો નથી, પરંતુ જેટલું થયું તે જેટલું ઉપયોગી છે એ સ્વીકાર તો ફક્ત જાતિજનો કરશે જ એવી આશા છે. બ્રાહ્મની સંસ્થાના પિતૃભક્ત અને રવજનરમરણુ રૂપી સનાતન આત્માનો આ એક સ્તુત્ય યુગયોગ્ય આવિર્ભાવ છે.

“ માધવરામ-સ્મારિકા ” ની પ્રથમાવૃત્તિના યોજકો સદ્ગતશ્રી માધવરામ ભાઈના એ પુત્રો ગોવર્ધનરામ-ભાઈ અને નરહરિરામ હતા. એ રામ-લક્ષ્મણની જોડીની અનુકરણીય પિતૃભક્તિએ ઈ. સ. ૧૯૦૦ માં “ માધવરામ-સ્મારિકા ” ની પ્રથમ આવૃત્તિ પ્રકટ કરાવી. ગોવર્ધનરામભાઈ જેવી પ્રતિભાશાલી વ્યક્તિ જાતિના વસ્તીપત્રક જેવી દિશામાં પોતાની અસામાન્ય શક્તિઓનો ઉપયોગ કરવાનું કર્તવ્ય સ્વીકારે અને તે વસ્તીપત્રકની પ્રસ્તાવના લખે, એ કોઈ જાતિનું જેવું તેવું સદ્ભાગ્ય નથી. હૈમજી લખેલી પ્રસ્તાવના જાતિ વિષે ઉપયોગી માહિતી સંલેપમાં રચી કરે છે એટલું જ નહિ, પરંતુ કયાં કયાં દૃષ્ટિ-દુઓથી જોવાનું જોઈએ તે પણ સાથે સાથે સૂચવે છે. જાતિનું દુર્ભાગ્ય છે કે હૈમના જેવી સમર્થ અને સર્વદેશીય વ્યક્તિના સિદ્ધાવલોકનનો અને માર્ગદર્શકનો લાભ ઈ. સ. ૧૯૨૬ માં પ્રકટ થતી દ્વિતીયાવૃત્તિ પ્રસંગે મળી શકે તેમ નથી. એમનું સ્થાન તો કોઈથી લઈ શકાય તેમ છે જ નહિ, પરંતુ હૈમને પગલે ચાલી આટલી જાતિસેવા કરવાનું મૂળે જે સદ્ભાગ્ય પ્રાપ્ત થયું છે તે મારે હું મને ભાગ્યશાલી માનું છું. હું ઈચ્છું એટલું સાડે કાર્ય સંયોગવશાત્ હું કરી શક્યો નથી એનું મૂળે પોતાને સંપૂર્ણ ભાન છે, અને જેથી મૂળે પૂરેપૂરો સંતોષ નથી તેથી ધૃતિર જાતિયન્ધુઓને મંત્રોત્પ આપી શકવાની આશા હું ક્યાંથી રાખી શકું ? પરંતુ જે છે તે આ છે. જાતિ નભાવી લે એટલી પ્રાર્થના.

આ બીજી આવૃત્તિને અંગે સામગ્રીની તૈયારી કરવામાં ભાઈરતિપતિરામ ઉદયરામ પંડ્યાએ એમની લાક્ષણિક દૃઢયશુદ્ધિ અને ઉત્સાહમયતા દર્શાવી છે, તેમ જ સ્તુત્ય પરિશ્રમ ઉઠાવ્યો છે. ભાઈ અંબાલાલ યુલાખીરામ બની એટલે શ્રમભૂતિ. ભાઈ રતિપતિરામના કાર્યને પરિપાક આપવામાં અને આ આવૃત્તિનું સંપાદનકાર્ય કરવામાં એમનો અંશ કોઈ જોવા તેવો નથી. ભાઈ શ્રી શિવલાલ ઉત્તમરામ યાસ્તિકે “ શિવ-વિષ્ણુ-સ્મારિકા ” ને અંગે જે જાતિયજ કયો હોતો તેવો જ સ્મારિકાનાં પરિશિષ્ટો તૈયાર કરવામાં કયો છે. એ સર્વે જાતિપ્રેમી વ્યક્તિઓની સેવાઓનો જાતિ સ્વીકાર કરશે એવી આશા છે.

જાતિનિવાસ

નડિઆદમાં વડનગરા નાગરબ્રાહ્મણોના મોટા ભાગનો વાસ નાગરવાડમાં છે અને માત્ર ત્રણેક ઘર કંસારવાડે છે. એમ કહેવાય છે કે પૂર્વે નાગરબ્રાહ્મણુ કંસારવાડાવાળા લતામાં રહેતા અને નાગર ગૃહસ્થો નાગરવાડાવાળા લતામાં રહેતા. કંસારવાડાવાળા લતામાં એક ડૂંગો છે તે હજીયે “ નાગર કૂષ ” એ નામે ઓળખાય છે તે નાગરબ્રાહ્મણુવાસના સ્મારક અવશેષરૂપે. જો કે નાગરો કૂષને “ કૂષ ” નથી કહેતા એ પણ ધ્યાન ખેંચે તેવી બાબત છે. જ્યારે નાગર ગૃહસ્થો નડિઆદ છોડીને મહુધે કે પેટલાદ ચાલ્યા ગયા ત્યારે નાગર

બ્રાહ્મણોએ તહેમનાં ધર ખરીદી લીધાં અને કંસારવાડો છોડી તેઓ નાગરવાડો રહેવા આવ્યા. તે વખતે કુટલાંક કુટુંબોએ કંસારવાડો જ રહેવાનું પસંદ કર્યું. નડિઆદની નાગરી નાતમાં પ્રતિષ્ઠિત ગણાતા ગોકુળજી કાશીનાથ પંડ્યાના કુટુંબની શાખાઓ હજી વે કંસારવાડો રહે છે. ટૂંકામાં, નાગરવાડો અને કંસારવાડો નાગરજાતિના નિવાસરૂપ લેખાય

નડિઆદ રેશનથી ગામ તરફ આવતાં બળીપોળથી નાગરવાડાની શરૂઆત થાય છે. પૂર્વે નાગરવાડો બધી વે બાબતથી સુરક્ષિત રહે તે માટે એક બાબતએ “બળીપોળ,” બીજી બાબતએ અંબામાતાના મંદિર પાસે “ભીખારીપોળ ” અને ત્રીજી બાબતએ વ્યાસદેવની મૂર્તિને રતનતલાવ જતાં પ્રભુશંકરના મહાદેવ પાસે “રતનપોળ ” એમ ત્રણ મેહોડા દરવાજા હતા અને તે બંધ કરવામાં આવતા હતા. પાછળથી તે ત્રણેય દરવાજા તોડી પાડવામાં આવ્યા હતા. હાલમાં વ્યાસદેવની મૂર્તિ, રતનપોળ વગેરે ભાગોમાં નાગરોની વસ્તી નથી, પરંતુ પહેલાં તે ભાગોમાં પણ નાગર બ્રાહ્મણો રહેતા હતા.

ઈ. સ. ૧૯૦૦ માં નડિઆદમાં નાગર બ્રાહ્મણોની માલેકીનાં કુલ ૮૬ મકાનો હતાં. ઇ. સ. ૧૯૨૫ માં કુલ ૭૮ મકાનો છે. પરિણામે છેલ્લાં પચીસ વર્ષમાં કુલ ૮ મકાન કમી થયાં છે.

છેલ્લાં પચીસ વર્ષમાં ૭ મકાનો પરનાતીના હાથમાં ગયાં છે, ૩ મકાનો પરગામ દેવાયલી કન્યાઓના હાથમાં ગયાં છે અને ૧ મકાન સર્વજનિક દાનરૂપે અનાથાશ્રમને આપવામાં આવ્યું છે. કુલ ૬ મકાનો પરનાતી તથા પરગામીના હાથમાંથી નડિઆદના નાગરબ્રાહ્મણોના હાથમાં આવ્યાં છે. તે મકાનોમાંથી મેહોડા ભાગે જૂનાં મકાનો સાથે મેળવી દેવામાં આવેલાં હોવાથી સંખ્યામાં વધારો થયો નથી.

આ ઉપરાંત લગભગ ઇ. સ. ૧૯૦૦ ના અરસામાં રા. દોલતરામ કૃપારામ પંડ્યાએ ડાહ્યાજી જતાં રસ્તામાં આવતા પોતાના ખેતરમાં એક બંગલો બંધાવ્યો હતો અને તહેનો ઉપયોગ પ્રસંગે પોતાને રહેવા માટે કરતા. તે જ જગ્યાએ તહેમના કુટુંબ તરફથી બીજો બંગલો પણ પાછળથી બંધાવવામાં આવ્યો છે. તે બન્ને બંગલા હાલમાં મિશનરી હોસ્પિટલને અંગે ભાડે આપવામાં આવે છે.

બહાર ગામમાં નડિઆદના નાગર બ્રાહ્મણોની માલેકીનાં ૩ મકાનો છે: (૧) વડોદરા કમ્પમાં રા. ઇશ્વરલાલ ઉમિયાશંકર યાજ્ઞિકનું મકાન; (૨) ભોરીવલીમાં રા. ધર્મસુખરામ તનસુખરામ ત્રિપાઠીનો બંગલો; અને (૩) કાંદીવલીમાં રા. નયનસુખલાલ હરિલાલ પંડ્યાનો બંગલો.

ધર્મપુરીનું મકાન ઇ. સ. ૧૯૦૦ માં ચાળીસના તડની માલેકીનું હતું, પરંતુ ઇ. સ. ૧૯૧૮ માં રા. તનસુખરામ મન:સુખરામ ત્રિપાઠીએ મેહોડી રકમ આપી બન્ને તડ એકત્ર કર્યાં તે ધર્મપુરીનો જીર્ણોદ્ધાર કરાવ્યો ત્યારથી તે મકાન સમસ્ત નાગરી નાતની માલેકીનું થયું છે.

વસ્તી (પરિશિષ્ટ નં. ૧)

ઈ. સ. ૧૯૦૦ માં નડિઆદની વડનગરા નાગર બ્રાહ્મણ જાતિમાં કુલ વસ્તી ૨૨૨ હતી. ઇ. સ. ૧૯૨૫ માં કુલ વસ્તી ૨૪૬ છે. પરિણામે છેલ્લાં પચીસ વર્ષમાં વસ્તીની બાબતમાં કુલ ૨૪ નો વધારો થયો છે.

ઈ. સ. ૧૯૦૦ માં કુલ ૧૧૪ પુરૂષો હતા અને કુલ ૧૦૮ સ્ત્રીઓ હતી. ઇ. સ. ૧૯૨૫ માં કુલ ૧૨૬ પુરૂષો છે અને કુલ ૧૨૦ સ્ત્રીઓ છે. એટલે છેલ્લાં પચીસ વર્ષમાં પુરૂષોની સંખ્યામાં ૧૨ નો વધારો થયો છે અને સ્ત્રીઓની સંખ્યામાં પણ ૧૨ નો વધારો થયો છે. ઇ. સ. ૧૯૦૦ માં સ્ત્રીઓ કરતાં ૬ પુરૂષો વધારે હતા અને ઇ. સ. ૧૯૨૫ માં પણ સ્ત્રીઓ કરતાં ૬ પુરૂષો વધારે છે. આ એક આશ્ચર્યકારક યોગ છે.

સ્ત્રીઓની ગણતરી કરવામાં જે સ્ત્રીઓ પરગામ પરણી છે તહેમની ગણતરી નડિઆદ ખાતે કરવામાં આવી નથી, જ્યારે પરગામની જે સ્ત્રીઓ નડિઆદમાં પરણી છે તહેમની ગણતરી નડિઆદ ખાતે કરવામાં આવી છે.

ઈ. સ. ૧૯૦૦ પૂર્વે નડિઆદના ૩ પુરૂષ અને ૧ સ્ત્રી કાશીનિવાસ કરતાં હતાં તે ગુજરી ગયાં છે.

સંલેપમાં, એકંદરે વસ્તીમાં વધારો થયો છે અને એકંદરે સ્ત્રીઓ કરતાં પુરૂષો વધારે છે.

વિવાહ-લગ્નાદિ (પરિશિષ્ટ નં. ૨)

ઈ. સ. ૧૯૦૦ માં કુલ માણસો ૨૨૨ હતાં. તેમાં ૬૪ કુવારાં, ૧૩ વિવાહિત, ૧૧૨ પરિણીત અને ૩૩ વિધુર-વિધવા હતાં. ૬૪ કુવારાંમાં ૪૩ પુરૂષ અને ૨૧ સ્ત્રી હતાં. ૧૩ વિવાહિતમાં ૭ પુરૂષ અને ૬ સ્ત્રી હતાં. ૧૧૨ પરિણીતમાં ૫૬ પુરૂષ અને ૫૬ સ્ત્રી હતાં. ૩૩ વિધુર-વિધુરમાં ૮ પુરૂષ (વિધુર) અને ૨૫ સ્ત્રી (વિધવા) હતાં.

ઈ. સ. ૧૯૨૫ માં કુલ માણસો ૨૪૬ છે. તેમાં ૮૭ કુવારાં, ૧૪ વિવાહિત, ૧૦૩ પરિણીત અને ૪૨ વિધુર-વિધવા છે. ૮૭ કુવારાંમાં ૫૪ પુરૂષ અને ૩૩ સ્ત્રી છે. ૧૪ વિવાહિતમાં ૮ પુરૂષ અને ૬ સ્ત્રી છે. ૧૦૩ પરિણીતમાં ૫૧ પુરૂષ અને ૫૨ સ્ત્રી છે. ૪૨ વિધુર-વિધવામાં ૧૩ પુરૂષ (વિધુર) અને ૨૯ સ્ત્રી (વિધવા) છે.

ઉપરના આંકડાઓની સરખામણી કરતાં જણાશે કે ઈ. સ. ૧૯૦૦ માં તેમ જ ઈ. સ. ૧૯૨૫ માં વિધુરો કરતાં વિધવાઓની સંખ્યા ઘણી મોટી છે. આમ થવામાં બે કારણો હોઈ શકે. એક કારણ તો એ હોઈ શકે કે જ્યારે સ્ત્રી વિધવા થયા પછી ફરીથી પરણી શકતી ન હોવાથી કાયમને માટે વિધવા રહે છે ત્યારે પુરૂષ વિધુર થયા પછી ફરીથી પરણી શકતો હોવાથી “વિધુર” મટી “પરિણીત” થઈ શકે છે. બીજું કારણ પરિશિષ્ટ નં. ૨ માં ઉમ્મરક્રમ સરખાવતાં એમ લાગે છે કે વિધુરદશામાં પુરૂષો જેટલી ઉમ્મર સુધી જીવી શકે છે તેહના કરતાં વિધવાદશામાં સ્ત્રીઓ વધારે મોટી ઉમ્મર સુધી જીવી શકે છે.

પરિશિષ્ટ નં. ૨ જોતાં જણાશે કે ઈ. સ. ૧૯૦૦ માં કે ઈ. સ. ૧૯૨૫ માં ૩૦ વર્ષ નીચે કોઈ વિધુર નથી અને ૨૦ વર્ષ નીચે કોઈ વિધવા નથી.

ક્રમે ક્રમે વિવાહની તેમજ લગ્નની ઉમ્મર વધતી જાય છે એટલું જ નહિ, પરંતુ લગ્ન થયા પછી ગૃહસ્થાશ્રમમાં પ્રવેશ કરવાની ઉમ્મર પણ વધતી જાય છે.

વિવાહ-લગ્નાદિ માટે પરગામ સાથે સંબંધ છે, જેમકે પેટલાદ, સુરત, પાટણ, જૂનાગઢ, વડોદરા, અમદાવાદ, ખંભાત વગેરે. અહારગામથી આવેલી કન્યાઓ પૈકી ઈ. સ. ૧૯૦૦ માં ૪ હયાત હતી. અહારગામ દેવાયલી કન્યાઓ પૈકી ઈ. સ. ૧૯૦૦ માં ૧૫ પરિણીત અને ૮ વિવાહિત મળીને કુલ ૨૩ હયાત હતી. અહારગામથી આવેલી ૧૦ કન્યાઓ પૈકી ઈ. સ. ૧૯૨૫ માં કુલ ૭ હયાત છે, તેમાં ૬ પરિણીત અને ૧ વિવાહિત છે. અહારગામ દેવાયલી કન્યાઓ પૈકી ઈ. સ. ૧૯૨૫ માં કુલ ૩૧ હયાત છે, તેમાં ૨૯ પરિણીત અને ૨ વિવાહિત છે. અહારગામ દેવાયલી કન્યાઓમાંથી ૩ સ્ત્રીઓને વૈધવ્ય પ્રાપ્ત થયાથી તેઓ પાછી નડિઆદમાં આવીને રહી છે. ઈ. સ. ૧૯૦૦ થી ઈ. સ. ૧૯૨૫ સુધીમાં જે સ્ત્રીઓ અહારગામથી નડિઆદ આવી હોય અથવા નડિઆદથી અહારગામ દેવાઈ હોય છતાં મરી પરવારી હોય તેમનો સમાવેશ ઉપરની ગણતરીમાં થતો નથી.

કેળવણી (પરિશિષ્ટ નં. ૩)

યુનિવર્સિટીની કેળવણી શરૂ થઈ ત્યારથી માંડીને ઈ. સ. ૧૯૦૦ સુધી માં ૬ બી. એ. હતા. ઈ. સ. ૧૯૨૫ ની આખર સુધીમાં બી. એ. ની કુલ સંખ્યા ૩૬ છે, જેમાં ૩૫ પુરૂષો છે અને ૧ સ્ત્રી છે. એટલે ઈ. સ. ૧૯૦૦ પછીથી બી. એ. થનાર શાંતિજનોની સંખ્યામાં ૩૦ નો વધારો થયો છે. કુલ ૩૬ બી. એ. માંથી ૫ જુનરી જતાં હાલ ૩૧ બી. એ. હયાત છે.

ઈ. સ. ૧૯૦૦ સુધીમાં એલએલ. બી. ની સંખ્યા ૩ હતી. ઈ. સ. ૧૯૨૫ ની આખર સુધીમાં એલએલ. બી.ની કુલ સંખ્યા ૧૧ છે. એટલે ઈ. સ. ૧૯૦૦ પછીથી એલએલ. બી. થનાર શાંતિજનોની સંખ્યામાં ૮ નો વધારો થયો છે. કુલ ૧૧ એલએલ. બી. માંથી ૩ જુનરી જતાં હાલ ૮ એલએલ. બી. હયાત છે.

ઈ. સ. ૧૯૦૦ સુધીમાં કોઈ એમ. એ. થયું ન હતું. ઈ. સ. ૧૯૨૫ સુધીમાં ૪ એમ. એ. થયા છે અને તે સર્વે હયાત છે.

ઈ. સ. ૧૯૦૦ થી ઈ. સ. ૧૯૨૫ સુધીમાં કેળવણીની દૃષ્ટિથી મોટામાં મોટો ગણાય એવો બનાવ એ છે કે રા. કાન્તિલાલ જગનલાલ પંચા એમ. એ., ઈલંડ જર્મી લન્ડન યુનિવર્સિટીની ઉચ્ચમાં ઉચ્ચ ગણાતી પીએચ. ડી. ની ડીગ્રી લઈ આગ્યા છે અને “ડૉક્ટર”ની માનનીય સંસ્થા મેળવવા ભાગ્યશાલી થયા છે.

સદગત રા. શાન્તિલાલ યુનીલાલ યાશિકે શિક્ષણકાર્યને અંગે અપાતી યુનિવર્સિટીની બી. ટી. ની ડીગ્રી મેળવી હતી. રા. લક્ષ્મણરાવ ભારકરરાવ પંચાએ બી. એ થયા પછી બી. ઇ. ની ડીગ્રી લીધી છે.

• યુનિવર્સિટીની ફેળવણીના સંખ્યમાં એકંદર વિચાર કરતાં નીચેની આખતો નોંધ લેવા જેવી છે:—

(૧) આપણે જ્ઞાતજ્ઞાણે છીએ અને તેમાં પણ શ્રેષ્ઠ ગણાતા જ્ઞાતજ્ઞાણે છીએ એ આદર્શદૃષ્ટિથી જોતાં ફેળવણીના પ્રદેશમાં આપણા જ્ઞાતજ્ઞાણનો નીચે પ્રથમ પંક્તિની કે પૂરેપૂરી સંતોષકારક ભાગ્યે ગણાય, છતાં સામાન્ય દૃષ્ટિથી જોતાં અને બીજાઓની સાથે સરખાવતાં એકંદરે તે ખોટી ન ગણાય. આપણું જ્ઞાતજ્ઞાણ સદૃશ અને શોભાન્વિત તો ગણાય જો આપણા જેવી વિદ્યાર્થીઓ અને વિદ્યોપજીવી જ્ઞાતિનાં સ્ત્રી-પુરૂષો ફેળવણીમાં પ્રથમ પદ મેળવે.

(૨) કાંઈક અર્ધ-સામાજિક અને કાંઈક અર્ધ-ધાર્મિક રીતિઓના પ્રતિબંધથી અને કાંઈક આર્થિક અનુભવોથી આપણી જ્ઞાતિનાં સ્ત્રી-પુરૂષોએ અવગમ્ય કાલમાં ઉત્તમ ગણાતાં પાશ્ચાત્ય વિદ્યાર્થીઓમાં જઈ માનપ્રદ ઉપાધિઓ સંપાદન કરી નથી, માત્ર ડૉ. શાન્તિલાલના અપવાદ સિવાય.

(૩) અત્રેની યુનિવર્સિટીની ડીગ્રીઓમાંથી પણ એમ. એ., એલએસ. એમ., એમ ડી, એમ. એસસી. જેવી ઉચ્ચમાં ઉચ્ચ ડીગ્રીઓ આપણી જ્ઞાતિને શોભે તેટલી સંખ્યામાં અને તેવી રીતે સંપાદન થયેલી નથી. માત્ર ચાર જ બાઇઓ એમ. એ. થયેલા છે.

(૪) ફેલોશિપ, સ્કૉલરશિપ, ઇનામો, ચન્દ્રકો આદિ મેળવવા થોડા જ જ્ઞાતજ્ઞાણો ભાગ્યશાલી થયા છે એટલું જ નહિ, પરંતુ ફર્સ્ટ એલએસ. બી. માં રા. ભાનુશંકર હરિશંકર યાશિકે “ફર્સ્ટ ક્લાસ” મેળવી શક્યા હતા તે બાદ કરતાં ફર્સ્ટ ક્લાસમાં પાસ થયું નથી. એટલી સંતોષકારક આખત છે કે સેકન્ડ ક્લાસમાં પાસ થનારો સંખ્યા એકંદરે ઠીક ગણી શકાય.

(૫) માત્ર સો. વિનોદિનીના દાખલે બાદ કરતાં ફર્સ્ટ સ્ત્રી બી. એ. સુધી થે બહુલી નથી એટલું જ નહિ, પરંતુ મૅટ્રિક્યુલેશન ક્લાસ સુધીનો અભ્યાસ કરનાર પણ સ્વ. સો. મદનિકા, સો. પુષ્પાવતી રતિલાલ પંચા અને ક. પ્રભોદિની શિવાય ફર્સ્ટ ક્લાસમાં નીકળી નથી. વિદ્યાર્થીમતના પ્રત્યક્ષ પ્રમાણરૂપ લેખી શકાય તેવી યુનિવર્સિટીની ઉચ્ચતર ફેળવણીની જેવી કદર નાગર જ્ઞાતજ્ઞાણ જેવી શ્રેષ્ઠ જ્ઞાતિને શોભે તેવી હેલુ સ્ત્રીઓના સંખ્યમાં કરી બતાવી નથી.

(૬) યુનિવર્સિટી ફેળવણીની મેડિકલ લાઇન, કમર્શિયલ લાઇન, સિવિલ એન્જિનિયરિંગ લાઇન, ઍગ્રિકલ્ચરલ લાઇન જેવી જુદી જુદી દિશાઓમાં જવાની વૃત્તિ જહુ દૃષ્ટિગોચર થઈ નથી. એવી લાઇનોના ઍન્ડ્રુએટો આપણી જ્ઞાતિમાં હજી સુધી ફર્સ્ટ નથી, એ સંખ્યાદૃષ્ટિ ઉત્પન્ન કરે છે. ખેતક સ્વ. રા. કનૈયાલાલ મેડિકલ કોલેજમાં અભ્યાસ કરતા હતા, તેમજ રા. વીરમણલાલ જગનલાલ પંડ્યા તથા રા. પ્રદ્યુમ્નશંકર કૃષ્ણશંકર પંડ્યા હાલ અભ્યાસ કરે છે તે ધ્યાન જહાર રાખવા જેવું નથી. કમર્શિયલ લાઇનમાં રા. નરેન્દ્રશંકર ચન્દ્રશંકર પંડ્યા હાલ અભ્યાસ કરે છે અને રા. હરિહરશંકર અક્ષરશંકર યાશિકે તે દિશામાં પ્રયાસ કરતા હતા તે નોંધવા જેવું છે.

યુનિવર્સિટીથી ઇતર દિશાઓમાં વિદ્યાભ્યાસ કરનારની નોંધ નીચે પ્રમાણે છે. ઇ. સ. ૧૯૦૦ સુધીમાં રા. હરિલાલ કૃપારામ પંડ્યા અને રા. હરસુખરામ પંડિતરામ પંડ્યા મુંબાઈની હાઇકોર્ટ તરફથી લેવાતી હાઇકોર્ટ પ્લીડરની પરીક્ષામાં પાસ થયેલા હતા. ઇ. સ. ૧૯૦૦ થી ઇ. સ. ૧૯૨૫ સુધીના અરસામાં રા. નયનસુખલાલ હરિલાલ પંડ્યાએ મુંબાઈની હાઇકોર્ટ તરફથી લેવાતી સૅલિસિટરની પરીક્ષા પાસ કરી છે. રા. રતિલાલ હરિલાલ પંડ્યા વિલાયત જઈ ઍરિસ્ટર થઈ આવ્યા છે. રા. ભાનુશંકર હરિશંકર યાશિકે લન્ડન ચેમ્બરની હિસાબી પરીક્ષા પાસ કરી છે. રા. રતિલાલ યુનીલાલ યાશિકે મુંબાઈની “વિક્ટોરિયા ટેકનિકલ ઇન્સ્ટિટ્યૂટ” માં વિદ્યાભ્યાસ કરી એલ. એમ. ઇ. નો ડિપ્લોમા મેળવ્યો છે અને મૅગિનિકલ એન્જિનિયરિંગની પરીક્ષા ફર્સ્ટ ક્લાસમાં પસાર કરી છે. રા. કનુભાઈ અચાભાઈ દેસાઈએ કલકત્તા નૅશનલ કોલેજની એલ. એમ. એન્ડ એસ. ની ડીગ્રી લીધી છે. રા. મનુભાઈ અચાભાઈ દેસાઈએ વડોદરાના કલાબુવનમાં “ઝાઈગ અને બ્લીચિંગ”નું જ્ઞાન મેળવ્યું છે. રા. સવાઈલાલ યુનીલાલ યાશિકે મુંબાઈની સર જમશેદજી જીજીભાઈ આર્ટ્સ સ્કૂલમાં ચિત્રકલા-ડ્રોઈંગ-ની

અપી પરીક્ષાઓ પસાર કરી, ફ્રેટસ મંત્રીની કલાનું જ્ઞાન મેળવ્યું છે. રા પ્રાણુલાલ બુલાખીરામ યાજ્ઞિક પૂનામ “ કોલેજ ઓફ એગ્રીકલ્ચર ” માં એક વર્ષ અભ્યાસ કરી ખેતવાડી ખાતાનો ડિપ્લોમા મેળવ્યો છે. બાઈ કૃષ્ણલાલ જગનલાલ પંચા દાર્શન કોલેજ ઓફ કૉમર્સમાં વ્યાપારી જ્ઞાન મેળવે છે.

જીઓમાંથી સૌ. રસિકગૌરીએ અને સૌ. કુમુદલક્ષ્મીએ શિક્ષણકલાની પરીક્ષા આપી તેનાં પ્રમાણપત્રે મેળવ્યાં છે. તે બન્ને પહેલાંએ વનિતા-વિશ્રામના ટ્રેનિંગ ક્લાસમાં અભ્યાસ કર્યો હતો.

એકંદરે જી-ફેલવશ્પીની સ્થિતિ અસંતોષકારક છે, ખાસ કરીને નાગરી નાત જેવી ઉચી જ્ઞાતિન આદર્શની દૃષ્ટિથી જોતાં. યુનિવર્સિટીની ફેલવશ્પી તો વસ્તુતઃ નથી લેવાતી એટલું જ નહિ, પરંતુ માધ્યમિક ફેલવશ્પી પણ વસ્તુતઃ નથી લેવાતી-અપવાદરૂપ ગણ્યાગાંઠ્યા દાખલાઓ બાદ કરતાં. એટલે અંગ્રેજ કે સંસ્કૃત જ્ઞાન એકંદરે નહિ જેનું થોડાં ધણાંને હોય છે. મેથેક, એટલું છે કે ગુજરાતી લખતાં વાંચતાં તો ધણી ખર્ચ જીઆ શીખે છે ખરી. ટૂંકામાં, જી-ફેલવશ્પીમાં પ્રગતિને ધણે જ અવકાશ છે.

આર્થિક સ્થિતિ (પરિશિષ્ટ નં. ૪)

ઈ. સ. ૧૯૨૨ માં જમીનની અથવા ધીરધારની ખેડી આવક ઉપર નીભાવ કરનારની સંખ્યા ૬ છે સ્વતંત્ર ધંધા કરનારની સંખ્યા ૧૩ છે. તેમાં ૬ વકીલાતનો ધંધા કરે છે, ૨ વેઇકનો ધંધા કરે છે અને ૧ વ્યાપાર કરે છે. ૨ પેન્શનરો છે. નોકરી કરનારની સંખ્યા ૩૬ છે. તેમાં ૫ પ્રિટિશ રાજ્યની નોકરી કરે છે ૫ દેશીરાજ્યની નોકરી કરે છે, ૭ રેલ્વેની નોકરી કરે છે, ૩ મ્યુનિસિપાલિટીની નોકરી કરે છે અને ૧૬ ખાનગી નોકરી કરે છે.

વકીલાતના ધંધામાં ૧ સાંલિસ્ટર છે, ૧ ઍરિસ્ટર છે, ૧ મુખ્ય દાદાશ્રીમાં પ્રેક્ટિસ કરનાર વકીલ છે ૧ અમદાવાદમાં વકીલાત કરે છે, ૨ નડિઆદમાં વકીલાત કરે છે.

શિક્ષણના ધંધામાં ૨ પ્રોફેસરો છે, ૧ સંસ્કૃત પાઠશાલાના આચાર્ય છે અને ૫ શિક્ષકો છે.

વર્તમાનપંત્રના ધંધામાં જનારની સંખ્યા ૨ છે.

આવક પરંતુ, જેઓ નોકરી કરે છે તેમાં જેમને માસિક પગાર રૂ. ૫૦૦ અથવા તેથી વધારે મળતો હોય તેવા ૨ છે, રૂ. ૧૦૧ થી રૂ. ૫૦૦ સુધી મળતો હોય એવા ૧૩ છે, રૂ. ૫૧ થી રૂ. ૧૦૦ સુધી મળતો હોય તેવા ૧૪ છે અને રૂ. ૫૦ સુધી મળતો હોય તેવા ૫ છે.

૨૧ કુટુંબો ઓછીવત્તી જમીનવાળાં છે અને ૧૬ કુટુંબો ઓછાવત્તાં શેર, બેન્કડીપોઝિટ વગેરેવાળાં છે.

આર્થિક સ્થિતિના સંબંધમાં નીચેની બાબતો નોંધવા જેવી છે:—

(૧) ઈ. સ. ૧૯૦૦ માં અથવા તે પૂર્વે જે સ્થિતિ હતી અને હાલ જે સ્થિતિ છે તેમાં મુખ્ય બેદ બે છે: પહેલાં એક બાબત તો એ હતી કે રા. મનસુખરામ સૂર્યરામ ત્રિપાઠી પોતે ધણું દબ્ય ઉપાજન કરી શક્યા હતા એટલું જ નહિ, પરંતુ પોતાના પ્રભાવથી આપણા કેટલાક જ્ઞાતિજનોને તેઓ દેશી રાજ્યોમાં મોકલ્યા હોવાદ્વારા અને પગારદારો કરાવી શક્યા હતા. આપણી જ્ઞાતિમાં જે કેટલાંક કુટુંબો ઉજળા અને સુખી સ્થિતિવાળાં હતાં તેહનું એક મુખ્ય કારણ એ. બીજી બાબત એ હતી કે નડિઆદમાં જ રહીને જમીનદારી અને ધીરધારના ધંધાથી આખરબેર પોતાનો નિર્વાહ કરનાર અને સંચય કરનાર વ્યક્તિઓ તથા કુટુંબો હતાં. ટૂંકામાં, બ્રહ્મરથી સારું કમાઈ લાવનારની અને નડિઆદમાં ઘેર બેઠે કમાનારની સંખ્યા ઠીક હોવાથી નાતમાં ઉજળાપણું, સુખીપણું અને પ્રસંગે બહોજલાલી દેખાતાં, અને જેમની સ્થિતિ તંગ અથવા નિરાધાર હોય તેવાંને શુભ આશ્રય પરસ્પર મળતો હોવાથી બહુ ઠીકઠીક યાજતું. હાલમાં ઉપરનાં બે તરફ લગભગ કંઈ થઈ જવાથી ધણાખરાને બ્રહ્મર કમાવા જવું પડે છે, નિર્વાહ માટે પરિશ્રમ કરવો પડે છે અને મોટે ભાગે પોતાના જ બલ ઉપર આધાર રાખવો પડે છે. એકંદરે કમાનારા ઠીક કમાતા હોવાં છતાં એક પ્રકારનું ઉજળાપણું, એક પ્રકારનું સુખીપણું, એક પ્રકારની નીરાંત કમી થયાં છે.

(૨) પહેલાંના પ્રમાણમાં મેંધવારી વધી ગઈ છે તેમ જ જીવનની હાડમારી (struggle for existence) વધી પડી છે. પરિણામે પહેલાં સેંધવારી હતી અને એક પ્રકારની નિવૃત્તિ હતી તે વખતના જેવી સ્થિતિ હાલ ન હોય, એ સ્વાભાવિક છે. ટૂંકામાં, પહેલાંને ધોરણે હાલની કલ્પના કરવી, એ યોગ્ય નથી. પહેલાંનાં કરતાં કમાવા માટે વધારે સ્વાશ્રય, સાહસ અને હાડમારી વેઠવાં જ પડશે, વધારે ખર્ચ માટે તૈયાર રહેવું જ પડશે અને થોડી અચતથી સંતોષ માનવો જ પડશે. સામાન્ય આર્થિક સંયોગોમાં પરિવર્તન થયાથી તેમને પહેંચી વળવા માટે જ્ઞાતિજનોએ વ્યક્તિગત તેમ જ સમુદાયગત પ્રયાસો કરવા પડશે. કરકસરથી સાદી અને કુદરતી રીતે રહેવાના અને ખર્ચાળ ટેવો છોડી દેવાના બોધો આવે છે અથવા ય, પરંતુ કાંઈક પ્રવાહ જ એવા છે કે થોડા જ ને પાળી શકે છે અને થોડા જ પાળી શકશે. જૂના જમાનાને પાછો લાવવાના લગભગ અશક્ય અને અરુચિકર ઉપાયો સૂચવવા કરતાં નવા સંયોગોને પહેંચી વળવા જૂનામાંથી ઉત્તમ તત્ત્વોનું સંરક્ષણ કરવા સાથે નવામાંથી ઉત્તમ માર્ગોનું સેવન કરવા સૂચવવું એ વધારે સલાહભર્યું, સલામત, અસરકારક અને વ્યાવહારિક છે.

(૩) જૂના શ્રાક્ષણત્વના સનાતન આત્માને સાચવી રાખવા હોય અને નવા જમાનાની સંસ્કારિતાના સંશ્રવણ થવું હોય તો આપણી જ્ઞાતિના મોટા ભાગે વ્યાપાર, ઉદ્યોગ વગેરે વધારે ધ્યેય આપનાર પરંતુ ઓછા સંસ્કારી ધંધાઓને અદલે વધીલાત, ડેંગળી, વૈધક, રાજ્યસેવા એવા ઉત્તર ધંધાઓ સ્વીકારવા ભ્રષ્ટ્રોએ, અને તેમનાં વધારે પરિશ્રમ ઉઠાવી, પોતાની શક્તિ દાખવી, ઉચ્ચ સ્થાનો પ્રાપ્ત કરવા તત્પર થવું ભ્રષ્ટ્રોએ. તેમ નહિ થાય તો જેને માટે આપણા જ્ઞાતિજનો લાયક નથી દેખાયા તેવી દિશાઓમાં વૃથા પ્રયાસો થશે અને જે દિશાઓ માટે લાયક છે તે તરફ આત્મધાતક દુર્લક્ષ રહેશે-જ્ઞાતિનું સંસ્કારી વાતાવરણ કમી થશે તે ખોટું તો જુદી જ.

ધર્મ

ઇ. સ. ૧૯૦૦ સુધીમાં ધર્મ સંબંધમાં જે સ્થિતિ હતી તે વિષે સદ્ગત શ્રી ગોવર્ધનરામભાઈએ “ માધવરામ સ્મારિકા ”ની પ્રથમાવૃત્તિની પ્રસ્તાવનામાં લખ્યું છે. ઇ. સ. ૧૯૦૦ થી ઇ. સ. ૧૯૨૫ ની આખર સુધીમાં કેટલાક ફેરફારો સાથે મોટે ભાગે એ ને એ જ સ્થિતિ કાયમ રહી છે. કુટુંબોની ધાર્મિક માન્યતાઓની દૃષ્ટિથી ૧ કુટુંબ કમીરપંચમી, ૨ કુટુંબો વૈષ્ણવ સંપ્રદાયનાં, ૩ કુટુંબો સ્વામીનારાયણ સંપ્રદાયનાં અને આદ્રાનાં કુટુંબો શિવમાર્ગનાં છે. બાહ્ય આચારવિચારની દૃષ્ટિથી ઉપરનું વર્ગીકરણ કરાયલું હોવા છતાં એ વાત ખાસ નોંધવા લાયક છે કે નડિઆદમાં ધાર્મિક આયતોમાં કાંઈ જાતની ધર્મોન્ધતા કે કાંઈ પ્રકારનો દુરાસહ ભાવોમાં આવતાં નથી એટલું જ નહિ, પરંતુ એક પ્રકારની સ્તુત્ય વિશ્વાસતા, ઉદારતા અને મતાન્તર-સહિષ્ણુતા ભાવોમાં આવે છે. જ્ઞાતિના ઇષ્ટ દેવ હાટકેશ્વર મહાદેવ ગણાતા હોવાથી તેમ જ ઇષ્ટ દેવી અમ્બા ગણાતાં હોવાથી વાસ્તવિક રીતે સમસ્ત જ્ઞાતિ શિવમાર્ગી તથા દેવીભક્ત ગણાવી ભ્રષ્ટ્રોએ, છતાં ધાર્મિક આચારવિચારની આયતમાં કુલગત તેમ જ વ્યક્તિગત સ્વતંત્રતા પ્રચલિત છે. ધણાંખરાં કુટુંબોમાં કુલાચારને અનુસરીને નવરાત્રમાં માતાની સ્થાપના કરવામાં આવે છે, અને છતાં કાંઈ પણ કુટુંબ શાકા કહી શકાય એવા આચાર-વિચરવાળું નથી. પ્રસંગે નવચંડી, શતચંડી વગેરે કરવામાં આવે છે. ગ્રીતસ્મર્ત ઇતર દેવદેવીઓની ઉપાસના પણ સામાન્ય રીતે થાય છે. આટલું ઉપાસ્ય દેવતાઓ પરત્વે અને તે ધોરણ ઉપર રચાયેલા માર્ગો પરત્વે.

એકઠે કુલાચારોનું બાહ્ય અનુપાલન થતું હોવા છતાં છેલ્લાં પચીસ વર્ષમાં પહેલાંની અપેક્ષાએ ધાર્મિક શ્રદ્ધા કમી થઈ લાગે છે. પહેલાં નારાયણદેવ, હાટકેશ્વર, અંબા માતા, સ્વામીનારાયણ વગેરેનાં દેવાલયોમાં નિત્ય દર્શન કરવા જનારની સંખ્યા ઘણી હતી તે હવે ઓછી થઈ ગઈ છે. વૈવંશ્ય વગેરે મહાદેવની નિત્ય પૂજા કરનારની સંખ્યા પણ ક્રમે ક્રમે ન્હાની થતી ગઈ છે. આવતાં થોડાં વર્ષોમાં આ જાતની રીતો ધસાઈ જશે, એવી ભીતિ રહે છે.

બીજી બે આયતો નોંધવા જેવી છે: એક એ કે સદ્ગત શ્રી મન:સુખરામ સુર્યરામ ત્રિપાઠીના દષ્ટાન્તની પ્રેરણાથી કેટલાએક સુશિક્ષિત જ્ઞાતિજનો વેદાન્તદર્શનના ઉપાસકો થયા હતા, પરંતુ તેમનાં અવસાન થતાં ગયાં તેમ તેમ તેમની સંખ્યા કમી થતી ગઈ. નવા સુશિક્ષિત પુરુષોમાંથી વેદાન્તનો ખાસ અભ્યાસ કે પ્રેમ હોય એવા થોડાક જ છે. બીજી આયત એ કે શ્રીમન્નૃસિંહચાર્યજીએ સ્થાપેલા “ શ્રેય:સાધક અધિકારીવર્ગ ”માં

આપણી જ્ઞાતિના કેટલાક ગૃહસ્થોએ દીક્ષા લીધી હતી, જે કે હવે એ વર્ગની પ્રવૃત્તિ મન્દ પડી ગઈ છે. અવાચીન સમયમાં સુશિક્ષિત મનુષ્યોમાં પ્રચલિત ગણાતી ધર્મસંસ્થાઓ જેવી કે બ્રાહ્મસમાજ, પ્રાર્થના-સમાજ, આર્યસમાજ, થીઓસોફિકલ સોસાયટી વગેરેના સભાસદ આપણી જ્ઞાતિમાંથી કોઇ થયા નથી.

એકંદરે ધાર્મિક આચારવિચારના સંબંધમાં વર્તમાન યુગમાં જે પરિવર્તન સર્વત્ર થયું છે અને થતું જાય છે તેને અનુસરીને નિત્ય કમેરીની બાબતમાં તેમ જ નૈમિત્તિક કમેરીની બાબતમાં જ્ઞાતિજનોના મોટા ભાગમાં શિથિલતા વધતી જતી જણાય છે અને શ્રદ્ધા કમી થતી જતી દેખાય છે. પુરૂષવર્ગના પ્રમાણમાં સ્ત્રીવર્ગની સ્થિતિ ક્રાંતિકારીક છે, જે કે સ્ત્રીવર્ગમાં પણ પહેલાંના પ્રમાણમાં ધાર્મિકતા કમી થતી આવે છે. હજી એ પાકપૂજી થાય છે અને વ્રતોત્સવાદિ ઉજવાય છે, પરંતુ પહેલાંના કરતાં ઓછાં અને ઓછા ઉત્સાહથી.

ઇ. સ. ૧૯૦૦ માં ગોવર્ધનરામભાઈએ નીચે પ્રમાણે લખ્યું હતું : “ નવા કાળને બળે ઈંગ્રેજ વિધાને પ્રચાર છે અને તે પ્રમાણે ધર્મવિધ્યમાં નવી વસ્તીના વિચાર બદલાયા છે ને બદલાશે. પણ આચારમાં અન્ય નાગરો જેટલી શિથિલતા આવી નથી; માત્ર નવા યુગનું બ્યાર્વર્તક બળ આચારમાં આવી ગયું છે અને વિચાર પ્રમાણે આચારના રંગ બદલાય છે ને બદલાશે. ” ગોવર્ધનરામભાઈના એ શબ્દો ખરા પચ્યા છે, એમ હેલ્લી પચીશીની સ્થિતિ તપાસનારને એકંદરે લાગ્યા વિના નહિ રહે.

સાહિત્યસેવા (પરિશિષ્ટ નં. ૫)

“ જગત્ની કાદંબરીઓમાં સરસ્વતીચન્દ્રનું સ્થાન ” એ વિષય વિષેના નિબંધમાં કવિ શ્રી ન્હાનાલાલે લખ્યું છે કે જર્મનીના “ વેમાર ” નામના ગામમાં ગોંધટે, શીલર વગેરે જર્મનીના સાત પ્રતિષ્ઠિત લેખકો એકી વખતે થઈ ગયા તેમ નડિઆદ એ “ બીજું જ એવું ગામ છે કે જ્યાં એકી વખતે ઝંવરીલાલ, મનઃસુખરામ, ગોવર્ધનરામ, દોલતરામ, ખાળાશંકર, મણિલાલ અને જગનલાલ, એ સાત નાગર સાક્ષરો થઈ ગયા. દુનિયાના ઇતિહાસમાં “ વેમાર ” અને “ નડિઆદ ” એ જ એવાં વિરલ ગામ છે. એ જ કારણને લીધે દિ. બ. અંબાલાલ સાંકરલાલ દેસાઈ નડિઆદને “ રત્નભૂમિ ” કહેતા. કેટલાક નડિઆદને “ સાક્ષરભૂમિ ” પણ એ જ કારણથી કહે છે.

ઉક્ત સાત સાક્ષરોમાંથી આપણી વડનગરા નાગર બ્રાહ્મણ જ્ઞાતિએ પાંચનો ફાળો આપ્યો છે, ખાળાશંકર અને મણિલાલ સાદોદરા નાગર હતા. આપણા જ્ઞાતિજનોમાંથી ઝંવરીલાલભાઈ ઇ. સ. ૧૮૦૦ પૂર્વે ગુજરી ગયા હતા. તેમણે “ અભિજ્ઞાન શાકુન્તલ ” નું અને “ મનુસ્મૃતિ ” નું સંસ્કૃતમાંથી ગુજરાતીમાં ભાષાન્તર કર્યું હતું અને “ ગોરીશંકર ઉદયશંકર ઓઝાનું જીવનચરિત્ર ” અંગ્રેજીમાં લખ્યું હતું. એ ઉપરાંત શેઠ રાણીનાની તથા નર્મદાશંકર કવિની સાથે સહકાર કરીને તેમણે અંગ્રેજી ગુજરાતી શબ્દકોષ પ્રકટ કર્યો હતો. એમના અભ્યાસના અને એમની વિદ્વતાના પ્રમાણમાં એમણે પ્રવક્ષ સાહિત્યસેવા યોડી કરી છે. એમના મરણ પછી શ. રણજીડાભાઈ વલ્લભભાઈ દેસાઈએ એમના લેખો અને ભાષણોના સંગ્રહ અંગ્રેજીમાં પ્રકટ કર્યો હતો. ઇ. સ. ૧૮૦૦ માં મનઃસુખરામભાઈ, ગોવર્ધનરામભાઈ, દોલતરામભાઈ હયાત હતા, એટલું જ નહિ, પરંતુ શિષ્ટ સાક્ષરો તરીકે પ્રતિષ્ઠા પામી ચૂક્યા હતા. જગનલાલભાઈ પણ ઇ. સ. ૧૮૦૦ માં સંસ્કૃત કાદંબરીના ગુજરાતી અનુવાદને લીધે સાક્ષર તરીકે પ્રતિષ્ઠા પામી ચૂક્યા હતા. ઇ. સ. ૧૮૦૦ પછી મનઃસુખરામભાઈની જૂની કૃતિઓની લગભગ નવી કૃતિઓ જેવી રૂપાન્તર પામેલી શોધિતપરિધિ આવૃત્તિઓ બહાર પડી હતી એટલું જ નહિ, પરંતુ “ ભગવદ્ગીતા ” નું પ્રત્યાયન્તર અને “ રામાયણ ” નું પ્રત્યાયન્તર એ એ તેમણે સમાપ્ત કર્યો. ગુજરાતી સાહિત્યના ઇતિહાસમાં “ સંસ્કૃતમયી શૈલીના પિતા ” તરીકે તેઓ મશહૂર રહેશે. ગોવર્ધનરામ-આર્ષનાં પુસ્તકોમાંથી “ સરસ્વતીચન્દ્ર-ભાગ ૪, ” “ લીલાવતી-જીવનકલા, ” “ દયારામનો અક્ષરદેહ, ” “ સાક્ષરજીવન ” વગેરે ઇ. સ. ૧૮૦૦ પછીથી પ્રકટ થયાં. દોલતરામભાઈના ગ્રન્થોમાંથી “ સુમનગુચ્છ ” અને “ અમરસત્ર ” ઇ. સ. ૧૮૦૦ પછીથી બહાર પડ્યાં. તે ઉપરાંત ગોવર્ધનરામભાઈ ઇ. સ. ૧૮૦૫ માં પ્રથમ ગુજરાતી સાહિત્યપરિષદના પ્રમુખ થયા હતા. જગનલાલભાઈએ પણ “ કાદંબરી ” ની નવી નવી આવૃત્તિઓ પ્રકટ કરવા ઉપરાંત અનેક પુસ્તકો ઇ. સ. ૧૮૦૦ પછી પ્રકટ કર્યાં છે. દુકામાં, ઇ. સ. ૧૮૦૦ થી ઇ. સ. ૧૮૨૫ સુધીના અરસાને ખાતે ઉત્કત શિષ્ટ સાક્ષરોની કેટલીક કૃતિઓ જન્મે થઈ શકે એમ છે, જે કે ઉક્ત સાક્ષરોની પ્રતિષ્ઠા તો તે અરસાની પૂર્વે જ જન્મી હતી. નડિઆદને તથા નાગરી નાનને સાહિત્યસેવાનું જે ગર્વપ્રદ માન અપાવ્યું છે

તે ઉક્ત સાક્ષરોએ જ. તહેમની પછી સાહિત્યસેવાના પ્રદેશમાં અનેક જ્ઞાતિબંધુઓએ પ્રવેશ કર્યો છે એ આનંદની વાત છે, પરંતુ નથી તે પછીના જ્ઞાતિજનોની કૃતિઓ એવી ઉંચી ભૂમિકાની કે નથી તે એવી પ્રતિષ્ઠિત. જ્યાં મોટા વૃક્ષોએ હતા ત્યાં માત્ર ન્હાના રોપાઓ જ છે એમ લાગી જાય છે. ઉક્ત શિષ્ટ સાક્ષરો પછી અને હાલના લેખકો પહેલાં એક વ્યક્તિનું નામ મૂકવા જેવું છે અને તે નામ તે સદ્ગત શ્રી તનસુખરામ મનઃસુખરામ ત્રિપાઠીનું છે. તેમની વિદ્વતા માત્ર ગદ્ય અને વિશાલ હતી એટલું જ નહિ, પરંતુ વિવિધ હતી. તેઓ સંસ્કૃત ભાષાના આરંભ વિદ્વાન હોવાથી તેમના પિતાશ્રી મનઃસુખરામભાઈ કરતાં યે વધારે કઠિન સંસ્કૃતમયી શૈલીમાં તેઓ લખતા. તહેમની વિદ્વતાના પ્રમાણમાં તેઓએ બહુ જ થોડું લખ્યું છે. “કુટ્ટનીમત્તમ” અને “નાગરસર્વલક્ષ્મ” એ બે સંસ્કૃત ગ્રન્થો તેઓશ્રીએ સદીક મંપાદિત કર્યા છે, ગાયકવાડ સરકારની “ઓરિએન્ટલ સીરીઝ” માં “તર્કસંગ્રહ” (વેદાન્ત વિષયક) સંપાદિત કર્યો છે, અને તે ઉપરાંત છૂટક છૂટક લેખો પ્રુકળ લખેલા છે. તેઓ જતાં માત્ર નડિઆદે જ નહિ, માત્ર નાગર જ્ઞાતિએ જ નહિ, પરંતુ સમસ્ત ગુજરાતે “સત્ય જ્ઞાનચક્ર” સમા મહાપંડિત ગુમાવ્યા છે.

તહેમના પછી ઈ. સ. ૧૯૦૦ થી ઈ. સ. ૧૯૨૫ ના અરસામાં લેખકો તરીકે બહાર આવેલા અનેક જ્ઞાતિબંધુઓ છે. વયના ક્રમ પ્રમાણે ગોઠવતાં નીચેના જ્ઞાતિબંધુઓએ એક અથવા વધારે ગ્રન્થો રચ્યા છે : શિવલાલ ઉત્તમરામ યાજ્ઞિક, સદ્ગત શ્રી બહેચરલાલ નટવરજી ત્રિવેદી, અંબાલાલ યુલાખીરામ જાની, ચન્દ્રશંકર નર્મદાશંકર પંડ્યા, કાન્તિલાલ જગનલાલ પંડ્યા, મૂળશંકર માણેકલાલ યાજ્ઞિક, ધનશંકર હીરાશંકર ત્રિપાઠી અને રતિપતિરામ ઉદ્યારામ પંડ્યા. સ્ત્રી-ગ્રન્થકાર તરીકે સદ્ગત શ્રી સૌ. વસન્તબા ચન્દ્રશંકર પંડ્યા તથા ગં. વિમળા ગૌરીનાં નામ ગણવી શકાય એમ છે. ગ્રન્થકર્તાઓના ગ્રન્થોમાં સ્વતંત્ર ગ્રન્થો છે તેમ જ અનુવાદગ્રન્થો પણ છે. એમાંથી મોટા ભાગની સાહિત્યપ્રવૃત્તિ હજી ચાલુ છે અને તેથી આશા રહે છે કે હજી સંખ્યામાં વધારે અને જાતમાં ઉંચા ગ્રન્થોના ઉમેરો નડિઆદની નાગરી નાતની સેવા ખાતે થશે. ઉક્ત લેખકોમાંના મોટા ભાગ માસિકોમાં તેમ જ વર્તમાનપત્રોમાં પણ છૂટક છૂટક લખે છે અને તહેમના ઉપરાંત તેવી રીતે લખનાર તરીકે નીચેનાં નામોના નિર્દેશ કરવા જેવો છે : નયનસુખલાલ હરિલાલ પંડ્યા, રમણીયરામ ગોવર્ધનરામ ત્રિપાઠી, બાનુશંકર હરિશંકર યાજ્ઞિક, ઇન્દ્રશંકર જટાશંકર પંડ્યા, સવાઈલાલ યુનીલાલ યાજ્ઞિક, કનુભાઈ અચ્યાભાઈ દેસાઈ, રંજિતલાલ હરિલાલ પંડ્યા, સ-સુખભાઈ ઝવેરભાઈ પંડ્યા, મંજુલાલ ઇશ્વરલાલ યાજ્ઞિક, રમણલાલ કનૈયાલાલ યાજ્ઞિક અને પ્રદ્યુમ્નશંકર આણંદજી પંડ્યા. સ્ત્રી-લેખકોમાં સદ્ગત શ્રી સૌ. મદનિકા ચન્દ્રશંકર પંચોળી વાર્તાઓ લખતાં, સૌ. અમીરબા રવિશંકર આચાર્ય અને ગં. સરલા શાન્તિલાલ યાજ્ઞિકના લેખો પણ કવચિત્ પ્રકટ થયા છે. બીજી એક નોંધવા યોગ્ય બાબત એ છે કે રા. અંબાલાલ યુલાખીરામ જાનીએ અને રા. ચન્દ્રશંકર નર્મદાશંકર પંડ્યાએ ભગભગ દસ વર્ષ સુધી “સમાલોચક” માસિકનું તંત્રીપદ નભાવ્યું હતું અને હાલમાં તે પત્રના તંત્રી તરીકે રા. રમણીયરામ ત્રિપાઠી કામ કરે છે. ૧૮ વર્ષથી રા. અંબાલાલ યુલાખીરામ જાની “ગુજરાતી” સાપ્તાહિકના ઉપતંત્રી છે, રા. નયનસુખલાલ હરિલાલ પંડ્યા LawJournal ના તંત્રી છે, અને રા. ધનશંકર હીરાશંકર ત્રિપાઠી “ગુજરાતી પંચ”ના ઉપતંત્રી છે. આ રીતે નડિઆદના નાગરબ્રાહ્મણો વિવિધ દિશાઓમાં સાહિત્યસેવા કરી રહ્યા છે. આ ઉપરાંત રા. ચન્દ્રશંકર નર્મદાશંકર પંડ્યા “શ્રી નડિઆદ સાહિત્ય સભા”ના પ્રમુખ છે. ડૉ. કાન્તિલાલ જગનલાલ પંડ્યાને બાવનગર સાહિત્યપરિષદ પ્રસંગે વિજ્ઞાન-વિભાગના પ્રમુખપદનું માન સમસ્ત ગુજરાત તરફથી આપવામાં આવ્યું હતું અને ગુજરાતમાં તથા ગુજરાતી ભાષા દ્વારા તહેમણે વિજ્ઞાનની જે સંજીવ સેવાઓ કરી છે તેની કદર થઈ હતી. તે પરિપ્રેક્ષા પ્રો. રમણલાલ કનૈયાલાલ યાજ્ઞિક મંત્રી હતા અને પરિપ્રેક્ષા સફળ કરવામાં તહેમનો ફાળો જેવો તેવો ન હતો. મુંબાઈમાં ભરાનાર સાહિત્ય પરિષદના રા. ચન્દ્રશંકર નર્મદાશંકર પંડ્યા મંત્રી નીમયા છે. સંક્ષેપમાં, નડિઆદની નાગરી નાતમાં સાહિત્યસેવકો હજી એ અનેક છે અને સાહિત્યપ્રેમીઓ તો એથી યે વધારે છે.

સાર્વજનિક સેવા (પરિશિષ્ટ નં. ૬)

નાગરી નાત ઉપર બીજી નાતોના માણસો એવો આશ્રેય મૂકે છે કે એ નાત બુદ્ધિશાલી અને સંસ્કારી છે ખરી, પરંતુ સ્વાર્થી અને આત્મનિષ્ઠ છે. આવા વ્યાપક આસેષોમાં સાધારણ રીતે સત્યાશ્રી જેમ અત્યુક્તિ હોય છે તેમ આમાં પણ હશે. પરંતુ આ કોમિએ આલ્પની તપાસનું સ્થાન નથી. એટલું બસ છે કે નડિઆદના વડનગરા નાગરજાલજીએ પોતપોતાની દૃષ્ટિ અને શક્તિ પ્રમાણે જુદા જુદા સ્વરૂપમાં અને જુદા જુદા પ્રમાણમાં સાર્વજનિક સેવા યાત્રવી છે. ઝીણી વિગતોમાં ન ઉતરીએ તો આગળના માણસોની સાર્વજનિક સેવાએ સામાજિક કરતાં ધાર્મિક સ્વરૂપ વધારે લીધું છે, તે પછીના વડના માણસોની સેવાએ ધાર્મિક અને સામાજિક બંને સ્વરૂપો લીધાં છે અને હાલના વડના જાતિજનોની સાર્વજનિક સેવા મુખ્યત્વે સામાજિક અને રાજકીય સ્વરૂપ લે છે, એમ સાર કાઢી શકાય. પરિશિષ્ટ નં. ૬ જોતાં એ વાત સમજી શકાશે અને સ્વીકારાશે. પહેલાંના માણસોએ બંધાવેલાં ૧૭ દેવાલયો પરિશિષ્ટમાં દેખાશે, તેમાંથી માત્ર ત્રીનાથજીનું મંદિર અર્વાચીન છે. દેવાલય, તેને અંગે અને તે ધર્મશાળા અને તેથી ય વધારે અનુકૂલતા હોય તો વાડી: એ સ્થાયી સ્વરૂપ મુખ્યત્વે પહેલાંના જાતિજનોની સાર્વજનિક સેવા લેતી. તે પછીના વડની સાર્વજનિક સેવા વિશાલ અને વિવિધ હતી. મગસુખરામભાઈએ બંધાવેલું ઉમેદકુમારી મંદિર અને તેમાંની ડહોલકામી પુસ્તકશાળા એ આ વડની સ્થાયી સાર્વજનિક સેવામાં વધારેમાં વધારે ધ્યાન યોગ્ય છે. તે ઉપરાંત કિરપારામ હાલ, જમિયતરામની સંસ્કૃત પાઠશાળા, શ્રીવલ્લભ-સદામત, ધર્મદા દવાખાનું, લલિતા-વનિતાશ્રમ અને ધર્મપુરી પણ નોંધવા જેવાં છે અને નડિઆદના વડનગરા નાગરજાલજીની સાર્વજનિક સેવાનાં સ્થાયી સમારકમ્પિલ્લો છે. આ ઉપરાંત નડિઆદના વડનગરા નાગરજાલજીની સાર્વજનિક સેવાએ બીજું એક કાલેચિત્ત ઉપયોગી સ્વરૂપ લીધું છે અને તે છાત્રવૃત્તિઓ છે. સ્કૂલોમાં તથા કોલેજોમાં ભણતાં યુવક-યુવતીઓ માટે છાત્ર-વૃત્તિઓ (સ્કૉલરશિપો) તથા મનામોની એકંદરે ઠીક ચોજના થઈ છે, જે કે એ દિશામાં હજી થાણું વધારે થઈ શકે તેમ જ, ખામ કરીને ઉચ્ચમાં ઉચી ડીગ્રીઓ અપાદન કરવા માટેની અનુકૂલતાની બાબતમાં. આ દિશામાં ત્રણ બાબતો ખાસ નોંધવા જેવી છે: (૧) જેઓને જરૂર હોય તેવા વિદ્યાર્થીઓને જાહેર મદદ ઉપરાંત ખાનગી મદદ મળે છે અને જાતિના સદ્બાઓ તેવી મદદ કરવાની ઉદાર વૃત્તિવાળા ધનિક ગૃહસ્થો જાતિમાં હજી યે છે (૨) બીજી બાબત એ કે “શ્રી નડિઆદ વડનગરા નાગરજાલજી સમાજ”ના ફેટલાક કમાતા સમાસદોએ પોતાની કમાણીનો અમુક ભાગ દર વર્ષે આપવાનું કમ્પલ કરી “ફેળવણી ફંડ” સ્થાપ્યું હતું, તે ૮ વર્ષ ચાલ્યું, અને તેમાંથી ત્રણેક ભાગજોને ઠીક મદદ કરાઈ હતી. સમાજની પ્રેરણાથી જે અનેક દેશીય પ્રત્યક્ષ અને પરોક્ષ જાતિસેવા થઈ છે તેમાં આ એક મુખ્ય છે. (૩) ત્રીજી બાબત એ કે શ્રી નડિઆદ વડનગરા નાગરજાલજી સમાજ દ્વારા અનેક ન્હાનાંમોટાં વાર્ષિક મનામો વર્ષો થયાં અપાતાં આવે છે, ફેટલાક ગૃહસ્થોએ તે સંસ્થાને પોતાનાં નાણાં ટ્રસ્ટરૂપે સોંપ્યાં છે, અને સંસ્થામાં જાતિહિતની અનેક સાંસ્કારિક પ્રવૃત્તિઓ ઈ. સ. ૧૮૯૫ થી થતી આવી છે, તેમ જ જાતિમાં એક પ્રકારનું ઉંચું વાતાવરણ ઉત્પન્ન થયું છે.

ઈ. સ. ૧૯૦૦ પહેલાં અર્વાચીન કાલમાં શિષ્ટ મનાતી સાર્વજનિક જીવનની દૃષ્ટિ મુજબ તેમનો સ્વીકાર કરનાર વિવિધતા અને કીર્તિમાન મહાજન તરીકે ઝવેરીલાલ ઉમિયાશંકર યાજ્ઞનું મુખ્યારક અને મશહૂર નામ આપણી જાતિના ઇતિહાસને શોભાવે છે. તેઓનો કાર્યપ્રદેશ જેટલો ઉંચો અને વિશાલ હતો તેવી જ તેમની સિદ્ધિ ઉજ્જવલ હતી. વિગતોમાં ઉતર્યા વિના એ બાબતો કહી શકાય: એક એ કે એમના સમયમાં મુંબાઈ ઇલાકાના જેઓ અંગ્રેસો તરીકે ભારતવર્ષમાં ગણાતા હતા તેમાંના એક ઝવેરીલાલભાઈ હતા અને તેઓ જેટલા લોકમાન્ય હતા તેટલા જ રાજમાન્ય પણ હતા. બીજી બાબત એ કે તેમના ગયા પછી તેમનું સ્થાન ખાલી જ રહ્યું અને તેમના જેવી બીજી વ્યક્તિ હજી સાર્વજનિકસેવાના ઉંચા પ્રદેશને દીપાવતી નથી.

તેમના પછીના વડમાં દોલતરામ કૃપારામ પંડ્યાએ તથા મોતીભાઈ રૂઢનાથજી પંડ્યાએ નડિઆદની મ્યુનિસિપાલિટીમાં અંગ્રેસર ભાગ લીધા હતા અને નડિઆદની નાગરી નાતની પ્રતિષ્ઠાને અનુરૂપ નગરસેવાના કાર્યમાં ફાળો આપ્યો હતો. ગોવર્ધનરામ માધવરામ ત્રિપાઠીએ સાર્વજનિક જીવનને પોતાનું મુખ્ય કાર્ય ન માનેલું હોવા છતાં પ્રયત્ન આપ્યો તેમાં યથાશક્તિ ભાગ લેવા તેઓ યુક્તા નહિ.

તે પછીના વડમાં ચન્દ્રશંકર નર્મદાશંકર પંડ્યા, કાન્તિલાલ જગનલાલ પંડ્યા, રમણીયરામ ગોવર્ધનરામ ત્રિપાઠી અને છેવટના ભાગમાં નયનસુખલાલ હરિલાલ પંડ્યાનાં નામો ઉપર નજર ઠરે છે. ચન્દ્રશંકરની સાર્વજનિક સેવા તહેમની સાહિત્યસેવાની માફક અનેકદેશીય છે, પરન્તુ તહેમની સાર્વજનિક પ્રતિજ્ઞાનો મધ્યાહન હોમશશ્વલીંગ વખતે હતો. પછી લાંબા મંદવાડને લીધે તેઓ સક્રિય ભાગ લઈ શક્યા ન હતા. અસહકારના નમયમાં ભાઈ રમણીયરામે આગળ પડતો ભાગ લીધો હતો. હાલમાં ભાઈ નયનસુખલાલે સાર્વજનિક જીવનમાં પ્રવેશ કર્યો છે અને ખાસ કરીને “ખાલવીર-પ્રવૃત્તિ”માં તેઓ મુખ્ય ભાગ લે છે. કાન્તિલાલ મોટા ભાગે આગ્રે રહેતા હોવાથી ત્યાંની સાર્વજનિક પ્રવૃત્તિઓમાં અગ્રેસર ભાગ લે છે. સંક્ષેપમાં, સાર્વજનિક જીવનની દિશામાં યથાશક્તિ ભાગ લેનારી વ્યક્તિઓ જ્ઞાતિને શોભાવે છે, પરન્તુ ઝવેરીલાલભાઈની ભૂમિકાની કોઈ વ્યક્તિ હાલ દષ્ટિગોચર થતી નથી.

ઉપસંહાર.

છેલ્લી પચ્ચીસી(ઇ. સ. ૧૯૦૧ થી ઈ. સ. ૧૯૨૫)ના સિંહાવલોકનરૂપ આ ઉપોદ્ધાત સમાપ્ત કરતાં ઉપસંહારરૂપે ત્રણુ બાજતો કહેવાની છે: (૧) એકંદરે, ઝવેરીલાલભાઈ, મન:સુખરામભાઈ, ગોવર્ધનરામભાઈ દોલતરામભાઈ, તનસુખરામભાઈ વગેરે જેવી પ્રભાવશાલી વ્યક્તિઓ જતાં નાત જાંખી લાગે છે અને તહેમનાં સ્થ નો હજી ખાલી છે, પરન્તુ એટલું યાદ રાખવું જોઈએ કે વન્દનં ન વને વને । એવા મહાજનો કાંઈ યુગે યુગે થાય નહિ તેમ જ હાલ જે ભાઈઓ સાહિત્યસેવા તથા સાર્વજનિક સેવા કરી રહ્યા છે તેઓ પણ ઉંચી ભૂમિકાની વ્યક્તિઓ છે. (૨) સ્ત્રીઓની તંદુરસ્તીની બાબતમાં નાત જરૂર આગળ નથી વધી એટલું જ નહિ, પણ પાછળ ગઈ છે. (૩) એકંદરે, ઉપરની બે બાજતો બાદ કરતાં, નાત આગળ નહિ વધી હોય તો પાછળ નો ગઈ નથી જણાતી. પ્રભુ જ્ઞાતિને અર્વાચીન કાલમાં પણ અગ્રેસર રહેવાની યોગ્યતા આપે એ પ્રાર્થના.

આપનાબાગ, ગિરગામ,
મુંબઈ, માર્ચ, ઇ. સ. ૧૯૨૬. }

ચન્દ્રશંકર નર્મદાશંકર પંડ્યા

પરિશિષ્ટ નંબર ૧

શ્રી નડીયાદ સ્થાનિક વડનગરા નાગર આઢાલણ જ્ઞાતિનું તુલનાત્મક વસ્તીપત્રક-તુલના ઈ. સ. ૧૯૦૦ તથા ૧૯૨૫ મંચનાં પચીસ વર્ષની

વય.	પુરૂષો.			સ્ત્રીઓ.			શ્રી પુરૂષોની સમગ્ર સંખ્યા.			ઉદ્વેગમ.
	ઈ. સ. ૧૯૦૦.	ઈ. સ. ૧૯૨૫.	ન્યૂનાધિ-કતા.	ઈ. સ. ૧૯૦૦.	ઈ. સ. ૧૯૨૫.	ન્યૂનાધિ-કતા.	ઈ. સ. ૧૯૦૦.	ઈ. સ. ૧૯૨૫.	ન્યૂનાધિ-કતા.	
	૧૯૦૦.	૧૯૨૫.	કતા.	૧૯૦૦.	૧૯૨૫.	કતા.	૧૯૦૦.	૧૯૨૫.	કતા.	
૧ માસથી ૧૧ માસ સુધી (અમયસમેત)	૦	૨	+ ૨	૧	૭	+ ૬	૧	૯	+ ૮	
૧ વર્ષથી ૫ વર્ષ સુધી (, ,)	૧૪	૧૭	+ ૩	૧૪	૯	- ૫	૨૮	૨૬	- ૨	
૬ , ૧૦ , , ,	૧૭	૧૩	- ૪	૧૦	૧૬	+ ૬	૨૭	૨૯	+ ૨	
૧૧ , ૨૦ , , ,	૨૦	૨૨	+ ૨	૨૪	૨૨	- ૨	૪૪	૪૪	૦	
૨૧ , ૩૦ , , ,	૧૫	૨૪	+ ૯	૧૪	૨૮	+ ૧૪	૨૯	૫૨	+ ૨૩	
૩૧ , ૪૦ , , ,	૧૬	૨૭	+ ૧૧	૧૧	૧૩	+ ૨	૨૭	૪૦	+ ૧૩	
૪૧ , ૫૦ , , ,	૨૦	૧૦	- ૧૦	૧૮	૧૦	- ૮	૩૮	૨૦	- ૧૮	
૫૧ , ૬૦ , , ,	૯	૫	- ૪	૯	૭	- ૨	૧૮	૧૨	- ૬	
૬૧ , ૭૦ , , ,	૩	૪	+ ૧	૬	૭	+ ૧	૯	૧૧	+ ૨	
૭૧ , ૮૦ , , ,	૦	૧	+ ૧	૧	૦	- ૧	૧	૧	૦	
૮૧ , ૯૦ , , ,	૦	૧	+ ૧	૦	૧	+ ૧	૦	૨	+ ૨	
કુલ સરવાળો	૧૧૪	૧૨૬	+ ૧૨	૧૦૮	૧૨૦	+ ૧૨	૨૨૨	૨૪૬	+ ૨૪	

સૂચના—ઈ. સ. ૧૯૦૦ માં વસ્તીપત્રકની સૂચનામાં જે વય-વર્ષ લખાયાં હતાં તે આશ્રયે લખાયેલાં હતાં. તેમાં ચોક્કસ માહિતીને અભાવે તેમ જ કેટલેક સ્થળે મુદ્રણદોષથી, અચોક્કસતા વિશેષ આવેલી હતી. બીજે પક્ષે ઈ. સ. ૧૯૨૫ માં જે વય-વર્ષ લીધાં છે, તે, અને ત્યાં સુધી, તે તે વ્યક્તિ, અગર, તે તે કુટુંબના મુખ્ય પુરૂષ કે મુખ્ય સ્ત્રીને પ્રત્યક્ષ પૂછીને તોધેલાં છે, તેટલા પૂરતું તે પ્રમાણુ વધારે ચોક્કસ છે. આ તુલનાત્મક કોષ્ટક રચતી વખતે ઈ. સ. ૧૯૦૦ ના આંકડા “માવથરામ સ્મારિકા”ની પ્રથમાવૃત્તિમાં જેવા છે તેવા ઉપરથી જ તારવવામાં આવેલ છે. બીજાં, વય-વય તોધવાની ગણતરીનો દિન ૨૮ મે ૧૯૨૫ નો રાખી તે દિને અગર તે દિન સુધીમાં “પૂરાં થયેલાં વર્ષ”ની સંખ્યા તોધાયેલી છે. ત્રીજાં, આ કોષ્ટક નડીયાદનાં સ્થાનિક શ્રી-પુરૂષોનું છે; તેથી તેમાં નડીયાદથી અહારગામ દેવાયેલી પરિણીત સુવાસિનીઓનો સમાવેશ નથી; તેમ જ બીજે પક્ષે અહારગામથી નડીયાદ આવેલી પરિણીત સુવાસિનીઓનો સમાવેશ કરવામાં આવેલો છે. તેવી જ રીતે જે નડીયાદી કન્યાઓનું માત્ર વાઘાન અહારગામ પ્રકટ રીતે કરાયેલું, પણ લગ્ન નહિ થયેલું, તેવી કન્યાઓને નડીયાદી ગણી સ્થાનિક કોષ્ટકમાં સમાવેલી છે; જે અહારગામથી તેવી જ રીતની કન્યાઓનાં, નડીયાદી યુવક સાથે વાઘાન પ્રકટ થયેલાં હોય, પરંતુ લગ્ન થયેલાં ન હોય, તેવી કન્યાઓને પરગામી ગણી તેમનો સમાવેશ સ્થાનિક કોષ્ટકમાં ‘નડીયાદી’ તરીકે કરેલો નથી. ધાર્મિક વિધિપુરઃસર દત્તક દેવાયેલા રા. સાકરલાલભાઈ તેમનું કુટુંબ તેમ જ ઓકરોને પરગામી ગણેલાં છે. તેવી જ રીતે રા. મગનલાલ લક્ષ્મીશંકર ઓહારા, ઈ. સ. ૧૯૦૦ માં જૂનાગઢ રહેતા હોવાથી, તે સાલમાં તેમનો સમાવેશ નડીયાદમાં નથી કર્યો; ને પછી નડીયાદ આવી વસ્યા એટલે ઈ. સ. ૧૯૨૫ માં તેમનો સમાવેશ સહકુટુંબ કરેલો છે. વળી કેટલીક કન્યાઓ અહારગામ પરણેલી તેમનો સમાવેશ ૧૯૦૦ માં પરગામી તરીકે નહિ થયેલો, તેમનો સંસાર દેવવ્રજાત અગડવાથી, તેઓએ પાછો નડીયાદમાં વાસ સ્વીકાર્યો, તેવી સ્ત્રીઓનો સમાવેશ ઈ. સ. ૧૯૨૫ માં “નડીયાદી” તરીકે કરેલો છે.

પરિશિષ્ટ નં. ૨
વિવાહ-લગ્નાદિ આબાલવૃદ્ધ પુરૂષો

	કુવારા.			વિવાહિત. (જેમનો સંબંધ પ્રકટ થયેલો)			પરિણીત. (જેમની પત્નીઓ વિદ્યમાન હોય)			વિધુર.		
	ઈ. સ. ૧૯૦૦	ઈ. સ. ૧૯૨૫.	ટુકિ- હાનિ.	ઈ. સ. ૧૯૦૦.	ઈ. સ. ૧૯૨૫.	ટુકિ- હાનિ.	ઈ. સ. ૧૯૦૦.	ઈ. સ. ૧૯૨૫	ટુકિ- હાનિ.	ઈ. સ. ૧૯૦૦.	ઈ. સ. ૧૯૨૫.	ટુકિ હાનિ
૧ માસથી ૧૧ માસ સુધી	૦	૨	+ ૨	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦
૧ વર્ષથી ૫ વર્ષ	૧૪	૧૭	+ ૩	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦
૬ " ૧૦ " "	૧૫	૧૩	- ૨	૨	૦	- ૨	૦	૦	૦	૦	૦	૦
૧૧ " ૨૦ " "	૫	૧૪	+ ૯	૫	૬	+ ૧	૧૦	૨	- ૮	૦	૦	૦
૨૧ " ૩૦ " "	૩	૩	૦	૦	૨	+ ૨	૧૨	૧૯	+ ૭	૦	૦	૦
૩૧ " ૪૦ " "	૨	૩	+ ૧	૦	૦	૦	૧૩	૨૨	+ ૯	૧	૨	+ ૧
૪૧ " ૫૦ " "	૩	૦	- ૩	૦	૦	૦	૧૪	૪	- ૧૦	૩	૬	+ ૩
૫૧ " ૬૦ " "	૧	૧	૦	૦	૦	૦	૬	૦	- ૬	૨	૪	+ ૨
૬૧ " ૭૦ " "	૦	૧	+ ૧	૦	૦	૦	૧	૩	+ ૨	૨	૦	- ૨
૭૧ " ૮૦ " "	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૧	+ ૧	૦	૦	૦
૮૧ " ૯૦ " "	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૧	+ ૧
કુલ મરવાળો	૪૩	૫૪	+ ૧૧	૬	૮	+ ૧	૫૬	૫૧	- ૫	૮	૧૩	+ ૫

આબાલપૂજા સ્ત્રીઓ

	કુમારિકાઓ			વિવાહિતા. (જેમનો સંપત્તિ પ્રકટ થયેલો)			પરિણીતા. (મુલામિતીઓ)			વિધવા.		
	ઈ. સ. ૧૯૦૦.	ઈ. સ. ૧૯૨૫.	રૂઢિ- હાનિ.	ઈ. સ. ૧૯૦૦.	ઈ. સ. ૧૯૨૫.	રૂઢિ- હાનિ.	ઈ. સ. ૧૯૦૦.	ઈ. સ. ૧૯૨૫.	રૂઢિ- હાનિ.	ઈ. સ. ૧૯૦૦.	ઈ. સ. ૧૯૨૫.	રૂઢિ- હાનિ.
૧ માસથી ૧૧ માસ સુધી	૧	૭	+ ૬	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦
૧ વર્ષથી ૫ વર્ષ સુધી	૧૪	૯	- ૫	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦
૬ " ૧૦ " "	૬	૧૩	+ ૭	૪	૨	- ૧	૦	૦	૦	૦	૦	૦
૧૧ " ૨૦ " "	૦	૪	+ ૪	૨	૩	+ ૧	૨૨	૧૫	- ૭	૦	૦	૦
૨૧ " ૩૦ " "	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૧૩	૨૬	+ ૧૩	૦	૨	+ ૧
૩૧ " ૪૦ " "	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૯	૭	- ૨	૨	૬	+ ૪
૪૧ " ૫૦ " "	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૧૦	૧	- ૯	૮	૯	+ ૧
૫૧ " ૬૦ " "	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૨	૨	૦	૭	૫	- ૨
૬૧ " ૭૦ " "	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૧	+ ૧	૬	૬	૦
૭૧ " ૮૦ " "	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૧	૦	- ૧
૮૧ " ૯૦ " "	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૧	+ ૧
કુલ સરવાળો	૨૧	૩૩	+ ૧૨	૬	૬	૦	૫૬	૫૨	- ૪	૨૫	૨૯	+ ૪

(૨૬)

પરિશિષ્ટ નં. ૩

કેળવણી

ઈ. સ. ૧૯૦૦ સુધીમાં ગ્રેજ્યુએટ થયેલાઓની યાદી

- ૧ કૃષ્ણશંકર હીરાશંકર પંડ્યા, બી. એ.
- ૨ તનસુખરામ મનઃસુખરામ ત્રિપાઠી, બી. એ.
- ૩ હગનલાલ હરિલાલ પંડ્યા, બી. એ.
- ૪ ગોવંદનરામ માધવરામ ત્રિપાઠી,
બી. એ. એલએલ. બી.
- ૫ મગનલાલ લક્ષ્મીશંકર બેહારા,
બી. એ. એલએલ. બી.
- ૬ માધવલાલ ઝવેરીલાલ યાજ્ઞિક,
બી. એ. એલએલ. બી.

ઈ. સ. ૧૯૦૦ થી ૧૯૨૨ સુધીમાં ગ્રેજ્યુએટ થયેલાઓની યાદી

- ૭ પ્રદ્યુમ્નશંકર કૃષ્ણશંકર પંડ્યા, બી. એ.
- ૮ ભાનુશંકર હરિશંકર યાજ્ઞિક, બી. એ.
- ૯ મંજુલાલ ઇશ્વરલાલ યાજ્ઞિક, બી. એ.
- ૧૦ નયનસુખલાલ હરિલાલ પંડ્યા,
એમ. એ., એલએલ. બી.
- ૧૧ રંજિતલાલ હરિલાલ પંડ્યા, બી. એ., એલએલ. બી.
- ૧૨ પ્રદ્યુમ્નજી આણંદજી પંડ્યા, બી. એ.
- ૧૩ ચન્દ્રપ્રસાદ મોતીભાઈ પંડ્યા,
બી. એ., એલએલ. બી.
- ૧૪ દિવ્યપ્રસાદ મોતીભાઈ પંડ્યા, બી. એ.
- ૧૫ લક્ષ્મણરાવ ભારકરરાવ પંડ્યા, બી. એ., બી. ઈ.
- ૧૬ સન્નુખભાઈ ઝવેરભાઈ પંડ્યા, બી. એ.
- ૧૭ પરમસુખલાલ ઝવેરભાઈ પંડ્યા, બી. એ.
- ૧૮ પોપટલાલ ઝવેરીશંકર યાજ્ઞિક, બી. એ.
- ૧૯ બહેચરલાલ નટવરજી ત્રિવેદી,
બી. એ., એલએલ. બી.
- ૨૦ ધર્મસુખરામ તનસુખરામ ત્રિપાઠી, બી. એ.
- ૨૧ જયંતિલાલ દેવશંકર યાજ્ઞિક, બી. એ., એલએલ. બી.
- ૨૨ માર્કેડલાલ દેવશંકર યાજ્ઞિક બી. એ.
- ૨૩ કાન્તિલાલ હગનલાલ પંડ્યા,
એમ. એ., બી. એચ. ડી.
- ૨૪ શાન્તિલાલ યુનીલાલ યાજ્ઞિક, બી. એ., બી. ડી.
- ૨૫ અતિસુખલાલ યુનીલાલ યાજ્ઞિક, બી. એ.
- ૨૬ મૂળશંકર મણિકલાલ યાજ્ઞિક, બી. એ.
- ૨૭ ભૂપતિશંકર મણિકલાલ યાજ્ઞિક, બી. એ.
- ૨૮ અંબાલાલ ખુલાખીરામ જાની, બી. એ.
- ૨૯ રતિપતિરામ ઉદયમરામ પંડ્યા,
બી. એ., એલએલ. બી.

- ૩૦ ઇન્દુલાલ કનૈયાલાલ યાજ્ઞિક, બી. એ.
- ૩૧ રમણલાલ કનૈયાલાલ યાજ્ઞિક, એમ. એ.
- ૩૨ વિનોદિની ચન્દ્રશંકર પંડ્યા,
(પ. રમણલાલ કનૈયાલાલ યાજ્ઞિક) બી. એ.
- ૩૩ ચન્દ્રશંકર નર્મદાશંકર પંડ્યા,
બી. એ., એલએલ. બી.
- ૩૪ ઇન્દ્રશંકર જટાશંકર પંડ્યા, બી. એ., એલએલ. બી.
- ૩૫ ગજેન્દ્રશંકર જટાશંકર પંડ્યા, એમ. એ.
- ૩૬ વીરેન્દ્રશંકર જટાશંકર પંડ્યા, બી. એ.

પરિશિષ્ટ નં. ૪

આર્થિક સ્થિતિ

(૧) જમીન, વગેરેની ધીરધાર, આવક બેઠીથી રહેનારા

- ૧ મૂળશંકર કાશીશંકર પંડ્યા.
- ૨ પ્રદ્યુમ્નશંકર કૃષ્ણશંકર પંડ્યા.
- ૩ મુકુંદરાય હરસુખરામ પંડ્યા.
- ૪ રસિકલાલ ઝવેરીશંકર યાજ્ઞિક.
- ૫ રમણિકલાલ ઝવેરીશંકર યાજ્ઞિક.
- ૬ જટાશંકર મણિશંકર પંડ્યા.

(૨) સ્વતંત્ર ધંધો કરનારા વકીલાત

- ૧ નયનસુખલાલ હરિલાલ પંડ્યા, સોલિસિટર.
- ૨ રંજિતલાલ હરિલાલ પંડ્યા, આર-એટ-લો.
- ૩ ચન્દ્રપ્રસાદ મોતીભાઈ પંડ્યા.
- ૪ જયંતિલાલ દેવશંકર યાજ્ઞિક.
- ૫ ચન્દ્રશંકર નર્મદાશંકર પંડ્યા.
- ૬ ઇન્દ્રશંકર જટાશંકર પંડ્યા.

વેધક

- ૧ આણંદલાલ વિશ્વેશ્વર યાજ્ઞિક.
- ૨ નારણભાઈ બળવંતરામ દવ.

વેપાર

- ૧ ઝવેરભાઈ મણિભાઈ પંડ્યા.
- ૨ ગમનલાલ મગનલાલ પંડ્યા.
- ૩ કનુભાઈ અચાભાઈ દેસાઈ.
- ૪ નરહરિરામ માધવરામ ત્રિપાઠી.
- ૫ રમણીયરામ ગોવર્ધનરામ ત્રિપાઠી.

(૩) નોકરી કરનારા

પેન્શનર

- ૧ ધ્રુવરલાલ ઉમિયારામ યાજ્ઞિક,
- ૨ છગનલાલ હરિલાલ પંડ્યા,
- ૩ મગનલાલ લક્ષ્મીશંકર બહેરા.

શિક્ષક

- ૧ દિવ્યપ્રસાદ મોતીભાઈ પંડ્યા,
- ૨ નિર્મળશંકર ઉમિયાશંકર પંડ્યા,
- ૩ પોપટલાલ જવેરીશંકર યાજ્ઞિક,
- ૪ કાન્તિલાલ છગનલાલ પંડ્યા,
- ૫ મૂળશંકર માણેકલાલ યાજ્ઞિક,
- ૬ રમણલાલ કનેયાલાલ યાજ્ઞિક,
- ૭ ગંગેન્દ્રશંકર જટાશંકર પંડ્યા,
- ૮ વીરેન્દ્રશંકર જટાશંકર પંડ્યા.

બ્રિટિશ રાજ્યની નોકરી

- ૧ ભાનુશંકર હરિશંકર યાજ્ઞિક,
- ૨ રણુછોડજી આણંદજી પંડ્યા,
- ૩ પોપટલાલ જવેરીશંકર યાજ્ઞિક,
- ૪ પ્રાણુલાલ યુલાખીરામ બની,
- ૫ સુન્દરરામ દોલતરામ દત્ત.

દેશી રાજ્યની નોકરી

- ૧ ધર્મસુખરામ તનસુખરામ,
- ૨ મૂળશંકર માણેકલાલ યાજ્ઞિક,
- ૩ રતિપતિરામ ઉધમરામ પંડ્યા,
- ૪ રમણલાલ કનેયાલાલ યાજ્ઞિક,
- ૫ વીરેન્દ્રશંકર જટાશંકર પંડ્યા.

રેલવે નોકરી

- ૧ અક્ષરશંકર હરિશંકર યાજ્ઞિક,
- ૨ હરિહરશંકર અક્ષરશંકર યાજ્ઞિક,
- ૩ ઉલ્લાસરામ ઉધમરામ પંડ્યા,
- ૪ ચન્દ્રસુખરામ ઉલ્લાસરામ પંડ્યા,
- ૫ શિવલાલ ઉત્તમરામ યાજ્ઞિક,
- ૬ જ્યોતિલાસ ઉધમરામ પંડ્યા,
- ૭ સુરેન્દ્રશંકર જટાશંકર,

મ્યુનિસિપાલિટીની નોકરી

- ૧ જગવશંકર હીરાશંકર ત્રિપાઠી,
- ૨ વીરમણિલાલ અમૃતલાલ યાજ્ઞિક,
- ૩ તારાલાલ ભાઈલાલ ત્રિવેદી.

ખાનગી નોકરી

- ૧ મોતીશંકર હરિશંકર યાજ્ઞિક,
- ૨ મંજુલાલ ધ્રુવરલાલ યાજ્ઞિક,

- ૩ ચીમનલાલ હરિલાલ પંડ્યા,
- ૪ દિવ્યપ્રસાદ મોતીભાઈ પંડ્યા,
- ૫ સન્સુખભાઈ જવેરભાઈ પંડ્યા,
- ૬ પરમસુખલાલ જવેરભાઈ પંડ્યા,
- ૭ પુરુષોત્તમ અચાભાઈ દેસાઈ,
- ૮ નિર્મળશંકર ઉમિયાશંકર પંડ્યા,
- ૯ કાન્તિલાલ છગનલાલ પંડ્યા,
- ૧૦ રતિલાલ યુનીલાલ યાજ્ઞિક,
- ૧૧ સવાઈલાલ યુનીલાલ યાજ્ઞિક,
- ૧૨ અતિસુખલાલ યુનીલાલ યાજ્ઞિક,
- ૧૩ ભૂપતિશંકર માણેકલાલ યાજ્ઞિક,
- ૧૪ અંબાલાલ યુલાખીરામ યાજ્ઞિક,
- ૧૫ ધનશંકર હીરાશંકર ત્રિપાઠી,
- ૧૬ ગંગેન્દ્રશંકર જટાશંકર પંડ્યા.

- ૬ કુટુંબો શેર, બેંકડીપોંજિત વગેરેવાળાં,
- ૨૧ કુટુંબો ઓછી વધતી જમીન વાળાં.

માસિક પગાર રૂ. ૫૦૦ થી વધારે હોય તે

- ૧ સન્સુખલાલ જવેરભાઈ પંડ્યા,
- ૨ કાન્તિલાલ છગનલાલ પંડ્યા.

માસિક પગાર રૂ. ૧૦૦ થી વધારે
રૂ. ૫૦૦ સુધી હોય તે

- ૧ અક્ષરશંકર હરિશંકર યાજ્ઞિક,
- ૨ ભાનુશંકર હરિશંકર યાજ્ઞિક,
- ૩ મંજુલાલ ધ્રુવરલાલ યાજ્ઞિક,
- ૪ ઉલ્લાસરામ ઉધમરામ પંડ્યા,
- ૫ પોપટલાલ જવેરીશંકર યાજ્ઞિક,
- ૬ રતિલાલ યુનીલાલ યાજ્ઞિક,
- ૭ સવાઈલાલ યુનીલાલ યાજ્ઞિક,
- ૮ અતિસુખલાલ યુનીલાલ યાજ્ઞિક,
- ૯ શિવલાલ ઉત્તમરામ યાજ્ઞિક,
- ૧૦ અંબાલાલ યુલાખીરામ બની,
- ૧૧ રમણલાલ કનેયાલાલ યાજ્ઞિક,
- ૧૨ ધર્મસુખરામ તનસુખરામ ત્રિપાઠી.

માસિક પગાર રૂ. ૫૦ થી વધારે
રૂ. ૧૦૦ સુધી હોય તે

- ૧ હરિહરશંકર અક્ષરશંકર યાજ્ઞિક,
- ૨ ચન્દ્રસુખરામ ઉલ્લાસરામ પંડ્યા,
- ૩ રણુછોડજી આણંદજી પંડ્યા,
- ૪ દિવ્યપ્રસાદ મોતીભાઈ પંડ્યા.

- ૫ પુરુષોત્તમ અચાભાઈ દેસાઈ.
- ૬ મૂળશંકર માણેકલાલ યાજ્ઞિક.
- ૭ ભૂપતિશંકર માણેકલાલ યાજ્ઞિક.
- ૮ પ્રાણીલાલ યુલાખીરામ ભની.
- ૯ છબીલારામ ઉદયમરામ પંડ્યા.
- ૧૦ રતિપતિરામ ઉદયમરામ પંડ્યા.
- ૧૧ ધનશંકર હીરાશંકર ત્રિપાઠી.
- ૧૨ સુરેન્દ્રશંકર જટાશંકર પંડ્યા.
- ૧૩ ગજેન્દ્રશંકર જટાશંકર પંડ્યા.
- ૧૪ વીરેન્દ્રશંકર જટાશંકર પંડ્યા.

માસિક પગાર રૂ. ૫૦ સુધીના હોય તે

- ૧ વીરમણિલાલ અમૃતલાલ યાજ્ઞિક.
- ૨ નિર્મળશંકર ઉમિયાશંકર પંડ્યા.
- ૩ તારાલાલ બાઈલાલ ત્રિવેદી.
- ૪ સુન્દરરામ દોલતરામ દવે.
- ૫ જડાવશંકર હીરાશંકર ત્રિપાઠી.

પરિશિષ્ટ નં. ૫

આપણા જ્ઞાતિજનોની સાહિત્યસેવા

૧ ઝવેરીલાલ ઉમિયાશંકર યાજ્ઞિક—

- (૧) મનુસ્મૃતિનું ભાષાન્તર.
- (૨) અભિજ્ઞાન શકુંતલાનું ભાષાન્તર.
- (૩) અંગ્રેજી-ગુજરાતી શબ્દકોષ.
- (૪) The Life of Gaurishankar Oza.

૨ મનઃસુખરામ મૂર્યરામ ત્રિપાઠી—

- (૧) અસ્તોદય અને સ્વાશ્રય.
- (૨) ઉત્તર જ્યકુમારીવિજય નાટક.
- (૩) વેદાન્તવિચાર.
- (૪) સુસ ગોકુળજી આલા.
- (૫) હરગોવિન્દાસ બાળમુકુન્દદાસનું ચરિત્ર.
- (૬) ફોર્સ ચરિત્ર.
- (૭) કરસનદાસ મૂળજી અને તત્સંબંધમાં વિચાર.
- (૮) વિપતિ વિષે નિબંધ.
- (૯) મનુસ્મૃતિ અને દેશી રાજ્યો.
- (૧૦) મણિરત્નમાલા.
- (૧૧) વાર્તિક.
- (૧૨) અપરોક્ષાનુભૂતિ (સમશ્લોકી ભાષાન્તર)
- (૧૩) ભગવદ્ગીતાનું શાંકરભાષ્યસમેત પ્રત્યયાન્તર.
- (૧૪) રામાયણનું પ્રત્યાયાન્તર.
- (૧૫) Sketch of Vedanta Philosophy.

૩ હીરાલાલ ઉમિયાશંકર યાજ્ઞિક—

ગોદારિમથના “ દ્રાવેશ્વર ” નું ભાષાન્તર.

૪ ગોવર્ધનરામ માધવરામ ત્રિપાઠી—

- (૧) સરસ્વતીચન્દ્ર (ચાર ભાગ)
- (૨) સ્નહમુદ્રા.
- (૩) લીલાવતી જીવનકલા.
- (૪) દયારામનો અક્ષરદેહ.
- (૫) સાક્ષરજીવન.
- (૬) Classical Poets of Gujerat.
- (૭) Law of Converts.
- (૮) ક્ષેમરાજ અને સાધ્વી નાટક.
- (૯) એશીયાની પ્રજાઓનાં શાક્ષણિક દૃષ્ટાંત.

દોલતરામ કૃપારામ પંડ્યા —

- (૧) કુસુમાવલી.
- (૨) ઇન્દ્રજીત વધકાવ્ય.
- (૩) સુમનજીવ.
- (૪) અમરસત્ર.

કૃષ્ણશંકર હીરાશંકર પંડ્યા—

મૅકનોટનના સુવિચારો.

છગનલાલ હરિલાલ પંડ્યા—

- (૧) કાદંબરીનું ભાષાન્તર.
- (૨) અપૂર્વ લગ્ન.
- (૩) મનોરંજક વાર્તાઓ.
- (૪) ક્રાઇસ્ટનું અનુકરણ.

શિવલાલ ઉત્તમરામ યાજ્ઞિક—

- (૧) કમલાના પત્રો. (ભાષાન્તર)
- (૨) જ્યોતિર્વિલાસ. (ભાષાન્તર)

અંબાલાલ યુલાખીરામ ભની—

- (૧) હરિવંશ (બે પર્વ) નું ભાષાન્તર.
- (૨) ભોજ-કાલિદાસ (સંયોજન અને વિવરણ)
- (૩) પ્રેમાનન્દ-ચરિત્ર અને સુભદ્રાહરણ.
- (૪) સિદ્ધાસન ગત્રીશી (સંશોધન)
- (૫) હિતોપદેશ (સત્રીક ભાષાન્તર)
- (૬) અપ્પો ભકત અને તેની કવિતા.
- (૭) નાકર-ચરિત્ર.
- (૮) હરિલીલા-પ્રોડશકલા (સંશોધન)
- (૯) દશમ સ્કંધ (ભાગવત)
- (૧૦) નાગરોનું વિશિષ્ટત્વ અને શ્રેષ્ઠત્વ, (એક ઐતિહાસિક દૃષ્ટિ)

અહેચરલાલ નરવરજી ત્રિવેદી—

પુત્રધર્મ વિષે નિબન્ધ.

ચન્દ્રશંકર નર્મદાશંકર પંડ્યા—

- (૧) ગુરુદત્ત વિદ્યાર્થીનું ચરિત્ર. અને તેમના લેખો.
- (૨) રત્નેશંકર.
- (૩) પાંચ પ્રેમકથા.

સ્વ. સૌ. વસન્તભા ચન્દ્રશંકર પંડ્યા—

નિર્ગુણલક્ષ્મી અને સદ્ગુણલક્ષ્મી તથા બીજા લેખો.

કાન્તિલાલ જગનલાલ પંડ્યા—

શ્રીયુત ગોવર્ધનરામ.

મૃણાલશંકર માણિકલાલ યાજ્ઞિક—

- (૧) સત્ય ધર્મપ્રકાશ.
- (૨) વિષ્ણુપુરાણકથા.
- (૩) તુલનાત્મક ધર્મવિચાર.

વનશંકર હીરાશંકર ત્રિપાઠી—

- (૧) વાર્તાવૃક્ષ.
- (૨) ચોખ્ખરવાલી (ભાગ બે)
- (૩) અલકાકેશીરી.
- (૪) રૂપગુપ્ત વહાણ.
- (૫) સતરમી સંદીપ્ત ક્રાન્તિ (ભાગ ૧)
- (૬) પ્રબોધકુમાર.
- (૭) દિવ્ય ભૂમાતિ.
- (૮) અનુપમ ઉષા.
- (૯) સ્વદેશ.
- (૧૦) સુમનસંચય.

રતિપતિરામ ઉદયરામ પંડ્યા—

- (૧) રતનાવલી (ભાષા-તર)
- (૨) સંક્ષિપ્ત મહાભારત.
- (૩) વિજયધ્વજ (ભાષા-તર)

ગ. વિમળાગૌરી મગનલાલ પંડ્યા—

- (૧) પાકશાસ્ત્ર.
- (૨) નવમહા વિધિ.

દા. ગમનલાલ મગનલાલ પંડ્યા—

પ્રેમવેલી પત્રા.

પ ભગવંતરામના શંખેશ્વર મહાદેવ
(ધર્મશાળા સાથે)

૬ નારાયણ સરોવરના આરા ઉપરનું હનુમાનનું
દહેરું (વાડી સાથે)

૭ રાધવજી રૂદ્રજીના ગોપનાથ મહાદેવ,
કુંભનાથમાં.

૮ કામનાથ મહાદેવ

૯ વેદનાથ મહાદેવ (ધર્મશાળા સાથે)

૧૦ કૃપાદત્તા મહાદેવ કુખેરેશ્વર

૧૧ પ્રજ્ઞશંકરના મહાદેવ (ધર્મશાળા સાથે)

૧૨ સન્નિપ્રસાદના રાંકડેશ્વર મહાદેવ (ધર્મ
શાળા સાથે)

૧૩ અંબા માતાનું મંદિર (ધર્મશાળા સાથે)

૧૪ શ્રીનાથજીનું મંદિર (માધવાશ્રમ અને
મકાનો સાથે)

૧૫ હાટકેશ્વર મહાદેવ (ધર્મશાળા સાથે)

૧૬ કેદારેશ્વર મહાદેવ (ધર્મશાળા સાથે)

૧૭ જોડીયાર માતા આગળ મુનિમહારાજના
ભૂમિદાહવાળા સ્થળના મહાદેવ

સાર્વાજનિક સંસ્થાઓ

૧ કીરપારામ હોલ (નેટિવ જનરલ લાઇબ્રેરી)

૨ જમિયતરામની સંસ્કૃત પાઠશાળા, (હાટકેશ્વર
મહાદેવ)

૩ શ્રીવલ્લભ-સદાનત (મકાનસાથે, પીપળાપોળ સામે)

૪ ગ્રાહીલક્ષ્મી પુસ્તકશાળા (ઉમેદકુમારી કથાશાળા
અને સીતા ઠાવર સાથે)

૫ વેદકશાળા (ઉપલી પુસ્તકશાળાની આજુબાં)

૬ લલિતા-વર્નિતા-શ્રમ, અને વિષ્ણુલક્ષ્મી કથાશાળા
છાત્ર-વૃત્તિઓ

૧ ઝવેરીશંકર મયાશંકર ઇનામ (હાઇસ્કુલના
નાગર વિદ્યાર્થીને)

૨ શ્રીવલ્લભ-સ્મારક (પહેલાં માસિક ૧૦ એક નાગર
વિદ્યાર્થીને આપાતી હતી, હવે ઇનામ અપાય છે)

૩ હરિલાલ પંડ્યા સ્મારક, (શુભરાત કૉલેજ અમ-
દાવાદમાં બી. એ. ના નાગર અભ્યાસીને
માસિક રૂ. ૮)

૪ ભગવતપ્રસાદ-ઇનામ (હાઇસ્કુલના નાગર વિદ્યા-
ર્થીને રૂ. ૧૪ અને કન્યાશાળાની વિદ્યાર્થીની ને
રૂ. ૭ ના ઇનામ)

૫ ગોવર્ધનરામ-સ્મારક (શુભરાત કૉલેજ અમદા-
વાદમાં નાગર વિદ્યાર્થીને માસિક રૂ. ૮) નડીયાદ
હાઇસ્કુલના નાગર વિદ્યાર્થીને રૂ. ૫ માસિક

૬ વિષ્ણુલક્ષ્મી-સ્મારક (કન્યાશાળાની નાગર વિદ્યા-
ર્થીની ને માસિક રૂ. ૩)

૭ માધવલાલ-સ્મારક, (બે નાગર વિદ્યાર્થીઓને
રૂ. ૧૬ માસિક)

પરિશિષ્ટ નં. ૬

દેવાલયો

- ૧-૨-૩ રતન તળાવ ઉપરનાં ત્રણ મહાદેવનાં દહેરું
૪ કેશવજીના કાશીવિશ્વનાથ મહાદેવ, (ધર્મ-
શાળા તથા વાડી સાથે)

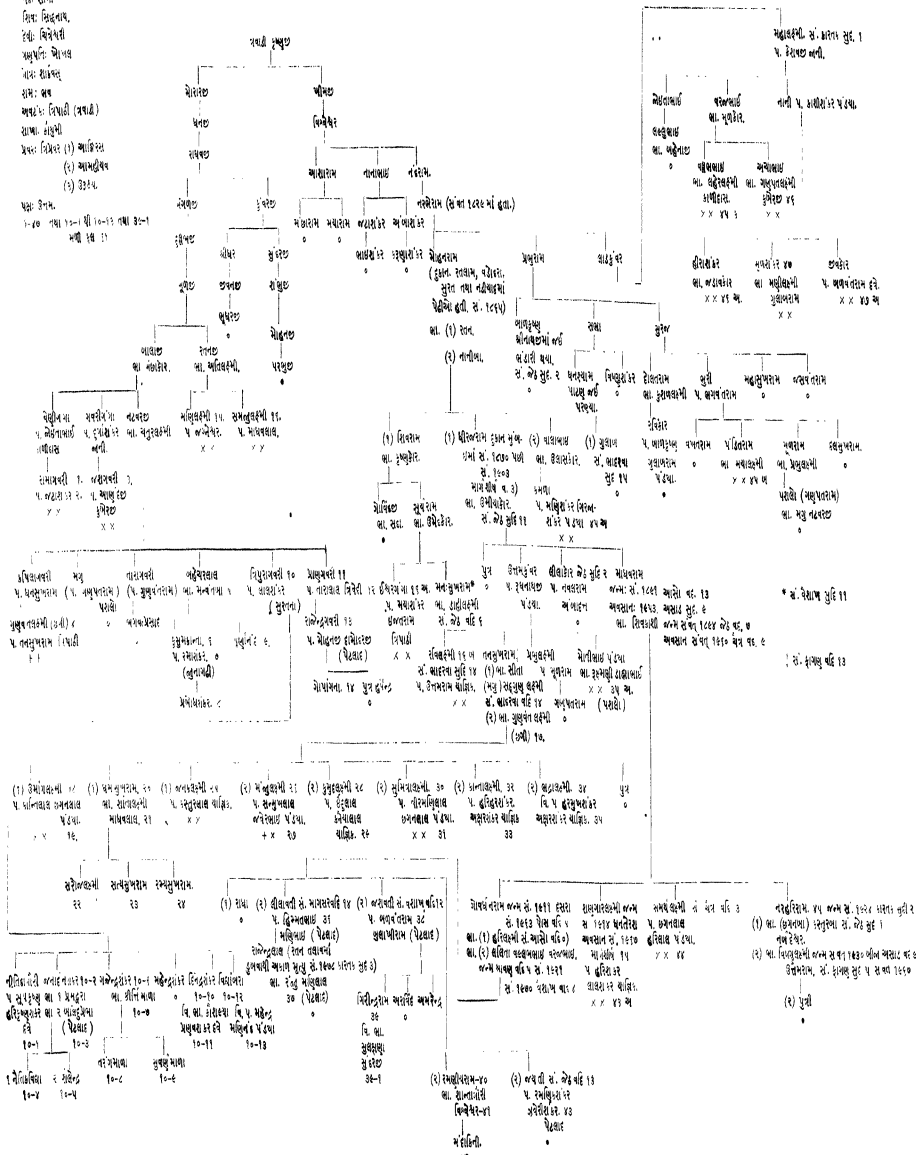
હરિપદસ્થ ગંઠ માતૃશ્રી શિવકાશી ગુલાબરામ
(પતિ માધવરામ ત્રિપાઠી.)

જન્મ-સંવત્ ૧૮૯૪ ના ગ્રેહ વદ ૭
તા. ૧૪ મી જુન સને ૧૮૩૮ ને ગુરુવાર.

અવસાન-સંવત્ ૧૯૬૦ ના ચૈત્ર વદ ૯
તા. ૯ મી એપ્રિલ સને ૧૯૦૪ ને શનિવાર.

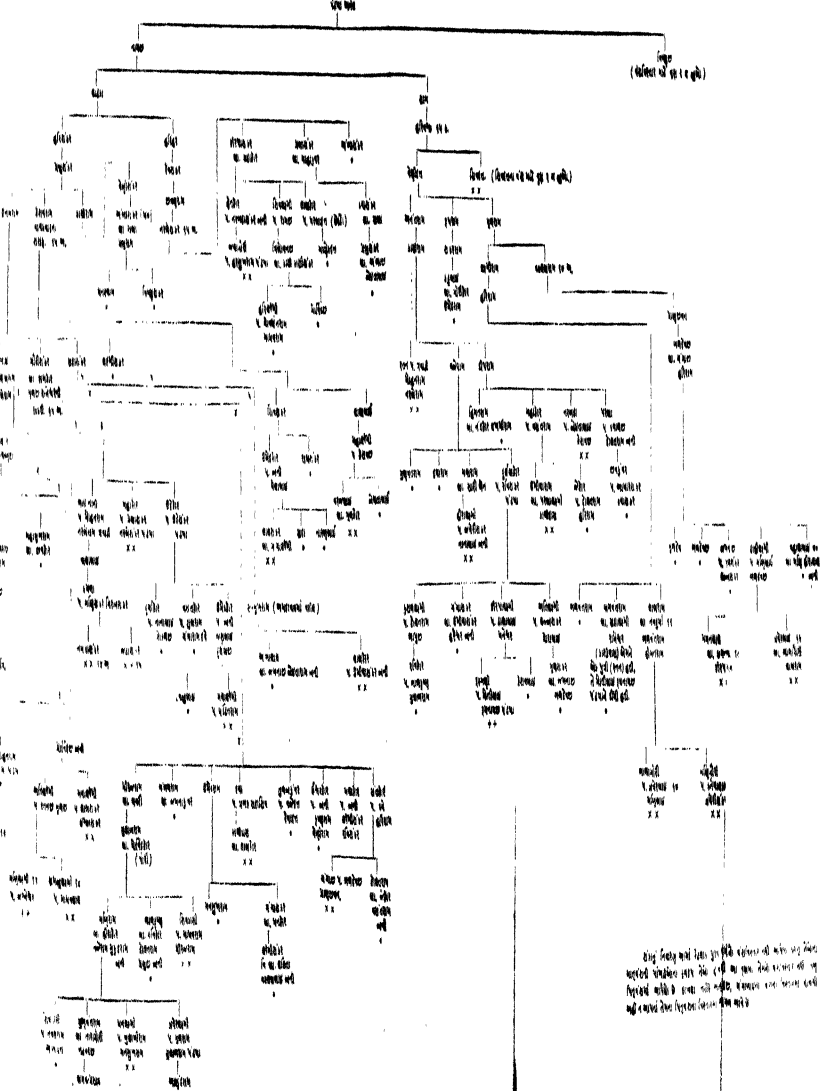
५५: ३१५.
 १-४० १५५ १२-१ ५५ १०-१३ १५५ ३२-१
 ५५ ३१ ११

पृष्ठ २

१. वंश
 २. नाम
 ३. पद
 ४. उपाधि
 ५. उपाधि
 ६. उपाधि
 ७. उपाधि
 ८. उपाधि
 ९. उपाधि
 १०. उपाधि

१००

१. वंश
 २. नाम
 ३. पद
 ४. उपाधि
 ५. उपाधि
 ६. उपाधि
 ७. उपाधि
 ८. उपाधि
 ९. उपाधि
 १०. उपाधि

१३

१३

१३

१३

१३

१३

१३

१३

१३

१३

१३

१३

१३

१३

१३

१३

१३

१३

१३

१३

१३

१३

१३

१३

१३

१३

१३

१३

१३

१३

१३

१३

१३

१३

१३

१३

१३

१३

१३

१३

१३

१३

१३

१३

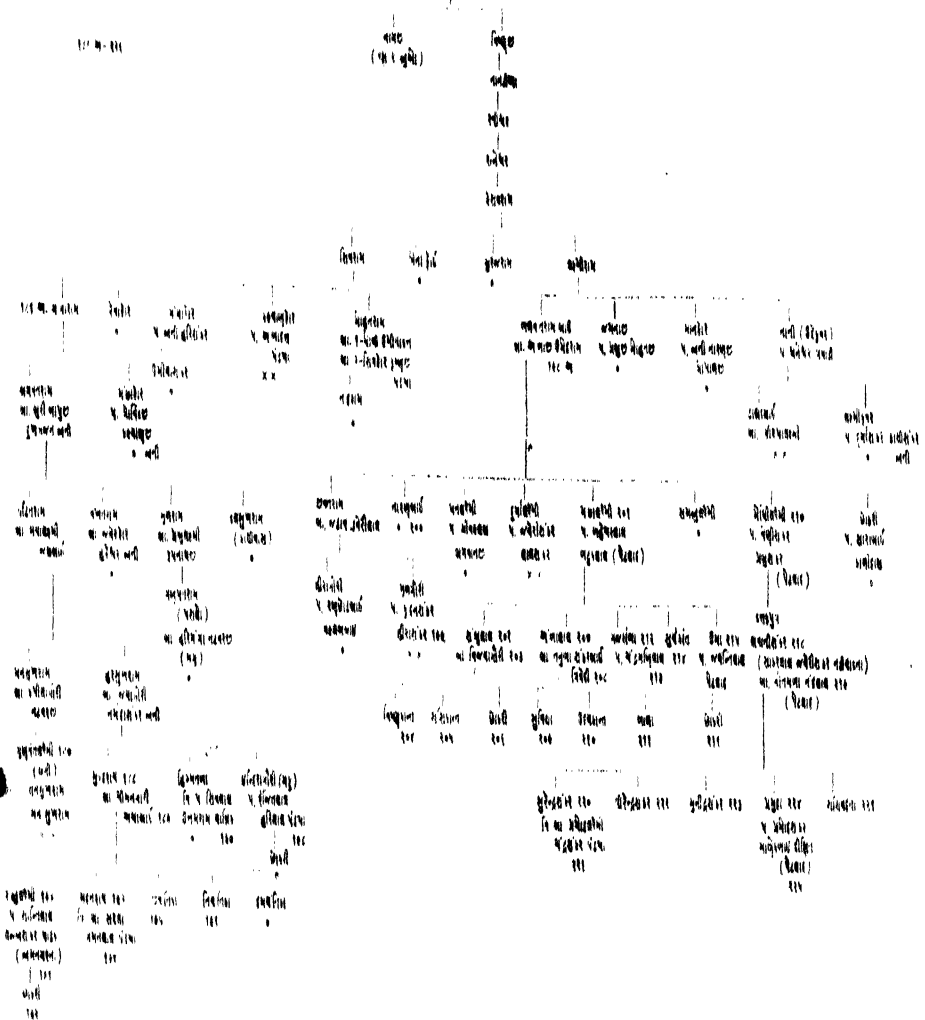
१३

१३

१३

420

ବାବଦ
 (୩୫ ଟଙ୍କା)

1. 1945 (1945) 1945 1945 1945 1945
 2. 1945 (1945) 1945 1945 1945 1945
 3. 1945 (1945) 1945 1945 1945 1945
 4. 1945 (1945) 1945 1945 1945 1945

5. 1945 (1945) 1945 1945 1945 1945
 6. 1945 (1945) 1945 1945 1945 1945
 7. 1945 (1945) 1945 1945 1945 1945
 8. 1945 (1945) 1945 1945 1945 1945

1945
 1945

9. 1945 (1945) 1945 1945 1945 1945
 10. 1945 (1945) 1945 1945 1945 1945
 11. 1945 (1945) 1945 1945 1945 1945
 12. 1945 (1945) 1945 1945 1945 1945

(1) 1945 (1945) 1945 1945 1945
 1945 (1945) 1945 1945 1945 1945

1945 1945 1945
 1945 1945 1945

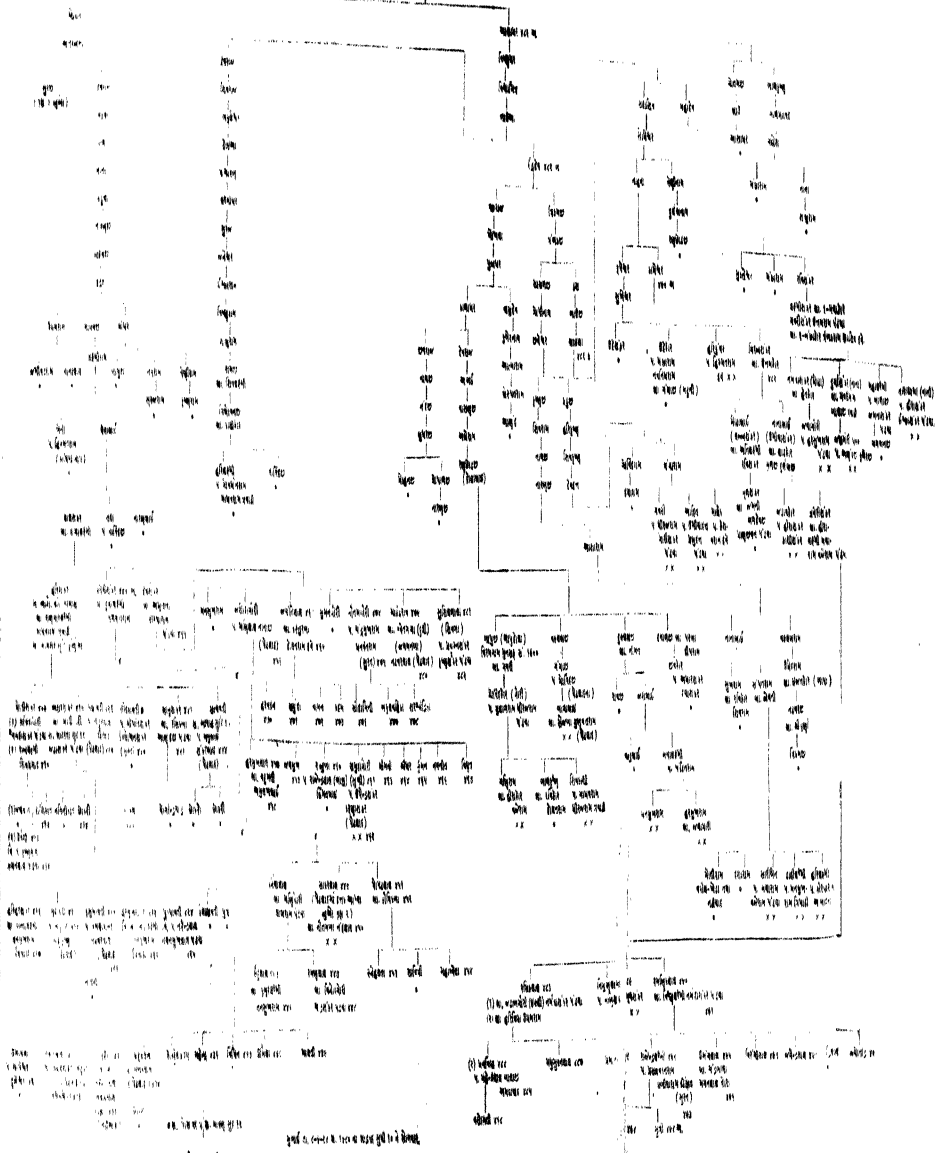
13. 1945 (1945) 1945 1945 1945 1945
 14. 1945 (1945) 1945 1945 1945 1945
 15. 1945 (1945) 1945 1945 1945 1945
 16. 1945 (1945) 1945 1945 1945 1945
 17. 1945 (1945) 1945 1945 1945 1945
 18. 1945 (1945) 1945 1945 1945 1945
 19. 1945 (1945) 1945 1945 1945 1945
 20. 1945 (1945) 1945 1945 1945 1945

21. 1945 (1945) 1945 1945 1945 1945
 22. 1945 (1945) 1945 1945 1945 1945
 23. 1945 (1945) 1945 1945 1945 1945
 24. 1945 (1945) 1945 1945 1945 1945
 25. 1945 (1945) 1945 1945 1945 1945
 26. 1945 (1945) 1945 1945 1945 1945
 27. 1945 (1945) 1945 1945 1945 1945
 28. 1945 (1945) 1945 1945 1945 1945
 29. 1945 (1945) 1945 1945 1945 1945
 30. 1945 (1945) 1945 1945 1945 1945

31. 1945 (1945) 1945 1945 1945 1945
 32. 1945 (1945) 1945 1945 1945 1945
 33. 1945 (1945) 1945 1945 1945 1945
 34. 1945 (1945) 1945 1945 1945 1945

1945 (1945) 1945 1945 1945 1945
 1945 (1945) 1945 1945 1945 1945

महाराष्ट्र

पुनर्वि. १०. ११. १९४१ म. १०. ११. १९४१ म. १०. ११. १९४१ म.

94 3

[illegible]

Ministry of Education, Government of India

Department of Higher Education

Department of Technical Education

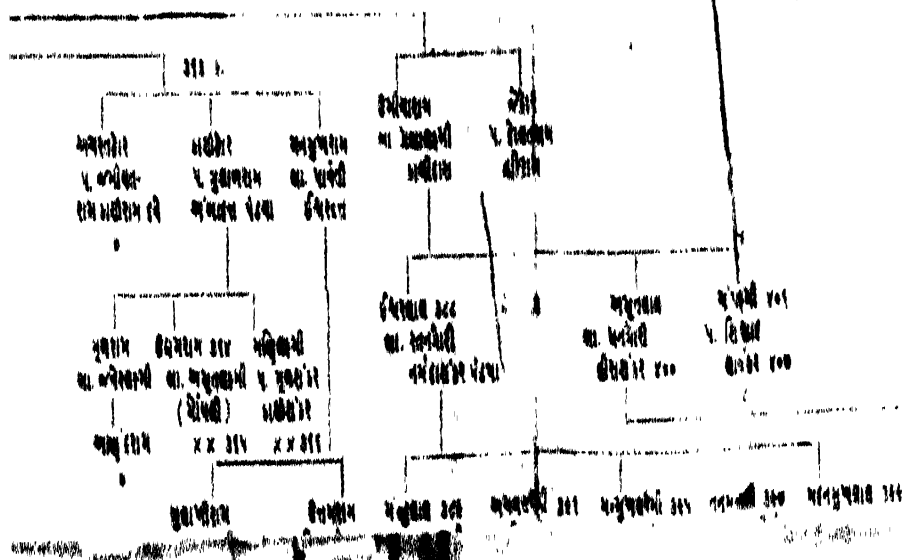
Department of Vocational Education

Office of the Secretary

Office of the Joint Secretary

Administrative and Technical Sections

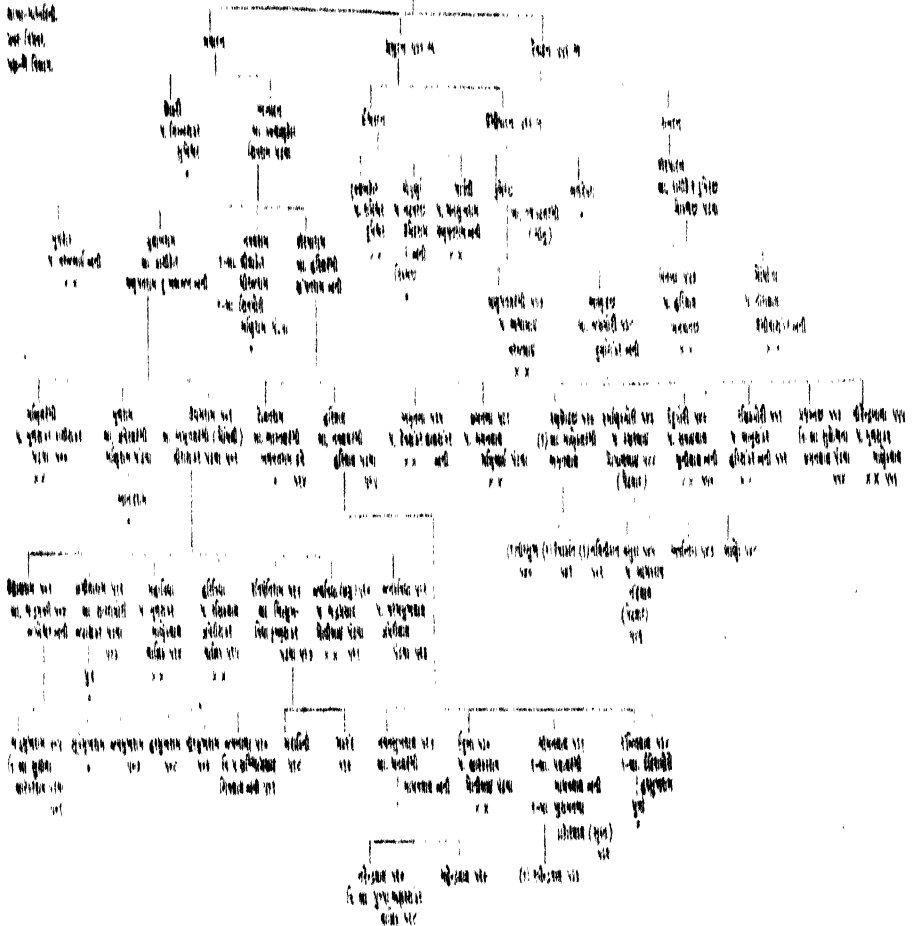
১১
 ১১
 ১১

[illegible]

●

ਅੰਕ-੧ (ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸ਼ਾਂਤੀ ਦਿਨ)

ਮੁਕਾਬਲਾ ੨੦-੧੦-੧੯ ਅੰਕ ੧੪੨੦ ਆਮਰੀ ਵੀ ਤੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ

44-38861-1

(3) কর্মসম্পন্ন
৬ জন
অন্যভাবে মারা গেল ১৫৭
ক্ষয়

मुम्बई दि. १४-११-२४ मंगल १०/८१ मल्लिकार्जुन वडी अ ने मुम्बई.

વૃક્ષ ૬

વંદે જગદેવ

શિવ

દેવી

અભુપતિ

ગોત્ર-ચૌદાસુખ

શર્મ-શર્મ

અવટક-દ્વિવેદી (દેવે)

શાખા-સામ્યાયની

પ્રવર-વસિષ્ઠ (અથવા વસિષ્ઠેક પ્રવર)

પક્ષ-ધર્મ.

દેવે કરસુરામ

અબેરામ

બા. માતકોર

લાબકોર

પ. કાળીદાસ

ત્રાંબકરામ દેવે

X X

કેશવરામ

જેકોર

પ. માહનરામ

અમનરામ દેવે

X X

હીમતરામ

બા. હરિકોર

સુખેશ્વર ભત્રીની દીકરી

બળવંતરામ મ. તિ. આસો શુ. ૧૨

બા. છવકોર મશીશંકર પંડયા.

અગવંતરામ (મુંગો)

માવકરામ

દાલતરામ

બા. નમદાલદમી

(મટ્ટ) લાલશંકર

છંચારાંકર પંડયા ૫૬૬

નવદુર્ગા ૫૮૦

પ. લાલરામ

હરિરામ પંડયા

X X

આરતલદમી ૫૮૧

પ. દાલતરામ કીરખારામ પંડયા

સુવંતરામ ૫૭૦

બા. (૧) જશબોરી

ખુલાખીરામ બની

(૨) મુમનલદમી

જિહ્વારીલાલ બની ૫૭૧

કરનુરબા ૫૭૩

પ. જયતીલાલ

દેવરાંકર યાજ્ઞિક

X X ૫૭૪

ગજેન્દ્રબા

પ. ગમનલાલ

મગનલાલ પંડયા

X X ૫૭૫

સુમનબા ૫૭૬

પ. મંજુલાલ

દેશીલાલ યાજ્ઞિક ૫૭૭

પ્રવીણા ૫૭૮

તિ. પ. ભૂપતિશંકર

મલુકલાલ યાજ્ઞિક ૫૭૯

(૧) હરસુખબોરી

(૨) આનંદકરામ

૫૭૨

મુંબાઈ તા. ૨૯-૧૧-૨૪ સંવત્ ૧૯૮૧ માગશર સુદ ૩ ને શનિવાર.

ਪ੍ਰਤਿ,

सिद्ध-५५

ਦੇਵੀ-ਸ਼ਿਮਾਂ ੪।

आसुपति-व्यङ्ग्यं नृद्वयम्

अ.प्र.-सौ.सू.अ.प्र.

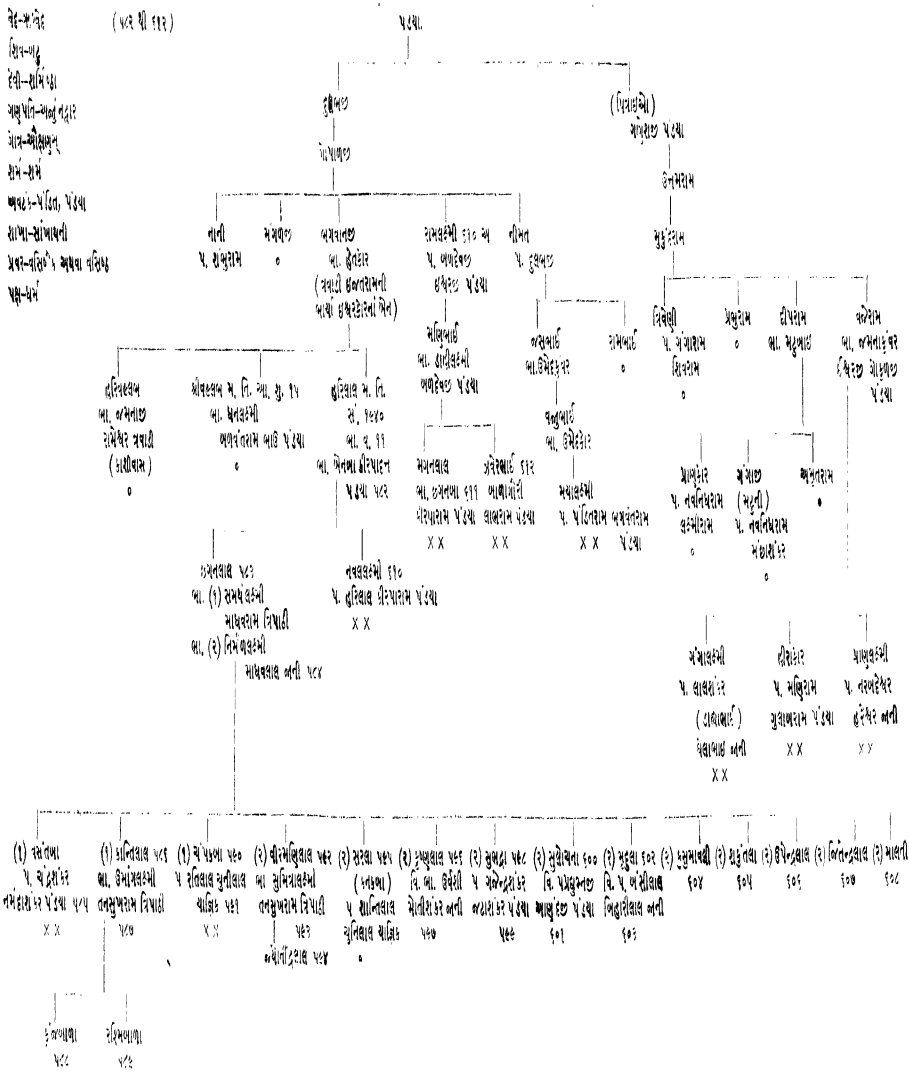
33-33

ਅਵਤਾਰ-ਪੰਡਿਤ, ਪੰਡਤਾ

शाखा-सांज्यायनी

प्रवर-वसिष्ठः अथवा वसिष्ठः

पक्ष-धर्म

મુજાબ તા. ૧૯-૧૧-૨૪ સંવત ૧૯૮૧ અર્થિક વદ ૮ ને અનુવાર.

पृष्ठ ८

वेद-साम

शिव-मंदार

देवी-नमस्कृती

समर्पण-शुभ

शिव-मंदार

शिव-मंदार

शिव-मंदार (नमस्कृती)

शिव-मंदार

शिव-मंदार १-नमस्कृती २-नमस्कृती

३-नमस्कृती

शिव-मंदार

(११३ वी ११९)

शिव-मंदार

शिव-मंदार

शिव-मंदार

शिव-मंदार

शिव-मंदार

शिव-मंदार

शिव-मंदार

शिव-मंदार

शिव-मंदार

शिव-मंदार

शिव-मंदार

शिव-मंदार

शिव-मंदार

शिव-मंदार

शिव-मंदार

शिव-मंदार

शिव-मंदार

शिव-मंदार

शिव-मंदार

शिव-मंदार

शिव-मंदार

शिव-मंदार

शिव-मंदार

शिव-मंदार

शिव-मंदार

शिव-मंदार

शिव-मंदार

शिव-मंदार

शिव-मंदार

शिव-मंदार

शिव-मंदार

शिव-मंदार

शिव-मंदार

शिव-मंदार

शिव-मंदार

मुद्रांक ता. २२-११-२४ सं. १०८९ आर्थिक व. ११ ने शिव-मंदार.

વૃક્ષ ૧૧

જેદ-સામ (૧૪૦ થી ૧૬૨)

શિવ-મહાર

ટેલી-કમળી

ગુણ-પતિ-સુર

ગોત્ર-મોહિનિ

રામ-ગુપ્ત

બાપુ-વિદ્યેશી (ગણી)

ગામ-ગોવિંદી

પ્રથમ-વિદ્યાર ૧-૧૬૨

૨-મંગલગુ

૩-ગોવિંદન

ધર્મ-સામ

ગણી મુરબામ

મોતીરામ

(કાશીનિવાસ)

બા. બેનકેર

શિવરામ

કંઠરામ

બા. ઠેકેર

રેવાસી કર

તે પાંડવા ભગવાનગની

બા. બેનકેરની મેમ

મથાસી કર મ. ગિ. માહ ૧૮-૬

બા. ઠેકેરના તુરબામ

શિવરામ

ગોવિંદરામ

ગોવિંદરામ

ગોવિંદરામ

ગોવિંદરામ

ગોવિંદરામ

ગોવિંદરામ

ગોવિંદરામ

ગોવિંદરામ

ગોવિંદરામ

ગોવિંદરામ

ગોવિંદરામ

ગોવિંદરામ

ગોવિંદરામ

ગોવિંદરામ

ગોવિંદરામ

ગોવિંદરામ

ગોવિંદરામ

ગોવિંદરામ

ગોવિંદરામ

ગોવિંદરામ

ગોવિંદરામ

ગોવિંદરામ

ગોવિંદરામ

ગોવિંદરામ

ગોવિંદરામ

ગોવિંદરામ

ગોવિંદરામ

ગોવિંદરામ

ગોવિંદરામ

ગોવિંદરામ

ગોવિંદરામ

ગોવિંદરામ

ધર્મ-સામ

ધર્મ-સામ

ધર્મ-સામ

ધર્મ-સામ

ધર્મ-સામ

ધર્મ-સામ

ધર્મ-સામ

ધર્મ-સામ

ધર્મ-સામ

ધર્મ-સામ

ધર્મ-સામ

ધર્મ-સામ

ધર્મ-સામ

ધર્મ-સામ

ધર્મ-સામ

ધર્મ-સામ

ધર્મ-સામ

ધર્મ-સામ

ધર્મ-સામ

ધર્મ-સામ

ધર્મ-સામ

ધર્મ-સામ

ધર્મ-સામ

ધર્મ-સામ

ધર્મ-સામ

ધર્મ-સામ

ધર્મ-સામ

ધર્મ-સામ

ધર્મ-સામ

ધર્મ-સામ

ધર્મ-સામ

ધર્મ-સામ

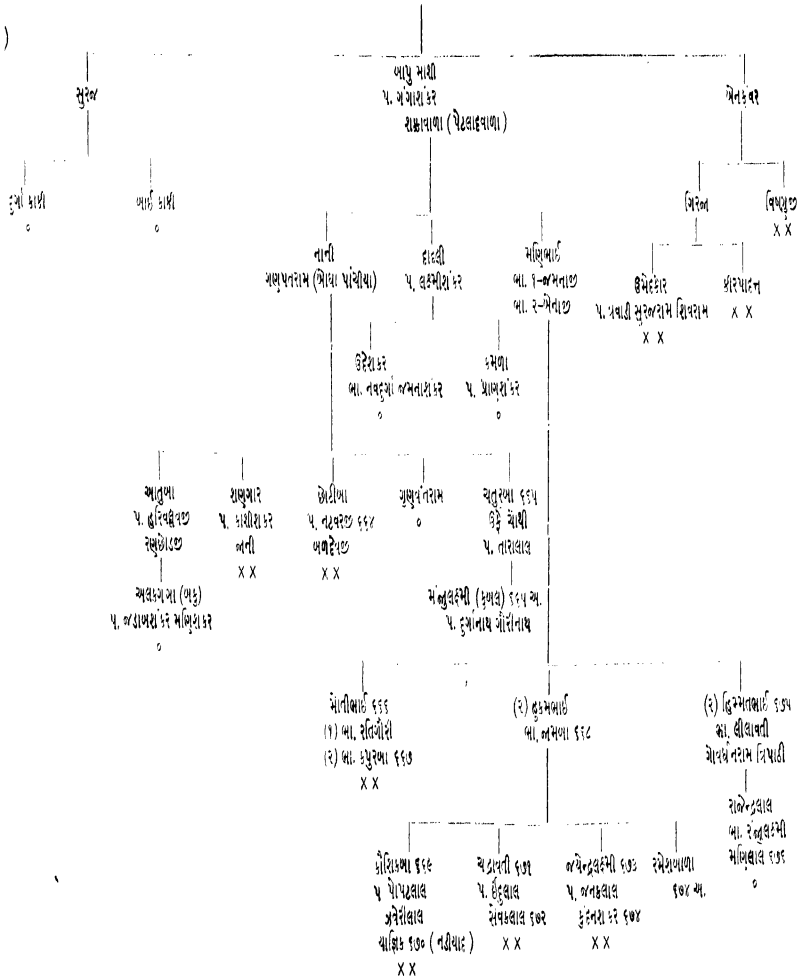
ધર્મ-સામ

ધર્મ-સામ

ધર્મ-સામ

મુળાઈ તા. ૧૪-૪-૨૫ મેનુ ૧૯૮૧ થેત્ર વદ ૩ ને મંગળવાર.

(६९४ श्री ६७६)

मुं'गा' ता. १३-४-२५, सं'त १८८१ यैत्र वद ५ ते सोमवार.

સૂચીપત્ર

(જ્યાં આગળ * આવી નિશાની કરી છે તે વ્યક્તિઓ, વૃક્ષ છપાઈ ગયા પછીથી તે આ સૂચીપત્ર છપાઈ રહ્યા હરથ્યાન પરલોકવાસી થઈ છે. નડીયાદની સ્થાનિક વ્યક્તિઓનું વય, તા. ૨૮-૫-૧૯૨૫ ને દિને નોંધાયું છે, અને તે, તે દિન સુધીમાં પૂરાં થયેલાં વર્ષ કે માસ બતાવે છે. ઇતર ગામની વ્યક્તિઓનું વય બનતી ચોક્કસાઈ કરી આશરે લખવામાં આવ્યું છે.)

સ્થાનિક નંબર	નામ.	વંશ વૃક્ષ સંખ્યાક.	વય વર્ષ.	પ્રકીર્ણ માહિતી.
	અ			
૧	અક્ષય કુમાર મગનલાલ ઠોહારા	૨૮૭,૬૩૩	૧૧	વિદ્યાભ્યાસ
૨	અક્ષરશંકર હરિશંકર યાજ્ઞિક અચળલક્ષ્મી ઇશ્વરલાલ (પ. શિવ- શંકર ઉમેદરામ ત્રિવેદી-જૂનાગઢ) ,, ,, ,, ની પુત્રી (જ્યોત્સના)	૪૩ અ, ૬૫ અ, ૧૦૫ ૩૮૧ ૩૮૪	૪૭ ૨૬ ૨	બી. બી. સી. આઈ. રે. રે. શ. માસ્તર (નડીયાદમાં નામું કર્યું છે.)
૩	અભિપ્રસાદ પ્રાણુલાલ જાની	૩૭૮	૩	
૪	અતિસુખલાલ યુનીલાલ યાજ્ઞિક અનંતસુખ દલસુખરામ (પેટલાદ) અનંતા રમણિકશંકર (પેટલાદ)	૧૩૨, ૨૬૩ ૩૫૮ ૧૫૬	૨૮ ૩ ૩	બી. એ.; નોકરી (મિલમાં ઍસિ- સ્ટન્ટ મેનેજર, અમદાવાદ)
૫	અનિરુદ્ધ સુંદરરામ દેવ અનિલ મગનલાલ ઠોહારા	૫૭૨	૩	જૂવો દિવ્યકુમાર મગનલાલ ઠોહારા
૬	અમરકુમાર મગનલાલ ઠોહારા	૨૮૭		
૭	અમરેન્દ્રશંકર ચન્દ્રશંકર પંડ્યા અમીરબા યુનીલાલ (પ. રવિશંકર વલ્લભજી આચાર્ય-જૂનાગઢ)	૧૦૦ ૨૬૦	૪ ૩૪	વડોદરા સ્ત્રીસમાજનાં સેક્રેટરી.
૮	અમુલખગૌરી કૃષ્ણશંકર (પ. જાદવ- લાવ બુલાખીરામ જાની) અમુલખશંકર મણિશંકર (પેટલાદ)	૧૨૪, ૩૭૪, ૬૬૩ ૧૮૦	૩૭ ૪૫	બી. એ.; નોકરી ગવર્નમેંટ હાઇ- સ્કૂલમાં માસ્તર,
૯	અમૃતબા (ચકલીબા) કીરપારામ (પ. દેવશંકર લાલશંકર જાની)	૪૫૫, ૫૩૫		
૧૦	અમૃતલક્ષ્મી (મોંઘલીબા) હીરાશંકર (પ. ઉદયમરામ ગુલાબરામ પંડ્યા)	૮૨, ૩૬૫, ૫૦૦ અ, ૫૦૨	૫૪	
૧૧	અરવિંદલાલ રતિલાલ યાજ્ઞિક	૨૫૪	૯	વિદ્યાભ્યાસ.
૧૨	અરવિંદ મૂળશંકર માણેકલાલ	૩૬૬-૧	માસ. ૬	

સ્થાનિક નંબર	નામ.	વંશવૃક્ષ સંખ્યાક.	વય વર્ષ.	પ્રકીર્ણ માહિતી.
૧૩	અચલુલાલ રણછોડભાઈ યાજ્ઞિક અવન્ટિકા કેસરભાઈ (પેટલાદ)	૪૫ ક, ૩૧૭ ૫૪૭	૮	વિદ્યાભ્યાસ. (ખંભાત)
આ				
૧૪	આણંદલાલ વિશ્વેશ્વર જાની	૩૦૨	૩૭	નગદ-નારાયણ ઔષધાલય.
૧૫	આરતલક્ષ્મી (નાની) બળવંતરામ (પ. દોલતરામ કૃપારામ પંડ્યા)	૫૨૪, ૫૮૧	૬૫	
ઈ-ઈ				
૧૬	ઈન્દિરા મંગનલાલ (પ. નરેન્દ્રશંકર ચન્દ્રશંકર પંડ્યા)	૮૩, ૨૭૯, ૬૨૫	૨૨	
૧૭	ઈન્દુકુમાર કરેતુરલાલ યાજ્ઞિક	૨૯૩	૧૧	વિદ્યાભ્યાસ.
૧૮	ઈન્દુબા આણંદજી (પ સવાઈલાલ ચુનીલાલ યાજ્ઞિક)	૨૪૭, ૫૪૯	૩૦	
૧૯	ઈન્દુબા હરિલાલ (પ. ભાસ્કરરાવ મોતીભાઈ પંડ્યા)	૫૩૦, ૬૯૭	૪૪	
૨૦	ઈન્દુલાલ કનૈયાલાલ યાજ્ઞિક	૨૯, ૪૪૫,	૩૧	બી. એ. એલ એલ બી. “નવજીવન” ને ‘યુગધર્મ’ ના આગ ત-ત્રી; સ્વદેશસેવાયે કારાગૃહવાસી થયેલ. “અંડવોફ્ટ ઓફ ઇન્ડિયા” ને “હિન્દુસ્થાન” ના તંત્રી.
	ઈન્દુલાલ સેવકલાલ (પેટલાદ)	૬૭૨	૩૩	એમ. બી. બી. એસ. વડોદરા રાજ્યમાં ડોક્ટર, કડી.
૨૧	ઈન્દ્રશંકર જટારાંકર પંડ્યા	૧૦૮, ૬૬૨	૩૩	બી. એ.; એલએલ. બી. હાઈકોર્ટ વકીલ, નડીયાદ.
૨૨	ઈશ્વરલાલ ઉમીયારામ જાની	૮૮, ૩૮૮, ૫૫૮	૫૯	વડોદરા કેંપ, રેસીડન્સી કચેરીના પેન્શનર.
ઉ				
૨૩	ઉદયકાન્ત અંબાલાલ (પેટલાદ)	૨૧૦	૬	
	ઉદયમરામ ગુલાબરામ પંડ્યા	૮૩, ૧૯૮ અ, ૩૬૪, ૫૦૧, ૬૧૬ અ	૭૩	સ્ટૅપ વેન્ડર.
૨૪	ઉપેન્દ્રગૌરી દુર્ગેશ્વર (પેટલાદ) (પ. ચંપકરામ માધવજી જૂનાગઢ)	૬૧૭	૨૧	
	ઉપેન્દ્રલાલ જગનલાલ પંડ્યા	૬૦૬	૫	
૨૫	ઉપેન્દ્રશંકર (બાઈ) કશ્યપશંકર (પેટ.)	૩૫૧, ૪૬૨	૨૬	બી.એ.; નોકરી (મિલમાં અમદાવાદ)
	ઉપેન્દ્રશંકર જટારાંકર પંડ્યા	૧૧૯, ૨૯૨	૨૧	વિદ્યાભ્યાસ, ઇન્ડિયન આર્ટ્સ.

ક્રમિક નંબર.	નામ.	વંશવૃક્ષ સંખ્યાક.	વય વર્ષ.	પ્રકીર્ણ માહિતી.
	ઉમા એચરલાલ (પેટલાદ) (પ. જય-તીલાલ પેટલાદ) " " " ની પુત્રી ઉમાકાન્ત નટવરલાલ ત્રિવેદી (પેટલાદ)	૨૧૫ ૨૧૬ ૧૪૨	૨૬ ૨ ૩૫	ખાતગી નોકરી, શેરબજારના દલાલ- ને ત્યાં, મુંબઈ.
*	" " ની પુત્રી (પેટલાદ)	૧૪૫	માસ ૧૦	
૨૬	ઉમંગલાલ (મટુભાઈ) રમણિકલાલ જનની	૨૮૨, ૪૮૫, ૬૨૮	૨૧	
૨૭	ઉમંગલદામી તનસુખરામ (પ. કાન્તિલાલ જગનલાલ પંડ્યા) ઉર્મિલા ચતુરલાલ (પેટલાદ)	૧૮, ૫૮૭ ૪૩૮	૩૭ ૧૩	
૨૮	ઉર્વશી મોતીશંકર (વિ. પ. કૃષ્ણ- લાલ જગનલાલ પંડ્યા)	૪૧૧, ૫૮૭	૯	વિદ્યાભ્યાસ.
૨૯	ઉદાસરામ ઉદયમરામ પંડ્યા ઉષા ચન્દ્રશંકર મણિશંકર પંચોળી (પાટણ)	૨૯૬, ૫૦૩ ૯૫	૪૪ ૫	સ્ટેશનમાસ્ટર ખાર રોડ (બી. બી સી. આઈ રેલવે.) વિદ્યાભ્યાસ.
૩૦	ઉષાકાન્ત રણછોડજી પંડ્યા	૫૪૧	૬	વિદ્યાભ્યાસ.
અં				
	અંબાપ્રસાદ શ્રીપ્રસાદ દવે (પેટલાદ)	૧૭૫, ૨૪૮	૩૨	નોકરી બી. બી. સી. આઈ રેલવેમાં રીલીવીંગ ડેપુટી સ્ટેશન માસ્ટર.
૩૧	અંબાલાલ યુલાખીરામ જનની	૩૭૯	૪૪	બી. એ. " સમાલોચક " ના માહી તંત્રી, ' ગુજરાતી ' ના ઉપતંત્રી, તથા ભોજકાલિદાસ આદિ પુસ્ત- કોના સંયોજક, હિનોપદેશ અને હરિવંશના ભાષાન્તરકર્તા, પ્રાચીન ગુજરાતી કાવ્યોના સંશોધક અને ટીકાકાર, શ્રી કાર્બેસ ગુજરાતી સભા-મુંબઈના સહાયક મંત્રી.
	અંબાલાલ એચરલાલ દવે (પેટલાદ)	૨૦૭	૩૮	બી. એ. નોકરી.
ક				
૩૨	કદમલાલ જયંતિલાલ કનક જગનલાલ (પ. શાન્તિલાલ ચુનીલાલ યાશિક) કનકબા ચુનીલાલ (પ. હર્ષદરાય નવલશંકર જૂનાગઢી)	૪૭૩ ૨૬૫	૨ ૨૦	જૂઓ સરલા જગનલાલ.
૩૩	કનુભાઈ અયાભાઈ જનની (દિસાઈ)	૮૧, ૩૫૯	૩૫	એમ એમ. એસ (નંશનલ) ઝરી- યામાં તબીબી પ્રેક્ટીસ, કોલસાના વ્યાપારની એન-સી.

સ્થાનિક નંબર.	નામ.	વંશવૃક્ષ સંખ્યાંક.	વય વર્ષ.	પ્રતીજ્ઞા માહિતી.
	કપિલરામ જીવલુરામ મહેતા (સુરત)	૨૪૧		
૩૪	કપિજલા સુરેન્દ્રશંકર	૧૧૪	૨	
	કપુરબા (પેટલાદ પ. મોતીબાઇ મણિબાઈ શક્તિવાળા પેટલાદ)	૬૬૭	૬૨	
૩૫	કપુરભક્ષ્મી યજ્ઞેશ્વર (પ. ઉમિયાશંકર હીરાશંકર પંડ્યા)	૭૭,૨૭૧	૪૬	
	કમલાકાન્ત નટવરલાલ ત્રિવેદી (પેટ.)	૧૪૬,૪૨૧	૩૦	નોકરી.
	કરણાશંકર પ્રાણશંકર ત્રિપાઠી (પેટ.)	૩૫૦	૫૨	મેટ્રિક્યુલેટ, નોકરી (કેળવણીખાતું) પેટલાદ, ગવર્નમેંટ હાઇસ્કૂલમાં
૩૬	કરતુરબા દોલતરામ (પ. જયન્તીલાલ દેવશંકર યાજ્ઞિક)	૪૬૯,૫૭૩	૨૭	
૩૭	કાન્તાભક્ષ્મી તનસુખરામ (પ. હરિ-હરશંકર અક્ષરશંકર યાજ્ઞિક)	૩૨,૪૭	૧૯	
	કાન્તાભક્ષ્મી પુરુષોત્તમ (પ. નટવરલાલ પશુપતિરામ, સુરત)	૩૨૦	૧૮	
૩૮	કાન્તિલાલ જગનલાલ પંડ્યા	૧૯,૫૮૬	૩૮	એમ. એ.; પી. એચ. ડી.; આગ્રાની સેન્ટ જ્ઞેન્સ કોલેજમાં વિજ્ઞાનના પ્રોફેસર અને 'શ્રીયુત ગોવર્ધનરામ'ના લેખક, વક્તા અને લંડન જઈ પહેલવહેલી ડૉ. પદવી ધારણ મેળવનાર.
	કામેન્દ્રશંકર કરણાશંકર (પેટલાદ)	૩૫૩	૧૫	જૂવો પ્રિયવદન સુરત
	કીકી (સુરત)			
	કીર્તિમાળા (પ. ગજેન્દ્રશંકર લાલ-શંકર, સુરત)	૧૦-૭	૨૦	
૩૯	કુંજબાળા કાન્તિલાલ	૫૮૮	૧૦	વિદ્યાભ્યાસ (આગ્રા).
૪૦	કન્દનશંકર હીરાશંકર ત્રિપાઠી	૧૯૯,૬૫૧	૪૯	નોકરી, પહેલાં ભાવનગર રાજ્યમાં, હાલ અમદાવાદમાં. જૂઓ મંજુભક્ષ્મી તારાલાલ પેટલાદ
	કુમલબહેન તારાલાલ પેટલાદ			
૪૧	કુમુદભક્ષ્મી તનસુખરામ (પ. ધ-હુલાલ કનેયાલાલ યાજ્ઞિક)	૨૮,૪૪૬	૨૩	વિદ્યાભ્યાસ (સુબ્રમ, વનિતાવિશ્રામ)
	કુમુદાવતી અક્ષરશંકર (પ. શ્રીકૃષ્ણ જટાકૃષ્ણ પેટલાદ)	૪૧૮	૨૩	
	કુસુમ અમુલબાઈ દીક્ષિત (પેટલાદ)	૨૩૬	૧૪	
*	કુસુમકાન્તા બેચરલાલ (પ. રમા-શંકર પ્રાણશંકર પાઠક, જૂનાગઢ)	૬	૨૧	
	કુસુમાવતી અક્ષરશંકર (પ. કમળા કાન્ત નટવરલાલ પેટલાદ)	૧૪૭,૪૨૦	૨૦	

સ્થાનિક નંબર.	નામ.	વંશવૃક્ષ સંખ્યાંક.	વય વર્ષ.	પ્રકીર્ણ માહિતી.
૪૨	કુસુમાવલી ઇગનલાલ	૬૦૪	૧૧	વિદ્યાભ્યાસ.
૪૩	કૃષ્ણલાલ ઇગનલાલ પંડ્યા	૪૧૨,૫૬૫	૧૮	વિદ્યાભ્યાસ, એકાઉન્ટસી, મુંબઈ.
	કેદારશંકર (પેટલાદ)	૧૬૫	૬૪	પેન્શનર.
	કેસરભાઈ ગોપાળભાઈ (પેટલાદ)	૧૪૪	૪૧	યજમાનવૃત્તિ, પેટલાદ અને નડિયાદમાં
	કેસરભાઈનો પુત્ર (પેટલાદ)	૫૪૮	૧	
	કોકિલલાલ ચતુરલાલ (પેટલાદ)	૪૩૫	૧૮	વિદ્યાભ્યાસ-મેટ્રિક્યુલેશન કલાસમાં.
૪૪	કોકિલા ભાનુશંકર	૪૪૩	૬	વિદ્યાભ્યાસ.
	કૌમુદીબાળા હર્ષદરાય (જૂનાગઢ)	૨૬૭	૬	વિદ્યાભ્યાસ.
૪૫	કૌશિકબા દુકમભાઈ (પ. પોપટલાલ જવેરીશંકર યાસિક)	૪૫૨,૬૬૮	૨૮	
	કૌશલ્યા પ્રભુવશંકર દવે (સુરત) (વિ. પ. દિનેન્દ્રશંકર લાલશંકર, સુરત.)	૧૦,૧૧૭	૧૧	
	કંદર્પરામ અચરતરામ (પેટલાદ)	૧૬૪	૧૬	વિદ્યાભ્યાસ.
ચ				
૪૬	ખુશમનબા ઠાકોરલાલ (સુરત) (પ. ચી-મનલાલ હરિલાલ પંડ્યા; નડિયાદ)	૫૩૨	૨૮	
ગ				
	ગજરાંબા (ગજુ) અચાભાઈ (પ. રતનભાઈ મણિભાઈ પેટલાદ)	૩૨૪	૪૦	
	ગજરાંબા ખેચરલાલ (પેટલાદ. પ. ચન્દ્રમણિલાલ પેટલાદ)	૨૧૨	૩૪	
૪૭	ગજેન્દ્રવિદ્યા કૃષ્ણશંકર (પ. પ્રાણુલાલ ખુલાખીરામ જાની)	૧૨૭,૩૭૫	૨૪	
૪૮	ગજેન્દ્રશંકર (ચારીભાઈ) જટાશંકર પંડ્યા	૧૧૫,૫૮૮	૨૫	એમ. એ. ઓનર્સ. (નડિયાદમાં ખાનગી નિશાળામાં માસ્તર.)
	ગજેન્દ્રશંકર લાલશંકર પંડ્યા (સુરત) ગદુ લાભશંકર	૧૦-૬	૩૦	એમ. એ. મુંબઈ વનિ. વિશ્વા. શિક્ષક. જૂઓ નર્મદાલક્ષ્મી લાભશંકર.
૪૯	ગણપતલક્ષ્મી કુખેરજી (પ. અચા-ભાઈ વરજભાઈ જાની)	૪૬,૬૧,૩૧૮,૫૩૭	૬૮	
૫૦	ગમનલાલ મગનલાલ પંડ્યા	૧૩૪,૫૭૫,૬૮૨	૨૫	પ્રેમ થેલી પત્રાના કર્તા, માણિક પ્રિન્ટિંગ પ્રેસના માલિક મુંબઈ.
	ગિરિભાઈ પ્રસાદ સુંદરજી (પેટલાદ)	૨૩૭	૫	
	ગિરીન્દ્રરામ બળવંતરામ ત્રિવેદી (પે.)	૩૮,૨૩૪	૨૨	વિદ્યાભ્યાસ-નૅશનલ સાયન્સ કૉલેજ,
	ગિરીશકાન્તા હરિકાન્તા (વડોદરા)	૨૪૬	૪	

સ્થાનિક નંબર	નામ.	વંશજી સંખ્યાંક.	વય વર્ષ.	પ્રકીર્ણ માહિતી.
૫૧	ગુણવંતલક્ષ્મી (જીગી) ધનસુખરામ (પ. તનસુખરામ મન:સુખરામ ત્રિપાઠી)	૪,૧૭,૧૮૭	૪૩	
૫૨	ગોપાંગના મોહનજી (પેટલાદ)	૧૪,૬૧૬	૬	નડીઆદમાં રા. તારાલાલને ઘેરઉછેર
૫૩	ગંગાગૌરી લુલાખીરામ (પ. ગિર-ધરલાલ લક્ષ્મીશંકર જ્ઞાણરા)	૩૮૩,૬૩૮	૩૫	
ચ				
	ચકલીયા કીરપારામ			જૂઓ અમૃતયા કીરપારામ
	ચક્ર નર્મદાશંકર (પ. ચુનીલાલ નર્મદેશ્વર)			જૂઓ મંગાગૌરી નર્મદાશંકર
	ચંદ્રારબાઇ ગમનેશ્વર (પેટલાદ)			જૂઓ નર્મદેશ્વર ગમનેશ્વર.
	ચતુરયા (ચોથી, પેટલાદ પ. તારા-લાલ પેટલાદ)	૬૬૫	૬૨	
	ચતુરલાલ ભોળાશંકર દીક્ષિત (પે.)	૪૨૭	૫૭	ગાયકવાડી પેન્શનર.
	ચાણભાઈ જટાશંકર પંડ્યા			જૂઓ ગજેન્દ્રશંકર જટાશંકર પંડ્યા.
૫૪	ચિત્તસુખવિદ્યા (ચિતુ) કૃષ્ણશંકર (પ. રતિપતિરામ ઉદયરામ પંડ્યા)	૧૨૮,૫૧૭	૨૩	
૫૫	ચીમનયા અચાભાઈ (પ. મુકુંદરાય હરસુખરામ પંડ્યા)	૧૮૮,૩૬૧	૩૬	
૫૬	ચીમનલાલ હરિલાલ પંડ્યા	૨૩૮,૫૩૧	૩૭	મેટ્રિક્યુલેટ, સોશીટીની ફર્મમાં નોકરી, મુંબઈ.
૫૭	ચેતન-પાળા મગનલાલ (પ. વીરેન્દ્ર શંકર જટાશંકર પંડ્યા)	૧૧૮,૨૮૫,૬૩૧	૧૪	
	ચોથી (પેટલાદ)			જૂઓ ચતુરયા (પેટલાદ)
	ચોથી નટવરજી (નડીયાદ)			જૂઓ ત્રિપુરાગૌરી નટવરજી.
	ચંદુ હરિશંકર (પ. ચતુરલાલ ભોળા-શંકર પેટલાદ)			જૂઓ પદ્માવતી હરિશંકર.
૫૮	ચન્દ્રકાન્ત (વાંકે બિહારીલાલ દેસાઈ યાત્રિક	૩૪૦	૧૩	વિદ્યાભ્યાસ.
*	ચન્દ્રગૌરી ગંગેશ્વર (પ. ઉલ્લાસરામ ઉદયરામ પંડ્યા)	૨૮૫,૫૦૪	૩૮	
૫૯	ચન્દ્રપાળા મગનલાલ (પ. ઉમાંગ-લાલ રમણિકલાલ)	૨૮૧,૪૧૬,૬૨૭	૧૯	
	ચંદ્રમણિલાલ જાદવલાલ દીક્ષિત (પે.)	૨૧૩	૩૭	
૬૦	ચન્દ્રસુખરામ ઉલ્લાસરામ પંડ્યા	૫૦૫,૭૦૨	૨૩	ડેપુટી મેજિસ્ટ્રેટ મારુતર (બી. બી. સી. આઈ રેલવેમાં.)

સ્થાનિક નંબર.	નામ.	વંશ વૃક્ષ સંખ્યાંક	વય વર્ષ.	પ્રકાશ્ય માહિતી.
	ચન્દ્રસુખરામ ધનવંતરામ (સુરત)	૪૭૫	૫૨	બી. એ. એલ. એલ. બી. સખજી.
૬૧	ચન્દ્રપ્રસાદ મોતીભાઈ પંડ્યા	૩૫ અ, ૩૯૬ અ, ૫૨૧, ૭૦૩	૩૬	બી. એ. એલ. એલ. બી. હાઈકોટ પ્લીડર, અમદાવાદમાં વકીલાત.
૬૨	ચન્દ્રવદના મણિશંકર (પ. દિવ્ય- પ્રસાદ મોતીભાઈ પંડ્યા)	૧૪૦, ૭૦૭	૨૮	
૬૩	ચન્દ્રવદનાની પુત્રી (પ્રતા)	૭૧૧	માસ ૬	
	ચન્દ્રવદના(શંકરી)-તનુભાઈ(પેટ.) (પ. જયવદન રતનશંકર ધબારી પેટ.)	૩૩૧	૧૮	
૬૪	ચન્દ્રશંકર નર્મદાશંકર પંડ્યા	૬૪ અ, ૮૦, ૩૬૩ અ, ૫૮૫	૪૦	બી. એ. એલ. એલ. બી. હાઈકોટ પ્લીડર, વકીલાત હાઈકોટ, મુખ્યાર્થ. કવિ, રતેહાંકર, પાંચ પ્રેમકથા આદિના કર્તા, “સમાલોચક”ના માળ તંત્રી, ગુજરાતના પ્રતિષ્ઠિત લેખક, વકતા તથા સાંસ્કૃતિક કાર્યકર્તા.
	ચન્દ્રશંકર મણિશંકર પંચોળી(પાટણ)	૬૪	૩૪	બી. એ.
	ચન્દ્રાવતી સુંદરજી (પેટલાદ. વિ. પ. પુષ્પકલાલ નંદલાલ પેટલાદ)	૧૮૪, ૨૩૫	૧૦	
	ચન્દ્રાવતી હુકમભાઈ (પેટલાદ પ. ધનુલાલ સેવકલાલ દવે પેટલાદ)	૬૭૧	૨૩	
	ચંદ્રિકા હીરાશંકર (અમદાવાદ)	૬૪૮	માસ. ૬	
૬૫	ચંપકબા જગનલાલ (પ. રતિલાલ ચુનીલાલ યાજ્ઞિક)	૨૫૩, ૫૮૦	૩૧	
૬૬	ચંપાલક્ષ્મી (બગુ) ઉમિયારામ (પ. શિવપ્રસાદ લાલશંકર પંડ્યા)	૭૩, ૩૧૮, ૪૦૬૫૬૦	૫૫	
	છ			
૬૭	જગનબા કીરપારામ (પ. મગનલાલ માણિભાઈ પંડ્યા)	૬૮, ૫૩૬, ૬૧૧૬૭૭	૬૨	
૬૮	જગનલાલ હરિલાલ પંડ્યા	૪૪, ૨૨૮ ૫૮૨	૬૫	બી. એ. ગવર્નમેન્ટ પેન્શનર. જૂના- ગઢની દિવાન કચેરીના માળ મંત્રી, કેળવણી ખાતાના માળ ઉપરી અધિકારી, “કાંદબરીના” ભાષાન્તર કર્તા, ગુજરાતના પ્રતિષ્ઠિત સાક્ષર અને લેખક નિવૃત્તિ નિવાસ, નડિયાદ.
	જગી ધનસુખરામ			જૂનો ગુજરાતલક્ષ્મી ધનસુખરામ.
	જગુ ઉદયમરામ			જૂનો જયવિદ્યા ઉદયમરામ
	જનુભાઈ અચરતલાલ (પેટલાદ)	૧૫૮	૨૭	બી. એ. નોકરી.
	જનુભાઈ નાનાજી (પેટલાદ)			જૂઓ, મણિલાલ નાનાજી પેટલાદ.

સ્થાનિક નંબર.	નામ.	વંશ વૃક્ષ સંખ્યાંક.	વય વર્ષ.	પ્રતીષ્ઠા માહિતી
૬૯	છબીલારામ ઉદયમરામ પંડ્યા	૧૦૭,૫૧૨	૪૦	આસિરટ યુડસકલાર્ક નડીયાદ બી. બી. સી. આઈ. રેલવે.
૭૦	છમનબાળા અમૃતલાલ	૪૦૪	૭	
જ				
	જગદીશ રતનભાઈ (પેટલાદ)	૩૩૩	૯	વિદ્યાભ્યાસ.
૭૧	જટાશંકર મણિશંકર પંડ્યા	૨,૬૫,૧૦૩,૩૦૭, ૫૬૩	૬૧	
૭૨	જડાપશંકર હીરાશંકર ત્રિપાઠી	૬૪૧	૫૪	અમદાવાદ, મ્યુનિસીપાલીટીમાં નોકરી
૭૩	જનકભાઈ અચાભાઈ જાની	૩૬૩	૩૦	
૭૪	જનકલાલ તનસુખરામ (પ. કરતુ-રલાલ યજ્ઞેશ્વર યાગિક)	૨૫,૨૯૦	૩૨	
	જનકલાલ કુંદનશંકર (પેટલાદ) (બા. ૧ પ્રકુલ્લયા ચતુરલાલ; બા. ૨ જયેન્દ્ર હુકમભાઈ)	૬૭૪,૪૩૪	૩૦	બી. એ. એલએલ. બી., પેટલાદમાં વકીલાત.
૭૫	જનકવિદ્યા ઉદયમરામ (પ. પરમ-સુખલાલ ઝવેરભાઈ પંડ્યા)	૫૨૨,૬૯૩	૨૩	
	જનાદેનશંકર લાલશંકર (સુરત)	૧૦-૨,૧૬૩	૩૪	બી. એ. સમ-રજીસ્ટાર, જામુકાર.
૭૬	જયબાળા ઉલ્લાસરામ (વિ. પ. સત્યપ્રસાદ શિવલાલ યાગિક)	૩૮૭,૫૧૦	૨૦	
૭૭	જયમનબા નટવરલાલ (સ્વેતંગંગા દુલી-પેટલાદ, (પ. માર્કેડરાય દેવશંકર જાની નડીયાદ)	૧૫૦,૪૮૦	૨૩	
	જયમનબા પુરુષોત્તમ (પ. ચન્દ્રશંકર માણેકભાઈ દીક્ષિત, પેટલાદ)	૩૨૨	૧૬	
૭૮	જયમુખરામ ઉલ્લાસરામ પંડ્યા	૫૦૭	૧૮	વિદ્યાભ્યાસ
૭૯	જયવતી વિદ્યા (નાની) કૃષ્ણશંકર (પ. અતિસુખલાલ યુનીલાલ યાગિક)	૧૩૧,૨૬૪	૨૦	
	જયવદન રતનશંકર ધબારી (પેટલાદ)	૩૩૨	૨૮	
૮૦	જયવંતલાલ અંબાલાલ જાની	૩૮૨	૭	વિદ્યાભ્યાસ.
૮૧	જયવિદ્યા (હમુ) ઉદયમરામ (પ. ચન્દ્ર-પ્રસાદ મોતીભાઈ પંડ્યા)	૫૨૦,૭૦૪	૨૭	
	જયસુખલાલ મણિલાલ (પેટલાદ)	૪૫૯	૧૭	મેટ્રિક્યુલેટ, વિદ્યાભ્યાસ.
૮૨	જયન્તિલાલ દેવશંકર યાગિક	૪૬૮,૫૭૪	૩૬	બી. એ. એલએલ. બી. ડીસ્ક્રીક્ટ પ્લીડર, વકીલાત નડીયાદ.
૮૩	જયન્તીશંકર મણિશંકર પંડ્યા	૧૩૯	૩૪	

સ્થાનિક નંબર.	નામ.	વંશવૃક્ષ સંખ્યાક.	વય વર્ષ.	પ્રકીર્ણ માહિતી.
	જયેન્દ્રભાઈ (પ. વિનુભાઈ ધનશંકર મુનશી, અમદાવાદ)	૬૮૪	૨૨	
	જયેન્દ્રભાઈ (પં. પ. જનકલાલ કુંદનશંકર, પેટલાદ)	૬૭૩	૧૮	
૮૪	જયેન્દ્રલાલ રમણિકલાલ જાની (યાસિક)	૪૮૮	૧૦	વિદ્યાભ્યાસ.
૮૫	જયેન્દ્રશંકર ઇન્દ્રશંકર પંડ્યા	૧૧૦	૧૦	વિદ્યાભ્યાસ.
૮૬	જયેન્દ્રશંકર (પ. આણંદજી કુબેરજી પંડ્યા.)	૩,૬૨,૫૦૦,૫૩૮, ૫૬૬	૫૦	
૮૭	જયેન્દ્રભાઈ (શકુ) હીરાશંકર (પ. વિશ્વેશ્વર હરેશ્વર જાની)	૧૩૬,૨૮૭,૫૬૮	૫૨	
	જમખા (પેટલાદ, પ. હુકમભાઈ મણિભાઈ, પેટલાદ)	૬૬૮	૪૪	
૮૮	જિતેન્દ્રલાલ જગનનાથ પંડ્યા	૬૦૬	૩	
	જિતેન્દ્રશંકર અમુલખશંકર (પેટલાદ)	૧૮૩,૨૩૬	૧૫	વિદ્યાભ્યાસ.
૮૯	જીવંતિકા મુકુંદરાય	૧૮૫	૭	વિદ્યાભ્યાસ.
	જીગલખા અચાભાઈ (પ. કરજી- શંકર મણિશંકર, પેટલાદ)	૩૪૮	૩૯	
૯૦	જીગલવિદ્યા પ્રાણલાલ (સુરત; પ. કૃષ્ણશંકર હીરાશંકર પંડ્યા, નડીયાદ)	૧૨૩	૪૩	
૯૧	જ્યોતીન્દ્રલાલ રમણિકલાલ જાની (યાસિક)	૪૮૮	૭	વિદ્યાભ્યાસ.
૯૨	જ્યોતીન્દ્રલાલ વીરમણિલાલ પંડ્યા	૫૮૪	૩	
	જ્યોતરના શિવશંકર (જૂનાગઢ)	૩૮૪	૨	જૂઓ અચળશંકર મંથરલાલની પુત્રી.
૯૩	જયેન્દ્રભાઈ મણિભાઈ પંડ્યા	૬૭,૬૮,૬૧૨,૬૮૬,	૫૬	પ્રીવીયસ, મેશર્સ એન. એમ. ત્રિપા- હીની કુના ભાગીદાર, મુંબઈ.
	ડમરલાઈ કૃષ્ણશંકર પંડ્યા			જૂઓ હર્ષદશંકર કૃષ્ણશંકર પંડ્યા.
	તનમનલશંકર મંથરલાલ (પ. લશ્મી- કાન્ત નટવરલાલ, પેટલાદ)	૧૪૮,૩૮૭	૧૬	
	તનુખા શંકરભાઈ (પેટલાદ; પ. અબાલાલ મેથરલાલ દવ, પેટલાદ)	૨૦૮	૨૫	
	તરલિકા લલિતાપ્રસાદ (પેટલાદ)	૧૭૩	૮	
	તરંગમાળા ગજેન્દ્રશંકર (સુરત)	૧૦૦-૮	૫	
૯૪	દારાલાલ બાઈલાલ ત્રવાડી.	૧૨,૮૪,૬૧૩	૪૮	નોકરી (નડિયાદ મ્યુનિસિપાલિટી.)

રજીસ્ટ્રેશન નંબર	નામ.	વંશવૃક્ષ સંખ્યાંક.	વય વર્ષ.	પ્રકીર્ણ મહિતી.
૯૫	ગુણગલદમી લાભશંકર (પ. હીરા-શંકર મયાશંકર ત્રિપાઠી)	૭૧,૩૧૩,૬૪૦	૬૫	
	ત્રિકમજી દામોદરજી (પેટલાદ)	૬૮૮	૫૧	
	ત્રિપુરાગૌરી (ચોથી) નટવરજી (પ. લાલશંકર અમેરામ પંડ્યા, સુરત)	૧૦	૫૩	
ક				
*	દમયંતી હરે-દશંકર (સુરત)	૩૦૧	૧	
	દિનેન્દ્રશંકર લાલશંકર (સુરત)	૧૦-૧૦	૨૧	બી. એ.
	દિવ્યકાન્ત ઉમાકાન્ત (પેટલાદ)	૧૪૪	૩	
૯૬	દિવ્યકુમાર, અનિલ મગનલાલ વોરા	૨૮૯,૬૩૫	૩	
૯૭	દિવ્યપ્રસાદ મોતીભાઈ પંડ્યા	૧૪૧,૭૦૬	૩૩	બી. એ. ઈંગ્લેન્ડ નિશાળમાં શિક્ષક, દાહોદ.
	દીપકબા ઝવેરબાઈ (પ. ત્રિકમજી દામોદરજી, પેટલાદ)	૬૮૭	૩૬	
*	દુર્ગાશંકર મયાશંકર ત્રિપાઠી	૧૬૨,૨૬૯,૬૫૯, ૭૧૩	૭૭	પેન્શનર.
	દુર્ગી નટવરલાલ (પેટલાદ, પ. માર્કેડ-રાય દેવશંકર જાની, નડીયાદ)			જૂવો જયમનબા નટવરલાલ.
	દેવયાની (મધુરી) પથુભાઈ (જૂન ગઢ)	૨૭૬,૬૨૨	૯	
૯૮	દેવેન્દ્રવિદ્યા પ્રાણીલાલ	૩૭૭	૫	વિદ્યાભ્યાસ.
	દેવેન્દ્રશંકર કરજીશંકર (પેટલાદ)	૩૫૬		
	દુપદ મજલાલ (પેટલાદ)	૩૪૭	૧૧	
૯૯	દુપદરાવ ભ. રકરરાવ પંડ્યા.	૧૯૦અ, ૧૦૦	૨૦	સીનીયર બી. એસ સી. વિદ્યાભ્યાસ.
	દુમન મણિલાલ (પેટલાદ)	૪૬૫	૧૩	વિદ્યાભ્યાસ.
ઘ				
૧૦૦	ધનગૌરી હીરાશંકર (પ. અમૃતલાલ ઉમિયારામ યાજ્ઞિક)	૪૦૦,૫૫૯,૬૫૦	૪૫	
	ધનબા નર્મદેશ્વર (પેટલાદ, પ. અમ-લખમાઈ મણિશંકર પેટલાદ)	૧૭૯	૩૮	
	ધનવિદ્યા રમિકલાલ (પ. મહેન્દ્રલાલ બાલાજી દવે, અમદાવાદ)	૪૮૪	૨૦	
૧૦૧	ધનશંકર હીરાશંકર ત્રિપાઠી	૩૯૬,૬૫૭,૭૧૨	૩૪	સભ્ય એડિટર “ જીજ્ઞાસા-પંથ ” અમદાવાદ; લેખક; નવલ-કથાકાર. ‘ કુબર્તુ વહાણ ’ આદિ અનેક પરબાપની સુરસ વાતાવિ-ના અનુવાદક, અને કવિ.

સ્થાનિક નંબર	નામ.	વંશવૃક્ષ સંખ્યાંક.	વય વર્ષ.	પ્રતીજ્ઞા માહિતી.
૧૦૨	વમંસુખરામ તનસુખરામ ત્રિપાઠી	૨૦,૨૪૦	૩૫	ના. એ. વ્યાપારી, શ્રીકરંછ રાજ્ય ના એજન્ટ, શ્રીવડનગર નાગર મંડળ, શ્રીકાંચન ગુજરાતી સભા આદિ મંડળના ટ્રસ્ટી, શ્રીનાગર કલ્યાણ વ્યવસ્થાપક, મુંબઈ.
જ				
*	નટવરજી અળદેવજી (પેટલાદ)	૬૬૪	૬૫	
	નટવરલાલ ધણુપતિરામ દવે(સુરત)	૩૨૧	૩૪	
૧૦૩	નયનસુખલાલ હરિલાલ પંડ્યા	૨૩૦,૫૨૬	૪૦	એમ. એ. એલ.એલ. બી. સોલીસીટરસ, 'પંડ્યા એન્ડ કું' મુંબઈ.
૧૦૪	નરહરરામ માધવગમ ત્રિપાઠી	૪૫,૨૬૮,૩૮૪	૫૭	એન. એમ. ત્રિપાઠીની કુંપનીના મુખ્ય સંચાલક, મુંબઈ.
૧૦૫	નરેન્દ્રશંકર(દસમુખ ચંદ્રશંકર પંડ્યા	૯૨,૨૮૦,૬૨૬	૨૫	વિદ્યાભ્યાસ, જીનીયર બી.કે.મ.મુંબઈ.
	નરેન્દ્રશંકર હીરાશંકર (અમદાવાદ)	૩૫૨,૬૪૭	૬	વિદ્યાભ્યાસ.
૧૦૬	નરેન્દ્રભાણ સત્તાધિપાલ (વિ.પ.સુરેશ ચતુરલાલ દીક્ષિત, પેટલાદ)	૨૧૮,૪૩૩	૧૪	
૧૦૭	નરેન્દ્રલાલ નયનસુખલાલ પંડ્યા.	૪૨૫,૫૨૭	૧૯	વિદ્યાભ્યાસ;સિનિઅર બી.એ.કલાસ
૧૦૮	નરેન્દ્રભક્તી (મદુ) લાભશંકર (પ. દોલતરામ અળવંતરામ દવે)	૧૨૧,૩૧૪,૫૬૯	૪૮	
	નમ દેશ્વર (ચક્રોરીયો) ગમનેશ્વર(પે)	૧૬૬	૭૦	
૧૦૯	નલિનીકાન્ત રણછોડજી પંડ્યા	૫૪૨	૨	
૧૧૦	નવદુર્ગા અળવંતરામ (પ. લાભરામ હરિરમ પંડ્યા)	૬૬ ૧૨૨,૪૦૮, ૫૨૬,૫૮૦	૭૦	
	નવનીતલાલ મણિલાલ (પેટલાદ)	૪૬૬	૯	
	નવનીતરાય કાલીદાસ જીનાગઢ	૬૩૭		
	નવનિધ્યા ચતુરલાલ (પેટલાદ, પ. વિનોદશંકર (બટુક) હીરાશંકર ઝવેરી, પે.લાદ)	૪૨૯	૨૫	
	નવનિધલાલ શામલાલ (પેટલાદ)	૩૨૮	૮	
૧૧૧	નવલક્ષ્મી હરિલાલ ભગવાનજી (પ. હરિલાલ કીરપારામ પંડ્યા)	૫૨૫,૫૫૫,૬૧૦	૬૦	
	નવીન કાન્તિલાલ (પેટલાદ)	૩૦૬	૧૨	વિદ્યાભ્યાસ.
	નાની આણંદજી(પ. મૂળશંકર માણિકલાલ યાસિક.)			જૂઓ વીરેન્દ્રગૌરી આણંદજી.
	નાની કૃષ્ણશંકર			જૂઓ જયવતીવિદ્યા કૃષ્ણશંકર

સ્થાનિક નંબર.	નામ.	વંશવૃક્ષ સંખ્યાંક	વય વર્ષ.	પ્રકીર્ણ માહિતી.
	નાની બળવંતરામ			જૂઓ આરતલાક્ષ્મી બળવંતરામ.
૧૧૨	નારણુભાઈ બળવંતરામ પંડ્યા	૨૦૦	૬૮	વેધ, નદીઆદ અનાથ-આશ્રમને સોંપા દેશ થયેલા પેદૂન.
૧૧૩	નિયંતિક મુકુંદરાય નિરંખા ધર્મસુખરામ	૧૯૬	૫	વિદ્યાભ્યાસ. જૂઓ સરોજલાક્ષ્મી ધર્મસુખરામ. વિદ્યાભ્યાસ.
૧૧૪	નિરંજન પદ્મમણિશંકર ત્રિપાઠી	૬૫૪	માસ. ૫	
૧૧૫	નિશુલ્કલાક્ષ્મી જવેરીશંકર (પ.મણિ- શંકર મૂળશંકર પંડ્યા)	૧૩૮,૪૮૯	૫૦	
૧૧૬	નિર્મળલાક્ષ્મી માધવલાલ (પ. જગન- લાલ હરિલાલ પંડ્યા)	૨૨૮,૫૮૪	૪૦	
૧૧૭	નિર્મળશંકર ઉમિયાશંકર પંડ્યા નીરૂ ધર્મસુખરામ	૭૮	૨૫	એફ. વાઈ. સી. એ; નોકરી. જૂઓ સરોજલાક્ષ્મી ધર્મસુખરામ.
	નૃપેન્દ્રશંકર કશ્યાપશંકર (પેટલાદ)	૩૫૫	૧૦	
	નેતિકવિદ્યા જનાર્દનશંકર (સુરત)	૧૦-૪	૮	
	નોતમયા દેવશંકર (પ. ચંદ્રમુખ- રામ ધનવંતરામ, સુરત)	૪૭૪	૩૧	
	નોતમયા નંદલાલ (પેટલાદ, પ. સાકરલાલ જવેરીશંકર જાની (યાત્રિક) નડીયાદમાંથી પેટલાદ દત્ત લેવાયાથી દત્તનામ ભવાનીશંકર વેળીશંકર, પેટલાદ)	૨૧૯,૪૫૦	૩૬	
	નનુભાઈ જટાશંકર પંડ્યા.			જૂઓ સુરેન્દ્રશંકર જટાશંકર પંડ્યા.
	પ			
	પથુભાઈ કૃપાશંકર વોરા (જુનાગઢ)	૨૭૪, ૨૦	૪૦	
	પદ્મકાન્તા હીરાશંકર (અમદાવાદ)	૩૬૯, ૬૪૪	૧૬	
૧૧૮	પદ્મમણિશંકર કુંદનશંકર ત્રિપાઠી	૨૮૪, ૬૩૦, ૬૫૨	૨૧	વિદ્યાભ્યાસ; સિનિઅર બી. એ. કલાસ. અમદાવાદ
૧૧૯	પદ્માગૌરી દુર્ગાશંકર (પ. તુળાજીશંકર શુક્લ, જુનાગઢ)	૬૬૦	૩૪	
	પદ્માવતી જગનલાલ (સુરત પ હરેન્દ્રશંકર ચંદ્રમુખરામ, સુરત)	૨૯૮	૨૪	
*	,, ,, ની પુત્રી (દમયંતી)	૩૦૧	૧	
	પદ્માવતી (ચંદુ) હરિશંકર, (પ ચતુરલાલ ભોળાશંકર, પેટલાદ)	૪૨૬	૪૪	

ક્ર.સં. નંબર	નામ.	વંશવૃક્ષ સંખ્યાંક.	વય વર્ષ	પ્રકીર્ણ માહિતી.
૧૨૦	પરમસુખલાલ ઝવેરભાઈ પંડ્યા પરાપ્રસાદ શિવપ્રસાદ દવે (પેટલાદ) પસવી (રાજાલક્ષ્મી) શિવપ્રસાદ (પ. મોતીશંકર હરિશંકર જાની) પાંખડી શિવપ્રસાદ દીનુભાઈ પેટલાદ) પાંખડી બિહારીલાલ જાની (પ. સુદરશમ દોલતરામ દવ)	૫૨૩,૬૮૨ ૧૭૮	૨૭ ૨૪	બી. એ.; એન. એમ. ત્રિપાઠીની કુપનીમાં નોકરી, મુંબઈ. થર્ડ ગ્રેડ ડ્રોઈંગમાં પાસ. જૂઓ રાજાલક્ષ્મી શિવપ્રસાદ. જૂઓ સુમતી દીનુભાઈ પેટલાદ. જૂઓ સુમનલક્ષ્મી બિહારીલાલ.
૧૨૧	પુરુષોત્તમ અયાભાઈ જાની (દેશાઈ)	૩૧૮	૫૦	મેટ્રિક્યુલેટ; કાલસાના ઉદ્યોગમાં નાકરી, જરીયા (બ ગાલ.)
૧૨૨	પુરુષલાલ બિહારીલાલ જાની (દેસાઈ)	૩૩૮	૧૫	વિદ્યાભ્યાસ.
૧૨૩	પુરુષાવતી અક્ષરશંકર (પ. નરેન્દ્ર- લાલ નયનસુખલાલ પંડ્યા)	૪૨૪,૫૨૮	૧૩	
૧૨૪	પુરુષાવતી મંજુલાલ દવે (પેટલાદ, પ. રતિલાલ હરિલાલ પંડ્યા)	૫૩૪ અ	૧૮	મેટ્રિક સુધી અંગ્રેજી અભ્યાસ કરેલો છે. તેમ છૂટકછટક લખાણો લખે છે.
*	પૂર્ણાનંદ બહેચરલાલ ત્રિવેદી	૮	૧૮	
૧૨૫	પોપટલાલ ઝવેરીશંકર ચાક્ષિક પ્રતા દિગ્વપ્રસાદ પ્રથમગોરી મણિલાલ (પ. હીરા- શંકર ધનશંકર મુનશી, અમદાવાદ)	૨૦૦અ, ૪૫૧, ૬૭૦ ૩૬૭, ૬૪૨	૪૫ ૩૧	બી. એ. નડીયાદ હાઇસ્કૂલમાં શિક્ષક. જૂઓ ચંદવદનાની પુત્રી.
૧૨૬	પ્રધુમ્નજી આણંદજી પંડ્યા	૫૫૩, ૬૦૧	૨૧	બી. એ. બી. એસસી. કલાસ, વિદ્યા- ભ્યાસ સાયન્સ ઈન્સ્ટીટ્યુટ, મુંબઈ.
૧૨૭	પ્રધુમ્નશંકર કૃષ્ણશંકર પંડ્યા (પંડિત)	૫૬અ, ૧૨૫, ૪૮૨ ૪૮૨ અ,	૨૬	બી એ મેટ્રિકલ કૉલેજમાં ઈન્ટર એમ. બી.એસ.માં અભ્યાસ, મુંબઈ.
૧૨૮	પ્રદુલ્લક્ષ્મી કરનુરલાલ (પ. ઉપેન્દ્ર શંકર જાટાશંકર પંડ્યા) પ્રમોદશંકર રમણશંકર પાર્કડ(જૂનાગઢ)	૧૨૦, ૨૮૧ ૮	૧૪ ૫	વિદ્યાભ્યાસ, મુંબઈ.
૧૨૯	પ્રમીલા રસિકલાલ પ્રમુદગોરી ભવાનીશંકર (પેટલાદ પ. પ્રમોદશંકર માણિકભાઈ દોશિન પેટલાદ) પ્રમોદશંકર માણિકભાઈ દોશિન (પે.	૪૮૮ ૨૨૪ ૨૨૫	૧૦ ૧૮ ૨૭	વિદ્યાભ્યાસ. બી. એ. બી. એસ સી; નોકરી.
૧૩૦	પ્રમોદિની ચન્દ્રશંકર (વિ. પ. સુરે- ન્દ્રલાલ સાકરલાલ, પેટલાદ)	૮૮, ૨૨૧	૧૬	વિદ્યાભ્યાસ; મેટ્રિક્યુલેશન કલાસ મુંબઈ.

સ્થાનિક નંબર.	નામ.	વંશવૃક્ષ સંખ્યાક.	વય વર્ષ.	પ્રકીર્ણ માહિતી.
૧૩૧	પ્રાણી દોલનરામ દવે (વિ. પ ભૂપતિશંકર માણીકલાલ જાની)	૨૫૦,૫૭૮	૧૨	વિદ્યાભ્યાસ
	પ્રસન્નવદનરામ જાળીસારામ દીક્ષિત (સુરત)	૪૯૭	૩૨	મેટ્રિક્યુલેટ, નોકરી, સુરત.
	„ „ નો પુત્ર	૪૯૪	૪	
૧૩૨	પ્રાણીગૌરી નટવરજી (પ. તારાલાલ બાઈલાલ ત્રવાડી)	૧૧,૮૫,૬૧૪	૪૦	
	પ્રાણીલાલ ગિરધરલાલ (વડોદરા)	૬૭૮	૪૭	
૧૩૩	પ્રાણીલાલ યુલાખીરામ જાની	૧૨૮,૩૭૫	૪૬	નડીયાદ સબજજકોર્ટમાં કલાર્ક ઓફ ધી કોર્ટ.
	પ્રિયવદન (મીઠી) ભગવતીશંકર વોરા (સુરત, પ. બાળકૃષ્ણ લાલજી મજલાલ, પેટલાદ)	૩૪૩	૨૩	
	„ નો પુત્ર	૩૪૪	૮	
	ક ફૂલીયો નર્મદાશંકર પંડ્યા			જૂઓ ચન્દ્રશંકર નર્મદાશંકર પંડ્યા.
	લ અકલવલિકા ચંદ્રમુખરામ (સુરત)	૪૭૭		
	અમુ ઉમિયારામ			જૂઓ ચંપાલક્ષ્મી ઉમિયારામ.
	અળવંતરામ યુલાખીરામ (પેટલાદ)	૩૮	૫૩	નોકરી, મેનેજર ઈટોર.
	અમર કર્ણાશંકર (પેટલાદ)			જૂઓ ઉપેન્દ્રશંકર કર્ણાશંકર પેટલાદ.
	અબલી તારાલાલ			જૂઓ રાજેન્દ્રના તારાલાલ.
	અબલી લલિતાપ્રસાદ (પેટલાદ)	૧૭૨	૧૩	
	બાળકૃષ્ણ લાલજી વૃજલાલ(પેટલાદ	૩૪૨	૨૭	નોકરી (અમદાવાદ-મિલમાં)
	„ „ નો પુત્ર (પેટલાદ)	૩૪૪	૧	
	બાળા અંબાલાલ (પેટલાદ)	૨૧૧		
	બાલેન્દ્રપ્રભા (પેટલાદ; પ. જનાર્દન શંકર લાલશંકર, સુરત)	૧૦-૩,૧૬૨	૨૦	
૧૩૪	બાબુ વિનયશંકર (અમદાવાદ)	૬૯૬	૬	
૧૩૫	બિદુમતી મોતીશંકર ચાલિક	૪૧૪	૫૫-૧૧	
*	બેચરલાલ બટુકલાલ (પેટલાદ)		૭૦	

સ્થાનિક નંબર.	નામ.	વંશવૃક્ષ સંખ્યાક.	વય વર્ષ.	પ્રકીર્ણ માહિતી
૧૩૬	મેનયા કીરપાદત (પ. હરિલાલ ભગવાનજી પંડ્યા)	૧૮૫,૫૫૭,૫૮૨, ૭૧૪	૮૭	
૧૩૭	બંસીલાલ બિહારીલાલ જાની(દિશાઈ)	૩૩૭,૬૦૩	૨૦	વિદ્યાભ્યાસ, સિનિઅર બી.એ. કલાસ, અમદાવાદ.
	મ			
	ભગવાનયા બાળાબાઈ (પેટલાદ, પ. અચરતરામ યુલાખીરામ, પે.)	૧૫૭	૪૩	
૧૩૮	બદાલદાસી તનસુખરામ (વિ. પ હરમુખશંકર અક્ષરશંકર જાની)	૩૪,૪૨૩	૧૨	વિદ્યાભ્યાસ.
	ભજુકબાઈ અક્ષરશંકર જાની (યાજ્ઞિક)			જૂઓ હરિહરશંકર અક્ષરશંકરયાજ્ઞિક.
	ભવાનીશંકર વેણીશંકર (પેટલાદ, મૂળ નામ સંકરલાલ ઝવેરીશંકર જાની (યાજ્ઞિક), નડીયાદ)	૨૧૮,૪૪૯	૪૮	બી. એ. એલ એલ. બી. દિવાની કોર્ટમાં સબજજ ઉમરેઠ.
	બાનુમતી વાવાબાઈ (સુરત, પ. લલિતાપ્રસાદ શ્રીપ્રસાદ દવે, પે.)	૧૭૧	૨૫	
૧૩૯	બાનુશંકર હરિશંકર જાની (યાજ્ઞિક)	૪૪૧,૫૫૨	૩૮	બી. એ. ઇન્કમટેક્સ ઓફીસમાં એક- ઝામીનર, મુંબાઈ. યુનીવર્સિટી કારમાં સેકન્ડ લેફ્ટેનન્ટ પદના અધિકારી.
	બાલચંદ્ર જીનુબાઈ (પેટલાદ)	૧૬૦	૬	
	બીમકરાવ નંદલાલ દીક્ષિત (પેટલાદ)	૫૪૬	૨૮	ડીપ્લોમા-હોલડર, ટેકનીકલ કેમીસ્ટ્રી, નોકરી, ઉજ્જન.
૧૪૦	બુપતિશંકર માણેકલાલ જાની (યાજ્ઞિક)	૨૪૯,૫૭૫	૨૫	બી. એ. નોકરી.
	મ			
૧૪૧	મકરંદરામ રતિપતિરામ	૫૧૯	૧	
૧૪૨	મગનલાલ લક્ષ્મીશંકર વોરા	૨૭૭,૬૧૮	૬૧	બી. એ. એલ એલ. બી, ગાયકવાડી પેન્શનર, મૂળ વતની જૂનાગઢના તે નડીયાદ આવી વસ્યા.
	મટુબાઈ રમણિકલાલ જાની (યાજ્ઞિક)			જૂઓ ઉમાંગલાલ રમણિકલાલ.
૧૪૩	મણીશંકર રતનજી (પ. જગેશ્વર હરેશ્વર જાની)	૧૫,૬૩,૨૭૦, ૩૧૫,૫૬૭	૬૮	
૧૪૪	મણિલાલ (જીનુબાઈ) નાનાજી (પે.)	૪૫૬	૪૩	પોસ્ટ મારતર, પેટલાદ.
૧૪૫	મદનરાય મુકુંદરાય	૧૯૩,૬૮૫	૧૧	વિદ્યાભ્યાસ.
૧૪૬	મદનસુખલાલ ઈશ્વરલાલ જાની	૩૯૯	૨૦	વિદ્યાભ્યાસ-પ્રીવિઅસ કલાસમાં.
*	મદાલાસા પ્રાણુલાલ જાની		મસ. ૩	

સ્થાનિક નંબર.	નામ.	વંશવૃક્ષ સંખ્યાંક.	વય વર્ષ.	પ્રજાતિ માહિતી.
૧૪૭	મધુકમાર મગનલાલ વહેરા	૨૮૮,૬૭૪	૮	વિધાભ્યાસ.
	મધુમતી મુળશંકર (પ. અંબાપ્રસાદ શ્રીપ્રસાદ, પેટલાદ)	૧૭૬,૨૪૭	૧૬	
	મધુરી પૃથુભાઈ (જૂનાગઢ)			જૂઓ દેવયાની પૃથુભાઈ (જૂનાગઢ)
	મધુસૂદન (ભગત) વૃજલાલ (પેટલાદ)	૩૪૫	૨૦	નોકરી (અમદાવાદ-મિલમાં)
૧૪૮	મધુસૂદનલાલ રસિકલાલ જી. યાજ્ઞિક	૪૮૭	૧૪	વિદ્યાભ્યાસ.
૧૪૯	મનહરગૌરી દુર્ગાશંકર (પ. ઇન્દ્રશંકર જટાશંકર પંડ્યા)	૧૦૮,૬૬૧	૩૦	
	મનહરગૌરી રાવભાઈ (પેટલાદ પ, રમણિકશંકર જવેરીશંકર, પ.)	૧૫૩	૨૪	
૧૫૦	મનુભાઈ અચાભાઈ જાની (દેશાઈ)	૭૪૮	૩૯	ડોહના કલાભુવનમાં રંગકામ શીખેલા. ભરૂચ મીલમાં નોકરી.
	મનુભાઈ શંકરભાઈ (પેટલાદ)	૪૪૪	૩૩	
	મનોરમા રમણિકશંકર (પેટલાદ)	૧૫૪	૮	
	મન્મથ વૃજલાલ (પેટલાદ)	૩૪૬	૧૬	
૧૫૧	મન્મુખલક્ષ્મી ઇશ્વરલાલ (પ. ધનશંકર હીરાશંકર ત્રિપાઠી)	૩૯૫,૬૫૮	૨૨	
	મહાવિદ્યાગૌરી શિવપ્રસાદ (પેટલાદ, પ. માર્કેડરાય રાવજીભાઈ, પેટલાદ)	૧૭૭	૩૫	
૧૫૨	મહાશ્વેતા પોપટલાલ	૪૫૪	૧	
૧૫૩	મહેશપ્રસાદ દિવ્યપ્રસાદ પંડ્યા	૭૧૦	૨	
	મહેન્દ્ર મલિનંદ પંડ્યા (સુરત)	૧૦-૧૩	૨૦	નોકરી રેલવેખાતામાં.
	મહેન્દ્રભાગા હીરાશંકર અમદાવાદ	૩૭૦,૬૪૫	૧૩	વિદ્યાભ્યાસ.
	મહેન્દ્રલાલ ચતુરલાલ (પેટલાદ)	૪૩૬	૧૮	વિદ્યાભ્યાસ, પ્રીવિઅસ કલાસમાં
૧૫૪	મહેન્દ્રલાલ નયનમુખલાલ પંડ્યા	૫૨૯	૭	વિદ્યાભ્યાસ.
	મહેન્દ્રલાલ બાલાજીદેવે (અમદાવાદ)	૪૮૫	૨૦	બી. એ. ફર્સ્ટ ક્લાસ, બી. એસસી. ફર્સ્ટ ક્લાસ, ફેલો, અમદાવાદ કૉલેજ. એમ. એ. બેથે મેટ્રીક્સનો વિદ્યાભ્યાસ.
૧૫૫	મહેન્દ્રશંકર હિન્દશંકર પંડ્યા	૧૧૧	૭	
	માર્કેડરાય કાળીદાસ (જૂનાગઢ)	૬૩૮		
૧૫૬	માર્કેડરાય દેવજીકર જાની (બાલિક)	૧૫૧,૪૭૯,૬૨૨	૨૫	બી. એ. એસ. બી.

સ્થાનિક નંબર	નામ.	વંશવૃક્ષ સંખ્યાંક.	વય વર્ષ.	પ્રકીર્ણ માહિતી.
	માલતી ચતુરલાલ	૪૩૯	૧૦	વિદ્યાભ્યાસ.
૧૫૭	માલતી જગનલાલ	૬૦૮	૧	
૧૫૮	માલવિકા દિવ્યપ્રસાદ	૭૦૮	૧૦	વિદ્યાભ્યાસ.
	માસ્તર પુરૂષોત્તમ જાની (દેશાઈ)			જૂઓ રજનિકાન્ત પુરૂષોત્તમ જાની.
૧૫૯	મુકુંદરાય હરસુખરામ પંડ્યા	૪૫૫, ૧૮૮, ૩૬૨ ૪૪૮અ, ૪૯૯અ, ૫૬૫અ	૩૭	આંતરરી બેંચ મેલ રેલ્વે, મ્યુનીસી- પાલીટીના સભાસદ, નડિઆદ.
	મુદ્રિકા હીરાશંકર (અમદાવાદ)	૩૭૩, ૬૪૮	૪	
	મુનીન્દલાલ સાકરલાલ યાત્રિક (પેટલાદ)	૨૨૩	૧૫	વિદ્યાભ્યાસ પ્રીવીઅસ કલાસમાં વડોદરા કોલેજ.
૧૬૦	મૂળશંકર કાશીશંકર પંડ્યા	૪૭, ૧૩૭, ૩૬૬, ૫૦૦, ૫૦૦ અ	૮૬	જાતિજનોમાં સૌથી વિશેષ વયોવૃદ્ધ પુરૂષ.
૧૬૧	મૂળશંકર માણેકલાલ યાત્રિક	૨૪૨, ૩૬૬, ૫૧૪ ૫૫૬	૩૯	બી. એ. વડોદરા સંસ્કૃત પાઠશાળાના મુખ્ય અધ્યાપક, લંખક, ધર્મશાસ્ત્રો- ના શિક્ષક.
૧૬૨	મુદુલા જગનલાલ (પ. બંસીલાલ બિહારીલાલ જાની)	૩૩૮, ૬૦૨	૧૩	
	મોતીભાઈ મણિભાઈ શ્યાવાળા (પે.)	૬૬૬	૬૦	
૧૬૩	મોતીશંકર હરિશંકર જાની (યાત્રિક)	૭૫, ૮૯, ૩૧૨, ૪૦૯	૪૮	એન. એમ. ત્રિપાઠીની કંપનીમાં. જૂઓ અમૃતલાલની મૃત્યુશંકર.
	મોંઘલીયા ઇચ્છાશંકર			
	મોંઘીલાલની બળવંતરામ (પ. વેણી શંકર, પેટલાદ)	૨૧૭	૫૭	
૧૬૪	મંગળાગૌરી (ચક્ર) નર્મદાશંકર, (પ. યુનીલાલ નર્મદેશ્વર જાની)	૮૬, ૨૫૧	૫૫	
	મંગલાલની બળવંતરામ (પ. બેચ- રલાલ બટુકલાલ, પેટલાદ)	૨૦૧	૬૨	
૧૬૫	મંજરી સન્મુખલાલ	૬૯૧	૬	વિદ્યાભ્યાસ, અંગ્રેજી, મુંબાઇ.
૧૬૬	મંજુલાલની તનસુખરામ	૨૬, ૬૯૦	૨૫	
	મંજુલાલની (કુબલ પહેન) તારાલાલ (પેટલાદ, પ. દુર્ગાનાથ ગૌરી- નાથ પેટલાદ)	૫૬૫ અ	૪૪	
૧૬૭	મંજુલાલ ધરવરલાલ જાની (યાત્રિક)	૩૮૯, ૫૭૭	૩૦	બી. એ. નોકરી મોરારજી મીલ્સ, મુંબઇ.
૧૬૮	મંદાકિની રતિપતિરામ	૫૧૮	૫	
૧૬૯	મંદાકિની રમણીયરામ	૪૨	૩	

સ્થાનિક નંબર.	નામ.	વંશવૃક્ષ સંખ્યાંક	વય વર્ષ.	પ્રકીર્ણ માહિતી.
	ચ			
	યદુમતી અમુલખભાઈ (પેટલાદ, પ. હરસુખલાલ મણિલાલ, પે.)	૧૮૧,૪૫૮	૧૭	
	યશોમતી મહેન્દ્રલાલ (અમદાવાદ)	૪૮૬	૩	
	ર			
૧૭૦	રજનિકાન્ત(માસ્તર)પુરુષોત્તમ જાની (દેશાઈ)	૩૨૩	૧૩	વિદ્યાભ્યાસ.
૧૭૧	રજુછોડણ આણંદજી પંડ્યા	૪૦૧,૫૩૯	૩૪	મૅટ્રિક, નોકરી પોસ્ટખાતામાં.
	રતનભાઈ મણિભાઈ (પેટલાદ)	૩૨૫	૫૭	વકીલાત, પેટલાદ.
૧૭૨	રતિપતિરામ ઉદયમરામ પંડ્યા.	૧૩૦,૫૧૬	૩૨	બી.એ.;વડોદરા બાળસંરક્ષણ સંસ્થાના સેક્રેટરી;રતનાવળીના અનુવાદક, સંક્ષિપ્ત મહાભારતના સંપાદક.
૧૭૩	રતિલાલ યુનીલાલ જાની (યાશિક)	૨૫૨,૫૮૧	૩૭	એલ.એમ.ઈ. ફર્સ્ટ ક્લાસ એન્જનીયર, કપસરે હિન્દ મિલ્સ, અમદાવાદ.
૧૭૪	રમણલાલ કનૈયાલાલ જાની(યાશિક)	૮૭,૪૪૭	૨૯	એમ. એ. પ્રોફેસર, શામળદાસ કૉલેજ, ભાવનગર; લેખક.
૧૭૫	રમણલાલ અમૃતલાલ	૪૦૫	૫	
	રમણિકગૌરી આણંદજી (પ. કેશરભાઈ ગોપાળભાઈ, પેટલાદ)	૫૪૩	૩૧	
૧૭૬	રમણિકલાલ જવેરીશંકર જાની (યાશિક)	૧૦૨,૪૮૦	૪૧	
	રમણિકશંકર જવેરીશંકર (પેટલાદ)	૪૩,૧૫૨	૪૫	નોકરી.
૧૭૭	રમણીયરામ ગોવર્ધનરામ ત્રિપાઠી	૪૦,૩૦૪,૩૧૭ અ	૩૮	મૅટ્રિક્યુલેટ, “ સમાલોચક ” ના તંત્રી અને પ્રકાશક, પેપર મર્ચન્ટ, મુંબાઈ.
	રમાશંકર પ્રાણશંકર પાઠક(જૂનાગઢ)	૭	૪૫	વેટર્નરી સર્જન, મુંબાઈ મ્યુનીસીપાલિટી.
૧૭૮	રમેશપ્રસાદ દિવ્યપ્રસાદ પંડ્યા	૭૦૯	૫	
	રમેશબાળા હુકમભાઈ (પેટલાદ)	૬૭૪ અ	૧૦	
૧૭૯	રમેન્દ્રબાળા ઉમિયાશંકર (પ. કનુભાઈ અચ્યાભાઈ)	૮૦,૩૬૦	૧૪	
૧૮૦	રમ્યજીવરામ ધર્મસુખરામ	૨૪	૪	
	રવિશંકર વલ્લભજી આચાર્ય (જૂનાગઢ)	૨૬૧	૩૮	એમ. એ; કૃત્તીકલ એનેલાઈઝર, મેડિકલ સ્ટોર, વડોદરા સ્ટેટ.
૧૮૧	રવીન્દ્રપ્રસાદ ચન્દ્રપ્રસાદ પંડ્યા	૭૦૫	૩	

સ્થાનિક નંબર.	નામ.	વંશવૃક્ષ સંખ્યાંક.	વય વર્ષ.	પ્રકીર્ણ માહિતી.
૧૮૨	રવીન્દ્રલાલ ચીમનલાલ પંડ્યા	૫૩૩	૧૨	
૧૪૩	રશિમ્યાળા કાન્તિલાલ	૫૮૯	૮	વિદ્યાભ્યાસ.
૧૮૪	રસિકગૌરી આણંદજી (પ. બાનુશંકર હરિશંકર યાત્રિક)	૪૪૨, ૫૫૧	૨૪	સુરત વનિતાવિશ્રામમાં રહી અભ્યાસ કર્યો છે. અમદાવાદ મહાલક્ષ્મી શીમેલ ટ્રે. કો. બીજા વર્ષમાં પાસ.
૧૮૫	રસિકલાલ જવેરીશંકર જાની(યાત્રિક)	૮૭, ૪૮૩, ૫૧૫	૫૬	
૧૮૬	રાજલક્ષ્મી (પશલી) શિવપ્રસાદ (પ. મોતીશંકર હરિશંકર યાત્રિક) રાજલક્ષ્મી શિવપ્રસાદની પુત્રી	૭૪, ૩૧૧, ૪૧૦	૨૬	જૂઓ બિંદુમતી મોતીશંકર યાત્રિક.
૧૮૭	રાજેન્દ્રબા (અબલી) તારાલાલ (પ. મોહનજી દામોદરજી, પેટલાદ) રાજેન્દ્રલક્ષ્મી રમણિકલાલ (પ. પ્રસન્નવદનરામ દીક્ષિત, સુરત) ,, ,, ની પુત્રી	૧૩, ૬૧૫ ૪૯૨ ૪૯૪ અ	૨૫ ૨૧	
૧૮૮	રામાગૌરી જ્ઞેષ્ઠતાભાઈ (પ. જટા-શંકર મણિશંકર પંડ્યા)	૧, ૧૦૪, ૩૦૮, ૫૬૨	૫૮	
૧૮૯	રંજિતલાલ હરિલાલ પંડ્યા	૧૯૮, ૫૩૪	૩૧	બી. એ., એલએલ. બી. બાર. ઍટ લૉ, પ્રેક્ટિસ, હાઈકોર્ટ, લેખક.
*	રંજુબા મણિલાલ (પ. રાજેન્દ્રલાલ હિન્મતભાઈ, પેટલાદ) રંજુલક્ષ્મી મુકુંદરાય (પ. જ્ઞાન્તિલાલ લક્ષ્મણશંકર પાઠક, જામનગર)	૩૭, ૪૬૦, ૬૭૬ ૧૯૦	૧૪ ૧૮	
	લ			
	લલિતાપ્રસાદ શિવપ્રસાદ દવે(પેટલાદ)	૧૭૦	૩૮	બી. એ. એલએલ. બી. વરિષ્ઠ કોર્ટ વકીલ, વડોદરા.
	,, ,, ની પુત્રી (વિકરવલા)	૧૭૪	૬	
૧૯૦	લક્ષ્મણરાવ બારકરાવ પંડ્યા લક્ષ્મીકાન્ત નટવરલાલ ત્રિવેદી(પે.) લાલજી વજલાલ (પેટલાદ)	૨૭૮, ૬૨૪, ૬૯૮ ૧૪૮, ૩૯૮	૨૯ ૨૮	બી. એ. બી. ઈ. નોકરી. જૂઓ બાલકૃષ્ણ વજલાલ.
	વ			
	વત્સલા શિવશંકર (જૂનાગઢ) વસુદાગૌરી કેસરભાઈ (પેટલાદ, પ. બીમકલાલ દીક્ષિત, પેટલાદ)	૩૯૪-૧ ૫૪૫	માસ ૬ ૧૬	

સ્થાનિક નંબર.	નામ.	વંશવૃક્ષ સંખ્યાંક.	વય વર્ષ.	પ્રકીર્ણ માહિતી
૧૯૧	વસુદાગૌરી વિશ્વેશ્વર (પ. કાન્તિલાલ સેવકલાલ, પેટલાદ)	૩૦૫	૨૬	
*	વસંતિકા ચીમનલાલ		માસ ૪	
૧૯૨	વહાલાબાઈ બળદેવજી પંડ્યા	૭૦,૧૮૬	૭૪	
	વામનલાલ જયન્તિલાલ યાસિક	૪૭૨	૪	
	વાંક બિહારીલાલ			જૂઓ ચન્દ્રકાન્ત બિહારીલાલ જાની.
	વિક્રમલા લલિતાપ્રસાદ	૧૭૪	૬	જૂઓ લલિતાપ્રસાદની પુત્રી.
	વિકુ ઉલ્લાસરામ			જૂઓ વીરમુખરામ ઉલ્લાસરામ.
૧૯૩	વિજયકુમાર (વિન્નુ) કરતુરલાલ જાની (યાસિક)	૨૯૪	૮	વિદ્યાભાસ.
	વિજયાગૌરી (પ. શંભુલાલ દવે, પેટલાદ)	૨૦૩	૩૬	
	„ „ ની પુત્રી	૨૦૬	૧	
	વિજયાકુમારી (પ મળશ્ચંકર માણિકલાલ યાસિક)		૧૮	જૂઓ વીરેન્દ્રગવરી આણંદજી.
	વિન્નુ કરતુરલાલ			જૂઓ વિજયકુમાર કરતુરલાલ.
	વિદ્યાલક્ષ્મી માધવલાલ (પ. સુંદરજી પુરુષોત્તમ ત્રવાડી, પેટલાદ)	૨૩૧		
	વિદ્યાબેરા લાલશંકર (સુરત)	૧૦-૨૨	૧૪	
	વિદ્યુત્ મણિલાલ (પેટલાદ)	૪૬૭	૯	
૧૯૪	વિનયવતી કૃષ્ણશંકર (પ. ગમનલાલ મગનલાલ પંડ્યા)	૧૩૩,૬૮૩	૧૮	
	વિનુ અમૃતલાલ			જૂઓ વીરમણિલાલ અમૃતલાલ.
	વિનુ કૃષ્ણશંકર			જૂઓ વિનયવતી કૃષ્ણશંકર
	વિનુબાઈ ધનશંકર વેરા (અમદાવાદ)	૬૯૫		
	વિનોદશંકર હીરાશંકર (પેટલાદ)	૪૩૦		
૧૯૫	વિનોદિની ચન્દ્રશંકર (પ. રમણલાલ કનેયાલાલ યાસિક)	૯૬,૧૪૮	૨૧	બી. એ.; (ઓનલ) પ્રથમ શ્રી ટ્રેનિંગ-એટ સમસ્ત તરીયાદમાં ને વડનગરા બ્રાહ્મણ ગાંધીમાં. ઓનરરી લેડી સુપરિન્ટેન્ડન્ટ, મહિલા વિદ્યાલય આવનગર.
	વિપિન ચતુરલાલ (પેટલાદ)	૪૩૭	૧૩	વિદ્યાભાસ.
૧૯૬	વિમળાગૌરી મગનલાલ (પ. પ્રાણુ-શંકર હીરાશંકર ત્રિપાઠી)	૬૫૬,૬૭૮	૪૧	પાકશાસ્ત્ર, પ્રેમધેલી પદ્મા, નવમદ-પૂજા આદિનાં લેખક.

સાંખ્યિક નંબર	નામ.	વંશવૃક્ષ સંખ્યાંક.	વય વર્ષ.	પ્રકીર્ણ માહિતી.
૧૮૭	વિરંચીલાલ રમણિકલાલ જાની (યાત્રિક)	૪૯૧	૮	વિદ્યાભ્યાસ.
	વિશ્વજ્યોતિ વિનોદશંકર (પેટલાદ)	૪૩૧		
	વિષ્ણુકાન્ત શંભુલાલ (પેટલાદ)	૨૦૪	૧૭	વિદ્યાભ્યાસ.
૧૮૮	વિષ્ણુલાલ નર્મદાશંકર (પ. રમણિકલાલ જવેરીશંકર યાત્રિક)	૧૦૧,૪૯૧	૩૬	
	વીજાગૌરી કશ્યાપશંકર (પેટલાદ)	૩૫૭	૨૦	
	વીરભલરામ અચરતરામ (પેટલાદ)	૧૬૧	૨૨	
૧૮૯	વીરબાળા અમૃતલાલ	૪૦૩	૯	
૨૦૦	વીરમણિલાલ (વિનુ) અમૃતલાલ જાની (યાત્રિક)	૪૦૨	૨૩	નોકરી
૨૦૧	વીરમણિલાલ હગનલાલ પંડ્યા	૩૧,૫૯૨	૨૪	વિદ્યાભ્યાસ, આન્ટમેડિકલ કૉલેજ, મુંબઈ.
	વીરમતી નિર્મળશંકર (પ. હનુભાઈ અચરતરામ, પેટલાદ)	૧૫૯	૨૩	
૨૦૨	વીરમુખરામ (વિકુ) ઉલ્લાસરામ પંડ્યા.	૫૦૯	૮	વિદ્યાભ્યાસ.
૨૦૩	વીરસુખલાલ રણજીડણ પંડ્યા.	૫૪૦	૧૦	વિદ્યાભ્યાસ.
૨૦૪	વીરેન્દ્રગૌરી (નાની) આણંદજી (પ.મુળશંકર માણિકલાલ યાત્રિક)	૨૪૩,૫૫૫	૧૮	
	વીરેન્દ્રલાલ સાકરલાલ યાત્રિક (ઉપનામ વીરેન્દ્ર, ભવાનીશંકર વેણીશંકર, પેટલાદ.)	૨૨૨	૧૭	વિદ્યાભ્યાસ, પ્રીવિઅસ કલાસમાં.
૨૦૫	વીરેન્દ્રશંકર (વાડીભાઈ) જટાશંકર, પંડ્યા.	૧૧૭,૨૮૬,૬૩૨	૨૩	બી. એ. વડોદરા રાજ્યના કેળવણી આતામાં, ઉનાઈમાં મારટર.
*	વ્યોમેશ રમણલાલ યાત્રિક	૪૪૮ અ	માસ. ૬	
	મજલાલ દામોદરજી (પેટલાદ)	૩૪૧	૫૭	
	જા			
	જાકરી રતનભાઈ (પેટલાદ)			જૂઓ અન્નવદના રતનભાઈ.
	જાકુ હીરાશંકર (પ. વિશ્વેશ્વર હરેશ્વર જાની)			જૂઓ જશ્વલકમી હીરાશંકર.
૨૦૬	જાકુન્તાલા હગનલાલ	૬૦૫	૮	વિદ્યાભ્યાસ.
	જાસ્ત્યન્દ્રકા ચન્દ્રમુખરામ (સુરત)	૪૭૮	૪	
૨૦૭	જાશિકાન્ત મોતીશંકર યાત્રિક	૪૧૩	૮	વિદ્યાભ્યાસ.

રચનાનક નંબર.	નામ.	વંશવૃક્ષ સંખ્યાંક.	વય વર્ષ.	પ્રકીર્ણ માહિતી.
	શશિકાન્ત શંભુલાલ (પેટલાદ)	૨૦૫	૧૫	જૂવો શિવકાંત.
	શશિવદના સાકરલાલ (ઉપનામ ભવાનીશંકર પેટલાદ)	૨૨૬	૧૧	વિદ્યાભ્યાસ.
૧૦૮	શાન્તાગૌરી વિશ્વેશ્વર (પ. રમ- ણીયરામ ગોવર્ધનરામ ત્રિપાઠી)	૪૧,૩૦૩	૨૯	
૧૦૯	શાન્તાલક્ષ્મી માધવલાલ (પ. ધર્મ- સુખરામ તનસુખરામ ત્રિપાઠી)	૨૧,૨૩૯	૩૦	
	શાન્તિલાલ લલ્લશંકર પાઠક (જામનગર)	૧૯૧	૨૭	નોકરી (અમદાવાદ-મિલમાં).
	„ „ ની પુત્રી	૧૯૨	૨	
	શામલાલ છોટાલાલ દવે (પેટલાદ)	૩૨૭	૩૫	બી.એ. વડોદરા હાઈસ્કૂલમાં શિક્ષક.
૧૦	શારદાગૌરી જટાશંકર (પ. જગ- દ્વારામ ઉલ્લાસરામ પંડ્યા)	૧૦૬,૫૧૩	૩૩	
	શિવકાન્ત શંભુલાલ (પેટલાદ)		૧૩	વિદ્યાભ્યાસ, જૂઓ શશિકાન્ત શંભુલાલ.
*	શિવપ્રસાદ ગૌરીનાથ (પેટલાદ)	૧૬૯	૬૫	
૧૧	શિવપ્રસાદ લાભશંકર પંડ્યા	૭૨,૩૦૯,૪૦૭, ૫૬૧		આ ભાઈ અદ્યત્ત થયે લગભગ બાર વર્ષથી પછી વધારે સમય થયો છે.
૧૨	શિક્ષ્યા દેવશંકર			જૂઓ સુશીલબાળા દેવશંકર.
	શિવલાલ ઉત્તમરામ યાગિક.	૧૬૫,૧૯૭,૩૮૫	૪૫	પ્રીવીયસ, ટ્રેવેલિંગ ટીફ્ટ એકઝા- મીનર એન રેપરેશન ડ્યુટી બી. બી. સી. આઇ. રેલવે; કમળાના પત્ની અનેત્યાતિવિલા- સના ભાષાંતરકર્તા.
	શિવશંકર ઉમેદરામ ત્રિવેદી(જૂનાગઢ)	૩૯૨	૪૪	સબ. આ. સર્જન, વડોદરા રાજ્ય.
	શૈલેન્દ્ર જનાર્દનશંકર (સુરત)	૧૦-૫	૪	
	શંભુલાલ એચરલાલ દવે (પેટલાદ)	૨૦૨	૪૬	નોકરી.
	શ્રીકૃષ્ણ જટાકૃષ્ણ (પેટલાદ)	૪૧૯	૩૩	બી. એ. નોકરી
	શ્રીધર મણિલાલ (પેટલાદ)	૪૬૪	૧૨	વિદ્યાભ્યાસ.
	શ્રીપતિશંકર ત્રિલોચનશંકર (સુરત)	૪૪૦	૫૯	
	શ્રીમતી મણિલાલ (પેટલાદ)	૪૬૩	૧૬	
	સ્વેતંગંગા (દુલી; જયમનબા) નટવ- રલાલ (પ. માકુંડરાય દેવશંકર જનની)			જૂઓ જયમનબા નટવરલાલ,

સ્થાનિક નંબર.	નામ.	વંશવૃક્ષ સંખ્યાક.	વય વર્ષ.	પ્રકીર્ણ માહિતી.
	સ			
૨૧૩	સચી-દશંકર કચ્છાશંકર (પેટલાદ)	૩૫૪	૧૩	
૨૧૪	સત્યપ્રસાદ શિવલાલ યાત્રિક	૩૮૬,૫૧૧	૧૯	જે.જે.સ્કુલ ઓફ આર્ટ્સમાં અભ્યાસ.
૨૧૪	સત્યસુખરામ ધર્મસુખરામ ત્રિપાઠી	૨૩	૫	વિદ્યાભ્યાસ.
	સત્યેશ્વર-દુગધર (પેટલાદ)	૪૨૮	૩૩	મૅટ્રિક, નોકરી.
૨૧૫	સત્યે-દશંકર કુંદનશંકર ત્રિપાઠી	૬૫૫	૧૪	
૨૧૬	સમુલ્લક્ષ્મી જ્યેષ્ઠર (પ મગનલાલ લક્ષ્મીશંકર ળ્હોરા, જૂનાગઢ)	૨૭૨,૬૧૯	૪૨	નડિયાદનિવાસ.
૨૧૭	સ-સુખલાલ ઝવેરભાઈ પંડ્યા	૨૬,૬૮૯	૩૦	બી. એ. સીધીયા સ્ટીમ નેવીગેશન કંપનીમાં એસિસ્ટન્ટ મેનેજર, મુંબઈ; વિભાગીય જઈ ખાસ માહિતી વહાણવટાની મેળવનાર.
૨૧૮	સમજીલક્ષ્મી રતનજી (પ. માધવલાલ ઝવેરીલાલ યાત્રિક)	૧૬,૬૪,૨૨૭,૩૧૫	૬૩	
	સમુદાગૌરી (સુખી) મણિલાલ (પેટલાદ; પ. ઉપે-દશંકર કચ્છાશંકર પેટલાદ)	૩૫૨,૪૬૧	૨૩	
૨૧૯	સરલા ગમનલાલ (વિ. પ. ? મદનરાય મુકુદરાય પંડ્યા)	૧૯૪,૬૮૪	૭	
૨૨૦	સરલા (કનક) જગનલાલ (પ. જ્ઞાન્તિલાલ યુનીલાલ યાત્રિક)	૨૬૨,૫૯૫	૨૩	
૨૨૧	સરોજલક્ષ્મી (નીર, નિરુપમા) ધર્મસુખરામ	૨૨	૭	વિદ્યાભ્યાસ.
૨૨૨	સરોજિની રતિલાલ	૨૫૫	૧	
૨૨૩	સમુદા જયન્તિલાલ	૪૭૧	૭	
૨૨૪	સવાઈલાલ યુનીલાલ જની (યાત્રિક)	૨૫૬,૫૫૦	૩૫	નોકરી, ગ્રાહકસમેન, લખનૌ.
	સવિતાગૌરી નર્મદેશ્વર (પેટલાદ, પ. શિવપ્રસાદ ગૌરીનાથ, પેટલાદ)	૧૬૮	૪૭	
	સાકરલાલ ઝવેરીશંકર યાત્રિક (દત્તનામ જવાનીશંકર વેણીશંકર; નડીયાદમાંથી પેટલાદ દત્તક લેવા-યાથી, પેટલાદ.)	૨૧૮,૪૪૯	૪૮	બી. એ. એલએલ. બી; મુનસફ ઉમરેઠ.
	સુખ્યા અમૃતરામ પંડ્યા (પેટલાદ પ. નર્મદેશ્વર ગમતેશ્વર, પેટલાદ)	૧૬૭	૭૨	
	સુખી મણિલાલ (પેટલાદ, પ. ઉપે-દશંકર કચ્છાશંકર પેટલાદ)			જૂઓ વસુદાગૌરી મણિલાલ (પેટલાદ)

રચનાનું નંબર.	નામ.	વંચવૃક્ષ સંખ્યાંક.	વય વર્ષ.	પ્રકીર્ણ માહિતી.
૨૨૫	સુધા કપિલરામ (છોટુભાઈ) જીવ-જુરામ (સુરત) (પ. ચન્દ્રશંકર નર્મદાશંકર પંડ્યા)	૯૧	૨૩	જૂઓ હરમુખનગૌરી કપિલરામ.
	સુધીરચંદ્ર શિવશંકર (જૂનાગઢ)	૩૯૩	૫	
૨૨૬	સુમદ્રા જગનલાલ (પ. મળેન્દ્રશંકર જટાશંકર પંડ્યા)	૧૧૬, ૫૮૮	૧૬	
	સુમતિ (પાંખડી) દીનુભાઈ (પેટલાદ; પ. ઉમાકાન્ત નટવરલાલ, પેટલાદ)	૧૪૩	૨૦	
	સુમતિવિદ્યા મળશંકર (પ. હરિકાન્ત નાનાભાઈ દીક્ષિત, વડોદરા)	૨૪૪	૧૮	
૨૨૭	સુમનલક્ષ્મી (પાંખડી) બિહારીલાલ (પ. સુદેવરામ દોલતરામ દવે)	૩૩૫, ૫૭૧	૨૧	
૨૨૮	સુમનલક્ષ્મી દોલતરામ (પ. મંજુલાલ ઇશ્વરલાલ યાત્રિક)	૩૮૦, ૫૭૫	૨૦	
૨૨૯	સુમિત્રા મગનલાલ (પ. લક્ષ્મજીરાવ ભારકરરાવ પંડ્યા)	૨૭૭, ૬૨૩, ૬૯૮	૨૪	
૨૩૦	સુમિત્રાલક્ષ્મી તનસુખરામ (પ. વીરમણિલાલ જગનલાલ પંડ્યા)	૩૦, ૫૮૩	૨૧	
૨૩૧	સુરેખા મગનલાલ લક્ષ્મીશંકર		માસ. ૪	
	સુરેશલાલ ચતુરલાલ (પેટલાદ)	૨૫૮, ૪૩૨	૨૩	બી. એ. બી. એસ સી; વિદ્યાભ્યાસ (એમ. એસસી) ફેલો વિલ્સન કોલેજ, મુંબઈ.
	સુરેન્દ્રલાલ સાકરલાલ (પેટલાદ)	૯૯, ૨૨૦	૨૧	વિદ્યાભ્યાસ. (સીનીયર બી. એ.)
૨૩૨	સુરેન્દ્રશંકર (નંતુભાઈ) જટાશંકર પંડ્યા.	૧૧૨, ૬૮૧	૨૭	નોકરી, બી. બી. એન્ડ સી. આઈ. રેલવેમાં કોચિંગ કલાર્ક.
	સુલક્ષ્મ્યા સુદેવજી (પેટલાદ; પ. ગિરીન્દ્રરામ જળવતરામ, પેટલાદ)	૩૯-૧, ૨૩૩	૧૪	
૨૩૩	સુલોચના જગનલાલ (પ. પ્રદ્યુમ્નજી આણંદજી પંડ્યા)	૫૫૪, ૬૦૦	૧૪	
	સુવર્ણમાળા ગળેન્દ્રશંકર (સુરત)	૧૦-૮	૧	
	સુવિદ્યા અંબાલાલ (પેટલાદ)	૨૦૯	૮	
૨૩૪	સુશીલબાળા (શિવબા) દેવશંકર (પ. પ્રદ્યુમ્નશંકર કૃષ્ણશંકર પંડ્યા)	૧૨૬, ૪૮૧	૨૨	
૨૩૫	સુશીલા ભારકરરાવ (વિ. પ. ચન્દ્ર-મુખરામ ઉલ્લાસરામ પંડ્યા)	૫૦૬, ૭૦૧	૧૪	

સ્થાનિક નંબર.	નામ.	વંશજી સંખ્યાક.	વય વર્ષ.	પ્રકીર્ણ માહિતી.
	સુંદરજી પરશોતમ ત્રવાડી (પેટલાદ)	૨૩૨	૫૨	દિવાન ઓશીસમાં કારકુન, વડોદરા.
૨૩૬	સુંદરરામ દોલતરામ દવે	૪૭૭, ૩૩૬, ૩૮૨, ૫૭૦	૩૨	નડીયાદ દિવાની કોર્ટમાં કારકુન.
	સુર્પકાન્ત ભેચરલાલ (પેટલાદ)	૨૧૪	૨૧	ગોકરી, સીધિયા સ્ટીમ નવિગેશન કંપનીમાં કલાર્ક, મુંબઈ.
	સુર્પકૃષ્ણ હરિકૃષ્ણશંકર (સુરત)	૧૦-૧	૪૭	
૨૩૭	સુર્પભાળા મગનલાલ (પ. પદ્મ-મણિશંકર કુંદનશંકર ત્રિપાઠી)	૨૮૩, ૬૨૯, ૬૫૩	૧૬	
	સુર્પવદન હરેન્દ્રશંકર (સુરત)	૩૮૦	૪	
	સૌદામિની ચન્દ્રમુખરામ (સુરત)	૪૭૨		
૨૩૮	સૌદામિની ચંદ્રશંકર	૧૦૦ અ	માસ. ૯	
	ચંતોકભાઈ (કર્જનાં) (પ. કાળી-દાસ લક્ષ્મીશંકર વહોરા. જૂનાગઢ)	૬૩૫	૫૨	
૨૩૯	સ્નેહલતા પોપટલાલ	૪૫૩	૧૧	ઈન્ડિયન વિદ્યાભ્યાસ.
હ				
૨૪૦	હરમણિશંકર ઉમિયાશંકર પંડ્યા	૭૮	૧૭	વિદ્યાભ્યાસ.
૨૪૧	હરમુખરામ ઉલ્લાસરામ પંડ્યા	૫૦૮	૧૩	,,
૨૪૨	હરમુખશંકર અક્ષરશંકર ચાશિક	૩૫, ૪૨૨	૧૮	,,
૨૪૩	હરવદન જયન્તિલાલ	૪૭૦	૧૦	,,
	હરસુભલાલ મણિલાલ (પેટલાદ)	૧૮૨, ૪૫૭	૨૨	બી. એ.
૨૪૪	હરસુભનગૌરી (સુધા) કપિલગામ (સુરત) (પ. ચંદ્રશંકર નર્મદા-શંકર પંડ્યા)	૯૧	૨૬	
	હરિશ્ચન્દ્ર નાનાભાઈ દીક્ષિત(વડોદરા)	૨૪૫	૩૦	બી. એ.; ગોકરી, ડોમોઈમાં માર્શલર.
૨૪૫	હરિહરશંકર (બબુક) અક્ષરશંકર જાની (ચાશિક)	૩૩, ૪૧૬	૨૭	એલ. વાઈ. સી.; ગોકરી બી. બી. સી. આઈ. રેલવેમાં.
	હરેન્દ્રમુખરામ ચંદ્રમુખરામ (સુરત)	૨૯૯	૨૭	ગોકરી, સાવજીનિક હાઈસ્કૂલ સુરત.
	હર્ષદરાય નવત્રશંકર (જૂનાગઢ)	૨૫૬	૨૮	બી. એ., વિદ્યાભ્યાસ, સેકન્ડ એલ એલ. બી ક્લાસ.
	હર્ષદરાય હીરાશંકર (અમદાવાદ)	૩૭૧, ૬૪૬	૧૦	
૨૪૬	હર્ષદશંકર (ડમર) કૃષ્ણશંકર પંડ્યા	૧૩૫	૧૧	વિદ્યાભ્યાસ.
૨૪૭	હસમનગૌરી મગનલાલ (પ. સુરેન્દ્રશંકર (નાંતુ) જટાશંકર પંડ્યા)	૧૧૩, ૬૮૦	૨૩	

રથાનિક નંબર	નામ.	વંશવૃક્ષ સંખ્યાંક.	વય વર્ષ.	પ્રકીર્ણ માહિતી.
	હસમખશંકર (નરેન્દ્રશંકર) ચન્દ્ર-શંકર પંડ્યા			જૂઓ નરેન્દ્રશંકર ચન્દ્રશંકર પંડ્યા.
	હસુઆ રતનભાઈ (પેટલાદ પ. શામલાલ છોટાલાલ; પેટલાદ)	૩૨૬	૨૫	
	હસુઆની પુત્રી (પેટલાદ)	૩૨૮	૬	
	„ નો પુત્ર (પેટલાદ)	૩૩૦	૮	
૨૪૮	હીરાલક્ષ્મી સારાભાઈ (પ. બિહા-લાલ અચાભાઈ દેસાઈ)	૩૩૪, ૫૬૪	૩૮	
	હીરાશંકર ધનશંકર (અમદાવાદ)	૩૬૮, ૬૪૩	૩૭	નોકરી અમદાવાદ મ્યુનીસીપાલિટી.
	હીમતભાઈ મણિભાઈ (પેટલાદ)	૩૬, ૬૭૫	૫૩	ડીસ્ટ્રીક્ટ પ્લીડર: વકીલાત આણંદ.
	હેમેન્દ્રશંકર (દિવેન્દ્રશંકર) કશ્ણ-શંકર પંડ્યા (પેટલાદ)	૩૫૬	૧૧	
	પૂર્તિ-તા. ૧૩-૧૨-૨૫ સુધી.			
	રમણીયરામ ગાવધેનરામ ત્રિપાઠીનો પુત્ર		૫ દિવસ.	
	રતિલાલ યુનીલાલ યાજ્ઞિકનો પુત્ર		૩ માસ.	
	વીરમણિલાલ જગનલાલ પંડ્યાની પુત્રી		૧૧ માસ	
	કાન્તિલાલ જગનલાલ પંડ્યાની પુત્રી		૪ માસ.	
	સન્મુખલાલ જવેરભાઈ પંડ્યાનો પુત્ર		૪ માસ.	

